

45. Keskiviikkona 15 päivänä huhtikuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Valtioneuvoston tiedonanto Suomen osallistumisesta euroalueeseen..... 1791

Valtioneuvoston tiedonanto 1/1998 vp
Suuren valiokunnan mietintö 1/1998 vp
Palautekeskustelu jatkuu

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Aaltonen, Biaudet, Brax, Halonen, Huttu-Juntunen, Härmäläinen, Ihmäki, Karhunen, Korhonen M., Koskinen Johannes, Löf, Malm, Metsämäki, Myllyniemi, Rantanen, Rauramo, Roos, Saarnio, Savela, Tarkka, Tiilikainen, Tuomioja, Vistbacka ja Vokkolainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Rantanen, Malm, Myllyniemi, Halonen, Vokkolainen, Korhonen M. ja Roos.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden perusteella ed. Rauramo, virkatehtävien perusteella edustajat Halo-

nen, Malm, Metsämäki, Myllyniemi, Rantanen ja Savela sekä muun syyn perusteella edustajat Ihmäki, M. Korhonen, Löf, Pesälä, Roos ja Vokkolainen sekä

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Aaltonen, Biaudet, Brax, Härmäläinen, Johannes Koskinen, Saarnio, Tarkka, Tuomioja ja Vistbacka.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomukset parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuosina 1996 ja 1997

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kirjelmien ohella joulukuun 1 päivästä 1997 ja maaliskuun 12 päivästä 1998 on eduskunnalle annettu valtuuskunnan kertomukset Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuosina 1996 ja 1997 (K 3 ja 4/1998 vp). Nämä kertomukset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Valtioneuvoston tiedonanto Suomen osallistumisesta euroalueeseen

Valtioneuvoston tiedonanto 1/1998 vp
Suuren valiokunnan mietintö 1/1998 vp
Palautekeskustelu jatkuu

Toinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan eilen pidetyssä istunnossa keskeytettyä, Suomen osallistumista euroalueeseen koskevan valtioneuvoston tiedonannon käsittelyä (VNT 1/1998 vp).

Keskustelu jatkuu:

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Tulevan vapun jälkeen Suomi on tosiasiaa siirtynyt euro-

valuuttaan, vaikka vasta muutaman vuoden kulluttua uudet kolikot ovat kukkaroissamme. Kun komissio ja Euroopan rahapoliittinen instituutti ovat tehneet arvion eri EU-maiden talouksista ja lähentymisohjelmien saavutuksista ja kun näyttää myös selvältä, että eduskunta hyväksyy Suomen liittymisen Talous- ja rahaliittoon, tosiasialisesti Rahaliitto alkaa todellakin vapun jälkeen. Niinpä tässä keskustelussa mielestäni onkin syytä keskittyä niihin päätöksiin ... (Hälinää)

Toinen varapuhemies: Anteeksi, ed. Alho! Pyydän kansanedustajia käymään yksityiset keskustelunsa salin ulkopuolella.

Puhuja: Nyt onkin mielestäni syytä keskittyä niihin päätöksiin ja arvioihin, joilla Emu-oloissa Suomenkin kannalta tärkeissä asioissa, kasvun ja työllisyyden tukemisessa, voidaan onnistua.

Koko Raha- ja talousliiton historiahan liittyy siihen, että toisen maailmansodan jälkeen Euroopan yhdentymisellä haluttiin turvata maanosassamme rauha. Tämä on se suuri historiallinen kaari, joka pitää muistaa myös silloin, kun arvioidaan tätä hanketta ja sitä, millä vakavuudella siihen on suhtauduttu.

Kun Suomessa oli 90-luvun alussa suuri lama, silloin meiltä ehkä jäi huomaamatta, että valuutat myllersivät eri puolilla Eurooppaa, ja tuolloin vahvistui poliittinen sitoutuminen siihen, että Euroopan unionin piirissä syventymisen tiellä tullaan ottamaan vakaasti seuraava askel, Maastrichtissa sovitun Raha- ja talousliiton toteuttaminen.

Paitsi että historian pitkä kaari on liittynyt rauhaan, talouden vakauteen ja ennustettavuuteen, riskien hallintaan, on totta kai koko Talous- ja rahaliitto välineenä eurooppalaisen kilpailukyvyyn metsästyksessä globalisoituneilla maailmanmarkkinoilla. Onnistuuko Raha- ja talousliitto välineenä, riippuu totta kai siitä, miten vahvaa on poliittinen sitoutuminen eri unionimaissa Raha- ja talousliiton onnistumiseen, ja siitä, miten se keskeisissä, kansalaisten arkielämiseen liittyvissä asioissa tulee onnistumaan. Silloin tulevat kysymykseen sellaiset asiat kuin se, onko euro vakaa, vaikuttaahan se toki ihmisten säästöihin ja ylipäättänsä palkkojen ostovoimaan. Silloin vaikuttavat kysymykset siitä, onko inflaation hillinnässä onnistuttu, onko se alhainen, ovatko korot alhaiset niin, että investointien ja talouden ennustettavuuden kautta voidaan edistää työllisyyttä ja yritteliäisyyttä.

Kun unionin piirissä on nyt arvioitu niitä maita, jotka ovat olleet halukkaita liittymään Raha- ja talousliittoon, vahva sitoutuminen sen onnistumiseen on ollut nähtävissä. Näin ollen voidaan sanoa aivan kuten suuren valiokunnan mietinnössä, että taloudellisesti tällä hetkellä Raha- ja talousliiton onnistuminen on paljon selvempää kuin vielä muutama vuosi sitten. Niin vahvasti eri maissa on sitouduttu sellaisen poliittikan tekemiseen, ehkä oppien juuri valuuttamyrskyistä, että yhteistyössä, suuremmissa yhteydessä, on kuitenkin selvästi globaaleilla maailmanmarkkinoilla helpompaa yrittää hallita ja ennustaa niitä riskejä, joita väistämättä maailmantalouden kehitykseen tulee nyt ja tulevaisuudessaakin liittymään. Emu ei olisi siis onnistunut ilman lähentymisohjelmia. Vahva poliittinen sitoutuminen lähentymisohjelmien toteuttamiseen tuleekin nyt sitten tuottamaan tulokseksi yhteisen valuutan.

Mutta tuleva arkielämä Talous- ja rahaliitossa kuitenkin tulee rakentumaan ennen kaikkea Kasvu- ja vakaussopimuksen pelisäännöillä. Vakaussopimuksesta tiedämme paljon enemmän, koska siitä on Suomessaakin käyty keskustelua. Onhan puhuttu siitä, miten ja millaisia sanktioita eri maille tulee, mikäli ne eivät pysy talouskehityksessään sovittujen mittareiden tiellä. Mutta se, mikä mielestäni ei ole tullut riittävän hyvin keskusteluissa esille, on se merkittävä läpimurto, joka sekä Amsterdamin että Luxemburgin huipukokouksissa on tullut kasvua tukevan sopimuksen konkretisoinnissa.

Se, että Suomessa on laajasti vaadittu työllisyyttä yhdeksi Raha- ja talousliiton kriteeriksi, on ollut aivan oikea asia, ja sisällöllisesti itse asiassa unionitasolla työllisyys on ajettu lähentymiskriteeriksi. Se, että unionin eri jäsenmaat tulevat tekemään työllisyysohjelmansa, joita tullaan arvioimaan samojen periaatteiden mukaan kuin niin kutsuttuja konvergenssi-ohjelmia, merkitsee sitä, että kansallisesti jokainen maa joutuu sitoutumaan siihen, että Raha- ja talousliiton onnistumisen edellytyksetnä aleneva työttömyys ja hyvä työllisyys on keskeisiä Euroopan raha- ja talousliiton legitimitietin mittareita. Työllisyys on siis noussut erittäin merkittävällä tavalla yhteiseksi asiaksi unionin piirissä, ja tähän mielestäni voi kyllä sanoa suoraan, että se on ollut eurooppalaisten sosialidemokraattisten puolueitten ansiota.

Ei ole myöskään vähäarvoista se, että kasvu-sopimus on saanut muitakin vahvoja elementtejä. Muun muassa yhteinen instituutiomme Eu-

roopan investointipankki tulee omassa luototuksessa selvästi tukemaan sitä politiikkaa, jolla uusia työpaikkoja ja uutta yritteliäisyyttä voidaan unionin piirissä edistää. Nämä ovat merkittäviä avauksia, jotka mielestäni vakuuttavat ennen muuta sitä, että Talous- ja rahaliitto ei ole pelkästään mikään rahapolitiikan tekninen toteutusohjelma, vaan yhteinen tahdonilmaus siitä, miten vakaata taloutta ja työllisyyttä edistävää politiikkaa voidaan harjoittaa.

Onko sitten niin, että myös Suomessa on hyväksytty se, että unionitasolla työllisyys on ajettu lähentymiskriteeriksi? Asiasta voi olla varmasti useampia mielipiteitä. Ei EU eikä Raha- ja talousliitto tietenkään ratkaise sitä, onnistutaanko Suomessa myös rakenteellisen työttömyyden vähentämisessä ja pystytäänkö työllisyyttä edistämään niin, että voitaisiin puhua jälleen kerran täystyöllisyyden Suomesta.

Varmasti vaalien jälkeen vastakkain kuitenkin tulevat olemaan työllisyyttä tukeva talouspolitiikka ja ripeä valtionvelan ensisijaisuutta korostava politiikka. Ne saattavat olla ristiriitaiset, joskaan eivät välttämättä. Tosiasiassa mielestäni kuitenkin on selvää, että työttömyyden vähentäminen on parasta velanhoitopolitiikkaa, mitä kuitenkaan uusliberalistiset opit eivät hevin ole tunnustaneet. Työllisyyden edistämisessä unionitason läpimurto on siis merkittävä sen vuoksi, että joukkueena sittenkin oppimalla parhaista malleista ja vaihtamalla kokemuksia voidaan ratkoa myös vaikeita työllisyyteen liittyviä ongelmia ennen muuta siitä syystä, että pitkäaikaisyöttömyydestä tässä laajuudessa ei meilläkään ole juurikaan tietoa tai kokemuksia.

Kasvua tukeva talouspolitiikka tulee olemaan hintavakauden ohella myös yksi niistä tärkeistä kysymyksistä, jotka tulevat olemaan Euroopan keskuspankin ja Euroopan parlamentin välisissä suhteissa aina esillä. Euroopan parlamentti on hyväksynyt vastikään mietinnön, jossa se on arvioinut Talous- ja rahaliiton onnistumista ja Keskuspankkiin liittyviä kysymyksiä. Parlamentti on lähtenyt siitä, että kun Maastrichtissa aikaan sovittiin Talous- ja rahaliitosta, niin Keskuspankin itsenäisyys ja sen demokraattinen vastuu ovat kolikon kaksi puolta. Niinpä parlamentin mietinnössä korostetaan ennen kaikkea tulevan Euroopan keskuspankin riippumattomuuden ohella sitä, että sen on voitava perustella rahapolitiittiset päätöksensä, mikä ei ole mahdollista, ellei päätöksenteko ole avointa ja ellei siitä voida käydä vuoropuhelua parlamentin kanssa.

Tämä asia on mielestäni hyvinkin tärkeä sen

vuoksi, että Suomessa hyvin monet ovat olleet huolestuneita siitä, mitä tapahtuu, kun Suomen oman pankin, Suomen Pankin, päätöksentekovalta selvästikin rahapolitiikan kysymyksissä jää vähäiseksi ja päätöksenteko tulee tapahtumaan tulevassa Euroopan keskuspankissa. On siis tapahtunut siltäkin osin merkittävä demokraattisen vastuun korostaminen Euroopan parlamentin viimeisimmässä päätöksissä, joissa korostetaan riippumattomuuden ohella sitä, että uskottava rahapolitiikka edellyttää legitimizeettii ja avoimuutta. Tämä vuoropuhelu tullaan järjestämään kahdenkeskisillä sopimuksilla, ja se tulee olemaan säännöllistä. Myös päätökset on julkistettava.

Mielestäni merkittävä asia tässä parlamentin mietinnössä on myös se, miten Keskuspankin johtokunta tullaan nimeämään. Parlamentti lähtee siitä, että tulevassa huippukokouksessa Englannissa vapun tietämillä, kun hallitusten päämiehet kokoontuvat yhteen päättämään käytännön toimista yhteiseen rahaan siirryttäessä, tulevan Euroopan keskuspankin johtokuntaan valitaan vain sellaisia henkilöitä, jotka ovat saaneet parlamentin hyväksynnän. Tämä merkitsee silloin sitä, että myös Suomen ehdokkaan tulee sitoutua samaan linjaukseen, jota parlamentin ja nykyisen Euroopan rahapolitiittisen instituutin välillä on ollut jo pidemmän aikaa: avoimeen keskinäiseen vuoropuheluun, siihen että nähdään, että rahapolitiikka liittyy keskeisesti myös muihin talouspolitiikan lohkoihin ja että näissä olennaista on hyvä keskusteluyhteys ja tehtyjen päätösten perusteleminen.

Niinpä ilman muuta myös suomalaisten tulee hyväksyä se ja lähteä siitä, kuten toivon myös tässä eduskunnassa tehtävän, että Suomen ehdokkaat sitoutuvat avoimuuteen ja hyvään yhteistyöhön Euroopan parlamentin kanssa kasvua tukevan talouspolitiikan harjoittamisessa ja sitä kautta hintavakauden turvaamisessa. Tämäntapaiset näkemykset ovat myös suuren valiokunnan mietinnössä, jota pidän erinomaisena pohjana eduskunnan päätökselle Raha- ja talousliiton toteuttamisesta. Uskon sen tuovan mukanaan toki paljon uusia haasteita, mutta ennen kaikkea riskienhallinnan mahdollisuuksia, joita muuttuvassa maailmassa tullaan tarvitsemaan enemmän kuin koskaan.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Puheenjohtaja Esko Aho, joka ilahdutti meitä vain hetken tässä keskustelussa, eilisessä lähete keskustelussa esitti työttömyyden voitta-

miseksi mielenkiintoisen esityksen, kun hän sanoi, että oikeastaan työttömyyden alaspainamiseen on jo rahoitus olemassa: Jos kaikki työttömyysturvaan ja työttömyyden alaspainamiseen käytettävissä olevat määrärahat yhtäkkiä käänettäisiinkin työpaikoiksi, ongelma olisi poissa. (Ed. Ala-Nissilä: Kyllä!) Täytyy vain sanoa, että tätä taikurinhatusta vedettyä työllisyyskaniinia olisi voitu kokeilla silloin edellisen vaalikauden aikana, jos se näin yksinkertaista on.

Toinen mielenkiintoinen asia, jonka ed. Aho esitti, oli se että työllisyyspolitiikassa Suomen keskusta tekisi nyt kaiken toisin.

Kun Euroopan unionissa nyt ollaan laatimassa omaa työllisyysstrategiaa, niin itse asiassa Euroopan unionin työllisyysstrategia on tällä hetkellä yksi yhteen Suomen työllisyyspolitiikan kanssa. Eli mielenkiintoinen teoreettinen kysymys on se, sanoutuuko Suomen keskusta irti mahdollisesti Euroopan unionin työllisyysuuntaviivoista, niin kuin aikoinaan rouva Thatcher sanoutui irti Euroopan unionin sosiaalipöytäkirjasta. Näitä kahta asiaa ei voi yhdistää: että tekee kaiken toisin ja samalla hyväksyy Euroopan unionin työllisyysuuntaviivat.

Aivan kuten kansanedustaja Arja Alho totesi, kolmessa vuodessa on tapahtunut erittäin paljon Euroopan unionin työllisyysstrategiassa. Työllisyyden parantaminen on todellakin noussut painopistealueeksi Euroopan unionissa, ja siihen on vahvasti ollut vaikuttamassa Suomen hallitus ja myös ne muut eurooppalaiset hallitukset, joissa sosialidemokraatit ovat vahvasti tänä päivänä edustettuina.

Jäsenmaat ovat parastaikaa laatimassa kansallisia työllisyyden toimintasuunnitelmia. Suomessa työllisyyden toimintasuunnitelma on perjantaina EU-ministerivaliokunnassa, ja näistä työllisyydenhoidon toimintasuunnitelmista nousee Euroopan unionin työllisyysstrategia. Näin nämä työllisyyden toimintasuunnitelmat ovat nyt nousseet rinnasteisiksi talouden konvergenssiohjelmille. Siinä on asia, josta on eduskunnassakin keskusteltu ja ikään kuin kiistäen, että työllisyys olisi Euroopan unionissa jotenkin keskeinen painopistealue.

Jäsenmaat ottavat nyt talouspoliittisissa ja muissa poliittisissa ratkaisuisaan työllisyyden huomioon samalla painoarvolla kuin talouden konvergenssikriteerien toteuttamisen. Tämä on nyt erityisen merkityksellistä, ja on ollut todella mielenkiintoista seurata esimerkiksi valtiovarainministerineuvosto Ecofinin kannanottoja, kun myös siellä on ryhdytty tarkastelemaan ta-

louspolitiikan yleisten suuntaviivojen ja verotuksen osalta työllisyyden näkökulmaa. Myös rakennerahastojen uudistamisessa on erittäin keskeisenä ajatus siitä, että rahastot entistä enemmän voitaisiin saada palvelemaan työllisyyttä.

Toisin kuin Emun kolmanteen vaiheeseen liittyvät konvergenssikriteerit Euroopan unionin työllisyystavoitteita tarkistetaan vuosittain. Itse asiassa tässä suhteessa jopa työllisyystavoitteet ovat vaativampia kuin konvergenssikriteerit. Minusta tämä vuosittainen tarkastelu on fiksua ja viisasta, koska näin tapahtunut kehitys ja uudet ongelmat voidaan ottaa joustavasti huomioon.

Luonnollisesti näiden toimintasuunnitelmien ja suuntaviivojen toteuttaminen tapahtuu jatkossakin kansallisesti, mutta unioni tulee seuraamaan erittäin tarkkaan, kuinka eri jäsenmaat toimeenpanevat nämä suuntaviivat. Mielenkiintoinen yksityiskohta on se, että ensimmäisen kerran mahdollinen neuvoston suositus tai huomautus tai ojennus tai kehoitus sikäli, onko jättänyt toteuttamatta suuntaviivoja vai ei, on mahdollista antaa Suomen puheenjohtajuuskaudella, vuoden 1999 jälkipuoliskolla. Euroopan unionissa on tapahtumassa työllisyyden hoidon suhteesta paljon, ja mielenkiintoista on se, että näihin suuntaviivoihin on pohjoismainen ajattelutapa työvoimapolitiikasta ikään kuin nitattu sisään.

Keskustalla ei siis ole tässäkään asiassa vaihtoehtoja. On vähän surullista katsoa, että itse asiassa vaalikauden tärkeimmässä linjanvedossa, Emu-ratkaisussa, kepu on keplottelemassa itsensä vastuusta irti sanoen, että vaihtoehtoa ei ole. (Ed. Rinne: Omista päätöksistään!)

Arvoisa puhemies! Myös Ruotsin Emu-kanta on selvästi muuttumassa. Keskustahan on hyvin paljon puheenvuoroissaan nojannut siihen, mitä Ruotsissa tapahtuu. Sanoisimmeko, että Ruotsin Emu-kanta on muuttumassa läpinäkyväksi? On selvästi kysymys sisäpolitiikasta, ja niin täytyy ruotsalaisen tehdä, kuinkas muuten, mutta Suomeen sovellettavaa oppia ei Ruotsista löydy. Taloudellisella puolella Ruotsi on tulossa Emuun keittiön kautta. Suuryritykset muuttavat laskutuksensa euroiksi. Pienet ruotsalaiset alihankkijat saavat ja voivat näin kantaa mahdolliset kurssiriskit, kun niiden suurasiakkaat laskevat euroja ja kustannukset ovat kruunuja. Intelktuaalisestikin, älyllisestikin, Ruotsin valtavirta on kääntymässä hyvään suuntaan. Professori Calmfors, joka johti Ruotsin Emu-kriittistä asiantuntijaryhmää, on myöntänyt aselman

menneen nyt uusiksi Ruotsissa Emun syntyessä laajana.

Kun Suomea on nyt vaadittu seuraamaan Ruotsin Emu-ratkaisuja, mitä tämä vaatimus oikein pitää sisällään? Pitäisikö meidän tosiaankin luoda talouteemme kahden valuutan järjestelmä, toinen suuryrityksille ja toinen pienille? Pitäisikö meidänkin luoda politiikkaan kahden totuuden järjestelmä, toinen totuus päättäjille ja toinen kansalaiskeskustelulle?

Arvoisa puhemies! Kun Suomen hallitus päätti vuosi sitten omasta puolestaan lähteä Rahaliiton tielle, näytti hanke silloin epävarmemmalta kuin tänä päivänä. Nyt Emu-hanke aivan selvästi näyttäytyy paremmassa valossa. Mukaan tulee suurin osa EU:n jäsenmaista. Ne, jotka jäävät ulkopuolelle, ovat selvästi myös osittain tulossa mukaan, ja näiden 11 perustajamaan tilanne näyttää nyt myös paremmalta. Ranskan työttömyys laskee, Saksankin työttömyys on kääntymässä laskusuuntaan. Euroopan uutta nousua siivittää se, että perusasiat alkavat olla kunnossa. Meillä on vahvasti ylijäämäinen vaihtotase. Meillä on vahva, hyvä kilpailukyky suhteessa Yhdysvaltoihin, eikä meillä ole sellaisia institutionaalisia riskejä kuin Aasiassa. Euroopan finanssimaailman rakenteet ovat sittenkin verrattuina moneen muuhun maanosaan selkeitä, rehellisiä ja päivänvalon kestäviä. Me olemme menossa hyvään seuraan, hyvään yhteisöön.

Se, mikä on mielenkiintoista ja tärkeää ja esimerkiksi vastoin Suomen keskustan työreformiajattelua, on se, että Emusta on tulossa yhtäläisen työelämänäkemyksen jakavien maiden yhteisö. Kaikki Emu-maat ovat vahvasti sitoutuneet Euroopan sosiaalisen ulottuvuuden kehittämiseen. Kaikki ovat yhdessä rakentamassa eurooppalaista työllisyyspolitiikkaa jäsenmaiden vuorovaikutukselle ja ajatustenvaihdolle. Kun meillä on vakaa, yhteisiin sopimuksiin perustuva rahapolitiikka, voimme ja voimme rohkeammin ryhtyä uusiin työllisyyspoliittisiin toimiin, ja tähän unionin puolesta ollaan selvästi valmiimpia kuin pitkään aikaan.

Tavallisen kansalaisen kannalta tämä tarkoittaa sitä, että unionin vahvistuvan talouden kasvun, jota myös Emun toteuttaminen tukee, tuoma liikkumavara tullaan käyttämään entistä enemmän toimiin, joilla tuetaan uusien työpaikkojen syntymistä ja vähennetään työttömyyttä. Vahvan talouden Euroopan rinnalle ollaan luomassa korkean työllisyyden ja hyvinvoinnin Eurooppaa. Nämä eivät ole ristiriitaisia vaan toinen

toisiaan täydentäviä tekijöitä. On mielenkiintoista olla mukana tekemässä tätä historiaa.

Pääministeri Lipponen: Rouva puhemies! Hyvät työtoverit! Ratkaisu Suomen liittymisestä Euroopan unionin Raha- ja talousliiton kolmanteen vaiheeseen on nyt eduskunnan käsissä. Eduskunta on tämän ratkaisun halunnut ottaa, ja se on tehtävä nyt, tässä yhteydessä. Lykkämisellä emme voita mitään.

Keskeisissä kansallisissa asioissa olemme tehneet hyvin laajalla yhteisymmärryksellä ratkaisuja silloin, kun ne on tehtävä. Olemme täällä vastikään tehneet päätöksen Suomen puolustuksen uudistamisesta ja kehittämisestä tästä eteenpäin. Täällä oli niitä, jotka halusivat lykätä tämänkin ratkaisun ja panna Suomen puolustuksen kehittämisen jäihin.

Minä toivoisin, että tässä Emu-asiassakin voitaisiin ottaa vastuu käsiin kansallisesta ratkaisusta, ja olisi hyvä tämän keskustelun kuluessa saada kaikilta ryhmiltä vastaus siihen, onko Suomen ennemmin tai myöhemmin syytä liittyä euroalueeseen, Raha- ja talousliiton kolmanteen vaiheeseen. (Eduskunnasta: Enemmin tai myöhemmin!) — Niin, mutta siihen ei ole saatu vastausta keskustalta, onko Emuun mentävä vai ei, jos ei nyt, niin sitten myöhemmin. Tämä vastaus on saatu muun muassa Englannin työväenpuolueen hallitukselta selkeästi. Englannin työväenpuolueen hallitus katsoo, että Emuun on mentävä. Kysymys on vain siitä, missä tahdissa. Me täällä määräämme oman tahtimme, ja siitä on varmasti hyvä keskustella.

Kansanedustaja Aho on perustellut ulkopuolelle jäämistä sillä — siis nythän me ratkaisemme ja ed. Aho on sitä mieltä, että nyt pitää jäädä ulkopuolelle — että asiaan liittyy riskejä, koska Suomen tilanne poikkeaa muista euroalueen maista ja on poikkeavien häiriöiden riskejä. Se, että puheenjohtaja Aho pitää tätä Emu-päätöksen valuvikana ja rinnastaa sen rahamarkkinoiden vapauttamiseen 80-luvulla ja ecukytkentään 90-luvun alussa, paljastaa keskustan perustelujen ontouden, koska tämä rinnastus todella pahasti ontuu. (Eduskunnasta: Mistä kohtaa?) — Rahamarkkinoiden vapauttamisen seurauksia ei aikoinaan riittävästi selvitetty etukäteen eikä niihin ollut varauduttu kunnolla talouspoliittisessa päätöksenteossa. Ecukytkentä aikoinaan tehtiin keskellä rahamarkkinoiden vapauttamisen jälkimyllerrystä, eikä silloinen pääministeri Aho seisonut tämän päätöksen takana kuin toisella jalalla. Tästä on juuri kysymys, siinä on ero nykyti-

lanteen ja näissä kahdessa tapauksessa vallinneen tilanteen välillä. Kansalaiset ovat aikanaan kokeneet karvaasti sen, että talouspolitiikka on ollut heikosti perusteltua, selvitettyä, sen takana ei ole ollut riittävää poliittista tahtoa.

Nyt tilanne on täysin toinen. Valmistautuminen Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen on ollut erittäin huolellista, huolellisempaa kuin juuri missään muussa Euroopan unionin jäsenmaassa tai tulevan euroalueen maassa. Selvityksiä on tehty metrikaupalla, pannaan niitä vierekkäin tai päällekkäin. Keskustelua on käyty laajasti yhteiskunnassa. Siihen on ollut kaikki mahdollisuudet. Hallitus, Suomen Pankki ja työmarkkinajärjestöt ovat kukin omilla tahoillaan valmistautuneet uuteen toimintaympäristöön.

Täälläkin olen kiinnittänyt huomiota siihen, että hyvin kärkevästi viitataan tehtyihin selvityksiin, muun muassa selvitysryhmän puheenjohtajan, tohtori Pekkarisen näkemyksiin. Mutta sitten keskusta heittää selvitykset syrjään, toteaa, että Pekkarisen näkemyksillä ei ole mitään arvoa, koska Pekkarinenhan on sillä kannalla, että nyt on järkevää siirtyä yhdessä Euroopan unionin jäsenmaiden suuren enemmistön kanssa Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Siis selvitykset kelpaavat mutta eivät niistä tehdyt asiantuntijan johtopäätökset.

Kansantalouden tilan todella poikkeaa aivan ratkaisevasti siitä, mitä se oli aikoinaan 80-luvun lopulla tai 90-luvun alussa. Tila on vakaa, vienti vetää, ulkomainen velka vähenee hyvää vauhtia, tuotanto kasvaa, ja työllisyys paranee ilman inflaatiopainetta. Me olemme tänään saaneet juuri kuluttajahintatiedot, jotka jälleen tämän todistavat.

Julkinen talous kokonaisuutena tulee tänä vuonna tasapainoon, ja myös valtiontalouden tila kohenee erittäin nopeasti. Velka on suhteellista, ja valtiontalouden alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen on laskenut murto-osaan siitä, mitä se oli tämän vaalikauden alussa. Minusta näyttää siltä talouden näkymiä katsellessa, että on hyviä edellytyksiä sille, että tasapaino saavutetaankin jo ensi vuonna, viimeistään vuonna 2000.

Korot ovat eurooppalaisella tasolla ja ne korot tulivat, pitkät korot, alas heti viime vaalien jälkeen ja lyhyet korot heti sen jälkeen, kun suomalaisen yhteiskunnan suuri ponnistus, vuoden 95 syksyllä tehty tuloratkaisu, oli syntynyt. Silloin laskivat lyhyet korot. Olemme sillä tiellä, arvoisat kansanedustajakollegat, me olemme sillä tiellä, olemme vakauden tiellä. Tätä väheksy-

tään oppositiossa. Minä hämmästelen aivan kauheasti.

Työmarkkinajärjestelmämme toimii hyvin, ja se herättää ansaittua huomiota myös Suomen rajojen ulkopuolella. Näin meitä arvioidaan ulkoapäin, kun vertaillaan kansakuntien tilaa. Meillä lakot ovat vähentyneet olennaisesti. Meillä on vähimmin lakkoja koko Länsi-Euroopassa.

Me saamme sopeutumispuskuria todellakin siitä, että talous on vakautunut. Vakauden ja kasvun yhdistelmänä yritysten rahoitusrakenne on vahvistunut ratkaisevalla tavalla viime vuosina.

Puheenjohtaja Aho väittää, että Suomen taloudellinen rakenne soveltuu euroalueeseen huominnon kuin minkään muun yksittäisen EU:n jäsenen. Hän on tässä unohtunut tuijottamaan maalaisliiton peräpeiliin. On jäänyt huomaamatta, että olemme saaneet viennin, siis metalli- sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuuden, nousun myötä kaksi uutta kivijalkaa aiemman yhden eli metsäteollisuuden ohelle. Elektroniikkateollisuus muodostaa jo 7 prosenttia teollisuustuotannosta. Metalliteollisuuden tuotanto on kaksinkertaistunut viiden vuoden aikana. Hallitus on myös pyrkinyt vahvistamaan tätä kehitystä määrätietoisella rakennepolitiikalla. (Ed. Aittoniemi: Velkaannumme koko ajan!) Valtion menoissa on säästetty, mutta olemme tehneet ja koko ajan olemme tekemässä merkittävää panostusta tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan ja nousemme tässä suhteessa kansakuntien joukossa kärkeen. Sijoitamme osaamiseen ja koulutukseen. Olemme oikealla tiellä.

Tämä tuotantorakenteen monipuolistuminen on alkanut jo näkyä parempana kriisinsietokykyä. Vuoden 95 lopulla alkanut metsäteollisuuden kansainvälinen taantuma ei enää heiluttanut kansantalouttamme entiseen malliin. Meillä muuten oli todella taantuma ja kasvu putosi nolaa vuosien 95 ja 96 vaihteessa. (Ed. Pekkarinen: Se on totta, heti kun tämä hallitus teki leikkauslistan!) Se ei ollut edellisen hallituksen tiedossa etukäteen, tai sitten se ei siitä kertonut. Emme olleet tähän varautuneet. Jos muistatte — olette tämän unohtaneet — tämän hallituksen ensimmäinen teko oli työllisyysohjelma sen takia, että te olitte sijoittaneet työllisyyteen liian vähän, kun otetaan huomioon silloiset kasvunäkymät, se että taloudellinen kehitys oli hidastumassa.

Euroalueen vakaat korot estävät myös sen, että sektorikohtaiset häiriöt leviäisivät rahamarkkinoiden välityksellä laajoiksi kansantaloudelliseksi häiriöiksi kuten ennen. Jos häiriöitä

tulee, ja se on tietenkin mahdollista, ne ovat toimialakohtaisia. Se, että meidän keskeiset toimialamme, metsäteollisuus aivan siinä kärjessä, ovat vahvistaneet asemaansa ja yritykset taseitaan, kansainvälistyneet, kaikin puolin kovassa iskussa, tulee myöskin auttamaan siinä tilanteessa, jos häiriötä tulee.

On odotettavissa, että euroalueen korkotaso on hieman korkeampi kuin tällä hetkellä, mutta me olemme eläneet korkovakaudessa ja tiedämme etukäteen, että korot eivät karkaa pilviin taloutemme tilapäisten vaikeuksien keskellä. Näinhän käy, jos olemme yksin. Euroalueen rahataloudellinen vakaus merkitsee sitäkin, että voimme irrottautua siitä devalvaatio- ja inflaatiokierrosta, joka on menneinä vuosikymmeninä aiheuttanut meillä taloudellista epävakautta.

Puheenjohtaja Aho, onko teillä selän takana devalvaatiokortti vai ei? (Välihuutoja) Olisi hyvä, jos äänestäjille, nimenomaan omille, kerrottaisiin totuus tilanteesta, se että me olemme siirtyneet pysyvästi uuteen tilanteeseen, jossa sen haikailu, että meillä olisi jokin todellinen vaihtoehto nykyiselle, parempi kuin Emussa tarjoutuu, on edesvastuutonta.

Saksa ja Ranskahan muodostavat myöskin tulevalla euroalueella tietyn perusvakauden akselin, ja ne ovat todella saavuttaneet rahataloudessa sellaisen vakauden, jolla on nykyisissä vapaiden pääomaliikkeiden oloissa aivan ratkaiseva merkitys tasaisen taloudellisen kehityksen kannalta. Nojaaminen Ruotsiin tai vaikkapa Englantiin ei ole meidän vaihtoehtomme. Se ei tarjota meille vakautta. (Ed. Juhantalo: Jaakonsaari väitti toisin!) Toisin kuin keskusta uskottelee, niiden peesaaminen merkitsisi lisäriskiä omalle vakaudellemme.

Te puhutte valuutta-alueesta. Ei ole sellaista valuutta-aluetta olemassa eikä tulossa, johon kuuluvat Ruotsi, Tanska ja Iso-Britannia. Miksi te tällaista kuvitelmaa tarjoatte kansalaisille? Ei sellaista ole. On kruunu; Ruotsi kamppailee omissa vaikeuksissaan. On Tanskan kruunu, joka tosiasiallisesti kuuluu jo nyt muodostuvaan euroalueeseen. Tanskan valtionpankin pääjohtaja Nyboe Andersen sanoi, että tanskalaisille liittyminen euroon on tunnekysymys. Tämän tunnekysymyksen takia ko me, tanskalaisen tunteiden takia, jättäytyisimme Emun ulkopuolelle? Tai antaisimmeko Ruotsin sosialidemokraattien tai Ruotsin ammatillisen keskusjärjestön LO:n määrätä, mitä me teemme? Tästäkö on kysymys?

Ei ole muuta valuutta-aluetta syntymässä kuin euro, ja euroon suuntautuvat enemmän tai

vähemmän kaikki ne maat, jotka nyt ovat jättäytymässä ulkopuolelle, Kreikka erityisen selkeästi. Myös Iso-Britannia on ottanut suunnan Emuun. Kysymys on siitä, että Ison-Britannian sopeutuminen on vaikeampaa kuin Suomen, koska siellä muun muassa korkotaso niin voimakkaasti poikkeaa euroalueen tulevasta korkotasosta. Ruotsilla on taas oma tilanteensa, jossa kysymys on keskeisesti sisäpolitiikasta. (Ed. Pekkarinen: Eivät ole edes erm:ssä!)

Finanssipolitiikan, julkisen talouden hoidon, merkitys kansallisen suhdannepolitiikan keinona tulee kasvamaan euro-oloissa. Toisin kuin keskusta väittää, meillä on hyvät edellytykset käyttää julkista taloutta suhdannevaihtelujen tasottamiseen. Koko julkisen talouden vajeella ja velalla arvioituna Suomi on tulevan euroalueen vahvimpia maita. Valtiontalous on vain osa julkista taloutta, eikä sen kulloinenkin tasapaino määrää yksin finanssipolitiikan pelivaraa. Kun pidämme yllä vahvaa perustasapainoa koko julkisessa taloudessa, valtiontalouden alijäämän vaihtelut voivat sen suojissa pehmentää tehokkaasti suhdannevaihteluja. Me olemme nyt sillä tiellä, että julkiseen talouteen muodostuu puskuuri. On päästävä valtiontalouden kohdalla ylijäämään, ja tämä vaatii edelleen ponnisteluja, säästäväisyyttä.

Puheenjohtaja Aho kutsuu työmarkkinoiden puskureita pumpuleiksi. Tätä joku voisi pitää loukkaavana kielenkäyttönä. Viime vuosina hyvin toiminut työmarkkinoiden neuvottelujärjestelmä on edesauttanut ratkaisevalla tavalla vakautuspolitiikan onnistumista, ja yhteistyön politiikka säilyy menestyksemme avaintekijänä myös euro-olosuhteissa. Nämä puskurit, joista työmarkkinoilla on sovittu, eivät ole sellaisia, että niitä olisi edes esitetty tai tarjottu sellaisina, että ne hoitavat tai ratkaisevat meidän vaikeutemme häiriötilanteessa. Mutta ne ovat käyttökelpoisia. Ne ovat osa puskurikokonaisuutta, joka muodostuu julkisesta taloudesta, valtiontaloudesta, yritysten vahvoista taseista ja sitten näistä puskureista sekä toimivasta työmarkkinajärjestelmästä, jolle oppositio ei näköjään mitään arvoa anna.

Selviytymistämme euro-olosuhteissa auttaisi, jos poliittiset päätöksentekijät osaisivat, myös oppositio, antaa arvoa sille, että työmarkkinajärjestöt ovat ilmoittaneet yhteistuumin valmiutensa kehittää neuvottelu- ja sopimusjärjestelmää uusia olosuhteita vastaavasti. Tällainen kehittäminen on ollut käynnissä tällä vaalikaudella, ilman että siinä olisi ollut mitään suurta drama-

tiikkaa. Tässä se salaisuus juuri onkin, hyvä oppositio. Ei ole tarvittu dramaattisia, suuria näytelmiä ja on saatu tulosta aikaan. Paikallisesti neuvotellaan, ja työaikoihin on tullut lisää joustoa.

Arvoisa puhemies! Yhteisvaluutta-alueen luominen on tärkeä askel Euroopan unionin kehittämisessä. Talous- ja rahaliiton mahdollisuuksien hyödyntäminen täysimääräisinä edellyttää, että olemme valmiita jatkamaan rakentavasti unionin politiikan rakenteiden ja instituutioiden kehittämistä. Tämä on ollut Suomen linja, ja sillä me olemme saavuttaneet sekä tuloksia että myös suhteellista arvostusta.

Keskustan väittää, että yhteisvaluutan käyttöönotto merkitsee — miten se oli, ed. Kääriäinen — ”julmaa liittovaltiokehitystä”. On se tosi julmaa! Näinkö siellä Ylä-Savossa ed. Kääriäinen tätä asiaa esittelee? (Ed. Kääriäinen: Hyvin sanottu!) Tämä on pimeää pelottelua! Tämä on pimeää pelottelua! Te maalaatte mörön seinälle ja joudutte sitä sieltä itse vielä pyyhkimään.

Talous- ja rahaliiton toimivuus edellyttää jäsenmaiden talouspolitiikan aikaisempaa parempaa koordinaatiota. Täällä ed. Tuomioja käytti näistä asioista erinomaisen hyvän ja analyttisen puheenvuoron. Tämä on Euroopan taloudellisen menestyksen ja hyvinvoinnin kannalta välttämätöntä. Jotta integraation syventäminen talouspolitiikan alueella ei johtaisi demokratiavajeen kasvuun, unionin kasvaneita rönsyjä on leikattava rohkeasti kaikissa sellaisissa toiminnoissa, joissa asiat voidaan hoitaa tehokkaammin kansallisen, alueellisen ja paikallisen päätöksenteon varassa. Unionin kehittämiseen on lähdeävä viisaan puutarhurin asenteella, käytännönläheisesti, pragmaattisesti. Ei siinä pelottelusta ole mitään apua.

Suomi siirtyy vahvana taloutena euroalueeseen. Ongelmat viemme sinne mukamme, mutta sitä kautta voimme niitä, ennen kaikkea työllisyyttä, hoitaa paremmin. Suomalaisten elämään ei siirtyminen euroalueeseen, Emun kolmanteen vaiheeseen, tuo mitään erityisen suuria muutoksia. Sitä ei juurikaan huomaa muuten kuin tietysti silloin, kun uusi valuutta euro tulee käyttöön. Miksi näin? Siksi, että me olemme ikään kuin jo eläneet niissä olosuhteissa, jotka Emussa tulevat vallitsemaan, siis vakaassa taloudessa. Olemme parhaiden joukossa täyttäneet Emu-vaatimukset, ilman että meidän on niiden takia tarvinnut politiikkaamme tai linjaamme muuttaa. Me olemme saaneet tästä etua ja tulemme saamaan myös Emu-jäsenyydestä.

Jälleen kerran: Nyt on aika ottaa tähän asiaan kantaa. Kun Suomi kansanäänestyksen jälkeen hyväksyi Euroopan unionin jäsenyyden, siinä hyväksyimme myös Maastrichtin sopimuksen. Ei kai ole tarkoitus siitä irrottautua? Jos on kysymys ajankohdasta, kyllä eduskunta sen kykenee ratkaisemaan.

Missä ovat puheenjohtaja Ahon puheista nyt mielipidetutkimukset? Viime syksynä puheenjohtaja Aho keskustan tilaisuudessa heilutteli silloin juuri ilmestynyttä yhtä mielipidetutkimusta todistellakseen, kuinka kansa on Emua vastaan. Mihin ne tutkimukset ovat nyt unohtuneet? (Ed. Pekkarinen: Samanlaiset luvut edelleenkin!) Luvut ovat selkeästi sellaiset, että kun kansalaisille esitetään mielipidetutkimuksissa sama kysymys, mikä eduskunnalla nyt on edessään — onko Suomen liityttävä nyt Emun kolmanteen vaiheeseen yhdessä Euroopan unionin jäsenmaiden ylivomaisen enemmistön kanssa — vastaus on selkeästi myönteinen. Kansalaiset ovat tällä tavalla mieltään ilmaisseet. En kuitenkaan tarkoita tällä sitä, että meidän pitäisi ylimalkaan elää mielipidetutkimusten mukaan, mutta kun niitä on heiluteltu vähän siinä ja tässä yhteydessä, jopa prosenttiyksikön sisään uhoamaan menen, minä kysyn: Missä ovat nyt ne mielipidetutkimukset?

Minusta eduskunnalla on kaikkien selvitysten, kaiken julkisen keskustelun, kansalaisten aktiivisen osallistumisen ja täällä tehdyn valmistelun jälkeen kaikki edellytykset ratkaista tämä asia ja ottaa vastuu käsiinsä. Emme voi mitään hyötyä siitä, että keskustan esittämällä tavalla ensin mustamaalattaisiin Suomen tilanne ja sitten todettaisiin, että käännämme täysin kelkamme, emme kelpaa omasta mielestämme Emun kolmanteen vaiheeseen. Sen jälkeen pitäisi hoitaa asioita, pitäisi hoitaa Suomen politiikkaa Euroopan unionissa yleensä, pitäisi hoitaa taloudellisia etujamme!

Suomi ei ole Ruotsi eikä Tanska. Ne ovat maita, jotka ovat olleet syvällä Euroopassa, niiden yritykset ovat tunnettuja, niillä on suuria yrityksiä. Suomella on ollut poliittis-maantieteellisistä olosuhteista johtuen erityinen, niin kuin finanssikielillä sanotaan, riskipremio, ikään kuin ylimääräinen hintalappu, ja siitä me nyt olemme vapautumassa. Ei meidän pidä heittäytyä sellaiseen seuraan, jossa vain todetaan, että jaaha, suomalaiset ovat nyt noin hölmöjä, mutta antaa heidän olla.

Tästähän on kysymys, menemmekö ylivomaisen enemmistön joukossa vai menemmekö viimeisten joukossa, kenties viimeisenä, joten toi-

voisin, että vastuu otetaan, luovutaan pelottelusta, tunnustetaan Suomen kiistattomat ongelmat ja tästäkin eteenpäin pyritään niitä ratkaisemaan laajan yhteisymmärryksen ja yhteistyön merkeissä.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritän nyt kahdessa minuutissa parhaan kykeni mukaan vastata kaikkiin näihin väitteisiin, jotka koskivat keskustan kannanottoja.

Aloitin mielipidemittauksista. En niitä tällä kerralla halunnut käyttää. Jos niitä haluaisin, niin löytyisi muun muassa hyvin tuore mittaustulos, joka osoittaa, että suomalaiset ovat Emuun kaikkein kielteisimmin suhtautuvia kaikista EU:n jäsenmaista. Mutta en usko, että näiden tulosten heiluttelulla nyt on kauhean suurta merkitystä.

Mutta sitten itse asiaan: Kannattaako Suomen mennä mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa vaiko ei? Siihenhän me täällä eduskunnassa nyt vastaamme. Siinä ei mitata rohkeutta eikä päättävyyttä, vaan siinä mitataan taitoa arvioida, tulemmeko siinä maailmassa selviytymään, joka Emun myötä tulee syntymään. Me olemme nostaneet esille näitä kriittisiä näkökohtia siitä syystä, että meidän mielestämme ne on syytä ottaa vakavammin kuin hallitus on tehnyt.

Ei ole suinkaan mistään maalaisliiton peräpeleistä haettu se väite, että Suomen talouden rakenne poikkeaa muiden EU:n jäsenmaiden talouksista merkittävästi. Se löytyy täältä kuuluisasta professori Pekkarisen paperista, jossa muun muassa sanotaan näin: "Kansainvälisestä taloudesta Suomeen kohdistuneiden häiriöiden vaikutusta on voimistanut se, että kansantalouden, tuotannon ja ulkomaankaupan rakenne on veratun yksipuolinen." Se on raportissa, ja se todetaan ongelmaksiksi.

Hallituksen omissa papereissa sen sijaan sanotaan, että "monet talouden rakenteisiin liittyneet vinoutumat ja käyttäytymiseen sisältyneet jäykkyydet ja ominaispiirteet ovat poistuneet" ja "kansantalous ei ole enää ratkaisevalla tavalla riippuvainen sen enempää yhdestä toimialasta kuin yksittäisistä markkina-alueistakaan". Ne ovat aivan erilaisia teorioita, se joka sisältyy tuohon raporttiin, jonka mekin saimme, ja se teoria, joka sisältyy hallituksen paperiin.

Mitä tulee ecukytkentään, sehän oli yritys elää kiinteiden valuuttakurssien oloissa. Uskallan sanoa, että siinä ratkaisussa oli pääministeri Aho molemmin jaloin. Sen sijaan voi kyllä kysyä monilta muilta tahoilta, jotka sanoivat kannatta-

vansa ecukytkentää, olivatko ne kummallakaan jalalla tämän ratkaisun takana.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! On kai kohtuullista ottaa asia kerrallaan.

Siinä, mitä tuossa selvityksessä sanottiin, puhuttiin menneisyydestä, siitä, että meidän häiriömmme ovat olleet sellaisia, että niiden takana on ollut yksipuolinen rakenne. Nyt, niin kuin puheenvuorossani selvitin, meidän taloutemme on oleellisesti vahvistunut. Tilanne on sillä tavalla muuttunut, että devalvaatiokortti ja -väline ei ole käytettävissä ja euro-olosuhteissa, joissa häiriötä voi tietenkin tulla — en sitä kiistä — mutta ne eivät kohdistu enää koko kansantalouteen sillä tavoin kuin 90-luvullakin kävi, kun kotimarkkinat ja vähemmän kriisiytyvät toimialat joutuivat maksamaan siitä, että yhdellä toimialalla erityisesti oli ongelmia.

Tämä on poistumassa euroalueella. Silloin kysymys on todella toimialakohtaisista häiriöistä. Keskeiset toimialat, kuten metsäteollisuus, ovat järjestelmällisesti varautuneet tulevaan monin tavoin: vahvistamalla taseitaan ja kansainvälistymällä siten, että toimialakohtaisesti ja yrityskohtaisesti häiriöiden vaikutukset tulisivat olemaan hallittavissa.

Ehkä voin pyytää nyt myös vastausta siihen, miksi keskusta oli hallitusneuvotteluissa sitä mieltä, että ratkaisu on tehtävä eduskunnassa, vai puuttuiko siitä vastauksesta jotakin, koska silloin ei kansanäänestystä esitetty.

Edelleenkin puheenjohtaja Aho jätti vastamatta kysymykseen: Onko keskusta sitä mieltä, että Emuun on mentävä, jos ei ensimmäisten joukossa, niin sinne kuitenkin on mentävä?

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, mitä tulee äskeiseen lainaukseeni, siinä todella käytettiin nykyajan sanamuotoa, preesensia. Se ei viitannut menneisyyteen, vaan nykyiseen tilanteeseen. Tämä paperi, johon viitattiin, oli vuodelta 97, niin ettei se kovin vanha ollut. Samassa raportissa jatketaan edelleen: "Maakohtaiset vaihtelut voivat muodostua suuriksi etenkin pienissä maissa, joiden tuotantorakenne on yksipuolinen ja joissa joillakin suhdanneherkillä toimialoilla on korostettu asema. Suomi kuuluu tällaisiin maihin." Kyllä täältä löytyy hyvin selvät pohjat sille, että olisi pitänyt ottaa vakavasti epäsymmetrisen häiriön riskit ja varautua niihin, koska tiedetään, että ne ovat Suomen kohdalla aivan erityinen ongelma Emun kolmannen vaiheen toteutuessa.

Mitä tulee kansanäänestysvaatimukseen, se hän koskettaa tätä eduskuntaa. Keskustan puoluekokous teki vuonna 1996 päätöksen siitä, että se omalta osaltaan edellyttää kansanäänestyksen järjestämistä, ja sen mukaisesti olemme toimineet.

Mitä tulee keskustan kantaan siihen, pitäisikö sanoa ikuisesti "ei" Emulle, emme ole missään vaiheessa sellaista esittäneet. Olemme lähteneet siitä, että meillä on oikeus, eduskunnalla, harkita, milloin haluamme päätöksen Emuun liittymisestä tehdä, ja se päätös täytyy perustaa siihen, että uskomme, että ajankohta on Suomelle ja suomalaisille paras ja oikea. Nyt ajankohta ei ole sellainen.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Raporteissa puhutaan häiriöalttiudesta, jota hallitus ei kiistä. Päinvastoin hallitus on sen tunnustanut. Kysymys on vain siitä, että ne häiriöt, jotka olemme aikaisemmin kokeneet ja joihin myös viitataan kansainvälisissä selvityksissä, ovat menneisyydessä ja ovat johtuneet siitä, että niihin ei ollut valmistauduttu. Keskusta nyt väittää, että me ikään kuin nolatilanteesta lähdemme, samanlaisesta tilanteesta kuin vuonna 91. Tämä on käsittämätöntä. Tehän mitätöitte tässä myös keskustajohtoisen hallituksen työn. Tällä tiellä on oltu 90-luvulla. Se on vaatinut myös edellisen hallituksen ponnistelut, tämän hallituksen ponnistelut.

Me olemme nyt ratkaisevasti vahvempia, ei niin, että häiriöiden mahdollisuus on poistunut, mutta olemme vahvempia niitä hallitsemaan ja hoitamaan. Monella tavalla — julkista taloutta vahvistamalla, yrityksiä toimialoitain vahvistamalla, luomalla myös työmarkkinajärjestöjen sopimat puskurit ja kehittämällä yhteistoimintaa, työelämää — olemme ratkaisevasti vahvempia. Meillä on takana useampi vuosi vakaata taloutta.

Kysymys onkin nyt siitä, voimmeko me näihin häiriöihin paremmin valmistautua jättäytymällä ulkopuolelle, ja tähän hallituksen käyttämän pääasiantuntijan tohtori Pekkarisen kanta on se, että emme ole, päinvastoin. Tästä on kysymys.

Meillä on kaksi vaihtoehtoa. Keskusta haluaa valita huonomman vaihtoehdon eli jättäytymisen ulkopuolelle, jolloin otamme epävakauden riskin, joka tulee ensinnäkin siitä, että me käänämme kelkkaamme, ja toiseksi siitä, että meihin suhtaudutaan niin kuin menneisyydessä on suhtauduttu, että Suomen kohdalla on ylimääräinen merkintä siitä, että me olemmekin tällainen poik-

keusmaa. Me olemme johdonmukaisesti pyrkineet tästä asemasta ulos ja nyt olemme siinä onnistumassa. Tästä on pidettävä kiinni. Jos keskustasta haluaa nyt pestä kätensä vastuusta, aikooko keskustasta aikanaan ikään kuin istua syömään kakkua, jonka se on aikaisemmin hylännyt liian pahan makuisena?

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta viittaus 90-luvun alun kriisiin on erittäin mielenkiintoinen, ja myös ed. Sasi kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa sitä käytti, totesi, että ei tule enää samanlaisia kriisejä. Uskon, että siitä kaikki olemme samaa mieltä, että sellaisten tapahtumien toistuminen, joissa Suomi oli 90-luvun taitteessa ja 90-luvun alkupuolella, on kaikin keinoin vältettävä, ja uskon, että monet edellytykset ovat kunnossa, että näin ei enää voi tapahtua.

Mutta ei tarvita lähellekään saman suuruista ongelmaa tai häiriötä, jotta me olemme vaikeuksissa yhteisvaluutassa, sillä pitää muistaa, että jos ei olisi voitu käyttää valuuttakurssimuutosta 90-luvun alussa, meidän kansantuotteemme romahdus olisi ollut miltei kaksinkertainen siihen verrattuna, mikä silloin tapahtui. Me siis sopeudimme uuteen tilanteeseen ja uusiin olosuhteisiin merkittävällä tavalla raha- ja valuuttapolitiikan keinoin.

Jos Suomi menee Emuun, ne keinot on täysin suljettu pois. Silloin ei ole niitä käytettävissä, vaan joudumme sisäisillä keinoilla nämä ongelmat ratkaisemaan, ja niin kuin 90-luvun alussa nähtiin, se ei ole mikään helppo tie. Niiden ratkaisujen hyväksyminen on vaikeaa. Kysymys on nyt siitä, onko hallituksella selkeä suunnitelma ja selkeä käsitys siitä, miten tällaisessa häiriötilanteessa toimittaisiin. Ei riitä, että sanotaan, että on halua, tahtoa, vaan pitää olla selkeät välineet.

Mitä tulee siihen, miten se vaikuttaisi Suomen maineeseen, että tekisimme päätöksen nyt jättäytyä Emun ulkopuolelle, ei se vaikuttaisi sen kummemmin kuin se on vaikuttanut Ruotsin, Tanskan tai Ison-Britannian maineeseen. Tuskinpa ne ovat sillä ratkaisulla mainettaan menettäneet. Ne ovat tekemässä omalta kannaltaan oikeaa ratkaisua. Meillä on siihen samaan oikeus.

Pääministeri L i p p o n e n : Rouva puhemies! Keskusta on nyt luonut sellaisen opin, että on olemassa jokin tällainen ryhmä kuin Ruotsi, Tanska ja Iso-Britannia. (Ed. Kemppainen: Ne ovat olemassa, ne eivät katoa!) Sellaista ei ole. (Ed. Kemppainen: Puolet Suomen ulkomaan-

kaupasta!) Niiden politiikat poikkeavat oleellisesti toisistaan ja Englannin työväenhallituksen politiikka nimenomaan siinä suhteessa, että se on ottanut selkeän suunnan kohti Emua.

Nyt me saimme vastauksen siihen, mitä kysyin, eli puheenjohtaja Ahon selän takana on edelleenkin devalvaatiokortti. Halutaan jättäytyä Emun ulkopuolelle, jotta olisi myös devalvaatiokeino käytettävissä, sillä jos te olette todella sitä mieltä, että me emme ole tarpeeksi vahvoja, ja jos häiriö tulisi, niin sitähän puheenjohtaja Aho tarkoittaa, että sitten devalvaatiokortti vedetään esiin. (Ed. Aho: Saisinko itse tulkita itseäni, mitä tarkoitan!) Näinhän tämä on ymmärrettävä.

Teidän pitäisi käyttää myös sellaisia puheenvuoroja, joita voitaisiin käyttää maailmallakin eikä vain peloteltuun Suomessa, koska tästä syntyy juuri sellainen käsitys, että onkin devalvaatiokeino varastossa. Tästä on kysymys.

Meillä on erilainen käsitys siitä, mitä me olemme saavuttaneet. Meillä on julkisessa taloudessa pelivaraa, meillä on yritysten taseissa pelivaraa. Me olemme luomassa puskureita. Meidän työmarkkinajärjestelmämme on toiminut esimerkillisellä tavalla. Työmarkkinoille on tullut myös joustavuutta sekä sopimusjärjestelmään että työaikoihin. Tällä tiellä me menemme eteenpäin ja vahvistamme näitä vahvuuksia.

Siinä on meidän vastauksemme siihen, miten tultaisiin häiriötä hoitamaan. Kun olemme Emu-yhteistyössä mukana, meillä on myös mahdollisuuksia sen yhteistyön puitteissa pyrkiä saamaan tukea omaan tilanteeseemme tehtyjen vaakaussopimusten puitteissa ja muullakin tavalla. Meillä on erilainen näkemys. Ei tähän saada mitään lopullista vastausta. Tämä on poliittinen kysymys. Keskusta haluaa mustamaalata Suomen ja niissä juhliissa jättäytyä Emun ulkopuolelle. Se on keskustan vaihtoehto ja perustuu peloteluun. Meillä pitää olla itseluottamusta ja uskoa tulevaisuuteen. Se näkyy, sille on perustetta niissä saavutuksissa, joista näiden kolmen vuoden aikana on näyttöä.

Toinen varapuhemies: Annan vielä yhden puheenvuoron ed. Aholle. Sen jälkeen jatkamme debattia.

Ed. Aho (vastauspuheenvuoro): Se oli rohkeava viesti eduskunnalle. — Arvoisa puhemies! Haluan vain lyhyesti parin kysymyksen vielä puuttua. Ensinnäkään ei ole olemassa tietenkään valuuttayhteistyötä ajatellen sellaista

ryhmää, johon kuuluvat Ruotsi, Tanska, Iso-Britannia ja Suomi. Mutta sen sijaan Suomen ulkomaankaupan kannalta ja meille Emusta tulevien hyötyjen ja haittojen kannalta on olemassa merkittävä ryhmä, johon kuuluvat Ruotsi, Tanska ja Iso-Britannia, koska niihin menee lähes puolet meidän koko EU-viennistämme. Ne ovat taloudelliselta rakenteeltaan lähempänä meitä olevia maita kuin ne maat, jotka nyt ovat muodostamassa Emun kolmatta vaihetta. Tämä on, pääministeri Lipponen, se syy, miksi nämä kolme maata meitä kiinnostavat. Me emme halua juosta niiden perässä, mutta meidän on otettava huomioon, mitä niiden päätökset vaikuttavat meihin, Suomen asemaan ja taloudellisiin elinehtoihin.

Mitä tulee käsityksiin siitä, esitinkö devalvaatiota käytettäväksi, haluan sanoa suoraan, että pääministeri esitti nyt kyllä pahantahtoisen ja väärän tulkinnan siitä, mitä sanoin. Halusin tuolla vertauksella 90-luvun alun tilanteeseen sanoa, että meillä on poissa käytöstä yhteisvaluutan olosuhteissa merkittävä osa niistä keinoista, joilla 90-luvun alun lamaa korjattiin, (Ed. Puisto: Joka tapauksessa poissa!) mikä tarkoittaa sitä, että muihin keinoihin kohdistuu erittäin kovat paineet, eikä hallituksen tiedonannossa ole alkuakaan siitä, mitä ne keinot ovat, joilla on tarkoitus tällaiset häiriötilanteet poistaa.

Ed. Uotila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ministeri Jaakonsaaren puheenvuoroon, kun hän hyvin optimistisesti arvioi Euroopan unionin työllisyyskehitystä ja sen mahdollisuuksia. Itse asiassa tästä on aika lailla erilaisia käsityksiä, onko vain sovittu siitä, että seurataan työllisyyskehitystä, tehdään kansallisia työllisyysohjelmia, vertaillaan niitä, otetaan toisista oppia, vai onko todella mahdollista, että EU:n puitteissa saataisiin sitovia päätöksiä työllisyyden parantamisesta, ja onko edes Suomen hallitus tarpeeksi aktiivinen niitä edistämään, kun puhutaan ranskalaisen ehdotuksesta työajan lyhentämiseksi, kun puhutaan arvonlisäveron alentamisesta työllistävillä palvelualoilla, kun puhutaan nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämistä määrätyn ajanjakson jälkeen. Mielenkiinnolla jään odottamaan ainakin Suomen työllisyysohjelmaa siltä osin, kuinka jämäkästi ollaan todella myös Suomen osalta näitä tavoitteita toteuttamassa.

Pääministeri Lipposelle toteais, kun hän vain oikein arvosti sitä, että työmarkkinoilla on saatu paljon aikaan ja myönteisiä ratkaisuja, että

pienen särön minusta ainakin teki se, että kun työmarkkinoilla sovittiin Emuun liittyen, että myös henkilöstörahastoja yhdessä kehitetään, niin kaksi isoa metsäyhtiötä yksipuolisesti irtisanoi henkilöstörahastonsa ja loi yksipuolisesti uudet mallit niiden tilalle. Minusta tämä on aikamoinen särö työmarkkinayhteistyössä, jota Emun oloissa tarvitaan vielä enemmän kuin sitä on tähän mennessä tarvittu.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Uotilan näkemykseen henkilöstörahastojen tarpeellisuudesta. Kun yhteiskunta on tullut vastaan lainsäädännöllä, odottaisi, että edelleenkin arvostettaisiin sitä. Kun yritykset tekevät tulosta, toivoisi, että siinä myös henkilöstörahastojen antama mahdollisuus pidettäisiin mielessä.

Euroopan unionin työllisyysyhteistyö on nyt tiivistymässä Amsterdamin sopimuksen pohjalta. Suomihan oli aktiivinen siinä, että työllisyys on nyt entistä vahvemmin sopimuksen pohjalta keskeinen yhteistyöalue. Nyt edetään sillä tavoin, että kansalliset toimintalinjat valmistuvat tänä keväänä. Niistä tehdään yhteenveto Cardiffin huippukokoukselle. Tavoitteena on se, että työllisyyspolitiikkaa ja sen tuloksellisuutta seurattaisiin ja arvioitaisiin yhteisesti Euroopan unionin neuvostossa.

Siihen on tietyt perusteet, ja keskeinen niistä on työllisyysaste eli työllisten osuus työikäisistä ja sen nostaminen. Tämä on eräs keskeinen seurantaraperuste. Nyt käy niin, että Suomen puheenjohtajakaudella nimenomaan Helsingin huippukokoukselle tullaan esittelemään ensimmäinen sellainen raportti, jossa todella perusteellisesti on arvioitu jäsenmaiden työllisyyspolitiikkaa. Tämä on hyvin ajankohtainen asia myös unionin piirissä unionin kehittämisen kannalta. Suomen puheenjohtajakaudella saadaan jälleen vahva näyttö siitä, että emme ole olleet turhaan vaikuttamassa unionissa, kun olemme saaneet työllisyyden keskeisempään asemaan perussopimuksessa.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pääministeri hämmästelee opposition puheita. Tietenkin mekin hämmästelemme pääministerin puheita. Yhdyn kyllä siihen, että vaihtotaseen ylijäämä on ennätysuuri, talouskasvu on suuri. Mutta kyllä me hämmästelemme sitä, että siitä huolimatta 600 000 ihmistä on toimeentulotuen varassa, työttömiä on viitisensataatuhatta tai 400 000, miten nyt halutaan laskea.

Vuonna 96 kasvusta huolimatta kaikkein vähätuloisimman väestön käytettävissä olevat tulot laskivat. Minusta on syytä hämmästellä näitä asioita, vaikka maassa menee niinkin hyvin.

Sitten te sanoitte, että jos me olemme yksin, korot karkaavat pilviin. Miksi te pelottelette ja maalaatte mörköjä seinille? Eivät korot karkaa mihinkään, jos talous on kunnossa. Oli maa pieni tai suuri, jos sillä on talous kunnossa, silloin korot pysyvät alhaalla ja erityisesti silloin, kun itse saa päättää koroista.

Te sanoitte myös, että me siirrymme euroalueeseen vahvimpana maana tai vahvimpien joukkoon joka tapauksessa kuulumme. Se on tietenkin erittäin hyvä asia, mutta onko yhteisestä valuutasta silloin mitään hyötyä, jos me olemme niin vahvoja ja muut ovat meitä heikompia? Silloin ilmeisesti meidän yhteinen valuuttamme on heikompi kuin oma markka olisi.

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhemies! En ole suinkaan väheksynyt meidän yhteiskunnallisia ongelmiamme. Kysymys on vain siitä, missä oloissa niitä paremmin voidaan ratkaista. Hallituksen käsityksen mukaan Emu-oloissa, vakaissa oloissa, vahvistuvassa taloudessa voimme myös paremmin puuttua näihin kysymyksiin, joita ed. Kallis aivan oikein otti esille. Me emme nyt ole päättämässä, miten niitä hoidetaan, vaan olemme ottamassa kantaa Emu-kysymykseen keskeisesti.

En ole sanonut, että korot nousevat pilviin, jos me jäämme ulkopuolelle. Ei tästä ole kysymys. Mutta me silloin, vaikkakin vahvana maana, jättaisimme käyttämättä mahdollisuuden vahvistaa omaa talouttamme. Meille on tärkeämpää kuin Ruotsille tai Tanskalle olla markkinoilla, myös sisämarkkinoilla, siinä suhteessa, että olemme euroalueella. Meidän pienet ja keskisuuret yrityksemme tarvitsevat Emua. Suomen yrittäjät ovat Emun kannalla, koska ymmärtävät, että sen lisäksi, että pienet yritykset erityisesti hyötyvät, kun kustannukset valuutanvaihdosta ja muusta tällaisesta vähenevät, ne myös pääsevät paremmin hintojen vertailtavuuden paranemisen takia ja muullakin tavoin Suomen tunnettavuuden kautta yleisestikin ottaen Euroopan markkinoille.

On korostettu keskusteluissa sitä, että tiettyjen maiden, Ruotsin, Tanskan ja Englannin, osuus Suomen viennistä on suuri, mutta ei tämä ole ainoa näkökohta. Ensinnäkin nämä kaikki maat suuntautuvat enimmäin tai myöhemmin euroon. Niissä otetaan suurissa yrityksissä ja fi-

nanssimailmassa käyttöön euro yritysten laskutusvaluuttana. Tällä tavoin ne ovat suuntautuneet sinne, mistä me olisimme menossa pois-päin opposition mielestä.

Mutta on myös otettava huomioon se näkökohta, että kun me olemme euroalueella, ja silloin on kysymys sisämarkkinoista, niin Etelä-Euroopan maiden kokonaiskysyntä myös niiden kotimarkkinat huomioon ottaen on erittäin merkittävä tekijä, jota pitäisi käyttää hyväksi silloin, kun me suunnittelemme omaa talouslinjaamme. Tämänkin on mahdollisuus myös meidän pienille ja keskisuurille yrityksillemme.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tulevaisuus on aina epävarma, mutta politiikassa täytyy uskaltaa tehdä myös päätöksiä. Keskustalle täytyy todeta, että jos päätöksiä ei uskalla tehdä, merkitsee se usein nimenomaan taantumista.

Pääministeri on varsin oikeassa siinä, että on tehty varsin paljon työtä siinä suhteessa, että Suomi olisi kykenevä osallistumaan yhteisvaluuttaan. Se näkyy varsin hyvin siinä, että keskustelu tänä päivänä ei ole kovinkaan intensiivistä, vaan varsin laajalti ja yleisesti hyväksytään Suomen osallistuminen. Myös Suomi täyttää Luxemburgin kanssa parhaiten ne kriteerit, mitkä yhteisvaluuttaan osallistuville maille on asetettu.

Mutta haluan myöskin korostaa sitä, että ei saa antaa sellaista kuvaa, että nyt kaikki toimenpiteet yhteisvaluutta varten olisi jo tehty, vaan lisätoimenpiteitä tarvitaan. Haluan ottaa esille muun muassa tulopoliittisen selvitystoimikunnan ehdotuksen siitä, että meidän palkkausjärjestelmäämme täytyy uudistaa siten, että siellä on palkkauksessa osana järjestelmä, joka on suhteutettu yrityksen tulokseen. Sellainen järjestelmä todennäköisesti on tarkoituksenmukaista ottaa käyttöön kaikissa Euroopan maissa.

Vaikka valtiontalous on varsin hyvässä kunnossa verrattuna muihin Emu-maihin, niin täytyy todeta, että joka tapauksessa valtiontalouden tasapainottamista tulee jatkaa, jotta meillä on valtiontaloudessa riittävä puskuri. Toimenpiteitä siis tarvitaan. Mutta jos keskustakin täällä väittää tietävänsä, mihinkä toimenpiteisiin pitäisi ryhtyä, niin eihän teillä pitäisi olla mitään hätää: Kun toimenpiteet toteutetaan, niin niissä olosuhteissa Suomi on täysin kelvollinen yhteisvaluuttaan, joten päätöksiä pitää uskaltaa tehdä. Mutta jotenkin keskustan pessimistisestä asenteesta huokuu se, että keskustasta on tullut tä-

män yhteiskunnan jarrumies; ei haluta sopeutua kehitykseen, ja ainoa, mitä käytetään, on hätäjarru eri tilanteissa.

Lopuksi haluan, arvoisa puhemies, todeta, että teidän kannattaisi tutkia myöskin oman puolueyhymänne kannanottoja. Nimittäin Euroopan unionin liberaaliryhmä vaaliohjelmassaan 1994 totesi, että sen keskeisiä tehtäviä on pyrkiä toteuttamaan Raha- ja valuuttaunioni tarkoitetussa aikataulussa. Vielä viime syksynä liberaalipuolueen puheenjohtajat puoluekokouksessa ottivat selvän kannan Emun toteuttamisen puolesta aiotussa aikataulussa.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun Suomen eduskunta syksyllä 1994 päätti, että se varaa itselleen myöhemmin tilaisuuden arvioida, onko Suomi ja missä vaiheessa kypsä mukaan Emuun, yksi niistä perusteista ilmiselvästi, joita eduskunta silloin ajatteli, oli arvioida, onko syntyvässä oleva yhteisvaluutta-alue kannaltamme edullinen vai ei. Tähän kysymykseen sekä professori Pekkarinen että professori Calmfors selvityksissään antavat aika selvän vastauksen.

Molemmat selvitykset osoittavat, että Suomi sopii EU:n pohjoisista jäsenmaista heikoimmin yhteen nyt syntyvässä olevan eteläisen ja keski-Euroopan varaan syntyvän yhteisvaluutta-alueen kanssa. Kaikkein heikoimmin Suomi sopii näiden eteläisen ja keski-Euroopan maiden kanssa yhteen. Mukaan meneminen tällaiseen yhteisvaluutta-alueeseen on suuri riski Suomelle. Tanska ja Ruotsi eivät sitä riskiä ota, eikä Englantikaan halua sitä riskiä tässä vaiheessa ottaa. Tästä mielestäni on hyvin selkeä numeroaineisto osoitettavissa, että näin on. Suomi on valitsemassa viitekehysten, johonka se sopii tavattoman huonosti. Eikä Suomi muutoinkaan ole siinä kunnossa, mitä Emu-jäsenyys edellyttäisi. Siitä täällä aiemmin on puhuttu.

Kun ministeri Jaakonsaari täällä aiemmin moitti keskustaa siitä, että keskustasta seuraa muita Pohjoismaita, hän itse kuitenkin puolusti sitä, kuinka Pohjoismaat työllisyysasioissa nyt toimivat yhdessä EU:ssa. Ministeri Jaakonsaari, seuratkapa, millä tavalla muut Pohjoismaat omaa työllisyyspolitiikkaansa jatkossa hoitavat. Ne eivät katso, että jäsenyys Emussa edistäisi työllisyyden parantamista. Ne jäävät Emun ulkopuolelle. Ne eivät ota sitä riskiä, mitä jäsenyys työllisyydelle ilmiselvästi tuottaa.

Edustajat Rantanen, Malm ja Myllyniemi merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Menen sinne historialliseen tapahtumaan elikkä ministeri Jaakonsaaren puheeseen joskus kauan sitten, kuitenkin tänä päivänä. Tuossa puheessa mielestäni oli yksi hyvin hyvin merkittävä uutinen, ja se oli se, että ministeri Jaakonsaari puheenvuoronsa loppupuolella totesi, että EU:n työllisyysohjelman puitteissa Suomeen on tulossa tukimarkkoja. Tämä on erikoisen merkittävää siinä suhteessa, että se rahahan on, kun ottaa huomioon EU:n budjettitalouden ja sen katon — 1,27 prosenttia bruttokansantuotteesta — silloin jostakin pois siitä 480 miljardin markan summasta. Elikkä nyt, arvoisa ministeri, kertokaa, minkälaisessa muodossa tuo raha on mahdollisesti Suomeen tulossa ja mistä se EU:n budjettitaloudessa ja tukipolitiikassa on silloin pois.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä puolestani pyysin puheenvuoron tämän talouspoliittisen kielenkäytön uusimman mystisen termin, epäsymmetristen sokkien, ympäriltä. Sitähän tuntuu käytettävän hyvin erilaisissa tarkoituksissa, mutta lähinnä tietysti pelottavissa, niin että ihmiset Hämeessä, Savossa ja joka puolella rypistelevät otsaansa ja ovat kauhuissaan. Kysymys on kuitenkin ihan tavallisista talouden yksipuolisista häiriöistä, joita Suomi on kokenut historiassansa sen takia, että meidän tuotantorakenteemme on ollut yksipuolinen.

Mutta tilanne on muuttunut, Suomen talouden rakenne ei ole enää niin yksipuolinen, vaan on monipuolisempi. Hyvinä osoituksena tästä on ollut se, kun Suomen talous koki vaikeuksia 1995—1996, jolloin talouskasvu hiipui. Samalla myöskin sellun hinta sukelsi eli koimme tämän merkittävän epäsymmetrisen sokin, josta täällä on puhuttu ja jonka varautumisen varalle on perätty suunnitelmia. Metsäteollisuuden johtajat olivat erittäin vakuuttuneita, että oli todella suuria ongelmia Suomen taloudessa tiedossa. Mutta mitään ei kuitenkaan itse asiassa tapahtunut. Suomen valuutta pysyi vakaana, korkokehityksessä ei tapahtunut mitään mainittavaa.

Mistä syystä? Siitä syystä, että taloudella oli muita tapoja reagoida. Rakenne oli monipuolisempi, ja ennen muuta koko sellun maailmanmarkkinahinnan laskemisen pystyi kotimaassa kompensoimaan talouspolitiikan uskottavuus.

Olivat syntyneet tulosopimukset, oli vahva käsitys siitä, että jatketaan vakaalla, ennustettavalla talouspolitiikan linjalla, joka tulee tukemaan työllisyyttä. Tämä on se tapa, jolla myös vastaisuudessa voidaan reagoida näihin epäsymmetrisiin sokkeihin, jota termiä ei mielestäni pitäisi käyttää, vaan puhua mieluummin talouden yksipuolisesta häiriöstä.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Alhon puheenvuoron johdosta voisi todeta, että Suomessahan markka on kellunut viime vuosina. Lipposen hallituksenkin aika markka on heikentynyt lähes 10 prosenttia. Tänä Suomen valuuttakurssi on erittäin kilpailukykyinen. Se on yksi syy siihen, että meillä vientivetoinen kasvu jatkuu näin voimakkaana. Ongelmana on se, että Lipposen hallitus tuntuu elävän korkeasuhdanteen lumoissa, tuudittautuvan sen varaan, eikä näe niitä monia rakenteellisia ongelmia, joita hyvä suhdannekuva peittää. Samaan aikaan, mikä on vakavinta, Lipposen hallitus on hukkaamassa nopean talouden kasvun ajan niin, että meillä ei tapahdu uudistuksia tänä etsikkoaikana.

Arvoisa puhemies! Ajattelinkin juuri puhua niistä uudistuksista, siitä kolmannelta tiestä, mitä nyt tarvittaisiin, kun todennäköinen rahaliitto on Suomen edessä hallitusten linjausten johdosta.

Suomen talouden kasvuhan oli viime vuonna hyvin nopeaa, ja kasvu näyttää vielä jatkuvan. Ensi vuonna meillä on takana kuusi nopean tai erittäin nopean kasvun vuotta. On totta, että työllisyys on hiljalleen parantunut. Inflaatio on pysynyt aisoissa, niin kuin näissä uusissa oloissa helposti tapahtuukin. Valtiontalouden tilannekin on parantunut.

Talouden kehitys makrotalouden näkökulmasta siten todella näyttää hyvältä, mutta tämä kuva ei ole koko totuus. Kuten sanoin, hyvä suhdannekuva peittää alleen vaikeita rakenteellisia ongelmia, erityisesti meillä niin sanotun laajan työttömyyden eli 570 000 työtöntä. Näyttää siltä, että työttömyys koetaan lähes ylivoimaiseksi ongelmaksi hallituksenkin piirissä. Kokonaisveroaste on noussut Lipposen hallituksen aikana selvästi ja on korkeampi kuin koskaan Suomen historiassa. Valtiovarainministeriön virkamiehet puhuvat siitä, että seuraavan hallituksen pitäisi ensi töikseen leikata 20 miljardia markkaa valtion menoista.

Mistä sieltä leikataan? Mistä löydetään tehokkaita säästöjä enää valtiontaloudesta? Suomi

onkin tietyllä tavalla leikkauspolitiikan umpikujassa. Tehokkaiden säästöjen aikaansaaminen on erittäin vaikeata, sillä leikkaukset iskevät toisaalla lisääntyvinä menoina, työttömyysmenoina ja toimeentulotukimenoina. Hallituksen uudistuksia karttava, kaavamaisiin leikkauksiin johtava linja lisääkin eriarvoisuutta. Se johtaa siihen, että oppilaat eivät saa opetusta, ihmiset uupuvat julkistalouden työpaikoilla, meillä on vanhustenhoidon kasvavat ongelmat ja yhteiskunta eriarvoistuu.

Valtiovarainministeri Niinistö kuulutti täällä hyvää itsetuntoa. Totta kai sitä tarvitaan, mutta ei mahtipontinen itsetunto yksin riitä.

Kuten on laskettu, työttömyys maksaa valtiontaloudelle menoina ja tulonmenetyksinä lähes 50 miljardia markkaa, ministeri Jaakonsaari. Kun se koko julkistaloudelle maksaa lähes 100 miljardia markkaa, niin totta kai Suomen taloudellisessa tilanteessa on erittäin tärkeä kysymys se, että me saisimme työllisten piiriin ja yritysten piiriin. Me tarvitsimme Suomeen kymmeniätuhansia uusia yrityksiä. Suomessa on yritysten määrä aivan liian pieni. Niitä pitäisi myös kannustaa investoimaan. Välttämättä pitäisi siirtää ihmisiä toimeentulosta ja työttömyydestä työllisyyden ja toimeliaisuuden piiriin. Tämä on se ratkaiseva peruskysymys. Tämän te sivuutitte puheessanne ja sitä jäin ihmettelemään.

Joudunkin kysymään, miksi ei tehdä sellaisia uudistuksia, ei valmistella sellaisia uudistuksia, joilla voitaisiin ihmisiä saada työllisten ja yritteliäisyyden piiriin. (Min. Jaakonsaari: On tehty!) Miksi hallitus vain leijuu siellä hyvän suhdannekuvan tunnelmissa, ehkä markan hyvän kurssin, kilpailukyvyyn tunnelmissa ja lumoissa? Miksi hallitus hukkaa talouden nousun etsikkoajan?

Arvoisa puhemies! Vielä viittaen siihen, että taloutemme kehityksessä on hyvin paljon erilaisia tekijöitä. Ensinnäkin talouden kasvu on toimialoitain ja alueellisesti hyvin eriytynyt eivätkä kasvun hedelmät koidu tasaisesti kaikkien suomalaisten hyväksi. Toisilla menee tänä päivänä Suomessa paremmin kuin koskaan Suomen historiassa. Samaan aikaan suuri joukko ihmisiä syrjäytyy. Toiseksi, kansantalouden kehitys on myös herkkä suhteessa olosuhteiden muutoksiin. Kolmanneksi, tietysti integroitava ja globalisoituva talous tietoyhteiskunnan oloissa asettaa todella kovia haasteita meille, jotta voisimme selviytyä ja saada parempaa sopeutumiskykyä.

Selvin merkki talouden kehityksen epäyhtenäisyydestä on totta kai massatyöttömyys. Kasvava osa työssä olevista jää nyt paitsi perinteisiin

työsuhteisiin liittyvästä varmuudesta, ansioista ja ansiosidonnaisesta sosiaaliturvasta. Tämä väestönosa nimenomaan on joutunut joustavaksi työvoimareserviksi, jonka on vaikea suunnitella elämäänsä eteenpäin pitkällä tähtäimellä. Vaikintuneissa työolosuhteissa työskenteleviin taas joustot eivät juuri lainkaan yllä. Parhaiten ja poikkeuksellisen lujaa on mennyt niillä, joilla on merkittäviä pääomia sijoitettavanaan. Alueellinen kehitys on erilaistunut Suomessa, ja muutto-liike kasaa ongelmia sekä väestöä luovuttaville että vastaanottaville alueille.

Tästä tulenkin siihen, että Suomessa on nyt talouspolitiikassa kovat haasteet. Suomen talous kääntyi viime vaalikaudella nousuun. Talouskehityksen taustalla on tietysti se yhteistyö, mitä Suomessa on tehty, se on ollut tärkeää, myös kansainvälinen kehitys, Yhdysvaltain kehitys ja Aasian nopea kasvu. Nyt Aasia ei enää toimi veturina, vaan sieltä on tulossa jossain määrin Suomeenkin ongelmia. tässä tilanteessa Suomi on siis menossa Rahaliiton oloihin. Talouksen lisääntyvä integraatio yleensäkin jo asettaa lisääntyviä vaatimuksia. Toisaalta sekä Aasia että Itä-Eurooppa ovat monella tuotannonalalla varteenotettavia vaihtoehtoja myös Suomessa harjoitettavalle tuotannolle. Vaikka Aasiassa on esimerkiksi tänä päivänä paljon ongelmia. Aasian maat ovat erittäin kilpailukykyisiä, koska niiden valuuttakurssi on nyt devalvoitunut lähes 40—50 prosenttia.

Talous- ja rahaliitto on syntymässä laajana, ja Suomi näyttää olevan siinä mukana ensimmäisessä vaiheessa. Sinällään on, totta kai, tärkeää huomata, että Suomen talous on avoimuutensa takia monella tavalla sidoksissa Euroopan ja laajemmin maailmantalouden kehitykseen. Euroopan talousongelmien vaikeutuminen lähivuosina kuitenkin myös vastaavasti heijastuu meille kielteisinä kasvusysäyksiä ja ongelmia. Tilanetta emme siinä vaiheessa voi auttaa mitenkään omalla rahapolitiikalla.

Talouspolitiikan haasteita lisää se, että syntymässä oleva euroalue on Suomelle huonosti sopiva yhteisvaluutta-alue. Suomestahan tulee nyt ainoa pohjoinen blokki maa valuutta-alueeseen. Sen ulkopuolelle jäävät, niin kuin tänään on moneen kertaan todettu, Ruotsi, Tanska ja Iso-Britannia. Näiden maiden kanssa Suomi sopisi tehtyjen professori Calmforsin ja professori Pekkarisen selvitysten mukaan parhaiten valuuttayhteistyöhön, vaikkei siinä olekaan mitään yhteistä valuutta-aluetta, mutta ulkomaankauppa-han on varsin laajaa.

Sen sijaan EU:n eteläisten ja keskisten maiden talouden rakenne, suhdannehistoria, työmarkkinatraditiot ovat erilaiset kuin Suomen ja muiden Pohjoismaiden. Siten oman taloutemme häiriöt, niiden toimialakohtaisuus, ajoitus ja voimakkuus ovat toisenlaiset kuin nyt syntyvällä euroalueella. Suomen kannalta on ilman muuta ongelma, että häiriötilanteissa, lamatilanteissa, yhteisen keskuspankin rahapolitiikka ei voi reagoida yksittäisen, pienen, syrjäisen maan tarpeiden mukaan.

Suomen kansantaloudessa ja valtiontaloudessa ei ole tarvittavia puskureita. Suunnitellut puskurit ovat pähkinöitä talouden häiriötilanteissa. Pidän sinällään hyvänä, että työttömyysvakuutusmaksujakaan ei nosteta laman olosuhteissa. Niissä on tietty puskur, mutta ne eivät pitkälle kannu. Niinpä yhteisen raha- ja valuuttapolitiikan ja tiukan finanssipolitiikan oloissa joustovara ovat talouden taantumissa, totta kai, palikat, kantohinnat, työttömyys ja viime kädessä valtion talousarvio.

Joustamaan joutuvat eniten ne ryhmät, joille tulonsiirrot ovat tärkeitä. Seurauksena ongelmissa onkin kaavamaisen leikkauslinjan jatkuminen, joka väistämättä johtaa sosiaalisen ja alueellisen eriarvoistumisen lisääntymiseen. Stakesin tilastot ja menossa oleva alueellinen kehitys kertovat jo erittäin huolestuttavasta kehityksestä huono-osaisten ihmisten ja heikoimpien alueiden kannalta.

Arvoisa puhemies! Se talousstrategia, mikä Suomessa on, ei riitä. On hyvä, että on yhteistyötä. On tärkeää, että tehdään matalan ja tiukan kustannuspolitiikan työmarkkinapolitiikkaa, mutta tämä ei korkeasuhdanteen oloissakaan ole riittänyt ratkaisemaan ongelmiamme. On valitettavaa, että Suomessa, esimerkiksi talousarvion ja tulopoliittisen kokonaisratkaisun kokonaisuudessa, joka viimeksi tehtiin, ei ollut ainuttakaan yrittäjyyttä edistävää tointa. Arvoisa ministeri Jaakonsaari, ei ollut ainuttakaan. Voitte ehkä mainita jonkun, mutta kun olisi välttämättä tarvittu yritteliäisyyden edistämistä, mitään ei tapahtunut. Tässä kolmikantakäsikirjoituksessa on tiettyjä hyviä puolia, mutta se myös lukitsee maan rakenteita ja estää uudistuksia. Siksi Suomessa tarvitaan vaihtoehtoinen uudistusten strategia, tavallaan kolmas tie.

Nykyiselle, pelkästään vakauttavalle talouspolitiikalle on haettava juuri tällaista strategiaa. Tämänkin strategian pitäisi perustua tiukkaan valtiontalouteen ja palkkamalltiin. Mutta strategiassa on kyse muuttuneista ja jatkuvasti muuttu-

via oloja vastaavista uudistuksista. Kyse on tiettyjen hyvinvointivaltion tehtävien jopa uudelleenmäärittelystä aikaa myöten. Kyse on myös siitä, miten tarvittaville ja välttämättömille taloudellisille ja yhteiskunnallisille uudistuksille saadaan riittävä hyväksyntä kansalaisten keskuudessa. Nykyinen kolmikantastrategia, niin kuin totesin, on enemmän jäädyttänyt kuin edistänyt välttämättömiä uudistuksia.

Nyt oikeastaan Suomessa pitäisi kysyä, miksi työtön on työtön, miksi Suomessa on niin vähän yrityksiä, miksi valtio vielä velkaantuu, miksi yrittäjä ei työllistä, miksi oppilas ei saa opetusta, miksi jotkut ihmiset uupuvat työpaikoilla, miksi työn verotus on niin sietämättömän korkea.

Vastauksena näihin kysymyksiin tullaan väistämättä teollisen yhteiskunnan ajan rakenteisiin. Tullaan siihen, että vain yhteiskunnallisesti rohkeiden uudistusten kautta voidaan päästä tilanteeseen, jossa työtön voi työllistyä, yrittäjä uskaltaa palkata työntekijöitä, jossa syntyy uusia investoivia yrityksiä, jossa työssäkäyvän verotus kevenee ja työpaine vähenee. Kysymys on uudistusten talousstrategiasta. Kysymys on työreformista.

Uudistusten tavoitteena pitää olla tilanne, jossa yhdistyy korkea työllisyys ja yritteliäisyys ja vähäinen syrjäytyneiden ja köyhien määrä. Kyse on tavallaan kolmannelta tiestä perinteisen vasemmistolaisen ajattelun ja oikeistolaisen markkina-ajattelun välillä. Keskustan työreformi onkin uudistusten kokonaisuus, jossa voidaan samanaikaisesti alentaa työn verotusta, tehdä sosiaaliturvasta työhön kannustava, perusturvan varmistava ponnahduslauta, voidaan purkaa yrittäjyyden, työllistämisen ja työllistymisen esteitä ja rakentaa osaamisen Suomea.

Perimmiltään uudistuksessa on kysymys omavastuisuuden, kannustavuuden ja yrittäjyyden lisäämisestä. Työttömyyden ja toimeettomuuden tilasta on ihmisiä saatava työnteon ja aktiivisuuden piiriin. Samalla on kysymys yhteisvastuusta ja ihmisten luottamuksesta siihen, että ketään ei jätetä oman onnensa nojaan.

Vaihtoehtoisen strategian rakennuspuista yksi tärkeimmistä on työn verotuksen uudistaminen. Ansiotuloverouudistuksen pitäisi jo olla valmistelussa. Erityisen tärkeää on ensi vaiheessa leikata verokiilaa matalapalkka-aloilta ja pieni- ja keskituloisten osalta. Siten voidaan edistää työllistymistä, purkaa tuloloukkuja, hillitä harmaata taloutta, kaventaa ansiotuloverotuksen ja pääomaverotuksen kuilua ja vastata lisääntyvään verokilpailuun. Myös järkevät verokannus-

timet, kuten kotityön verovähennysoikeus, pitäisi ottaa riittävän tehokkaina ja koko maassa käyttöön. Toisaalta, kun puhutaan matalapalkka-alojen veronkevennyksistä, niin verokiilaa pitäisi pyrkiä leikkaamaan myös toista kautta: matalapalkka-aloihin kohdistuvia palkkasidonnaisia sivukustannuksia leikkaavilla työllistämiskannustimilla, kuten esimerkiksi Englannissa on tehty.

Yrittäjyyskynnyksen alentaminen on toinen tärkeä tavoite. Yrittäjyyteen liittyvää byrokratiaa on kovalla kädellä karsittava. Suomessa tarvittaisiin välttämättä kymmeniätuhansia uusia yrityksiä. Työn teettäminen tulee saada hallinnollisesti mahdollisimman yksinkertaiseksi yhden luokun ja yhden lomakkeen periaatteella. Tarvitaan uusi pienyhtiömalli. Verotuksessa tarvitaan pienyrittäjyyttä edistäviä toimia.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean vielä uudistusohjelman rakennuspuista lyhyesti sen, että ansiosidonnaisessa sosiaaliturvassa, sen rahoituksessa, tulee myös löytää työllisyyttä edistäviä ratkaisuja. Kuten sanoin, sosiaaliturvamaksu voidaan esimerkiksi porrastaa palveluajon yrityksiä suosivalla tavalla. Työttömyyskassajärjestelmää pitäisi kehittää, ja ansioturva omavastuun ja kannustavuuden lisääminen on aikaa myöten myös varmasti palkansaajan ja veronmaksajan kannalta tarpeellista. Työelämäkin tulee voida uudistaa työllisyyden edistämiseksi ja työn antamisesta aiheutuvien riskien vähentämiseksi. Paikallista sopimista on lisätty metallialalla ja muualla ja sitä voidaan edelleen lisätä. Työn jakamista esimerkiksi työvuorottelulla ja 2x6-tyoajakajärjestelyllä tulee edistää. Uudistusten kautta tosiasiaa on mahdollista parantaa palkansaajan todellista perusturvaa työelämässä. Erityisesti tärkeää on lyhytaikaisten työsuhteiden turvaa lisätä.

Myös uudenaikaisessa alueellisessa kehittämisessä on keskeistä osaaminen, yrittäjyys ja verkottuminen. Osaamiskeskusten rakentaminen yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, yritysten, kuntien yhteistyönä maakuntakeskuksiin, myös seutukuntiin, luo edellytyksiä alueelliselle kehitykselle.

Uusista haasteista selviäminen ja Rahaliiton hyvin vaativissa oloissa menestyminen edellyttää Suomelta uudistusten talousstrategiaa. Sen aikaansaamisessa tarvitaan pääministerin usein puhumaa yhteistyötä, mutta siinä tarvitaan myös poliittista johtajuutta maan hallitukselta, rohkeutta tehdä sellaisia yhteiskunnallisia uudistuksia, jotka vievät Suomen ulos tästä leikkauspoli-

tiikan umpikujasta, joka uhkaa eriarvoistaa suomalaista yhteiskuntaa todella huolestuttavalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Hallitus on yksiniittisesti viemässä Suomea Rahaliiton ensimmäiseen vaiheeseen. Sen tiedonannossa ei ole linjattu sitä politiikkaa, jota näissä erittäin vaativissa oloissa, ehkä edessä olevissa hitaamman kasvun oloissa, tarvittaisiin. Oppositio on sitä kuuluttanut täällä moneen kertaan ja kuuluttaa. Se on meidän velvollisuutemme, sillä me tarvitsemme kansaa eheyttävää uudistusohjelmaa, jolla voidaan rakentaa ehyempää Suomea näissä uusissa oloissa.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuunnella ed. Ala-Nissilän puhetta. Siinä oli selvästi sävyn ja vaihteen muutos. Tähän saakka hän on aina sanonut, että politiikka on väärän suuntaista, mutta onneksi riittävää. Nyt hän sanoo, että se on oikean suuntaista, mutta liian hidasta, vaaditte nopeampaa vauhtia.

Itse asiassa me kaikki olemme tämän kolmannen tien kulkijoita. Siinä suhteessa Lipposen hallituksella on myös vahvoja näyttöjä verrattaessa edelliseen hallitukseen, mitä kaikkia rakenteellisia uudistuksia on tehty. Viittaa vain esimerkiksi siihen, että vastikään julkistettiin tutkimus, kuinka 86 prosenttia yksinhuoltajatalouksista menettää rahaa, kun he ottavat työn vastaan. Tämä oli vuodelta 94 eli Esko Ahon hallituksen aikaisen työn tuloksia. Nyt on muun muassa tuloloukkuihin kiinnikäymisen seurauksena saatu toisenlainen viritys aikaan.

Me olemme työttömyysturvassa pystyneet tekemään rakenteellisia uudistuksia, esimerkkinä se tapa, jolla nuorten suoraan sanoen liian helpo-pääsyä työttömyysturvan piiriin on nyt estetty ja jota te kävitte ihailemassa Isossa-Britanniassa, missä Tony Blair sitä tekee. Me teimme sen täällä.

Eniten minä olen saanut keskustapuolueen kansanedustajilta kyselyjä, kuinka väärin on näin tehty uudistus, joka on osoittautunut erittäin hyväksi. Siis te nimenomaan vastustatte kaikkia niitä tekoja, joita hallituksen toimesta on tehty, ja sitten itse esitätte vähän saman tyyppisiä asioita suurina uudistuksina. Käy se politiikkante-ko näinkin, mutta älyllisesti kauhean kestävää se ei ole.

Ed. P e l t o m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilä todellakin vaati nopeampia toimenpiteitä. Mutta haluan

muistuttaa, että hallitus on jo veropolitiikallaan tukenut työn suhteellisen hinnan alentamista tämän hallituskauden aikana yli 13 miljardilla markalla. Sekä työnantajamaksuja että palkkaveroja on alennettu. Palkkaverojen seuraavaa alennuskierrosta eli vuoden 1999 verolakeja eduskunta pääsee käsittelemään jo tänä keväänä.

On totta, että veropolitiikka olisi voinut olla vielä enemmän työllisyyttä tukevaa. Se on täytynyt kuitenkin sovittaa valtiontalouden tasapainottamisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoitteisiin. Verojen alentaminen ei olisi ollut mahdollista ilman mittavia lisäsäästöjä. Siksi kysynkin ed. Ala-Nissilältä, mistä keskustasta olisi säästännyt ja keneltä leikannut, jotta olisi saatu lisäveroalennuksia.

Edelleen ed. Ala-Nissilä toi esille voimakkaasti keskustan työreformin. Mikä on keskustan työreformi, kysyy EU-parlamentaarikko Paavo Väyrynen, ja niin kysyn myös minä. Minä olen löytänyt siitä muutamia asioita, jotka tähtäävät nimenomaan siihen, että ay-liike ajetaan alas, ja se tarkoittaa sitä, että teille on edelleen erittäin vaikea sulattaa ansioon suhteutettua työttömyysturvaa. Te haluatte sen romuttaa. Te haluatte yleissitovuuden purettavan yrityksissä, joissa on alle viisi työntekijää. Te haluatte Uuden-Seelannin mallia. Miten nyt on käynyt Uudessa-Seelannissa? On hyvä, että Suomi ei ole tällä tiellä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Peltomolle: Keskusta ei ole koskaan puhunut Uuden-Seelannin mallista Suomessa. Me haluamme suomalaisen mallin, sellaisen mallin, jossa työtön voi työllistyä, jossa syntyy uusia yrityksiä, jossa ei jatku tämä kaavaomainen leikkauspolitiikka, joka johtaa palvelujen romahtamiseen monissa heikossa taloudellisessa asemassa olevissa kunnissa.

Arvoisa puhemies! Minä toivotan ministeri Jaakonsaaren tervetulleeksi kolmannelle tielle. Se on kapea tie (Min. Jaakonsaari: Sitä kuljetaan eikä puhuta!) ja se on tekojen tie. — Hallituksessa toisinaan puhutaan uudistuksista. — Mutta jos ajatellaan tätä vuotta, ministeri Jaakonsaari, sanokaapa verotuksesta yksi asia, jossa olisi jotain uudistusta tehty työllisyyden ehdoin. Ei tänä vuonna ole ollut ainuttakaan. Ei ainuttakaan tointa ole tehty yrittäjyyden hyväksi tänä vuonna. En minä ole löytänyt. Olen seurannut hyvin tarkkaan. Ehkä ministeri Kalliomäki pystyy sanomaan, mutta mitään uudistuksia ei tänä vuonna ole tehty. Ensi vuodelle on pieni kannustinvä-

hennyksen korotus verotuksessa, joka on jotakin, mutta täysin riittämätöntä.

Tulen juuri siihen, mitä ministeri Jaakonsaari täällä aikaisemmin vähätteli. Työttömyys maksaa valtiontaloudessa, kun laskemme tulonmenetykset ja menot, lähes 50 miljardia, tavallaan hukkaan heitettyä rahaa. Ei valtiontaloudessa enää voida tehdä tehokkaita säästöjä aiheuttamatta melkoisia vahinkoja ja toisaalta uusia menoja. Sen takia meidän pitää saada lisää kannustavuutta, yrittäjyyttä, omavastuuta, jotta saamme ihmisiä työllisyyden ja yrittäjyyden piiriin. Se vaatii rohkeita yhteiskunnallisia uudistuksia, jonkalainen keskustan työreformi on, joita muuten tehdään myös Englannissa. Me emme halua Englanninkaan mallia Suomeen, koska siellä on aivan liian paljon köyhyyttä, vaan me haemme sellaista kolmatta tietä, joka rakentaisi ehyempää Suomea. Jos ministeri Jaakonsaari nähdään tällä tiellä, se hän on iloinen asia.

Ed. Kantala: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin odotettua on, hallituksen tiedonanto euroalueesta on kirjoittanut hyvin laajan keskustelun, ja näin pitää ollakin. Tehdäänhän tällä kertaa historiallisia päätöksiä eduskunnassa ja koko suomalaisen parlamentin historiassa. Tässä mielessä voi todeta, että eduskunta on saanut todellakin mittavasti tausta-aineistoa, erilaisia selvityksiä, tutkimuksia, informaatiota osallistumisen vaikutuksista, ja nyt on todellakin johtopäätösten ja todellisten päätösten aika.

Puheenvuorossani aion keskittyä tarkastelemaan lähinnä Emu-ratkaisua erityisesti avoimen sektorin työllisyyden ja yritystemme toimintaedellytysten näkökulmasta nopeasti muuttuvassa kansainvälisessä toimintaympäristössä. Käydyssä keskustelussa on noussut kovasti esiin huoli siitä, miten Suomen käy Emussa, jos tai kun meitä kohtaa seuraava lama. Mielestäni seuraava lama on vakavampi asia ja suurempi pelon aihe, mikäli me emme ole mukana Emussa. Tästä todisteena on hyvinkin selkeästi nähtävissä tämän vuosikymmenen alun vakava romahdus, joka taloudessamme jouduttiin kokemaan ja joka osoitti meille sen, kuinka haavoittuvia pienten kansantalouksien valuutat kaiken kaikkiaan lopulta ovat.

Euroopan unionin ja yhteismarkkinoiden kehittymisen kannalta euro on välttämätön askel. Se lopettaa euroalueeseen osallistuvien jäsenvaltioiden valuuttojen väliset kurssivaihtelut. Aiemminhan oli mahdollista, niin kuin me Suomessa

kokemuksesta hyvin tiedämme, että yritysten ja niiden työntekijöiden panostuksella saavutettu tuottavuuden kasvu menetettiin hetkessä valuuttakurssivaihteluiden ja kursseilla pelaamisen johdosta. Maksajiksi näissä operaatioissa joutuivat lähinnä veronmaksajat ja kotimarkkinoilla toimivat työvaltaiset yritykset.

Emun edellyttämä kurinalainen talouspolitiikka hillitsee inflaatiota ja julkista velkaantumista, niin kuin pitää ollakin. Se vaatii alhaista korkotasoa ja mahdollistaa aiempaa paremmin ennakoitavan talouskasvun vähentäen siten taloudellista epävarmuutta, joka puolestaan osaltaan haittaa yritysten sijoituspäätösten tekemistä. Valuuttakurssiriskin poistamalla euro myös vahvistaa yritysten kilpailukykyä ja antaa suomalaisille yrityksille hyvät mahdollisuudet kilpailla kansainvälisillä yli 300 miljoonan ihmisen kotimarkkinoilla. Toki yhteisön tasolla on vielä poistettava olemassa olevat kaupan esteet ja edistytävä verotuksen harmonisoinnissa, jotta Emusta saataisiin irti optimaalinen hyöty.

Kuluttajille ja yrityksille, jotka ostavat, myyvät, työskentelevät tai investoivat jossakin toisessa jäsenvaltiossa, euro merkitsee kaupan avoimuuden lisääntymistä ja kilpailun kehittymistä. Kuluttajat saavat tuotteita ja palveluita edullisemmin. Yhteinen raha edistää tavaroiden ja palveluiden markkinoiden yhtenäistymistä, pakottaa panostamaan laatuun ja kustannustehokkaiseen toimintaan. Emulla on siis taloutta ja markkinoita tervehdyttävä vaikutus, ja on mielestäni Suomen etu olla mukana eturintamassa kehitettäessä ja tehtäessä tätä historiallista ratkaisua euroalueeseen osallistumisesta.

Arvoisa puhemies! Suomen ja Ruotsin linjat Emu-ratkaisussa poikkeavat oleellisesti toisistaan. Vaikka Ruotsi valitsikin hitaan kiiruhtamisen politiikan, ovat äänenpainot sikäläisessä talouspoliittisessa keskustelussa varsin huolestuneita. Viime viikolla ilmestyneessä Taloussanomalehdessä Merita Nordbankenin johtaja Göran Sundström arvioi, että ruotsalaiset pk-yritykset tulevat kärsimään maansa jäämisestä euroalueen ulkopuolelle enemmän kuin sikäläiset suuret yritykset. Saman tiedon mukaan valuuttavaihtokustannukset ovat Ruotsissa 0,4 prosenttia bruttokansantuotteesta, mikä vastannee noin 8 miljardin kruunun määrää, eli rahamääräisesti puhutaan kovin suuresta summasta. Tuo summa jakautuu varsin epätasaisesti suurten ja pienten yritysten kesken. Eniten kärsivät vientiä harjoittavat pk-yritykset. Suuret yritykset voivat nimittäin pitkälti välttää valuuttavaihtokustan-

nukset. Ruotsissa pk-sektori vastaa noin 30 prosentista maan vientituloista.

Kun Suomi menee mukaan euroalueeseen ensimmäisten joukossa, saamme ainakin muutamaksi vuodeksi selkeää kilpailuetua paljon muillakin tavoin kuin äsken mainitulla valuuttavaihtokustannusten säästöllä. Toinen selkeä etu on se, että pk-yritysten ei tarvitse kantaa huolta ja kustannuksia entiseen malliin valuuttariskeiltä suojautumisesta. Mainitut edut ovat erityisen merkittäviä vientisektorin yrityksille mutta laajentuvien kotimarkkinoiden myötä myös potentiaalisille viejille, meille.

Suomella on työllisyyden parantamisen kannalta Ruotsiin nähden paljon tärkeämpää ottaa käyttöön kaikki mahdolliset käytettävissä olevat keinot työpaikkoja luovan pienen ja keskusuurien yritystoiminnan tukemiseksi. Euro on mielestäni yksi näistä keinoista samoin kuin edellä mainitut laajennetut eurooppalaiset sisämarkkinat.

Arvoisa puhemies! Hermostuneita ruotsalaiskommentteja on kuulunut Ruotsista muutenkin. Maan ex-pääministeri Carl Bildt on julkisuudessa todennut Suomen saavan etua Ruotsiin nähden siitä, että se menee ensimmäisten joukossa euroalueeseen mukaan. Bildtin arvion mukaan Ruotsi seuraa varsin pian perässä. Eivät istuvan pääministerin Göran Perssonin kommentitkaan ole olleet järin rauhallisen tuntuisia.

Suomen on jatkettava määrätietoisesti aktiivisen vaikuttamisen linjalla Euroopan unionissa. Emme saa heittäytyä naapurimme tavoin vastarannan kiiskiksi tässä asiassa, jossa vastustetaan unionin syventymistä. Unionin syveneminen on tärkeää kiristyvässä maailmankaupan tilanteessa. Pieni Suomi ei valitettavasti pärjää suurille ja kilpailukykyisille yksiköille. Olkaamme siis rohkeasti osa unionia, josta tulee ajan mittaan uskoakseni maailman johtava yhtenäinen talousmahti.

Eräs Suomen euroalueesta saamista eduista on kiistatta se, että pääsemme mukaan päättämään heti ensi vaiheessa siitä, millaiseksi euroalue lopulta muodostuu. Tämä vaikutusmahdollisuus on erinomaisen tärkeä juuri pienten ja keskiuurten yritysten kannalta. Näin ollen pk-sektori tulee meillä jo pelkästään työllistämisen nimissä entistä keskeisempään asemaan työmarkkinaneuvotteluissa ja Suomen Eurooppa-linjaa määriteltäessä. Pk-yritykset ovat kotimarkkinoihin tiukemmin sidoksissa kuin suuret ylikansalliset jätit, jotka nopeilla päätöksillä voivat siirtää tuotantoaan ja toimintojaan rajojen yli sinne, missä työn tekeminen ja teettäminen kulloinkin

on edullisinta. Pienyritysten ääntä ja odotuksia tuleekin kuunnella herkällä korvalla, sillä tämän sektorin menestyksestä paljolti riippuu tulevaisuudessa hyvinvointimme jatkuvuus, työllisyytemme ja talouskasvumme kehitys.

Arvoisa puhemies! Käydyissä keskusteluissa on kritisoitu Emu-puskureiden riittävyttä ja merkitystä. Keskustelu on kuitenkin eräällä tavalla vinoutunut pyrkiessään varmistamaan lähinnä palkansaajien ansiotason kehityksen. Mielestäni puskurikeskustelussa tulee painokkaammin huomioida työllistämisen ja työllistymisen kannalta keskeiset elementit. Nämä elementit liittyvät yritysten toimintaedellytysten varmistamiseen eli tarpeeseen vahvistaa yritysten taseet kansainvälisesti tarkastellen kilpailukykyisiksi ja luoda työelämän pelisäännöistä riittävän joustavat kohtaamaan mahdolliset tulevat taloudellisten suhdanteiden muutokset niin kansainvälisellä, kansallisella kuin yritystasollakin. Luottamusperiaatetta tulee rohjeta kokeilla ja käytännössä myös luvallisesti testata paikallisen sopimisen vaikuttavuutta. Laittomastiin meillä käydyn laman aikana ajaduttiin varsin yleisesti paikallisiin sopimusratkaisuihin työpaikkojen säilyttämiseksi.

Viime syksyn tuponeuvotteluihin liittyvistä puskurikeskusteluista kävi ilmi, että meillä on tuudittauduttu käsitykseen, jonka mukaan kansantalouteemme olisi luotu merkittävästi sopeutumiskykyä ja jakovaraa. Tosiasia kuitenkin on, että lamavuosina 91—96 työvoimakustannukset Suomessa nousivat 27,7 prosenttia, mikä on enemmän kuin Oecd-maissa keskimäärin. Samaan aikaan kansantuotteemme kasvu oli vaivaiset 0,4 prosenttia, kun se Oecd-maissa oli toistakymmentä prosenttia.

Kilpailukykyämme koettelee myös se, että koreilemme Euroopan tilastoissa kärjessä muun muassa palkallisten vapaapäivien määrässä. Työaikojen lyhydessä tavoittelemme mitallisia, eikä sijoituksiamme pidä moittia tarkasteltaessa vertailuja palkka- ja sosiaalietuuksien osalta. Näiden hyvinvointietuuksien ylläpitäminen on meille kansallinen haaste. Meidän tulee katsoa, millä tavalla voimme uudistaa ja uudistua säilyttääksemme kilpailukykyämme ja nämä etuutemme. Vastaus esitettyyn haasteeseen on mielestäni: erikoistumisen, osaamisen, joustavuuden, vastuullisen yhteistyön ja ennen muuta luottamuksen kautta.

Arvoisa puhemies! Suomi joutuu Emu-olosuhteissa korostetusti pitämään huolta myös julkisen hallintonsa, julkisen sektorinsa, kustan-

nuksista. Niin tosin joutuisimme tekemään joka tapauksessa. Etuna tästä pakkotilanteesta saamme sen, että meillä vihdoin on toivoa poikkeuksellisen korkean työn verotuksen alentamisesta. Työn tekemisen ja työn teettämisen korkea verotus on muuten yksi suurista ongelmistamme euroalueella. Se rasittaa väistämättä meidän kilpailukykyämme, ja onkin olemassa vaara, että tuottavat yritykset ja todelliset osaamisen ammattilaiset siirtyvät meitä edullisempiin maihin.

Arvoisa puhemies! Euroon siirtyminen tuo yhteiskunnalle ja yrityksille alkuvaiheessa eräitä siirtymäkauden lisäkustannuksia ja käytännön ongelmatilanteita. Pidän niitä kuitenkin pieninä pulmina verrattuna siihen, että jäisimme euron ulkopuolelle. Tässä mielessä kummastuttavatkin keskustasta esitetyt näkemykset ja tietyn tyyppinen pelailu Emu-asiassa. Keskusta haluaa ymmärtää ja uskoakseni myös ymmärtää yrityksiä ja yritysten toimintaedellytyksiä. Kuitenkaan se ei halua antaa yritystemme hyötyä Emun mukana tuomista mahdollisuuksista.

Emu-jäsenyyden myönteisiä vaikutuksia yrityksille ovat muun muassa talouspoliittisen vakauden paraneminen, valuuttariskien pieneminen, korkovaihtelujen pieneminen, investointipäätösten ennustettavuuden paraneminen, rahoitusmahdollisuuksien laajentaminen, valuuttanvaihtokustannusten poisjääminen, valuutan suojauskustannusten pois jääminen jne., puhumattakaan sisämarkkinoiden tuomista muista liiketoimintamahdollisuuksista.

Millä todellisilla perusteilla keskusta näkee Emun ulkopuolelle jäämisen yritysten kannalta edullisena vaihtoehtona? Itse en ainakaan haluaisi palata valuuttakursseilla operoimisen tielle, sillä kokemuksesta voidaan todeta, että devalvoitien maksumiehiksi joutuvat lähinnä työvaltaiset yritykset ja veronmaksajat. Voidaan kysyä hyvin, onko tämä Emua vastustavien tahto.

Arvoisa puhemies! Menkäämme avoimesti ja rohkein mielin mukaan euroalueeseen! Ottaakamme täysi hyöty edelläkävijän etuoikeutetusta asemasta. Ajattelijan sanoin: "Ellet aiheuta pölyä, joudut nielemään sitä."

Ed. Pulliaainen: Arvoisa puhemies! Ed. Alho aloitti puheenvuoronsa toteamalla, että vapun jälkeen sitten ollaan käytännöllisesti katsoen eurokulttuurissa. Sen jälkeen hän luetteli ainakin 10—15 kertaa uskonkappaleita tämän odotuksen tueksi.

Arvoisa puhemies! Minä hartaasti toivon, että kaikki se, mitä ed. Alho totesi puheenvuoros-

saan, todella on sitä, mitä hän sanoi, erityisesti siitä syystä, että valmistautuminen euroaikaan on jo maksanut suomalaiselle yhteiskunnalle 50 miljardia markkaa ja lasku saattaa nousta. Nämä kaikkihan liittyvät rahamarkkinoitten vapauttamiseen ja sen tuomaan harjoittelulaskuun.

Arvoisa puhemies! Kun ed. Sasi on toistuvasti maalaillut tilanteita ja haukkunut milloin ketäkin, minä ajatuksissani siirryin arvioimaan tilannetta eteenpäin niin, että ollaan jossain vuosien 2005 ja 2010 välissä ja se, mitä ed. Alho totesi, on toteutunut. Millä tavalla tähän tilanteeseen suhtautuvat erilaiset poliittiset ryhmät?

Ensinnä, mikä koskee sosialidemokraatteja: ei kuinkaan. Tämähän on internationaalia, sosialistinen internationaalinen perusajatus; se vihdoin osoittaa todenmukaisuutensa, ja siinä suhteessa kaikki on varmasti ihan ok.

Vasemmistoliittoa varten on tapahtunut aivan selvä yhteiskunnan kahtiajakautuminen, ja potentiaalista äänestäjäkuntaa on euroalaajuisesti vaikka kuinka paljon.

Vihreitten kohdalla on hyvin mielenkiintoinen tilanne: Euroopan vihreitten piirissä käydään erittäin syvää ja laajaa keskustelua siitä, kumpiko puoli oli oikeassa, uuden eurooppalaisen arkkitehtuurin rakentajat vai mosaiikkiekologisen realiteetin tunnustajat. Se tulee olemaan rajua, koska on näyttöjä siitä, että ekologiset katastrofit entisestään ovat vain lisääntyneet.

Suomen keskusta on pudonnut jaloilleen jälleen kerran — eihän se koskaan mitään muuta ole tehnytään, niin että siinä ei ole mitään hämmentävää — ja on ilme muuttunut. Keskusta on siirtynyt aina siihen kohti, mikä on ok.

Kaikkein suurin hätä on kansallisella kokoomuksella, ylivoimaisesti. Se, että näin tulee tapahtumaan, paljastui erästä pienestä yksityiskohdasta, joka ei täällä ole saanut vielä minkäänlaista huomiota sen takia, että se asia ei ole tullut vielä isoon saliin. Se asia on hallintovaliokunnan lausunto Amsterdamin sopimuksesta. Siinä hallintovaliokunnan lausunnossa suurelle valiokunnalle kokoomus nimittäin vaati lausuttavaksi, että ei saa puhua integraation syventämisestä, pitää puhua laajentamisesta. Totuus on se, arvoisa puhemies, että kun ollaan siirtymässä Talous- ja rahaliittoon ja yhtenäisvaluuttaan, niin silloin täytyy ottaa huomioon se, että integraatio varmasti voi myöskin syventyä. Palaan tähän hetken kuluttua.

Tämän keskustelun aikana, jota Suomessa on käyty vuodenvaihteen jälkeen, on tullut mielestäni kaksi mielenkiintoista tunnustusta, joilla on

yhteiskunnallista merkitystä EU-poliittisesti. Toinen on se, että nyt ei puhuta huolestuneina demokratiavajeesta Euroopan unionissa, niin kuin puhuttiin silloin, kun Euroopan unionin jäseneksi oltiin pyrkimässä. Silloin oltiin menossa sitä demokratiavajetta poistamaan. Nyt sitä lisätään, niin kuin ed. Tuomioja puheenvuorossaan totesi. Se siis hyväksytään järjestelmään kuuluvana asiana. Palaan tähänkin vielä myöhemmin.

Toinen asia on, että myytti korkojen alentumisesta — tämä myytti on erikoisesti ollut meidän vihreitten myytti myöskin — on nyt romuttunut lopullisesti. Nimittäin on havaittu, että eihän tällainen valuutta-alue sellaisenaan mitään korkopoliittisesti ratkaise. Ratkaisevaa on se, minkälaista talouspolitiikkaa sen alueen puitteissa harjoitetaan. Tästä tullaankin tähän liittovaltiokeskusteluun.

Arvoisa puhemies! Minä näen tämän koko liittovaltiokeskustelun aivan toisenlaisena kuin sen näki ed. Tuomioja sinänsä aivan erinomaisesti esittelypuheenvuorossaan. Ed. Tuomioja totesi puheenvuorossaan, että liittovaltioon voisi johtaa neljä eri vaihtoehtoista polkua. En niitä käy tässä toistamaan, ne löytyvät pöytäkirjan asianomaisesta kohdasta. Minä totean, että mikään mielestäni näistä ei ole se relevantti polku, vaan relevantti vaihtoehto on se, että kun siirrytään yhtenäisvaluuttaan ja Rahaliittoon, se sellaisenaan ei voi onnistua, vaan tarvitaan välttämättömästi yhteinen talouspolitiikka ja sen mukaiset rakenteet. Tämä tarkoittaa sitä, että se tie on eräällä tavalla pakkovaihtoehto. Siinä on kaksi vaihtoehtoa: joko integraatiota syvennetään tai sitten järjestely puretaan. — En puhu järjestelmästä, vaan järjestelystä, koska jos ei ole vielä mitään rakennettu, niin mitäs järjestelmää siinä puretaan.

Tähän yhteyteen, arvoisa puhemies, otan analogiavertailun. Varsin monet kansanedustajat tämän keskustelun aikana ovat ottaneet esille Yhdysvallat ja todenneet, että siellähän on yli 50 osavaltiota ja siellä on yhtenäisvaluutta US-dollarin käytössä. Kun US-dollarin rahapolitiikkaa hoidetaan Washington DC:stä käsin, ei siinä aseteta Kalifornian osavaltion budjetille mitään vaatimuksia. Ei ole Clintonin leikkureita, joilla sanottaisiin, että teillä pitää olla budjetti tällä tavalla tasapainossa, näin ja näin, ei Texasissa, ei Arkansasissa eikä missään.

Mutta sen sijaan kun ollaan tässä kotoeurooppalaisessa Talous- ja rahaliitossa, josta vain Rahaliitto-osuus on nyt toteutumassa, niin tässäpä

onkin olemassa Waigelin leikkuri. Tässä on konvergenssikriteeri, tässä onkin olemassa äärimmäisen tiukka sisäinen kontrolli. Miksi? Siksi, että kun tulee se tilanne, että pitäisi siirtyä Talousliitto-vaiheeseen, niin tähän on erittäin helppoa. Silloinhan nimenomaan se täky on siinä, kun Talousliitto on rakenteineen muodostettu, että silloin ei tarvitakaan Waigelin leikkureita, kun olemme todellisessa ei vain yhtenäisvaluutassa vaan yhtenäistaloudessa. Toisin sanoen se on vapauden filosofia. Ja vapauden filosofia on aina myynyt hyvin, niin kauan kuin on, mitä vapauttaa. Tämä on loistavasti suunniteltu, täydellisesti taktikoitu siten, että pakko johtaa siihen, että ainekset sen pakon toteuttamiseen tulevat mielekkäällä tavalla esiin.

Arvoisa puhemies! Muutama näkökohta valmistelusta aivan lyhyesti. Siis missä on se pankkivalvonta, joka on välttämätön, kun siirrytään Euroopan keskuspankkipolitiikkaan? Ei missään. Otan esimerkin, miten huonoa valmistelu on ydinalueella. Kun ollaan EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa capissa, eihän sen puitteissa olla kuitenkaan tilanteessa, että olisi yhtenäisvaluutta kautta koko alueen, vaan edelleen nykyinen tilanne, että on monta valuuttaa, säilyy. On vain euroalue ja ne muut. Toisin sanoen, kun on ollut ecukurssipolitiikka, niin sen vaatimukset elementeiksi säilyvät edelleen. Tälle ei ole tehty yhtään mitään. Se oli eräänlainen uutinen, kun se valiokunnassa tuli esille jne. jne.

Sitten vielä budjettikurista. Suomen osalta asiat ovat ihan hyvällä mallilla. Sen pääministeri täällä erittäin hyvin perustellusti osoitti, kuinka juuri tämä hallitus on hoitanut nämä asiat mallikelpoisesti. Tuskin kukaan ja mikään muu konstellatio olisi siihen pystynyt. Tämä ei olekaan se ongelman ydin. Ongelman ydin on, miten muut kymmenen ovat tehneet. Millä konstilla tämä näennäinen eurokunto on saavutettu: Italia, Ranska ja kaiken huippuna Belgia, jonka kohdalla on vielä erityisesti se ongelma, että kun valtionvelat ovat 140 prosenttia bruttokansantuotteesta, niin velat ovat Belgian frangipohjaisia tällä hetkellä. Se homma on pystytty setelipainolla hoitamaan osittain, mikä näkyy inflatioprosentissa. Mutta nyt se ei enää olekaan mahdollista. Nyt siirrytään aivan toisenlaiseen aikakautteen, ja se on kova juttu. Tästä on vain yksi seuraus. Se on se, että euroalueen sisällä on rakenteellinen sisäinen heikkous, joka ei johdu Suomen heikkoudesta, vaan kansatoimijoiden heikkoudesta. Se tarkoittaa, että euro tulee olemaan heikko valuutta.

Arvoisa puhemies! Sitten tähän liittyy kolminkertainen demokratiavaje eli tripla. Ensinnäkin se on järjestelmässä sisässään. Kysymyksen on hallitusten välisestä yhteistyöstä ennen kuin siirrytään pakkotilanteessa talousliittorakentamiseen. Se on Waigelin leikkurissa, joka kaventaa paikallisten parlamenttien liikkumavaraa. Se on Euroopan keskuspankkipolitiikassa, jonka syvin ydin on rakenteellisesti aivan toisenlainen kuin esimerkiksi suomalainen pankkijärjestelmä.

Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu ei ole osoittanut minulle mitään argumenttia sen puolesta, että kantani olisi muuttunut: Se on "ei".

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K a l l i o : Arvoisa rouva puhemies! Rahaliiton kolmas vaihe käynnistyy laajana, vakaa- ja tasapainoista kehitystä korostavaa talouspolitiikkaa harjoittavien maiden kesken. Onkin tärkeää, että heti alusta alkaen mahdollisimman moni maa on mukana Emussa, sillä vain laajat yhteismarkkinat pystyvät tarjoamaan Emusta syntyvät hyödyt sekä kansallisille valtioille että Euroopan unionille.

Vaikka Emun ensimmäinen aalto ei sisälläkään kaikkia unionin jäsenmaita, niin ulkopuolelle jäävien siirtymävaihe saattaa jäädä hyvin lyhyeksi. Poliittisesti tällaisen lumipalloefektin puolesta puhuu se, että ulkopuolelle jäävät maat ovat varsin sidottuja Euroopan keskuspankin raha- ja valuuttakurssipolitiikkaan.

Vaikka Emun kannatus unionin alueella onkin varsin korkea ja myös Suomessa selkeästi kohonnut, kansalaisten epäluuloa on lisännyt ja hankkeen hyväksyttävyyttä vähentänyt se, että varsin monet monetarististen lähentymiskriteerien rinnalla ei heti alusta alkaen ole ollut riittävän jyrkkiä pilareja työttömyyden alentamiseksi. Päinvastoin Emu-hanke on mielletty syyksi talous- ja työllisyysvaikeuksiin.

Onneksi toimenpiteitä työllisyyden parantamiseksi on koko unionin alueella tiivistetty. Ennistä vakavamman huomion kiinnittäminen työllisyyteen onkin välttämätöntä, sillä huoli korkeana jatkuvan työttömyyden aiheuttamasta riskistä uudelle valuutalle on aiheellinen. Korkea työttömyys onkin pahimmillaan uhka tasapainoiselle kasvuille ja tulevan euron arvolle.

Emun onnistumisen kannalta lyhyellä tähtäyksellä erityisen keskeinen kysymys tuleekin ole-

maan yhteisvaluutan uskottavuus. Jos yhteisvaluutta ei ole uskottava ja siihen kohdistuu kansainvälisiä markkinapaineita, saattaa se johtaa korkotason nousuun Euroopassa ja myös Suomessa. Euron uskottavuus testataan tulevina vuosina käytännössä, mutta pahitteeksi sen vakaudelle ei ainakaan ole, jos ne maat, lähinnä Belgia ja Italia, joiden julkisen talouden velka selkeästi ylittää lähentymiskriteereiden edellyttämän 60 prosentin tason bruttokansantuotteesta, mahdollisimman pian esittävät uskottavan ohjelman velkansa alentamisesta edellytettävään tasoon. Tähän mielestäni valtiovarainvaliokuntakin on kiitettävästi kiinnittänyt huomiota.

Mutta vielä pari sanaa työttömyydestä. Miksi Euroopassa on ajautunut sietämättömän korkeaan työttömyyteen? Syitä ja selityksiä on varmaan monia. Pari havaintoa:

Työn verotus on unionin tasolla 15 viime vuoden aikana noussut 20 prosenttia, kun muiden tuotantotehtäjäiden verotus on samaan aikaan laskenut 10 prosenttia. Tällä kehityksellä on epäilemättä ollut vahingollinen vaikutus työllisyyteen. Veropolitiikalla onkin yhä tärkeämpi osa yritystoiminnan edistämisessä ja työpaikkojen luomisessa.

On tietysti todettava, että tällä hetkellä verotus on kansallista ja tulee lähitulevaisuudessa sellaisena pysymäänkin. Nykyisin merkittävin EU-tasoinen veroharmonisaatio koskee arvonlisäveron minimitasoa ja sen veropohjaa. Lähivuosina tultaneen keskustelemaan ainakin pääomaverotusta koskevista yhtenäistämismahdollisuuksista. Joka tapauksessa mielestäni työllisyyden kannalta meidän pitäisi pikaisesti Suomessa laskea välillisiä työvoimakustannuksia erityisesti matalapalkka-aloilla.

Kasvun, kilpailukykyyn ja työpaikkojen turvaamiseksi ovat tutkimus ja innovaatiot avainasemassa. Uudet ideat olisivatkin kyettävä muuttamaan nopeasti teknisiksi ja taloudellisiksi menestystuotteiksi. Eurooppa on tässä suhteessa jäljessä tärkeimmistä kilpailijoistaan Japanista ja Yhdysvalloista. Erinomaisesta tieteellisestä perustasta huolimatta kyky muuttaa taitotieto uusiksi tuotteiksi ja markkinaosuuksiksi on heikko. Erityisesti näin on huipputeknologian alueella. Samaan aikaan, kun Euroopan kauppataase on yleisesti parantunut, sen huipputeknologian alat ovat edelleen hälyttävästi muita jäljessä.

Sisämarkkinoista seurannut hyöty ei ole jakautunut tasapuolisesti. Pienten ja keskisuurten yritysten on suuryrityksiä vaikeampaa käyttää sisämarkkinoiden etuja täysimittaisesti hyväk-

seen. Syynä ovat monet hallinnon ja sääntelyn aiheuttamat esteet. Onneksi tähänkin ongelmaan on unionin tasolla puututtu.

Aloittavien yritysten toimintaolosuhteiden parantamista ja yksinkertaistamista koskevassa suosituksessaan komissio kehottaa jäsenvaltioita luomaan aloittavia yrityksiä kannustavat suotuisat lainsäädännölliset olosuhteet sekä yksinkertaistamaan, muuttamaan tai kumoamaan säädöksiä, jotka haittaavat yritysten perustamista ja niiden ensimmäisten vuosien toimintaa. Komission mukaan uusien yritysten toimintaa haittaavia verotuksellisia, sosiaalisia, tilastollisia ja ympäristöön liittyviä rasitteita tulisi keventää ja poistaa.

Entä julkisen talouden vakauttamisen ja työllisyyden suhde? Usein kuulee väitettävän, että talouden tervehdyttäminen ei olisi hyväksi työllisyydelle. Euroopan 15 viimeisen vuoden taloushistorian antama opetus on kuitenkin selvä: Alijäämillä ei luoda työpaikkoja. Muutoinhan Euroopan tämänhetkisillä alijäämän tasoilla Euroopassa pitäisi olla työvoimapula. Perusteettomat uskomukset saattavatkin olla sitkeämpiä kuin totuus. Ehkäpä onkin niin, että budjettien alijäämäisyys ja työttömyys kulkevat käsi kädessä. Esimerkkejä tästäkin löytyy, yksi Tanskasta, missä budjetin alijäämä oli 9 prosenttia bruttokansantuotteesta vuonna 1982. Vuonna 1986 Tanskassa oli päästy jo 3,5 prosentin ylijäämään, ja samana aikana työttömien määrä aleni 40 prosentilla.

On syytä kiinnittää huomiota myös siihen, että korkean velkaantuneisuuden olosuhteissa finanssipolitiikalla saattaa olla niin sanottuja epäsuoria vaikutuksia. Tällöin alijäämää kasvattamaan pyrkivä politiikka vaikuttaisikin taloudellista toimeliaisuutta supistavasti. Tästäkin on löydetty empiiristä todistusaineistoa. Alijäämää supistava politiikka johti taloudellisen toimeliaisuuden kasvuun Tanskassa ja Irlannissa 1980-luvulla. Tällainen, sanoisinko, epähistoriallinen kehityskulku on selitettävissä sillä, että budjettialijäämän supistaminen tulkitaan talouden toimijoiden keskuudessa signaalina tulevista verojen alennuksista ja valtion velkakehityksen saamisesta hallintaan. Seurauksena on kokonaiskysynnän kasvu ja pitkien korkojen aleneminen, jotka molemmat ovat taloudellista toimeliaisuutta elvyttäviä.

Meno Emuun ei missään nimessä ole ongelmatonta. Vaikeuksia saattaa syntyä erityisesti, jos taloutemme kohtaa häiriöitä, jotka ovat epäsymmetrisiä suhteessa muiden Emu-maiden häi-

riöihin. Tällöin yhteisellä rahapolitiikalla ei tilannetta voida korjata. Sopeutuminen jääkin muiden toimintamekanismien varaan, ja koska EU:n budjetti on varsin pieni, vain runsas prosenttiyksikkö bruttokansantuotteesta, ei myöskään suhdanteita tasaava yhtenäinen finanssipolitiikka tule kyseeseen, eikä sen puoleen EU:n budjetin kasvattamiseen näytä olevan poliittista innostustakaan.

Niinpä häiriötilanteisiin on kyettävä vastaamaan omalla kansallisella finanssipolitiikalla tai suhdannepuskureilla. Vaikka Suomessa saavutettu puskuriratkaisu olikin hyvä, vaikeissa häiriötilanteissa puskureiden vaikutus on riittämätön. (Ed. Aittoniemi: Missä ne puskurit ovat?) — Niitä ollaan rakentamassa koko ajan, ed. Aittoniemi.

Kansallisen finanssipolitiikan liikkumatila Emussa tulee eräiden maiden osalta todennäköisesti alussa supistumaan. Tähän vaikuttavat velka- ja alijäämäkriteerit, Vakaus- ja kasvusopimuksen liiallista alijäämää koskevat menettelyt sekä rahaveron poistuminen. Mutta mielestäni Suomessa ei näin tule käymään. Meillä ei ole ongelmia kriteerien kanssa, ja myöskään rahaveroilla ei ole meillä ollut mitään fiskaalista merkitystä vuosikymmeniin. Mutta, jos harjoittamamme talouspolitiikka on vastuuntunnotonta, voivat vaikeutemme Emu-maailmassakin olla suuria. Haluan kyllä vahvasti todeta myös sen, että huono talouspolitiikka toki kostaatuu myös Emun ulkopuolella.

Arvoisa puhemies! Ei voi kiistää sitä, etteikö Emu olisi johdonmukainen jatko Euroopan sisämarkkinakehitykselle. Parhaimmillaan Emu kehittää kaupankäyntiä unionin alueella, vakauttaa kilpailuolosuhteita ja terveeseen taloudenpitoon pyrkivänä luo edellytyksiä talouden kasvun, kilpailukyvyyn ja työllisyyden paranemiseen. Emun myötä Euroopalla onkin mahdollisuus kohentaa asemaansa maailmantaloudessa, kun euro saa nykyisiä eurooppalaisia valuuttoja suuremman merkityksen sekä vaihdon välineenä että varantovaluuttana Yhdysvaltain dollarin rinnalla.

Mielestäni Emuun meno merkitsee ennen muuta tosiasioden tunnustamista. Tänäpäin pääomaliikkeiden, avoimen markkinayhdyntymisen ja maailman laajuisen kilpailun aikana me emme enää voi elää korkean inflaation kanssa ja korjata virheitä aktiivisella valuuttakurssipolitiikalla. Eurooppa ei voi palata kiinteisiin valuuttakursseihin ilman Emun tyyppistä järjestelyä, joka lukitsee valuuttakurssit uskotta-

vasti. Varsinkin pienen maan kelluva valuutta on altis häiriöille. (Ed. Aittoniemi: Ei se silloin kellunut!) Tämän Suomikin valitettavan rajuin seurauksin joutui tämän vuosikymmenen alussa kokemaan.

Voidaan tietysti väittää, että valuuttajousto tarjoaa nopean ja kivuttoman tavan sopeutua erilaisiin häiriötilanteisiin. — Mutta tässäkin suhteessa, ed. Aittoniemi, tilanne on muuttunut. — Itsenäistä rahapolitiikkaa harjoitettaessa mahdollisuudet vakauttaa talouden suhdannevaihteluja rahapolitiikan keinoin ovat osoittautumassa entistä rajallisemmiksi. Vaikka meilläkin valuutta alkoi joustaa jo vuonna 1991, niin tuskinpa kukaan voi väittää, että sopeutumisemme olisi ollut kivutonta, saatikka helppoa.

Arvoisa puhemies! On täysin ymmärrettävää, että Emu herättää intohimoja. Sehän on askel tulevaisuuteen, jota emme tarkkaan tunne. Kyse on myös peruuttamattomasta askeleesta. Mutta kuten edellä totesin, Emuun meno merkitsee tosiasioden tunnustamista. Tässä historiallisessa tilanteessa kannatankin Suomen liittymistä syntyvään laajaan Emuun. Lisäksi toivon, että jatkossa energia suunnataan siihen, miten me parhaalla mahdollisella tavalla voimme maksimoida Emun mahdollistamat hyödyt kansantaloudellemme.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En ihan tarkoin kuunnellut. Ed. Kallio pitää aina hyviä puheenvuoroja, mutta tuossa hiukan pääsi lipsahtamaan ohi. Mutta kun tuli oikein paha virhe, minäkin säpsähdin ja sen vuoksi pyysin tämän puheenvuoron.

Hän sanoi, että pienen maan valutan kelluminen on hyvin häiriöaltista, ja hän viittasi siihen, kuinka se epäonnistui ennen viimeistä lamaa aiheuttaen hänen käsityksensä mukaan ilmeisesti omalta osaltaan laman. Eihän Suomen markka silloin kellunut. Jospa se olisikin kellunut siinä vaiheessa, mutta Suomessa pidettiin väkipakolla presidentti Koiviston ja pankinjohtaja Kullbergin toimesta vakaata yliarvostettua markkaa! Jos se olisi laskettu silloin kellumaan, eihän meille olisi tullutkaan näin paha lama. Sen jälkeen, kun markka aikanaan Ahon hallituksen aikana laskettiin kellumaan, se pelasti vielä sen, mitä pelastettavissa oli, muttei tietenkään pystynyt enää estämään sellaista romahdusta, mikä sittemmin syntyi. Mutta käsitykseni mukaan ed. Kalliolle tuli jonkinlainen ajatuksellinen hassi tai hama tässä asiassa. Ei hän varmaan tällaista voinut tarkoittaa.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On toki totta, että meillä varmaan tehtiin rahapolitiittisia virheitä sekä 1980-luvun loppupuolella että tämän vuosikymmenen alussa.

Mutta mitä tulee kelluttamiseen, totesin, että vaikka Suomen markka on kellunut vuodesta 1991 saakka, meidän sopeutumismme ei siitä huolimatta ole ollut erityisen helppoa. Sen ed. Aittoniemikin varmaan joutuu toteamaan. Tämä on ollut hyvin kivulloista aikaa koko 90-luku, eikä meillä taloudellista tasapainoa ole vielä saavutettu. Meillä julkinen talous on vieläkin epätasapainossa.

Ed. L i n d é n : Arvoisa rouva puhemies! Euroalueen synty on kirjattu Maastrichtin sopimukseen, jonka Suomen eduskunta hyväksyi muiden Euroopan unionin perustamisasiakirjojen ohella päättäessään Suomen liittymisestä Euroopan unioniin. Maastrichtin sopimuksen Talous- ja rahaliittoa koskevat määräykset ovat osa sitä prosessia, jonka päämääränä on Euroopan kansojen entistä yhtenäisempi liitto. On selvää, että euroalueen maat muodostavat tulevaisuudessa Euroopan unionin ytimen. Näyttääkin siltä, että euroalue virallistaa jaon päätöksenteon valtavirtaan pyrkivien ja sen ulkopuolelle jättäytyvien välillä. Talouspoliittinen yhdentymisen lähentää jäsenmaita muillakin aloilla. Talous- ja rahaliitto on osoitus Euroopassa vallitsevasta poliittisesta tahdosta muokata unionin jäsenmaiden suhteita tiiviimmiksi, ja sen jäsenet tulevat ohjaamaan Euroopan unionin kehitystä.

Euroalue syntyy laajana. Euroopan unionin komissio suosittelee, että Talous- ja rahaliitto Emun kolmanteen vaiheeseen tulee kaiken kaikkiaan 11 jäsenmaata. Tanska ja Iso-Britannia ovat neuvotelleet itselleen erioikeuden jättäytyä Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle. Silti Tanskassakin noudatetaan lähentymiskriteereiden mukaista talouspolitiikkaa eikä Britanniasakaan kolmanteen vaiheeseen mukaantuloa pidetä enää mahdollisuutena. Kreikka ei puolestaan täytä yhdentymiskriteerejä. Drakhman liittäminen Euroopan valuuttajärjestelmään ermiin maaliskuussa on kuitenkin osoitus siitä, että tahtoa riittää talouden kuntoon saattamiseksi.

Ruotsissa taas hallitus ja valtiopäivät katsovat, ettei heillä tällä hetkellä ole edellytyksiä kolmannessa vaiheessa mukanaoloon. Ruotsalaiset ovat viime vuoden aikana hankkineet lukuisia suomalaisia yrityksiä. Tämäkin on yksi mahdollisuus olla mukana Emussa. Ruotsin kansainvä-

liset jättiyritykset ovat osa Emua. Kiitosta talous- ja elinkeinoelämästä ei ole herunut Ruotsin hallituksen ratkaisulle jäädä odottamaan. Näyttääkin siltä, että Ruotsille jää tässä kehityksessä mustapekka käteen. Lähentymisehdot eivät täyty Ruotsissa. Kruunua ei ole sidottu ermiin, eikä Ruotsin keskuspankki ole tarpeeksi riippumaton. Passiivisuudesta johtuen ruotsalaisilla ei itse asiassa ole edes mahdollisuutta tehdä valintaa. Ulosjäänti on itsestäänselvyys.

Myös Suomesta löytyy Emun vastustajia. Markkamme puolesta pelätään, eikä Talous- ja rahaliiton vaikutuksista tiedetä tarpeeksi. Suomen markka ei lukeudu maailman johtaviin valuuttoihin, eikä sillä tänään ole samanlaista symboliarvoa kansallisen identiteetin luojana kuin syntyessään. Suomi on itsenäinen maa, eikä jäsenyys Talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa muuta tätä seikkaa. Päinvastoin ollessamme mukana syntyvässä euroalueessa saamme itse olla päättämässä sen tulevaisuudesta. Mikäli jäämme ulkopuolelle, joutuisimme noudattamaan entistäkin tiukempaa talouspolitiikkaa pysyäksemme muodostuvan johtavan talousalueen rinnalla. Ulkopuolelle jääminen lisäisi ulkopuolelta kohdistuvaa epävarmuutta talouteemme nähdessä ja siten vaikeuttaisi nykyisen vakaan talouden ylläpitoa.

Mukanaolo Emun kolmannessa vaiheessa onkin luonnollinen jatke Suomen talouspolitiikan linjalle. Ensimmäinen askel yhdentymisessä Euroopan muihin valuuttoihin otettiin jo 1961, jolloin maamme järjesti suhteensa Eftaan. Euroalueessa mukanaolo takaa talouden kehittymisen suotuisana jatkossakin. Työttömyyden alenemiselle korkojen alentuminen ja investointien lisääntyminen luovat suotuisimmat puitteet. Suotuisat taloudelliset näkymät takaavat kaiken kaikkiaan kansalaisille paremman sosiaalisen hyvinvoinnin ja turvatun toimeentulon.

Aluepolitiikkamme on Emussakin oltava kansallista ja talouskasvua tukevaa. Meidän täytyy jatkossa keskittyä siihen, ettemme nojaa aluepolitiikassa ainoastaan EU-tukiin. Vakaa talouskasvu kaikilla alueilla on myönteistä koko maallemme, eikä alueiden eroavaisuuksia tule unohtaa, olimmepa mukana Talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa tai emme.

Euroalueen syntyminen ei muuta sitäkään toiseikkaa, että maamme sijaitsee Euroopan raja- mailla. Alueiden eroavaisuudet on huomioitava, ja niiden kehitystä tuettaessa täytyy lähteä kunkin alueen erityispiirteiden huomioinnista. Kehittämisen arvoisia ovat projektit, joissa alueen

erikoisosaaminen, ainutlaatuisuus, huomioidaan. Näin rakennamme Talous- ja rahaliiton sisällä uskottavaa kansallista aluepolitiikkaa, joka tukee maamme taloudellista kasvua, kilpailukykyisyyttä ja vakautta. Talousalueella saavutetaan pysyvämpi hintavakaus ja vakaampi korkotaso kansainvälisen kaupan epävarmuustekijöiden poistussa. Jäsenmaiden välinen kauppa sekä investoinnit lisääntyvät, mistä Suomelle on vain hyötyä.

Syntyvän talousalueen myötä yhtenäinen Eurooppa ottaa paikkansa maailman taloudessa. 1.1.1999 luodaan lähes 300 miljoonan asukkaan euroalue. Tuon alueen osuus maailman yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta on 19,4 prosenttia ja maailmankaupasta 18,6 prosenttia. Luvut ylittävät hieman Yhdysvaltojen vastaavat osuudet. Syntyvä alue on siis kiistatta yksi maailman johtavista talousmahdeista. Euron syntyminen tulee myös luultavasti edellyttämään euroalueen valtioilta nykyistä yhtenäisempää esiintymistä kansainvälisen taloudellisen yhteistyön järjestöissä ja foorumeilla.

Valtiovarainvaliokunta on todennut lausunnossaan hallituksen Emu-tiedonannosta, että eurolla on markkinoiden luottamus. Tästä kertoo se, ettei markkinoilla ole esiintynyt yhteisvaluuttasuunnitelmien edetessä minkäänlaisia häiriöitä tai paineita. Yhteisvaluutan luomiseen sisältyvät riskit ovat siksikin vähäiset, ja eurosta muodostunee uskottava ja vahva valuutta.

Arvoisa rouva puhemies! Euroopan talous- ja rahaliitto näyttää syntyvät laajana, 11 jäsenmaan muodostamana alueena. Luultavaa on, että nyt ulkopuolelle jäävät liittyvät siihen myöhemmin. Emun kolmas vaihe on kirjattu Maastrichtin sopimukseen, johon olemme sitoutuneet. En itse näe mitään syytä eikä tämän syvälle pureutuneen Emu-keskusteluprosessin aikana ei ole tullut esiin seikkoja, jotka antaisivat aihetta sen suuntaiseen ratkaisuun, että jäisimme odotamaan.

On totta, ettei kukaan varmasti tiedä, mitä Raha- ja talousliitto tuo tullessaan. Tällä hetkellä kuitenkin näyttää siltä, että ulkopuolelle jäämisestä tiedetään vieläkin vähemmän ja ettei se ainakaan ole ratkaisu suotuisampaan taloudelliseen kehitykseen taikka parempaan hyvinvointiin pääsemiseksi. Euroopan reunalta ei Emun ulkopuolella pääse vaikuttamaan Euroopan unionin kehityksen suuntaan. Kansanäänestyksen yhteydessä ratkaisimme kantamme EU-jäsenyyteen. On Suomen etu, että haluamme olla ja olemme mukana vahvana vaikuttajana euroop-

palaisessa päätöksenteossa. Se on Suomen etu Euroopan unionin jäsenenä. Mielestäni meidän on oltava mukana ensimmäisessä Emu-junassa takaamassa hyvinvointimme tulevaisuus sekä taloutemme vakaa kehitys.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainministeri Niinistö syytti eilen kovin sanoin oppositiota ja etenkin keskustan puheenjohtajaa ed. Ahoa itsetunnon puutteesta ja Suomen elinkeinoelämän mustamaalaamisesta, kun oppositio otti esiin kriittisiä näkökulmia Emu-keskusteluun. Pääministeri Lipponenhan tänään jatkoi samaa linjaa. Itse olin yllättynyt ministerin vedosta eilen. Mielestäni se osoitti sen, että hallituksen taholta ei haluttu käydä asiallista keskustelua Emun mukanaan tuomista mahdollisista haitoista. Eihän ole suinkaan opposition tai ed. Esko Ahon keksintö se, että Suomen kansantaloudessa on ominaispiirteitä, jotka tekevät siitä haavoittuvamman kuin kenties muista Euroopan unionin maista keskimäärin.

Arvostettu Emu-asiantuntija Calmfors on todennut Emun olevan Suomen taloudelle vielä huomattavasti suurempi riski kuin Ruotsille. Calmforsin professorityöryhmän ja muun muassa Etlan näkemyksen mukaan tuleva euroalue on kaikkein huonoimmin yhteensopiva juuri Suomen kannalta. Vuosien varrella on huomattu se, että meille tärkeiden teollisuudenalojen suhdannekierto poikkeaa yleisestä. Niinpä yhteinen rahapolitiikka pahimmillaan vahvistaa nousu- ja laskusuhdanteet ylikuumenemiseksi ja lamoiksi. Euro ei syki samalla tavoin suomalaisen talouselämän tahdissa kuin oma markka.

Liittyminen meille mahdollisesti huonosti sopivaan euroalueeseen merkitsee talouden häiriötilanteessa paineiden kohdistumista etenkin työllisyyteen, palkkoihin ja sosiaaliturvaan. Tätä kautta Emu voi lisätä eriarvoisuutta ja kasvattaa tuloeroja, vaikka ed. Sasi eilen lohdutti epäilijöitä vakuuttamalla, että Emu ei vie vanhuksilta hoivapaikkoja tai Emu ei lomauta opettajia.

Tämän vuosikymmenen lama on hyvinvointivaltion turvaverkoista huolimatta jakanut kansaa kahtia. Mikäli verotaso ja julkisten palveluiden taso tulevat yhteiseurooppalaistumisen paineissa tasapäästymään koko Euroopan unionin alueella, kahtiajaon todellisuudesta voi tulla vielä viime vuosien tilannetta synkempi.

Ministeri Niinistö vähätteli jopa korkean työttömyyden aiheuttamaa riskiä yhteisvaluuttaluuteen liittymisessä, vaikka työttömyytemme

on edelleen varsin korkeissa lukemissa. On merkittävää, että Ruotsi, missä työttömyys on selvästi alempi kuin Suomessa, noin 8 prosenttia, katsoo tämän merkittäväksi syyksi olla menemättä Emuun tässä vaiheessa, vaikka Ruotsin hallituksessa eletään varsin optimistista aikaa sinänsä ja uskotaan työttömyyden puolittuvan vielä aivan lähivuosina 4 prosenttiin. Näihin tavoitteisiin omaa tilannettamme verratessa ei kenelläkään pitäisi olla varaa eilen kuultuun ylimielisyyteen. Korkea työttömyys väistämättä heikentää joustovaramme mahdollisiin suhdannevaihteluihin sopeutumisessa.

Kansainvälinen valuuttarahasto jakaa aivan tuoreessa kannanotossaan saman huolen opposition kanssa. Kansainvälinen valuuttarahasto varoitti aivan pari päivää sitten raportissaan, että Euroopan unionin suunnitelmat yhteisestä valuutasta eurosta voivat olla uhattuina, mikäli unioni ei löydä kunnan keinoja taistellakseen työttömyyttä vastaan. Tässä yhteydessä Imf ilmoitti, että Euroopan työmarkkinauudistusten epäonnistuminen on selvästi Emu-hankkeen akilleen kantapää, ja heidän mukaansa työmarkkinoiden joustamattomuus sitoo työnantajia liiaksi.

Hallitus ei ole myöskään tehnyt suurta numeroa euron mukanaan tuomista kustannuksista, jotka ovat varsin huomattavat. Yksin valtion ministeriöiltä ja virastoilta arvioidaan kuluvan neljän vuoden aikana nelisensataa miljoonaa markkaa esimerkiksi tietojärjestelmien uudistamiseen valuutanvaihdon vuoksi. Kunnissa joudutaan uusimaan tietojärjestelmiä ja kouluttamaan ihmisiä. Myös pankeille tämä muutos tulee kalliiksi. Kuluiksi on arvioitu ainakin 600 miljoonaa markkaa. Kaupat uskovat menettävänsä niin ikään 600 miljoonaa markkaa pelkästään näiden muutosten vuoksi.

Hallituspuolueiden kritiikittömässä Emu-innossa on keskustelun kuluessa noussut esiin mielestäni myös monia aivan katteettomia haaveita Emuun liittyen. Joku toivoo Emusta punaista, toinen vihreää. Joku toivoo Emun tuovan mukanaan vahvan työmarkkinasopimusjärjestelmän, toinen taas vapauden siitä. Emuun toivotaan avoimuutta ja demokratiaa, vaikka Talous- ja rahaliiton järjestelmä lähtökohtaisesti perustuu täydelliseen erillisyyteen yleisestä poliittisesta päätöksenteosta.

Mielestäni on selvää, että yhteinen valuutta sopii parhaiten sellaisille kansantalouksille, joiden talouden ja työmarkkinoiden rakenne sekä lainsäädäntö muistuttavat eniten toisiaan. Sen

vuoksi Suomen irrottautuminen pohjoismaisesta rintamasta on harkitsematonta.

Keskustelussa on esitetty useaan kertaan kysymys, miksi jäädä odottelemaan, jos on mahdollisuus lähteä heti ensimmäisten joukossa Emuun vaikuttamaan. Mitä hyödyttää lykätä ratkaisua muutamalla vuodella? Mielestäni harkinta-ajalla on kuitenkin monia etuja. Harkinta-aika tarjoaa meille mahdollisuuden kohentaa joustovaramme niin työllisyyden parantamisen kuin velkaantumisen hillitsemisen myötä. Voimme myös silloin katsoa, millaiseksi euromaiden tilanne kehittyy, ja samalla tiivistää yhteistyötä Pohjoismaiden kesken. Markasta luopuminen on peruuttamaton päätös. Sen vuoksi sitä ei pitäisi tehdä hätiköiden ja kiireellä.

Pois jääminen olisi myös samalla tavalla mahdollisuus vaikuttaa Euroopan unionin kehitykseen kuin sinne meneminen. Jos Suomikin luopuisi eurohankkeesta, uskon, että Pohjoismaiden yhtenäinen jarruttelu omalta osaltaan hillitsi kuumimpia integraation syventämisaineita koko Euroopan unionin alueella.

Emu-ratkaisuhan on ennen muuta poliittinen päätös: Haluammeko luovuttaa talous- ja rahapolitiista päätösvaltaa ylikansalliselle elimelle, haluammeko ottaa askeleen kohti syvempää integraatiota, kohti eurooppalaista liittovaltiota? Talouspolitiikka on aina politiikan kovinta ydin-alueita. On selvää, että talous- ja rahapolitiikan yhdyntäessä paineet yhteiseen liittovaltioon, yhteiseen lainsäädäntöön ja myös yhteiseen veronkantoon kasvavat. Mielestäni tällä yrityksellä ei kuitenkaan viime kädessä ole onnistumisen edellytyksiä Euroopan maiden heterogeenisyyden vuoksi. Sen vuoksi itse kannatan vapaaseen yhteistyöhön perustuvaa Euroopan unionia, en integraation syventämistä.

Historia tulee aikanaan kertoamaan sen, oliko tämä ratkaisu, jota Lipposen laajapohjainen hallitus on nyt voimalla ajamassa, oikea. Itse uskon, että tulee vielä aika, jolloin suomalaiset haluavat markkansa takaisin.

Ministeri A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies, fru talman! Teeke mieli kommentoida joitakin puheita.

Ed. Räsänen sanoi, että hallituksessa olisi kritiikiton Emu-into. Tähän sanoisin, että ainakin vasemmistoliitossa on ollut yli vuoden kestävä, hyvin laaja aktiivinen projekti, johon liittyy muuttaman kirjan julkaiseminen, runsaasti erilaisia seminaareja ja kokouksia, toistasataa, joissa on pohdittu nimenomaan euron hyviä ja riskipuo-

ja yritetty hyvinkin tarkkaan lukea mahdollisimman paljon ja syventyä haittoihin. Kukaan ei kiellä riskejä, jotka liittyvät euroon. Toisaalta kun realistisesti ajatellaan, mitkä ovat vaihtoehdot, esimerkiksi mitä keskustaoppositio esittää, että jäädään nyt sivuun odottamaan, siinäkin mielestäni näköalattomuus on melkoinen. Kuvitellaan, että meillä olisi jokin sellainen vanha maailma, missä voitaisiin edelleen elää niin kuin elettiin kymmenen vuotta sitten. Sellaista maailmaa ei tänä päivänä ole olemassa enää.

Ed. Pulliainen sanoi, että valmistautuminen euroon on Suomelle maksanut jo 50 miljardia markkaa. Mielestäni se on hämmästyttävän historian näkemys. Oikeastaan hän sanoi, että se, että maailma on muuttunut nopeasti viimeisten 20–30 vuoden aikana, että on tapahtunut maailmassa globalisaatiota talouden alueella jne., on maksanut Suomelle 50 miljardia markkaa. En oikein ymmärrä tämän tyyppistä laskutapaa. Mikä olisi se vaihtoehto, joka ei olisi maksanut Suomelle mitään? Emme me voi ajatella, että olemme historian ulkopuolella, että voimme pysäyttää ajan tai palata sellaiseen järjestelmään, jota ei enää maailmassa ole.

Haluaisin vain sanoa ed. Räsäselle, että mitään kritiikitöntä Emu-intoa ei ainakaan minun kohdallani ole. On kysymys siitä, että on yritetty analysoida niitä vaihtoehtoja, jotka ovat olemassa, eli jäämistä ulkopuolelle nyt, kun kymmenen maata Suomen lisäksi aikoo mennä mukaan euroalueeseen. Kuvitelmiin, että meillä olisi vapaa mahdollisuus hoitaa rahapolitiikka näissä oloissa tai että anteliaampi budjettipolitiikka tai finanssipolitiikka olisi mahdollinen, ei ole minun mielestäni realistisia perusteluja.

Kun puhutaan tästä suuresta prosessista, eurooppalaisesta yhteistyöstä, integraatiosta ja EU:n kehityksestä, pidän sitä edelleen rauhan ja vakauden prosessina. Minun logiikkani mukaan, jotta EU voisi laajentua, jotta integraatio voisi tapahtua myös horisontaalisesti, se edellyttää ensin tiettyä integraation syventymistä esimerkiksi juuri euroalueen syntymisen myötä. Jos tämä epäonnistuu, silloin ei laajentumisesta myöskään tule yhtään mitään.

Liittovaltiopeikosta on tullut formula. Minun on hyvin vaikea kuvitella liittovaltiota semmoisessa organisaatiossa, missä on niin pieni yhteinen budjetti kuin 1,28 prosenttia maitten budjeteista. Esimerkiksi USA:ssa yhteinen budjetti on jo 30 prosentin luokkaa. Se on aivan eri luokkaa kuin Euroopassa tai EU:ssa, eikä kukaan oikeastaan halua EU:n budjettia myöskään suurentaa.

Totta kai opposition tehtävä on kritisoida hallitusta ja esittää vaihtoehtoja. Mutta täytyy kyllä myöntää, että minä olin hyvin pettynyt eilen puheenjohtaja ed. Ahon puheenvuoroon. Olen pitänyt häntä poliittikkona, jolla on visioita, jolla on energinen ote politiikkaan, joka haluaa katsoa eteenpäin, mutta jostain syystä eilen hän oli kasannut kaikki riskit ja pessimistiset visiot yhteen. Se oli vähän kuin haudankaivajan synkkä yksinpuhelu. Minun mielestäni tällainen ote politiikassa ei kyllä vie Suomea eteenpäin. Totta kai pitää olla kriittinen ja pitää olla silmät auki. Ei pidä idealisoida eikä pidä sulkea pois mahdollisia vaikeuksia, mutta kyllä pitää myös olla jokin optimistinen tahto. Se ihminen, joka väittää, että Suomen yhteiskunnan talous tänä päivänä olisi heikommassa kunnossa kuin esimerkiksi keväällä 95, on aika sokea. Silloin ei kyllä näe realiteetteja.

Itse pidän tätä keskustelua täällä kyllä erittäin tärkeänä ja tarpeellisena, mutta toivoisin, että siinä ainakin pyrittäisiin näkemään laajemmin ja historiallisesta perspektiivissä koko tämä prosessi. Ed. Räsänen sanoi, että euroalueeseen siirtyminen tulee kalliiksi, kun pankit joutuvat tietojärjestelmiään uusimaan ja se maksaa monta sataa miljoonaa, kyllä tämä on tässä prosessissa peanutsia. Emme me tällä tavalla voi laskea euron kustannuksia ja etuja ja haittoja.

Arvoisa puhemies! Halusin oikeastaan sanoa, että olen vähän hämmästynyt, että keskustapuolue, jossa on paljon sellaisia päämääriä ja varsinkin sosiaalisella puolella piirteitä, joita olen aina arvostanut ja arvostan edelleen, nyt on kuitenkin ottanut näin suuren kansallisen kysymyksen selvästi politikoinnin välineeksi, sen sijaan että pyrittäisiin näkemään, mitkä ovat todella yhteiset edut. Jos keskusta aikoo olla hallituksessa seuraavien eduskuntavaalien jälkeen, niin kuin olen ymmärtänyt, että on pyrkimys, silloin kuitenkin keskusta joutuu ottamaan kantaa ja sopeutumaan juuri siihen yhteistyöhön, missä Suomi nyt on mukana EU:ssa. Suomi on EU:n puheenjohtajamaa vuoden 99 jälkipuoliskolla. Jos keskusta silloin on mukana hallituksessa, silloin ne haasteet ovat hyvin konkreettisia. Silloin tulee päätettäväksi muun muassa Agenda 2000 -asioita, laajentumiseen liittyviä asioita, hyvin paljon siihen mennessä kasaantuneita asioita, jotka näyttävät tulevan Suomen puheenjohtajakautena ratkaisuvaiheeseen. Silloin vaaditaan kyllä aivan toisenlaista otetta kuin tällamoista kaikkea kielteistä kokoavaa haudankaivajamentaliteettia.

Ed. Halonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Miniseri Anderssonin puheenvuoro kyllä kaipaa muutamia tarkennuksia. Mutta ensinnäkin haluan todeta, että ministeri Anderssonin johtamaa vasemmistoliittoa ei voi moittia siitä, etteikö vasemmistoliiton piirissä hänen kaudellaan olisi pyritty analysimaan Emun hyviä ja huonoja vaikutuksia. Mutta teitä, ministeri Andersson, voi kyllä puheenjohtajana kritikoida, eikä niin, siltä osin, että ette ole kumminkaan huolehtinut siitä, että hallituksen tiedonannossa olisi samalla tavalla analysoitu, niin kuin olisi pitänyt, Emun hyviä ja huonoja puolia. Hallitus antaa tiedonannossaan, te sen mukana, ministeri Andersson, kovin ruusuisen kuvan Emun tulevaisuudesta.

Mitä tulee siihen kritiikkiin, jota esitte keskustasta, haluan ainoastaan muutamalta osalta siihen vastata. Yksi näkökohta, minkä takia keskustaa tätä kritikoit, on se, että haluaisimme ensin toteuttaa Suomessa eräitä välttämättömiä rakenteellisia muutoksia. Ruotsissa menetellään luultavasti sillä tavalla ja se on kuitenkin riskittömämpi tie kuin minkä hallitus on nyt valinnut.

En myöskään voi mitenkään, ministeri Andersson, yhtyä teidän käsitykseenne siitä, että Suomen talous tällä hetkellä olisi kunnossa, kun työttömyys on niin suuri kuin se on ja valtion velka kasvaa. Sitä ei ole saatu, ministeri Andersson, edes lasku-uralle.

Mitä tulee siihen, että te moittitte keskustaa siitä, että olisimme ottaneet Emun politikoinnin välineeksi, ministeri Andersson, hallitus toteaa moneen kertaan itsekin, että kysymys on poliittisesta päätöksestä. Se juuri, että kysymys on poliittisesta päätöksestä, mutta kansan laajan mielipiteen vastaisesta päätöksestä, tekee tästä asiasta erittäin vaikean.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minunkin piti aloittaa tästä politikoinnista. Mitä muuta me olemme kuin poliitikkoja ja politikoijia? Kai meidän tehtävämme on käsitellä ne asiat, jotka mikin haaste tuo eteen. Hallituksella ei näy olevan muuta keinoa, varsinkaan hallituksen sisällä kriittisellä tai mahdollisesti silmät auki olevalla osalla hallitusryhmistä, oppositiota arvostella kuin siitä, että me muka mustamaalaisimme. Kyllä se on meidän tehtävämme, kun hallituksen puolelta sitä ei tuoda. Jos te joudutte hallituksessa tyytymään

siihen, että tiedonanto on pelkkää myönteisten asioiden esiin tulemistä, mikä automaattisesti johtaa siihen, että mihinkään ei valmistauduta, niin kyllä meidän tehtävämme on yrittää teistäkin saada irti niin paljon, että hallitus ryhtyisi joihinkin toimenpiteisiin. Mutta kun kysymyksessä on pelkästään hallituksen luottamus eikä Emusta päättäminen, niin tähän on väistämättä tilanne.

Ei ole opposition syy, jos oppositiolle annetaan vain tällaiset aseet. Me tarjosimme, niin kuin EU-jäsenyydestä päätettäessä, koko suomalaiselle yhteiskunnalle mahdollisuutta käsitellä asiaa ja tuoda näkemyksensä kansanäänestystä myöten ja vaadimme, että aidosti tästä päätetään. Kun nyt vasemmistoliittokin on taipunut siihen, että näitä asioita ei käsitellä muualla kuin hallituksen sisällä ja hallituksen johtajaeliitti saanee, mitä teemme, niin kyllä meidän tehtävämme on tuoda nämä haittavaikutukset esille ja sitä kautta yrittää poliittista koneistoa saada reagoimaan näihin.

Sitten vielä, onko mikään näköalattomampaa kuin se, jos valitaan yksi tie, niin kuin Emuvaihtoehtoon meneminen suoraan on? Ensimmäisten joukossa ei-meneminen tarkoittaa siitä, että näitä vaihtoehtoja on rajattomasti enemmän.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tuli oikein lämmin tunne, kun te, herra ministeri, jota suuresti arvostan, totesitte, että keskusta ajattelee sosiaalisesti. Minä olisin halunnut siihen vielä lisättävän, että keskustasta on ainoa puolue tässä eduskunnassa, joka tänä päivänä ajattelee sosiaalisesti. Siitä syystä me juuri olemme näin tavattoman varauksellisia eu-roon menemiseen, koska me tiedämme, että se lisää tässä maassa kurjuutta, sosiaalisia ongelmia häiriötilanteiden tullessa. Meillä ei ole mitään aseita tämän asian estämiseksi. Sen vuoksi me haluamme nimenomaan ajatella nytkin sosiaalisesti. Vasemmistoliitto ajatteli myös ennen sosiaalisesti. Sen jälkeen, kun se lähti kokoomuksen kanssa käsikynkkää, siltä ovat sosiaaliset ajatukset kyllä kadonneet.

Minä hiukan ihmettelenkin, ministeri Andersson, kun te ja vasemmistoliitto ajattelitte näistä asioista neljä vuotta sitten aivan eri tavalla, mikä on tehnyt sen muutoksen, sen euromyönteisyyden, sosiaalisuuden vastaisuuden teihin muutamassa vuodessa ja teidän kenttäänne. Se johtuu siitä, että nämä seminaarit, joista te puhuitte, ovat olleet eurojohdatteisia. Niissä on aivopesty

teidän kannattajakuntaanne pikkuhiljaa siihen suuntaan, että te saitte jonkinlaisen kansanäänestystuloksen Emun puolesta. Minä kyllä suuresti ihmettelen, mikä se sellainen äänestyspäätös oli.

Mitä tulee vielä, ministeri Andersson, liittovaltion tunnusmerkistönä olevaan budjettiin, jos se on 2 prosenttia tällä hetkellä, niin se on kahden kolmen vuoden kysymys, kun organisaatio muutetaan niin, että se on 30 prosenttia ja siltä osin täyttää kaikki liittovaltion tunnusmerkit, niin kuin Yhdysvalloissa. — Mukava, kun ministeri Andersson hymyilee. Puhe on mennyt silloin perille ja hän on käsittänyt, mitä tarkoitan. Ainahan hän käsittää, hän on viisas mies.

Ministeri Andersson: Arvoisa rouva puhemies, fru talman! Ihan muutama kommentti. Hallituksen tiedonanto on siloteltu, väitetään. Olen siitä samaa mieltä, että tiedonanto ei ole problematisoiva, ei ole analyttinen, mutta tätä problematisoivaa materiaalia on, voi sanoa, monta tuhatta sivua, jos haluaa vain perehtyä siihen. Muun muassa professorityöryhmän työ ja kaikki ne erillisjulkaisut, jotka koskevat euroon liittyviä euroon liittyviä erillisiä ongelmia, ovat hyvin problematisoivia. Minä olen itse vaatinut lisäselvityksiä muun muassa aluetaloudellisista vaikutuksista, myöskin epäsymmetrisistä kriiseistä jnp. Kaikkia näitä on saatu. Tätä kriittistä materiaalia on erittäin paljon. (Ed. Kemppainen: Mutta hallituksen johtopäätös on positiivinen!)

Silloin kun tiedonantoa valmisteltiin, minä vaadin siihen muutaman lisäyksen, jotka ovat problematisoivia ja jotka olen sinne saanut, mutta olen kyllä siitä mieltä, ettei tiedonantoteksti sinänsä ole se teksti, josta löytyvät kaikki analyysit ja perustelut, vaan ne löytyvät taustamateriaalista, jota me kaikki olemme lukeneet, ja me olemme keskustelleet kymmeniä tunteja tässä salissa aikaisemmin näistä asioista.

Sitten väitetään, että talous on edelleen huonossa kunnossa, koska otetaan edelleen lainaa. Lainanotto minun veikkausteni mukaan loppuu ensi vuonna. Se tulee tänä vuonna olemaan alle 10 miljardia. Tiedetään, mikä lainanotto oli vielä muutama vuosi sitten. Kyllä lainanotto on erittäin hyvään suuntaan menossa. Tätä on nyt aivan turha kiistää.

Kun sanoin, että keskusta politikoi tällä asialla, totta kai me teemme täällä politiikkaa, mutta näin tärkeässä kansallisessa asiassa, joka on ehkä kaikkein tärkein asia, joka joudutaan ratkaisemaan täällä koko tämän vuosikymmenen aika-

na, minusta politikoida ei pidä. Poliitiikkaa pitää tehdä rehellisesti, niin rehellisesti kuin pystyy, mutta politikointi on vähän eri juttu ainakin minun sanastossani, se on enemmän pelaamista ja pelailua ja vaaleja ajatellen tehtyjä asioita. Sitä en näin tärkeässä asiassa pysty hyväksymään. Perustelin myöskin sitä sillä, että keskusta, mikäli on seuraavassa hallituksessa mukana, joutuu kyllä perumaan hyvin monta tänään lausuttua kantaa. (Ed. Elo: Mikä on rehellistä politikointia, ministeri Andersson? Onko sellaista?) — Ei minun mielestäni ole.

Sitten sanottiin, että ei ole valmistauduttu Emun kolmanteen vaiheeseen ja euroalueeseen. Se on kyllä minun mielestäni hämmästyttävä väite, koska siitä lähtien, kun minä tulin eduskuntaan vuonna 1987, on ollut oikeastaan yhtämittaista valmistelua tähän integraatioon ja sopeutumista siihen. Koko lainsäädäntömme on muutettu, direktiivit on kirjoitettu lainsäädäntömme sisään. Nyt on hyvin paljon selvitetty ja valmistauduttu nimenomaan uuteen Emu-maailmaan, jossa me joudumme elämään aivan riippumatta siitä, olemmeko mukana siellä alusta vai katsommeko sivusta. Me olemme aivan samojen ehtojen ja samojen sääntöjen alaisina riippumatta siitä, olemmeko odotushuoneessa vai jo sisällä.

Ed. Aittoniemi sanoi, että keskusta on ainoa puolue, joka ajattelee sosiaalisesti. (Ed. Kemppainen: Ja toimii!) En minä voi tällaisia mielipiteitä kumota. Kyllä minä kuitenkin väitän, että vasemmistoliiton koko olemassaolo perustuu siihen, että me yritämme taistella ja tehdä työtä niiden ihmisten puolesta, jotka ovat pienituloisia tässä maassa ja joilla on vaikeuksia. Se, että väitetään, että euroon meneminen olisi köyhien hylkäämistä tai työttömien unohtamista, on demagogiaa, joka ei perustu faktoihin. Jos europrosessi onnistuu niin, kuin sen on tarkoitettu onnistuvan, niin kuin toivon, niin kuin toivottavasti kaikki toivovat, (Ed. Kemppainen: Jos!) silloin se vakauttaa talouttamme ja antaa meille paremmat mahdollisuudet hoitaa myös sosiaalipolitiikkaa ja edistää tasa-arvoa ja ylläpitää pohjoismaista mallia, johon me toivottavasti kaikki pyrimme. Tästä on kysymys. (Ed. Kemppainen: Se tuo Keski-Euroopan mallin!)

Sitten vielä aivan lopuksi, vaikka en viitsi kiinata ed. Aittoniemen kanssa, mutta erilaiset tapahtumat euron ympärillä, mitä olemme vasemmistoliitossa järjestäneet, ovat olleet meidän omia seminaareja ja usein yleisökokouksia, yleisöseminaareja, erilaisia tilaisuuksia. Siellä ei ku-

kaan meitä ole airopessyt, ne on täysin omaehtoisesti järjestettyjä. Siellä on ollut hyvin paljon kriittisiä ääniä, siellä on ollut neutraaleja ääniä ja europositiivisia ääniä. Siellä on käyty hyvin monipuolista keskustelua. Siitä syystä meillä onkin minun mielestäni nyt aika hyvä kokonais käsitys siitä, mitkä ovat riskit, mitkä ovat hyvät puolet, mitkä ovat vaihtoehdot. Valitettavasti keskusta ei ole tuonut esiin vaihtoehtojen heikkoutta. (Ed. Kemppainen: Vaihtoehto on ulkopuolelle jääminen!) — Mitä se tarkoittaa, että jäädaän ulkopuolelle? (Ed. Kemppainen: Vaihtoehtoja on enemmän silloin!) Se tarkoittaa sitä, että joudumme ehkä vielä kireämpää budjettipolitiikkaa harjoittamaan, että korkotaso on ehkä vielä vähän korkeampi kuin euron sisällä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Andersson, me keskustassa kunnioitamme teidän näkemystänne ja kantaanne tässä asiassa. Te olette valinnut oman linjanne ja kannatte siitä vastuuta.

Meidän näkemysemme ja linjamme tässä asiassa on toinen. Eikä siihen erityistä politikointia liity, että meidän linjamme on toinen. Jos katsotaan niitä faktoja, niitä tosiasioita, joiden edessä Ruotsi on tekemässä omaa päätöstään ja joiden edessä Suomi on tekemässä omaa vastaavaa ratkaisuaan, kyllä ne faktat, jotka Ruotsin edessä ovat, puhuisivat, jos teidän kannaltanne asiaa katsoo, vähintään yhtä vankasti mukaan menemisestä kuin Suomenkin kannalta. Syntyvä yhteisvaluutta-alue on Ruotsin kannalta edullisempi kuin se on Suomen kannalta. Mutta Ruotsinkin kannalta se on niin vähän edullinen, että Ruotsi päättää jäädä ulkopuolelle. Ennen kaikkea Ruotsi haluaa kunnioittaa asiassa myös Ruotsin kansan näkemystä, joka on suurelta osaltaan vastaan.

Tässä suhteessa Ruotsi tavallaan on ikään kuin lähempänä jäsenyyttä. Mutta kun nämä kaksi seikkaa ovat painavia, sekä se, että yhteisvaluutta-alue on Ruotsille huono ja Ruotsin kansan merkittävä osa on Emua vastaan, Ruotsi jättäytyy ulkopuolelle. Pitkälti tavallaan samoista lähtökohdista myös me keskustassa katsomme, että syntyvä yhteisvaluutta-alue on meille huono. Suomi ei ole kunnossa. Suomen kansa ei ole valmis tähän. Nämä ovat ihan riittävän painavia syitä jättäytyä tässä vaiheessa ulkopuolelle.

Ministeri A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle Ruotsi-argumentista. Olen aika

tarkkaan seurannut ruotsalaisen yhteiskunnan kehitystä jo aivan nuoresta pitäen. Minulla on paljon ystäviä siellä, ja seuraan joka päivä ruotsalaista lehdistöä jne. eli tunnen aika hyvin Ruotsin järjestelmän.

Me tiedämme myös kaikki tässä salissa, miksi Ruotsissa EU-jäsenyysskannatus on niin heikko kuin se on. Se johtuu siitä, että kun Ruotsista tuli EU:n jäsen, samanaikaisesti tapahtui ruotsalaisessa yhteiskunnassa runsaasti kielteisiä seikkoja, jotka kansalaiset yhdistivät EU-jäsenyyteen. Hinnat nousivat, työttömyys lisääntyi rajusti, talous meni rempalleen jne. jne. Tästä johtuu se seikka, että Ruotsissa yleinen mielipide ja myös ammattiyhdistysliike on erittäin kriittinen ja kielteinenkin itse EU-jäsenyyteen. Tämä heijastuu kaikki nyt Emu-keskusteluun Ruotsissa.

Ruotsissa tietysti on juuri sellainen tilanne, että Ericsson ja muut suuret monikansalliset yritykset, joilla on vielä pääkonttori Ruotsissa, ovat ilmoittaneet, että ne ovat jo valmistautumassa euroalueeseen, tulevat toimimaan eurossa, jolloin Ruotsissa syntyy kahden valuutan järjestelmä, niin kuin ilmeisesti monessa muussakin maassa, jotka nyt eivät mene mukaan euroon.

Totta kai minä olen myös lukenut Calmforsin professoriryhmän selvityksen sekä myös liitteitä. Ne ovat hyvin saman tyyppisiä argumentointeja kuin professori Pekkarisen työryhmä Suomessa on tehnyt. Ne eroavat johtopäätöksissä, kun arvioidaan, miten tärkeänä Ruotsi pitää oman rahapoliittisen vallan säilymistä. Siitä on kysymys, ja siinä ovat eri mieltä olleet Pekkarisen työryhmä ja Calmforsin professoriryhmä. Tässä on se ero. Mutta jos kaksi kolmasosaa ihmisistä Ruotsissa on EU-jäsenyyttä vastaan ja myös Emua vastaan, totta kai, sellaisessa tilanteessa olisi täysin väärin yrittää pakottaa Ruotsia mukaan Emuun. Se vaatii saman prosessin, että nähdään, että Ruotsi haluaa olla mukana Euroopan unionissa kehittämässä koko unionia ja ottamassa myös vastuuta kehityksestä.

Aamulla vielä, kun tulin töihin, kuulin radiosta, että ed. Pekkarinen oli Brysselissä tai missä se oli, pitänyt hyvin Emu-myönteisen puheenvuoron. Sekin on ehkä hyvää harjoittelua sitä varten, jos olette seuraavassa hallituksessa mukana.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän puhemiestä, että annoitte minulle tilaisuuden vastata ministerin erikoiseen kommenttiin.

Ministeri Andersson, me täällä eduskunnassa poliitikkoina, kansanedustajina, oman ryhmäm-

me edustajina voimme olla mitä mieltä tahansa ja monta mieltä erilaisista asioista. Mutta jos jonkun, ministeri Andersson, niin teidän täytyisi tietää, että jos minä valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajana menen esittelemään Suomen valtiovarainvaliokunnan kannan Brysseliin, niin minulla on vain yksi vaihtoehto: kertoa se, mikä on Suomen valtiovarainvaliokunnan enemmistön kanta tässä asiassa. Kerroin myös sen, mikä on vähemmistön kanta, koska se mielestäni kuuluu puheenjohtajan tehtäviin ja valtuuksiin. Minusta tässä ei ole mitään erikoista.

En olisi uskonut, että ministeriltä ensimmäisenä tällaisen ivailun asiasta kuulen.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen ja ministeri Andersson kävivät keskustelua Ruotsista ja Ruotsin mallin seuraamisesta, jota ed. Pekkarinen täällä edustaa. Ehkä pitäisi asettaa kysymys toispäin, mikä tullee olemaan tilanne, että Ruotsi tulee seuraamaan Suomea tässä tilanteessa.

Vuonna 1973, kun eräät Efta-maat liittyivät Eec:hen — ne olivat Iso-Britannia ja Tanska — ilmiselvästi tilanne oli sen kaltainen, että Tanska omalla valinnallaan näytti sitä tietä, mitä sitten muut Pohjoismaat seurasivat. Nyt vaikuttaa siltä, että asetelma on kääntynyt näinpäin, että Suomi on Pohjois-Euroopan edelläkävijä tässä suhteessa.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tiedän tosiaan, että ministeri Andersson seuraa tarkkaan Ruotsin tapahtumia. Niin teen minäkin. Kyllä minulla, ministeri Andersson, on vähän erilainen käsitys siitä, mikä Ruotsissa on todellinen mielipide.

Ensinnäkin Ruotsissa on käyty paljon laajempi ja syvempi kansalaiskeskustelu kuin meillä koko Emusta, niin kuin ministeri Andersson hyvin tietää.

Toisekseen Ruotsissa esimerkiksi sosialidemokraattisessa puolueessa mielipiteet jakautuvat lähes tasan, toiset ovat puolesta, toiset ovat vastaan. Suomessa ei tahdota edes sallia erilaista ajattelua. Esimerkiksi vasemmistolaisliikkeessä kummassakaan puolueessa ei sallita edes sitä, että joku ajattelee omilla aivoillaan. Ja ministeri Andersson sanoo, että tämä olisi politikointia.

Mitä vielä tulee väitteeseen Emu-mielipiteistä, ministeri Andersson, niin kyllähän viimeinen eurobarometri, joka on varmasti luotettava, osoitti selvästi, että meillä on sittenkin kaikkein kriittisin mielipide. Kun Suomessa esimerkiksi Talous-

tutkimus jatkuvasti antaa erilaisia lukuja, niin riippuu kysymyksenasettelusta, miten suomalaiset suhtautuvat. Mutta yhtenäisen eurobarometrin mukaan Suomen kansalaismielipide oli kaikkein voimakkaimmin Emua vastaan vielä maaliskuun alussa.

Ed. Huhtanen: Arvoisa puhemies! Käsittelemme Emu-asiaa hyvin kapealta osaltaan eli siltä osin, mihin keskustelussa jo jossain määrin viitattiin, sosiaalipolitiikan osalta. Tämä olkoon merkinä siitä, että keskustan piirissä todellakin myös tätä Emu-ratkaisua mietitään arkielämän kannalta, ei talusteorioitten kannalta.

Euroopan Talous- ja rahaliitto on luonnollisesti yhteisön talousmiesten keksintö. Se on ollut suoraviivaista ideointia muutamaa kiintopisteesiä perustuen, ja siitä on tehty aikanaan poliittinen kompromissi lähentymis- ja vakauskriteerein.

Emu-prosessi edustaa monetaarista maailmankuvaa, ja se on asettanut sosiaalipolitiikan sopeutujan asemaan. Siinä mielessä tuntuu hyvin erikoiselta, että vasemmistoliiton ministeritkin niin voimakkaasti puhuvat Emun autuaaksitevästä asemasta.

Voidaan myös sanoa, että sosiaalinen ulottuvuus on integraatioprosessin ottolapsi. Emuun ei liity sosiaalipoliittista strategiaa liioin komission tasolla, mutta tuskinpa sen enempää myöskään kansallisella tasolla. Hyvinvointivaltion kannalta se on käenpoikanen, jonka vaikutukset sosiaaliseen yhteisöllisyyteen tulevat olemaan suuremmat kuin nyt osataan kuvitellakaan. Tämä johtuu siitä, että Emun suurimmat ja tärkeimmät vaikutukset sosiaalipolitiikkaan ovat epäsuoria eli tulevat politiikan ja talouden yleisen käyttäytymisen kautta. Emu on luomassa pelisääntöjä, jotka muuttavat eurooppalaista sosiaalipoliittista ilmastoja. Erityisesti Suomessa on varauduttava muutoksiin, ja suurin huolenaiheeni on perusturvan rahoituksen järjestäminen, jos Emu toteutuu.

Arvoisa puhemies! Aivan muutama arvio unionikohtaisesta kehityksestä sosiaalipoliittisessa mielessä.

Alunperinhän Rooman sopimuksen solmineet valtiot olivat kohtalaisen yhteneviä sosiaaliselta kehitystasoltaan ja sosiaalipoliittisilta järjestelmiltään. EU:n laajeneminen sittemmin etelään, länteen ja pohjoiseen on lisännyt sosiaalipoliittista heterogeenisuutta. Kansalliset traditiot ja ratkaisut poikkeavat suuresti toisistaan, eivätkä erot esiinny pelkästään sosiaalivakuutusjärjestel-

missä, vaan myös sosiaali- ja terveyspalvelujen organisoinnissa ja kattavuudessa.

Suomalaisen ja laajemmin ottaen pohjoismaisen mallin omalaatuisuuksia ovat universalismi, julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut sekä kansalaisuuteen nojaavien perusturvaetuuksien ja työsuhtepohjaisen ansioturvan kombinointi. Sen saavutuksena, joka on aika pitkälle kestänyt myös 1990-luvun olosuhteet, ovat pienet tuloerot ja vähäinen köyhyys. Tämä on johtanut siihen, että julkisen sektorin osuus kansantaloudesta on varsin suuri. Seurauksena on ollut korkea veroste, mutta vastapainoksi olemme saaneet turvallisen ja yhteisvastuullisen yhteiskunnan aina viime vuosiin asti. Tilanne on muuttunut jossain määrin viime aikoina.

Arvoisa puhemies! Valtiontalous tulee lähivuodet pysymään alijäämäisenä ja valtion velka korkeana. Työeläkerahastojen suuren ylijäämän vuoksi se ei näytä ongelmalta vakauskriteereiden kannalta, mikäli talouskehitys on ennakoitua ja mikäli valtiontaloudessa pysytään sovitussa kehityksessä. Menojen pitäminen kuitenkin noin 190 miljardin markan tuntumassa on vaativa tavoite, kun otetaan huomioon valtion velan korkomenot ja hintatason nousu, jotka kasvattavat menoja. Työttömyyden tuleekin laskea tuntuvasti, että menoja saataisiin supistettua.

Suhdanteitten tasaamista ajatellen tulee kysyä, miten vastuunjako työmarkkinoiden, yritysten ja julkisen sektorin välille asetetaan, kun valuutan kurssimuutos poistuu keinovalikoimasta. Mikäli julkiselle taloudelle asetetaan suuri vastuu, tämä lisää painetta muuttaa julkinen talous nopeasti rakenteellisesti ylijäämäiseksi. Verotuksen kiristäminen ei ole näköpiirissä, joten ylijäämäisyyteen voidaan siirtyä vain julkisia menoja leikkaamalla. Tätä Emu tarkoittaa.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan tiedonannosta ja sitä edeltäneestä selonteosta jää sellainen kuva, että Suomen hallitus on varsin vähän pohtinut strategioita mahdollisen Emun oloissa. Emu-arvio perustuu hallituksen puolelta korkea-suhdanteen oloihin. Tämä antaa pettävän ruusuksen kuvan Emu-tulevaisuudesta. On huomattava, että jo valmistautuminen Emuun on johtanut kansan kahtiajakautumiseen ja syrjäytymisen lisääntymiseen. Vauhti ongelmien lisääntymisessä on ollut sitä paitsi melkoinen.

Totuus on kuitenkin se, että Suomi joutuu ennemmin tai myöhemmin myös matalasuhdanteen vaiheeseen. Tällaisen tilanteen varalle hallituksella ei näytä olevan etukäteissuunnitelmaa. Suunnistuskartalla on valmiina vaikeat esteet:

suurtyöttömyys, valtion velka ja heikkenevä kuntatalous sekä euroalueen muihin maihin verrattuna laaja julkinen sektori, jonka rahoitukseen verotuksellista liikkumavaraa ei juuri ole. Tässä yhteydessä voi varsin hyvin kysyä, onko Tanskan ja Ruotsin päätöksen takana pysyä Emun ulkopuolella merkittävilta osiltaan juuri pohjoismaisen yhteiskuntamallin turvaaminen, johon kuuluu varsin laaja julkinen sektori.

Suomen käsillä olevista ongelmista johtuen, jotka tulevat jatkumaan lähivuosien ajan, kantani on, että Suomen ei tule liittyä Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa. Kun liittyminen tässä vaiheessa tulisi tapahtumaan Suomelle epäedulliseen euroalueeseen, ei liittymispäätökselle ole olemassa kestäviä perusteita.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edellisen hallituksen sosiaali- ja terveysministeri aivan oikein kantoi huolta pohjoismaisen hyvinvointimallin tulevaisuudesta. Mutta mielenkiintoista on se, että kun porvarihallitus, Esko Ahon hallitus, ilmoitti 93, että se pyrkii määrätietoisesti tilanteeseen, jossa edellytykset kolmanteen vaiheeseen siirtymiseen ensimmäisessä vaiheessa täyttyvät — silloin varmasti tarkoitettiin näitä paljon puhuttuja lähentymiskriteereitä — miksi ei tästä päätöksestä löydy silloisen ministerin ed. Huuhtasen eriväätä mielipidettä tai edes voimakasta protestointia, että näin ei pidä menetellä eikä pidä sitoutua sopimukseen, jolla itse asiassa euroalueeseen liittyminen todettiin välttämättömäksi ja selkeäksi päämääräksi myös edellisen hallituksen toimesta.

Ed. L a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kiinnittäisin oikeastaan samaan asiaan huomiota kuin ed. Uotilakin. Kaikki se, mitä ed. Huuhtanen puhui, on totta. Ongelma vain on se, että tämä totuuden puhuminen tulee kovin myöhään. Olen seurannut kahden päivän ajan tätä debattia enkä ole vielä toistaiseksi puutunut tähän.

Kyllähän tämä oudolta tuntuu, että entinen pääministeri väittelee nykyisen pääministerin kanssa asiasta, josta molemmat loppujen lopuksi ovat aivan samaa mieltä. Molemmat kannattavat Suomen jäsenyyttä Euroopan raha- ja talousliitossa, ja edellinen pääministeri oli vielä allekirjoittamassa EU-sopimuksen ja sen myötä lähtökohdan siitä, että Suomi liittyy Euroopan raha- ja talousliiton jäseneksi. Tuntuu aika oudolta, ja kaikkein huvittavintahan tässä on se, että tiedo-

tusvälineet vielä kuvittelevat, että tässä on jokin perustavaa laatua oleva ristiriita, kun kysymys on poliittisesta taktiikasta ja siitä, että keskusta on päättänyt muun muassa siksi, että puolueessa on paljon niitä, jotka todella ovat Emun jäsenyyttä vastaan, esiintyä nyt ikään kuin Emujäsenyyden vastustajana.

Tämä on myöhäsyntyistä aivan samalla tavalla kuin aivan kummallista on myös pääministeri Lipposen puhe. Hänhän väitti itse vielä viime vaalien yhteydessä, että EU-jäsenyys ei merkitse Suomen jäsenyyttä Emussa. Nyt hän puhuu aivan toisenlaisia asioita.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Uotilan vastauspuheenvuoron johdosta haluan todeta, että se pitää aivan varmasti paikkansa, että silloin päätettiin Emu-jäsenyyden yhteydessä pyrkiä lähentymiskriteereiden täyttymiseen eli Suomen talous on saatava siihen kuntoon, että meillä on todellinen mahdollisuus itse valita, liittymmekö Emuun ensimmäisten joukossa tai ylipäänsä ollenkaan.

Immettelen kovasti, että jatkuvasti asiat tuodaan esille ikään kuin eduskunnalla ei olisi tässä sanaansa sanottavana. Todellisuudessa varmasti näin on. Jos katsotaan, mitä on Euroopassa kirjoitettu ja Euroopan johtajat ovat todenneet tästä asiasta kahden viime vuoden aikana, useissa johtavien poliitikkojen puheissa on tuotu esille selkeästi, että tämä on poliittinen päätös. Jokainen kansa tekee oman ratkaisunsa. Pyrkimys yhteiseen valuuttaan on, mutta ratkaisu on meidän omissa käsissämme.

Ei varmasti helpota vasemmistoliiton tilannetta lainkaan sen vastatessa ihmisille, että puolue yrittää nyt keskustalle syyttää sen synn, että on itse sitoutunut hallituksessa pysyäkseen siihen, että on viemässä ensimmäisten joukossa meitä Emuun todella suuressa työttömyydessä ja velkaantumiskiarteessä.

Ed. Huhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos me kävisimme ne keskustelut läpi, jotka 93 käytiin, luulisin, että suurin punastumisen aihe on vasemmistoliitolla siitä, mitä mieltä silloin oltiin ja mitä mieltä nyt ollaan. Suljen ulos tästä ed. Laakson, mutta tarkoitan vasemmistoliiton niin sanotun enemmistön linjaa.

Kun 93 silloinen hallitus asetti tavoitteekseen täyttää lähentymiskriteerit, emme me sitä kadu, että olemme niin todenneet ja olemme myös toimineet sen suuntaisesti. Se on ollut Suomen kan-

santalouden kannalta välttämätön operaatio. Kuitenkin siihen tapaan, jolla nykyinen hallitus on lähentymiskriteereitä täyttänyt ja minkälaista politiikkaa se on harrastanut, kohdistuu meiltä erittäin vahva kritiikki. Te olette saaneet aikaan tilanteen, jossa maa on jakautunut kahtia. Meillä on jatkuvasti kasvava syrjäytyvien joukko, ja Emu-ratkaisu asiantuntijoiden mukaan tarkoittaa sitä, että sama trendi jatkuu. Siinä mielessä minusta on paikallaan ponnekkaasti ottaa esiin juuri tässä yhteydessä Emun sosiaalipoliittiset vaikutukset ja todeta, että niihin liittyy todella paljon riskejä.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Keskustapuolueella on valikoiva poliittinen muisti ja osittain jälkiherännäinen ote keskustelussa. Ihan talous- ja työllisyyspoliittisesti vaikeasta tilanteesta aluksi täytyy todeta, että 90-luvun alussa nimenomaan edellinen hallitus syvensi kierrettä, joka johti hallitsemattomaan työttömyyteen ja valtiontalouden epätasapainoon, joka johti jopa 60 miljardin nettovelkaantumiseen vuositasolla, joka nyt on erittäin kirein ja vaikein toimenpitein saatu vakautettua, myös valtiontaloudellinen tilanne.

Tältä osin muistan, kun professori Pekka Ahtiala Tampereen yliopistosta vuosina 1992–93 arvosteli erittäin voimakkaasti silloista Ahon porvarihallitusta siitä, että se tekee juuri päinvastoin kuin työllisyyden ja talouspolitiikan kannalta pitää tehdä eli se syventää lamaa. Hän totesi, muistan näin, että tällä hallituksella olisi ollut valittavana toinenkin vaihtoehto, 200 000 työttömän vaihtoehto. Edellinen hallitus ei välittänyt työllisyyden hoidosta, ajoi maan 500 000 työttömän tilanteeseen. Nyt Filippiinien hallitus on palkannut kyseisen professori Pekka Ahtialan, koska Filippiinit haluaa välttää pääministeri Ahon ja porvarihallituksen tien. Olisi ollut syytä keskustapuolueen kuunnella professori Ahtialaa 92–93. Tämä maa olisi paljon paremmassa tilanteessa.

Kuten ministeri Andersson aikaisemmin totesi, integraatioprosessi on tietysti ollut pitkällinen. Tältä osin esimerkiksi on täysin uskomatonta, että keskustapuolue, joka todella Maastrichtin sopimukseen sitoutumisen ja EU-jäsenyysevenvottelujen yhteydessä myös tämän pöydän kattoi eli Talous- ja rahaliitto-asian eteemme, esiintyy täällä ikään kuin tämä asia olisi nyt yhtäkkiä esillä. Minä ihan nopeasti muistin virkistykseksi kerään edellisen eduskuntakauden eli Ahon porvarihallituksen aikaisia eduskunnan

valiokuntien mietintöjen selkeitä linjauksia tältä osin.

Tammikuussa 92 hallitus antoi eduskunnalle selvityksen EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle. Silloin ulkoasiainvaliokunnan mietintö 6/92 totesi EU-jäsenyyden merkitsevän Suomelle osallistumista sekä ems-valuuttajärjestelmään että aikanaan myös Emuun. Edelleen hallituksen esityksestä Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä — hallituksen esitys 135/94 vp, Euroopan talous- ja rahaliittoa koskevat yleiset ja yksityiskohtaiset perustelut, niteestä 1, sivuilta 71—77, edelleen 407—423 — löytyvät tekstit siitä, että Suomi oli sitoutunut Talous- ja rahaliittoa koskevan perustamissopimuksen VI osaston määräyksiin. Edelleen valtiovarainvaliokunta totesi mietinnössään 6/94, sivu 110, että Suomi hyväksyi jo jäsenyyshakemuksessaan EU:n Talous- ja rahaliittoon tähtäävän politiikan, jonka tavoitteena on yhteinen rahapolitiikka ja yhteinen rahayksikkö. Edelleen talousvaliokunta 6/94 vp, sivuilla 175—176, puuttuu lähentymiskriteereihin ja myös Euroopan talous- ja rahaliiton uskottavuuteen ja vakauteen liittyviin ehtoihin.

Kaiken kaikkiaan, sitä en kiellä ja olen itsekin sitä mieltä, että tahallisesti tai tahattomasti EU-jäsenyyden yhteydessä ei riittävästi käyty keskustelua siitä, miten integraatio jatkuu ja miten Talous- ja rahaliitto -kysymykset esimerkiksi tulevat myöhemmin esille, mutta siihen vastuuseen ei ainakaan vähiten syyllinen ole edellinen hallitus, jonka aikana nimenomaan myös nämä valiokuntakannanotot on tältä osin tehty.

Suomen osallistumista Emun kolmanteen vaiheeseen heti sen perustamisen jälkeen on yleisesti ottaen pidettävä hyvänä ratkaisuna, parempana kuin ulkopuolelle tämän jälkeen jättäytymistä. Suomen talouspoliittinen ympäristö tulee kaikesta huolimatta vakiintumaan merkittävästi aiemmin vallinneesta devalvaatio — inflaatio-ympäristöstä. Vaikka talouden epäsymmetriset soikit ovat mahdollisia, tulee meidän muistaa se, että palkkakuri ja positiivinen reaalikorko sekä siitä johtuva investointien tehokkuus vähentävät suhdannekiertoa myös Suomessa. Osallistumalla Talous- ja rahaliittoon Suomi voi hyödyntää koko alueen kasvupotentiaalia ja vakautta aivan eri lailla kuin esimerkiksi Ruotsi.

Sekä suuri valiokunta että muut valiokunnat ovat kiinnittäneet huomiota mukaan tulevien maiden tunnuslukuihin ja valintakriteereihin. Kaikkien osalta ne eivät täysin toteutuneet. Suomen tulee myös jatkossa kiinnittää huomiota näi-

hin tekijöihin ja ajaa sellaista kantaa, että myös muut mukana olevat maat tekevät tarpeellisia rakenteellisia päätöksiä ongelmiansa ratkaisemiseksi erityisesti velka- ja budjettialijäämänsä osalta, jolta osin vain harva maa täyttää lähentymiskriteerit. Myös Vakaus- ja kasvusopimusta tulee käyttää harkiten. Sopimuksen käyttö tulee harkita tarkoin, ettei ainakaan sen käytöllä syvennetä taantumaa, kuten myös sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa on todettu.

Joistakin asioista hivenen tarkemmin.

Emu-kriteereiden, jotka liittyvät maan inflaatiovauhtiin, pitkiin korkoihin, julkisen sektorin rahoitusaliijäämään, julkiseen velkaan ja myös siihen, että valuuttakurssin on oltava vakaa kahden edeltävän vuoden aikana, tulkinta on osin kiistanalaista. Lopulliset päätökset tehdään yhdessä tänä vuonna ja — niin kuin tiedämme — vapun tietämissä.

Euroopan talousnäkömähän silloin, kun näitä kriteereitä määriteltiin, näyttivät huomattavasti valoisammilta, minkä takia nämä kriteerit eivät ole talouskehityksen myötä kovin helposti kaikilta osin täyttyneet. On nimittäin niin, että Luxemburgin ohella ainoastaan Suomi täyttää Euroopan unionin maista kaikki Emu-kriteerit aidosti. Meidän julkinen velkamme bkt:stä viime vuonna oli 55,8 prosenttia, julkistalouden alijäämä vain 0,9 prosenttia, ja tänä vuonna on arviolta 0,3 prosenttia ylijäämää, inflaatio noin 1,2—1,9 prosenttia. Markka liittyi erm-järjestelmään lokakuussa 96. Vaihteluväli on ollut sallitun rajoissa. Pitkät korot viime vuonna olivat keskimäärin 5,9 prosenttia.

Nyt tämä, mielestäni lähes talvisotaan verrattava suoritus, jossa Suomi erittäin kireällä tavalla on joutunut nämä kriteerit täyttämään, aikaansaa osin kriittistäkin pohdintaa ja näkökohtia kysymyksestä: laaja vai suppea euroalue. Nyt näyttää siltä, että entistä selvemmin koko Emu — euroalue — muodostetaan poliittisten lähtökohtien eikä todella, toisin kuin aluksi korostettiin, taloudellisten tekijöiden varaan. Laajan Rahaliiton korot jäävät korkeammalle kuin suppean, ja laajan Rahaliiton valuutan asema ei muodostu heikkoudestaan johtuen — näin on syytä olettaa — maailmantaloudessa niin vahvaksi kuin taloudellisten tekijöiden pohjalta rakentuvan Rahaliiton valuutta. Hyvin pitkälti näin Bundesbankin pääjohtaja Hans Tietmeyer muun muassa totesi tähän liittyen myös meille valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajille, kun kävimme Bundesbankissa viime vuoden alkupuolella.

Laajassa euroalueessa useat mukaan pääsevät maat ovat, jos nyt puolirumasti sanoo, vapaa- matkustajia, jotka ottavat hyödyn mutta eivät itse välttämättä tee juuri mitään tai ainakaan riittävästi. Kun näin on, silloin on tietysti syytä pohtia muun muassa Vakausta ja kasvuso- pimuk- sen todellista luonnetta, sallitaanko myös jatko- sa siitä lipsumisia esimerkiksi Suomen tapauk- sessa. Kun alkuperäisistä kriteereistä on monilta osin joustettu, on myös Suomessa näihin vaikeaa vedota esimerkiksi mahdollisissa uusissa säästö- päätöksissä. Tältä osin erityisesti valtiovarainmi- nisteriön toimintaa on poliittisesti syytä seurata nimenomaan syntyvän euroalueen puitteissa, mikäli se syntyy laajana. Eli Emu on rakentuma- sa kenties liiaksi poliittisten lähtökohtien eikä taloudellisten tekijöiden varaan.

Tältä osin on nimenomaan syytä vielä koros- ta Vakaussopimuksen mekaanisen soveltami- sen ongelmia. Kuten sosialidemokraattien tahol- ta on paljon korostettu, lamatilanteessa se voi merkitä hallitusten pakottamista kasvua ja työl- lisyyttä heikentäviin budjettileikkauksiin, ja tällä tavalla on talouspolitiikan pelisääntöihin kiinni- tettävä erityistä huomiota.

Työllisyyden edistäminen on ilman muuta otettava Rahaliiton tärkeäksi tavoitteeksi. Näis- sä Emu-kriteereissä ei todella tätä olennaista eu- rooppalaista yhteiskunnallista syöpää ole riittä- västi tuotu esille. Oikeastaan vasta Ranskan ja Englannin työväenpuolueiden ja sosialidemo- kraattien vaalivoitto toi koko Emu-keskusteluun ihan uudella tavalla meidän esillä pitämämme työllisyyskeskustelun. Tältä osin on tärkeätä, että selkeää poliittista sitoutumista työllisyyden parantamiseen tuodaan voimakkaasti esille.

Suomen kannalta keskeinen kysymys on siis rahamarkkinoiden vakaus. Se edellyttää rahapo- litiikan uskottavuuden korostamista, ja on hyvin tärkeätä, kuten suuri valiokunta toteaa tiedon- antomietinnössään, että nyt on löydettävä yhe- teisymmärrys toimista, joilla taataan lähentymis- perusteet vain osittain täyttävien jäsenvaltioiden vakaus sillä tavalla, että ne jatkavat sopeutumis- ta euron uskottavan vakauden edellyttämään ta- louspolitiikkaan ja että ne nimenomaan myös jatkossa täyttävät yhteisvaluutan lähentymispe- rusteet erityisesti velkaantumisen osalta.

Suomen kansallisista johtopäätöksistä on syy- tä vielä todeta se, että työllisyys- ja aluepoliittis- ten vaikutusten arviointia on Suomen kansalli- sessa poliittisessa päätöksenteossa entisestään korostettava entistä poikkihallinnollisemmalla pohdinnalla. Meillä on tähän saakka 90-luvun

alusta lähtien niin edellinen kuin nykyinen halli- tus tehnyt kovin kaavamaisia ministeriökohtai- sia sektoriratkaisuja omien kehystensä puitteis- sa, ilman että laaja-alaisempaa alue- ja työllisyys- poliittisten vaikutusten arviointia on suoritettu. Tähän kysymykseen nyt ihan eri tavalla on pa- neuduttava. Voi olla, että samoin kuin edellinen- kään ei nykyinenkään hallitus tästä taudista pää- se viime metreillääkään eroon, joten seuraavalla kaudella on kyllä tämä tarkastelunäkökulma tuotava uudella tavalla esille.

Aluepoliittinen tarkastelu on sen takia myös tärkeätä, että aina syvenevän integraation yti- meen kohdistuu helposti vahvistuvia keskitty- mispaineita. Tässä suhteessa juuri pitkien etäi- syyksien, harvan asutuksen maassa, jossa aluera- kenteet ovat varsin heikot ja maatalouden osalta myöskin on monia uhkia, on erityisesti kiinnitet- tävä huomiota infran ja yhdyskuntarakenteen turvaaviin päätöksiin maaseutu- ja aluepoliti- iassa. Tässä yhteydessä on erittäin tärkeätä, että Agenda 2000:ta, joka juuri olisi sellainen aluepo- liittinen puskuri, jolla voidaan näihin Emun vai- kutuksiin vastata, täytyy viedä eteenpäin. Tältä osin kaikki Itä-Suomen suuralueen maakunnat, Etelä- ja Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala ja Kai- nuu, tulee todella luokitella kokonaisuudessaan uuden tavoite 1:n piiriin, jossa myöskin infra- suurteollisuuden filiaalit ja pk-yritykset ovat tä- män tuen piirissä. Samoin edelleen vastaavalla tavalla Pohjois-Suomen, Pohjois-Pohjanmaan ja osin Keski-Pohjanmaan osalta nämä ratkaisut on todella ripeästi saatava aikaiseksi.

Ennen kaikkea nyt on kaikin tavoin aktiivises- ti edistettävä rakennerahastouudistusta koske- vien asetuksien nopeata hyväksymistä EU:n eri päätöksentekoaikavälissä ja nämä neuvottelut vie- tävä nopeaan päätökseen muiden Agenda 2000 -asioiden etenemisestä riippumatta. Tällä en vä- heksy lainkaan maatalouspoliittisia ratkaisuja, joissa on oltava tiukkana myöskin, mutta raken- nepoliittista mahdollisuutta saavuttaa todella hyvä tukitaso ei saa nyt missään nimessä vaaran- ta. Jos se siirtyy syksylle 1999, Suomen puheen- johtajakaudelle, meillä on ensinnäkin rajallinen mahdollisuus toimia tässä kysymyksessä ja toi- saalta vertailuvuodet muuttuisivat sellaisiksi, että ne tuhoisivat tavoite 1:n toteuttamisen Agenda 2000:n kautta.

Hyvin paljon myöskin tässä yhteydessä on puhuttu aiheellisesti epäsymmetrisistä häiriöistä eli Suomen erilaisesta tuotantorakenteesta johtu- vista vaikutuksista, ja tähän kysymykseen on myöskin kiinnitettävä huomiota. Puskurijärjes-

telmä ei pysyviin rakenteellisiin muutoksiin, esimerkiksi Suomen keskeiseen tuotantoon kohdistuvan kysynnänlaskun tai sen hintaan liittyvien romahdusten vaikutuksiin, voi riittävästi puuttua. Mutta meidän on myöskin tältä osin pidettävä huoli siitä, että Suomen elinkeinopolitiikkaa monipuolistetaan ja keskeisten kansantalouden osien, erityisesti metsäteollisuuden, toimintatiedellytykset turvataan jatkossakin.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rajamäen Suomen talouden ja työttömyyden tilaa koskevan puheenvuoron ja puheen osan johdosta totean, että Suomi olisi todella paljon, paljon paremmassa jamassa, jos Suomi olisi säästynyt Holkerin — Sorsan sinipunahallitukselta ja sen töppäyksiltä, hallitukselta, jonka silloinen presidentti nimitti vastoin kansan vaaleissa ilmaisemaa tahtoa.

Arvoisa puhemies! Ristiriitaiset puheet Emun vaikutuksista maamme talouteen ja politiikkaan saavat kansalaiset perustellusti ymmälle. Toinen väittää, ettei Emulla ole mitään merkitystä sosiaali- ja terveystalouteen tai aluepolitiikkaan. Toinen on täysin päinvastaista mieltä. Ja itse olen ilmeisesti tämä toinen. Voi tietysti kysyä ja kansalaiset varmasti kysyvät, mikä on totuus asiassa, vai onko sitä yleensä olemassa. Totuus on useimmiten suhteellista tai on monia totuuksia. Absoluuttista totuutta tuskin on ainakaan tässä asiassa. Päälimmäisenä on kuitenkin vallanpitäjien totuus, varsinkin jos ja kun tiedotusvälineetkin ovat pääosin omineet vallanpitäjien totuuden.

Tässä yhteydessä en puutu kuitenkaan koko Emun laajuuteen, vaan puhun lähinnä sosiaalipolitiikkaan ja aluepolitiikkaan kohdistuvista vaikutuksista. Suuri valiokunta toteaa mietinnössään sivulla 12 näin: ”Valtiokunta toteaa kuitenkin yhtyen valtiovarainvaliokunnan näkemykseen, että paineet verotuksen harmonisointiin yhteisvaluutta-alueella lisääntyvät. Erityisen suuri merkitys on pääomatulojen verotuksella.”

Suomeksi sanottuna tämä merkitsee, että integraation syveneminen ja Emu-olosuhteet tulevat vähentämään verotuloja korkean verotuksen maissa. Kun pohjoismainen hyvinvointijärjestelmä perustuu korkeaan veroasteeseen, päinvastoin kuin keskieuropalainen järjestelmä, on selvää, että pohjoismainen sosiaaliturvajärjestelmä tulee väistämättä törmäyskurssille keskieuropalaisen järjestelmän kanssa enemmän tai myöhemmin, ja ainakin Emu-olosuhteissa tuo aika on lähempänä.

Näin ollen on turhaa väittää, ettei Emu-ratkaisulla olisi vaikutusta sosiaalipolitiikkaan, vaan on päivänselvää, että sillä tulee olemaan välilliset vaikutukset sosiaaliturvan muotoon ja siihen, että me todellisuudessa joudumme tulevaisuudessa lähentymään eurooppalaista sosiaaliturvajärjestelmää kohti vakuutusperusteista, entistä enemmän työhön perustuvaa sosiaaliturvajärjestelmään ja veroperusteinen perustulojärjestelmä tulee väistymään siitä asemasta, missä se vielä tänä päivänä on.

Tosiasiaan onkin, että jo nykyhallituksen toimesta on liu’uttu kohti tätä järjestelmää, koska on luovuttu esimerkiksi sairauspäivärahan osalta kaikille kuuluvasta minimipäivärahasta. Kansaneläkkeen perusosasta on luovuttu. Elikä vähitellen ollaankin menossa kohti yhteistä järjestelmää, vaikka sitä ei haluta vielä tänä päivänä reilusti tunnustaa. Tämä asia on kuitenkin syytä tuoda selkeästi esille ja käydä myöskin keskustelua siitä, millä tavalla näitä vahinkoja voitaisiin mahdollisimman suuressa määrin välttää.

Se perustelu, että kun talous kasvaa, me saamme entistä enemmän käytettäväksi varoja sosiaalipolitiikkaan, joka kuuluu kansalliseen päätösvaltaan, on pitkälti huijausta. Niin kuin valiokuntakin toteaa, korkea veroaste ei ole mahdollinen, sillä vapaa pääoman liikkuvuus ja myöskin työvoiman liikkuvuus lisäävät todellisuudessa verokilpailua ja tämän vaikutuksesta me joudumme luopumaan korkeammasta veroasteesta tai ainakin lähentymään eurooppalaista veroastetta, mikä merkitsee myöskin samalla sosiaaliturvajärjestelmälle muodonmuutosta.

Mitä taas tulee aluepolitiikkaan, useimpien tutkijoiden mukaan Emu edesauttaa keskittymiskehitystä. Suomi on jo nyt reunavaltio ja jää entistä enemmän sellaiseksi Emu-olosuhteissa, reuna-alueeksi, jonka on entistä vaikeampi sopeutua muun Euroopan rytmiin johtuen talouden rakenteen erilaisuudesta. Suomi joutuu eräällä tavalla Lapin asemaan. Suhteellisesti se on Euroopan unionissa kooltaan vain puolet siitä, mitä Lappi on tänä päivänä Suomesta. Näin ollen Emu-olosuhteissa tarvittaisiin erittäin vahvaa kansallista aluepolitiikkaa sen lisäksi, että tietysti myöskin Euroopan unionin sisällä tarvitaan alue- ja rakennepolitiikkaa. Todennäköistä on kuitenkin, että Suomi kärsii reuna-alueena ja Suomen sisällä alueellinen eriarvoisuus entistäänkin kasvaa varsinkin, kun ollaan menossa Emuun samanaikaisesti, kun kansallinen aluepolitiikka on hallituksen toimesta lähes kokonaan ajettu alas.

Nyt tarvittaisiinkin kansallisen aluepolitiikan uusrenessanssi, tarvitaan entisiä aluepoliittisia keinoja, mutta tarvitaan myöskin uusia, ennen kaikkea osaamiseen ja teknologiaan perustuvaa aluepolitiikkaa niin, että osa teknologian määrärahoista olisi myös alueellisesti kiintiöity. Todellisia aluepoliittisia valmiuksia Emu-olosuhteisiin sopeutumiseen Suomella ei tänä päivänä ole. Vaikka nämä sinänsä ovat vain osa maamme kokonaisuudesta, niin sekä sosiaalipoliittikka että myös aluepolitiikka ovat tärkeitä, kansalaisten yhdenvertaisuuteen ja jokapäiväiseen elämään vaikuttavia kysymyksiä.

Samalla, kun yhdyin keskustan ryhmäpuheen-vuorossa esitettiin näkemyksiin, ilmoitan omalta osaltani äänestäväni vastaan hallituksen esitystä Suomen liittämiseksi Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa.

Ed. Viitamies: Arvoisa puhemies! Ed. Manninen kiitettävästi selvensi oman kantansa tuossa lopussa. Puheenvuoron kuluessa se ei välttämättä tullut ihan selväksi ainakaan takapenkin tyhmimmille sosialidemokraateille.

Arvoisa puhemies! Olen aikaisemmissa tätä asiaa käsitelleissä puheenvuoroissani koettanut lähestyä Emua turvallisuuspoliittisista ja muista ehkä hieman poikkeavista näkökohdista. Tällä kertaa pitäydyn talouspoliittiseen tarkasteluun. Sitä ennen kuitenkin muutama kommentti ihan viimeisen puolen tunnin aikana käytyyn keskusteluun.

Kuten ed. Laakso vähän aikaisemmin sanoi, on erittäin kummallisen tuntuista se, että edellinen pääministeri kiistelee nykyisen pääministerin kanssa siitä, onko Rahaliiton jäsenyys Suomen kannalta tarkoituksenmukaista vai ei. Sen takia se on kummallista, että ed. Aho edellisenä pääministerinä ja nykyisenä kansanedustajana on varmasti syvällä sisimmässään sitä mieltä, että Emujäsenyys Suomen kannalta itse asiassa on tarkoituksenmukainen ratkaisu. Sitähän todistaa tietenkin se ed. Uotilan täällä lukema suora sitaatti edellisen hallituksen aikaista edellisellä vaalikaudella suhteessa Euroopan unioniin. Silloin kun unionin jäsenyyttä haettiin ja prosessi oli kesken, Suomen hallitus ilmoitti, että Suomi tulee pyrkimään siihen, että konvergenssikriteerit tullaan täyttämään aikanaan. Tämä ei tietenkään siinä keskusteluyhteydessä voinut tarkoittaa mitään muuta kuin sitä, että silloinen hallitus katsoi tarkoituksenmukaiseksi ja hyväksi pyrkimykseksi sen, että myös Rahaliiton jäsenyyteen aikanaan päädytään, ja nythän se aika on. Mitä sana "ai-

kanaan" tarkoitti vuoden 1992 ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä, josta ed. Rajamäki puolestaan mainitsi, on moniselitteisempi asia. Asian tuntijoilla ja myös kansanedustajilla oli tiedossa se, että 90-luvun lopulla se aika koittaa. Ehkä se oli enemmänkin savolaista kielenkäyttöä, että sitä aikaa ei haluttu kovin täsmällisesti silloin ilmaista.

Itse asiassa keskustalle on tässä kai käynyt vähän niin, että kun se varsin kunnioitettavalla tavalla vastoin päivänkohtaisia omia poliittisia intressejään hallituspuolueena edellisellä vaalikaudella ajoi Suomen Euroopan unionin jäseneksi, se on tällä vaalikaudella vähän joutunut silloisen oman propagandansa uhriksi, kun se ei silloin ymmärrettävästi rojhennut välttämättä sanoa, mitä integraatiokehitys kaiken kaikkiaan merkitsee. Tässä on valitettavasti nyt vähän käynyt niin, että kun oli puheita, joita silloin ei uskallettu tai voitu puhua, on ikään kuin jääty silloin lausumatta jääneen ajatuksen vangiksi tässä vaiheessa.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuus on aina epävarma, eikä tämän euronkaan myönteisistä vaikutuksista voi varmaan kukaan olla aivan varma. Sen sijaan ehkä selvempää on se, että Suomen olisi vaikeampaa toimia omalla pienellä kansallisella valuutallaan, jos ja kun laaja euroalue toteutuu Euroopassa. Logiikka on tässä suhteessa ehkä vähän samantapainen kuin EU-jäsenyydestä päätettäessä.

Tärkein kysymys euron jälkeen, sen jälkeen kun tämä päätös on täällä tehty, on se, edistyykö Rahaliiton myötä Euroopan valtioiden poliittinen yhteistyö markkinavoimien hallitsemiseksi vai jääkö euroalue vain hyvin toimivaksi sisämarkkinaksi lähinnä suurten yritysten ehdoilla. Yhteisvaluutta vakauttaa Euroopan kansantalouksia. Pienet kansalliset valuutat ovat olleet alttiita keinottelulle, koska kansainväliset suursijoittajat ovat voineet valtavilla valuuttakaupoillaan manipuloida valuuttojen arvoja. Keinottelijat ovat kyenneet tekemään osto- ja myyntiliikkeillään nopeita miljardien markkojen voitoja, jotka ovat olleet muilta poissa, lähinnä eri valtioiden veronmaksajilta.

Suomessahan koettiin voimakas hyökkäys valuuttamme vastaan vuosina 91–92 osana Euroopan silloista valuuttalevottomuutta. Silloin hallitus ja Suomen Pankki puolustivat markan arvoa rajuilla koronnostoilla. Velkaisten kotitalouksien ja yritysten kannalta 20 prosentin lainakorko merkitsi lähes sietämätöntä taloudellista räsitusta.

Kun markan ulkoinen arvo lopulta silti romahti, nousivat monien pienyritysten velat kerralla useilla kymmenillä prosenteilla, jos niillä on niin sanottua halpakorkoista valuuttapohjaista lainaa. Lainamäärä kasvoi, koska takaisinmaksuvaluutan arvo oli alentunut suhteessa lainavaluuttaan, esimerkiksi Saksan markkaan. Seurasi kymmeniätuhansia konkurseja ja työttömyyttä, kuten muistamme. Käynnissä ollut lama paheni ratkaisevasti.

Markan devalvaatio merkitsi kymmenien miljardien markkojen omaisuuden siirtoa suomalaisilta velallisilta, ennen kaikkea yrittäjiltä ja heidän takaajiltaan, pankeille. Valtio takasi pankeille niiden luottotappiot käytännöllisesti katsoen vastikkeetta. Pankkituki merkitsi puolestaan kymmenin miljardien markkojen suoraa tulonsiirtoa suomalaisilta veronmaksajilta, ennen kaikkea palkansaaajilta ja eläkkeensaajilta, suomalaisten pankkien osin ulkomaisille rahoittajille.

Koettu katastrofi ei ole enää yhteisen valuutan oloissa samalla tavoin mahdollinen. Euron takana oleva valuuttavaranto on niin suuri, että röyhkein ja rinkkainkaan suursijoittaja ei voi sitä murentaa. Siksi euroa voi kuvata iskuksi valuuttatakeinottelijoita vastaan.

Rahaliittoa on kritisoitu sen vuoksi, että siinä menetetään kansallisen rahapolitiikan mahdollisuudet. Kun ei ole omaa valuuttaa, ei voida devalvaation avulla nostaa suomalaisen teollisuuden kilpailukykyä laskusuhdanteessa. Näin käy se logiikka menee. On oikein kiinnittää asiaan huomiota, koska Suomen kansantalous on täysin riippuvainen teollisuustuotteiden ja palveluiden viennistä. Kriittikki on kuitenkin sikäli aiheellonta, että rahapolitiikan avaimet on jo vuosia sitten Suomessakin luovutettu markkinavoimille, kun rahamarkkinat on vapautettu. Rahan ulkoinen arvo määräytyy nykyään markkinoilla, ei enää poliittisesti. Suomen kokoisessa maassa kansallista rahapolitiikkaa on sanan varsinaisessa ja vanhassa merkityksessä olemassa nykyään lähinnä vain teoriassa.

Myös euron arvo suhteessa esimerkiksi dollariin tai jeniin määräytyy markkinaperusteisesti. Kansallisiin valuuttoihin verrattuna eurolla on kuitenkin uskottavuutta markkinoilla. Yhteinen rahapolitiikka merkitseekin siten tavallaan paluuta rahapolitiikkaan. Euroopan keskuspankki tuskin silti pyrkii korkopolitiikallaan muuttamaan euron arvoa esimerkiksi vain Suomen metsäteollisuuden mahdollisten vientivaikeuksien takia. Suomen teollisuus joutuu

pääsääntöisesti lisäämään kansainvälistä kilpailukykyään muilla keinoin. Yksioikoisin palkkajoustoihin ei silti ole pakko mennä. Luopuminen devalvaatiosta on palkansaaajien ja eläkeläisten etu, koska silloin hinnat pysyvät vakaina. Devalvaatiohan merkitsee aina ulkomaisten tuotteiden hinnan nousua.

Eurosta tulee ainakin Suomen markkaan verrattuna vakaa valuutta. Vakaa talous kasvaa nopeammin kuin epävakaa. Talouskasvu lisää työpaikkoja. Kasvun ansiosta Suomessa on syntynyt noin 70 000 uutta työpaikkaa viimeisen kahdentoista kuukauden aikana. Vakautta ja kasvua on syntynyt jo nyt osin siksi, että Suomen on uskottu yleisesti osallistuvan euroon. Suomi on saanut förskottia Rahaliiton hyödyistä.

Euron vakaus perustuu Rahaliiton maiden sopimukseen valtionalouden kurinalaisesta hoidosta. Holtiton taloudenpito jossakin Rahaliiton maassa johtaisi valuutan epävakauteen kaikissa maissa. Siitä voisi seurata yleiseurooppalainen lama, jolla olisi tuhoisia seurauksia. Siksi Rahaliitossa on sovittu tiukoista periaatteista inflaation kurissa pitämiseksi, korkotason alhaalla pitämiseksi ja julkisen sektorin rahoituksen omavaraisuuden takaamiseksi. Nämä pelottavat konvergenssikriteerit ovat itse asiassa varsin järkeviä taloudenpidon ehtoja. Valtion budjetin merkitävää rahoitusvajetta ei sallita, eikä valtio saa ylivelkaantua. Kenellä siihen nyt olisi erityistä vastaan panemista? Suomen taloushistoriaan osoittaa sen, että Suomella on velattoman valtionalouden perinne eikä niinkään se, että velan kautta olisi rahoitettu esimerkiksi sosiaaliturvan parannuksia.

Julkisen talouden kriteerejä on eurooppalaisessa kansalaikeskustelussa kuitenkin arvosteltu ankarastikin. On katsottu, että vaatimus tiukasta taloudenpidosta johtaa esimerkiksi työttömyysturvan ja muiden sosiaalimenojen leikkauksiin talouden laskusuhdanteessa. Uhka saattaa olla joissakin oloissa todellinen. Sen vuoksi on tärkeää, että myös Suomi saa valtionaloutensa lähivuosina kuntoon. Mahdollinen laskusuhdanne on otettavissa pehmeästi vastaan, jos — ja vain jos — valtionalous tasapainottuu hyvinä aikoina. Kun valtionalous saadaan Suomessa kestävälle pohjalle, voi valtio elvyttää kansantaloutta investoinnin ja verohelpotuksin laskusuhdanteessa.

Tällä hetkellä meillä ei ole vielä suurta liikkumavaraa julkisessa taloudessa. Syynä on kuitenkin lamasta johtunut valtion velkaantuminen eivätkä Rahaliiton sopimukset. Euro-oloissakin

Suomi voi harjoittaa suhdanteita tasaavaa talouspolitiikkaa, jos valtiontalouden edellytykset ovat kunnossa. Kysymys on silloin lähinnä poliittisesta tahdosta. Lisäksi Rahaliiton maiden kesken on sovittu, että poikkeuksellisen vaikeassa taloustilanteessa, kuten meidän 90-luvun lammamme kaltaisessa tilanteessa, Rahaliiton valtiontaloutta koskevista ehdoista voidaan kansallisesti poiketa.

Arvoisa puhemies! Viimeiset kymmenen vuotta on kaikissa teollisuusmaissa ollut käynnissä samantapainen kehitys. Talouspolitiikan opit, silloin kun tietoisesti jotakin oppia on sovellettu ylipäättään, on lainattu Reaganin ja Thatcherin hallituksilta. Julkista sektoria on supistettu. Pääomaverotusta on alennettu. Teollisuuden automaatio on samanaikaisesti edennyt. Markkinavoimat ovat ottaneet vallan uuden teknologian ja valtavien pääomakasautumien avulla. Valtioiden poliittiset hallitukset ovat tahtoen tai tahtomattaan sopeutuneet tilanteeseen. Budjetteja on kaikkialla leikattu. Euroopassa kehitys on aiheuttanut korkeaa työttömyyttä. Yhdysvalloissa puolestaan matalapalkka-alat ovat kasvaneet.

Vaihtoehtoinen kehitysmalli on valtioiden poliittinen yhteistyö, joka Euroopassa tähtää Euroopan laajuisesti esimerkiksi suuryritysten verotuksen korotukseen nykyisestä. Silloin voidaan varmistaa julkisen sektorin rahoitus pohjaa. Julkinen sektori jälleen kohentaisi asemaansa työllistäjänä. Rahaliittoa tarvitaan nähdäkseni, jotta Euroopan valtioiden yhteistyö voisi syvenyä.

Rahaliitto ei kuitenkaan sinänsä vielä riitä markkinavoiimien saamiseen hallintaan. Tosin valuuttakeinottelun väheneminen on merkittävä saavutus. Silti kyse on pikemmin markkinoiden tynnyttelystä. Euroopan suuri raha on euron kannalla. Kynnikko toteaaakin, että yhteinen eurooppalainen valuutta merkitsee viimeisen esteen poistamista suuryritysten tehokkaalta kaupankäynniltä ja pääoman hyödyntämiseltä Euroopassa.

Juuri nyt Euroopassa vallitsee Rahaliiton suhteen poliittinen konsensus. Poliittiset liikkeet kannattavat euroa kuitenkin eri syistä. Kun yhteinen valuutta on aikanaan käytössä, konsuksesta ei ole kuin muisto jäljellä. Poliittiselle vasemmistolle Rahaliitto avaa oven kohti Talousliittoa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen turvaamiseksi. Oikeistolle se merkitsee sinänsä riittävää markkinayhdyntymistä elinkeinoelämän vapauksien lisäämiseksi.

Ed. Peltomäki: Arvoisa rouva puhemies! Emu sai alkunsa edellisen hallituksen aikana. Nyt Emu-junaa ei enää mikään pysäytä. Emu alkaa sovittuna aikana 1.1.1999. Euroopan unionin 15 jäsenmaasta peräti 11 on myös mitä todennäköisimmin mukana alusta alkaen.

Suuri valiokunta lausuu mietinnössään, että ”nykyisessä tilanteessa sekä poliittiset että taloudelliset perusteet puoltavat näkemystä, jonka mukaan Suomen edun mukaista on osallistua euroalueeseen sen toteutuessa vuoden 1999 alusta”. Valiokunnan mielestä ”ei voida esittää yksiselitteisiä poliittisia tai taloudellisia etuja, jotka olisivat saatavissa jättäytymällä euroalueen ulkopuolelle ja jotka muuttaisivat valtioneuvoston tiedonannon kokonaisarviota siitä, että osallistuminen on Suomelle edullisempi ratkaisu kuin ulkopuolelle jättäytyminen”. Tässä on vahvasti asiantuntijojen näkemys. Kuitenkin on todettava, että emme ole vielä päivääkään eläneet Emu-oloissa emmekä 1.1.1999 jälkeen myöskään Emun ulkopuolella, kun arvioimme haittoja ja hyötyjä.

Arvoisa puhemies! Uusi euro on valuuttana jo syntyessään samalla tasolla Yhdysvaltain dollarin kanssa. Sen takana oleva yhteenlaskettu osuus maailman tuotannosta ja ulkomaankaupasta on USA:n suuruusluokkaa. Sen takana olevat valuutta- ja kultavarannot ovat selvästi suuremmat kuin muilla talouden mahtimailla.

Eduskunta on nyt siinä tienhaarassa, jossa on valittavana kaksi suuntaa. Toisessa heittäydymme uhkarohkeasti euroalueen ulkopuolelle, torjumme omin voimin maailman valuuttamyrskyjä, tulivat ne sitten Kaakkois-Aasiasta, Latinalaisesta Amerikasta tai mistä muualta tahansa. Ei se mahdotonta olisi, mutta talouspolitiikan tiukkuudella ja rahapolitiikan raakuudella ei olisi rajaa.

Julkinen sektori on useimmissa EU-maissa suurin työnantajasektori. Julkisen sektorin liikkumavara kapenee joka tapauksessa. Emuun liittyy Kasvu- ja vakaussopimus, joka kehottaa pitämään julkisen sektorin vuotuisen budjettivaheen alle 3 prosentissa kansantuotteesta eli nyky-luvuilla noin 20 miljardissa markassa. Nyt tässä tavoitteessa ollaan. Tärkeää on, että vuoropuhelua jatketaan valtiovalan, työnantajien ja ay-liikkeen kanssa mahdollisimman hyvän talous- ja työllisyyskehityksen aikaansaamiseksi sekä kansallisella että Euroopan tasolla.

Julkisen sektorin työvoimaosuus ja kansantuoteosuus on suuri kaikissa Emu-maissa. Emun mukanaan tuoma vakausspolitiikka ei sinänsä

vaadi rajoittamaan julkisen sektorin kokoa eikä aseta rajoja veroasteelle, ei ylös eikä alas. Suomen kansantalouteen kohdistuvilla ulkoisilla häiriöillä voi olla julkiseen talouteen välillisiä vaikutuksia, elleivät häiriöiden estämiseksi sovitut puskurijärjestelyt riitä. On siis huolehdyttävä siitä, että julkisen sektorin joustassa joustot eivät tapahdu työpaikoissa tai palveluissa tai perheiden tulonsiirroissa. Tästä seuraisi työttömyyttä ja palvelutason heikkenemistä.

Hallituksen tiedonannossa todetaan, että Emu ei merkitse uhkaa pohjoismaisen hyvinvointivaltion tulevaisuudelle. Mielestäni tehokas ja laadukkaita palveluja tuottava julkinen sektori onkin nähtävä kansantaloudessa merkittävänä kilpailuetuna, jonka toimintaedellytykset on turvattava. Hyvään tavoitteeseen päästään rakentamalla vahvasta julkisesta taloudesta puskuri suhdannevaihteluista vastaan. Velkaantuva julkinen sektori on huono henkilöstönkin kannalta, koska se Emussa voi merkitä jo koettuakin rajumpia julkisen talouden saneeraus- ja säästöohjelmia. Hyvä rahoitusasema on edellytys finanssipolitiikan liikkumavaran luomiselle sekä julkisen sektorin kehittämiselle.

Talouspolitiikassa kasvu ja työllisyys on jatkossakin asetettava ensisijaisiksi tavoitteiksi. Tulopolitiikan rooli korostuu Talous- ja rahaliitossa uudella tavalla palkkakehityksen pysyttämiseksi yhteisesti sovittujen raamien sisällä. Mielestäni tulopoliittiset sopimukset ovat kattavuutensa, keston ja palkkalinjan maltillisuuden perusteella hyvä kivijalka työllisyydelle. Ne ovat tukeneet kilpailukykyä ja pitäneet työvoimakustannukset kurissa.

Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni on julkis-sektoripainotteinen, koska Suomen liittyminen Euroopan talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen 1.1.1999 lukien on maamme julkiselle sektorille erittäin merkittävä asia. Suomen julkisen alan ammattiliittojen EU-toimikunta, joka edustaa noin 500 000:ta kuntien ja valtion palkansaajaa, on myös korostanut julkisen sektorin toimintaedellytysten turvaamista Emussa. He kävivät lähetystönä myös täällä eduskunnassa luovuttamassa oman raporttinsa.

Amsterdamin sopimus vahvistaa Eurooppatason työmarkkinaosapuolten asemaa työelämän kehittämisessä. Euroopan unionin sosiaalisen vuoropuhelun rakenteet ovat kuitenkin puutteelliset julkisen sektorin osalta. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu on keskittynyt lähes yksinomaan yksityiselle sektorille. Suomen tulisi EU:ssa osaltaan myötävaikuttaa siihen,

että myös julkisen alan työmarkkinaosapuolet hyväksytään mukaan sektorit kattavaan sosiaaliseen vuoropuheluun.

Suomi on viime vuonna noussut yhdessä Irlannin kanssa talouskasvun eliittisarjaan Euroopassa. Julkinen talous on kohentunut. Työttömyydestä kansainvälinen taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö Oecd julkisti vastikään Suomelle melko kunniakkaat luvut. Suomi on kaikkien Oecd-maiden joukosta eniten pudottanut vuoden 1995 alusta eli Lipposen hallituksen aikana työttömyyttä. Työllisyyden edistämistä on jatkettava kestäväällä kolmikantalinjalla. Huolella rakennettu yhteistyö on tuottanut tulosta.

Arvoisa puhemies! Tänään iltapäivällä keskusteltiin paljon EU:n työllisyyspolitiikasta ja mielestäni ministeri Jaakonsaari hyvin toi esille niitä myönteisiä ohjelmia ja tavoitteita, joista EU:ssa on yhteisesti jo sovittu.

Itse mainitsen tässä EU:n työllisyyspolitiikan ohjelmista neljä päälohkoa, jotka ovat myös meille suomalaisille hyvin tärkeitä. Päälokoissa asetetaan tavoitteet työllistyvyyden edistämiseksi, yrittäjyydelle, sopeutumiskyvylle ja tasa-arvolle työelämässä. Monissa suhteissa Suomi on omilla toimillaan jo toteuttanut EU:n tavoitteet. Edelleenkin, kun puhutaan sosiaaliturvasta, EU tälläkin hetkellä patistaa ehkäisemään syrjäytymistä ja tarjoamaan uuden alun eli työn, harjoittelupaikan tai koulutuspaikan kaikille työttömille viimeistään 12 kuukauden kuluessa työttömäksi jäämisestä. Nuorten, siis alle 25-vuotiaiden, kohdalla aktivointirajaa asetetaan 6 kuukauteen. Nämä ovat hyviä tavoitteita.

Määrällisiin tavoitteisiin on suhtauduttu hiukan ristiriitaisesti. Myös työvoimapolitiikan puolella on määrällisiä tavoitteita. Niitä on arvosteltu jäsenmaiden päätöksentekoa kahlitseviksi. Euroopan yhteisen työllisyyspolitiikan suhteen tavoitteet ovat kuitenkin merkittävä alku. Niitä on syytä verrata käyntiin lähtevään Talous- ja rahaliittoon. Rahaliitto perustuu yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin, joita mitataan ja arvioidaan. Tavoitteiden laiminlyömisestä tehdään johtopäätöksiä. Mikä onkaan tulos Rahaliitossa? Kukaan ei enää epäile sen käynnistymistä. Kukaan ei epäile sen aikataulua. Kaiken kaikkiaan 11 jäsenmaata on ponnistellut täyttääkseen EU:n ehdot. Jos työllisyyspolitiikkaa tehdään samalla rautaisella tahdolla, ei pitäisi olla valittamista.

Edelleenkin puhuisin EU:n työllisyyteen liittyvistä asioista myös toisin sanoen: Euroopan unio-

nin työllisyysuunta perustuu siihen, että vasemiston puolueet ovat voittaneet Euroopan kansalaisten luottamuksen ja nousseet hallitusvaltaan. Vasemmiston Euroopassa, sosialidemokraattien Euroopassa, on vivahde-eroja vaikkapa Britannian ja Ranskan välillä, mutta peruslähtökohta on sama: työllisyys ja yhteisvastuu.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Arvoisa rouva puhemies! Kun eduskunta vuosi sitten käsitteli ensimmäistä kertaa liittymistä Euroopan talous- ja rahaliittoon hallituksen selonteon perusteella, oli jo käynyt selväksi, mikä on hallituksen tosiasiallinen tavoite. Ehkä tästä johtuu se, että emme ole tähän mennessä vielä kovin paljon ministereitä aatioissa nähneet. Onneksi nyt ministeri Kalliomäki on paikalla.

Lipposen hallitus oli kuitenkin jo vuosi sitten selvästi päättänyt, että Suomi menee Emuun ensimmäisessä aallossa ja uskoo siten pysyvänsä niin sanotussa Euroopan ytimessä. Enää oli vain päätettävä, mikä on sopiva päätöksentekomenetelmä. Hallitus ei halunnut kansanäänestystä. Eduskunnalle sen täytyi kuitenkin taipua antamaan selvitykset, joita eduskunnasta käsin pyydettiin. Suurelle valiokunnalle onkin annettava tunnustusta siitä, ettei se tuolloin, siis vuosi sitten, tyytynyt niukkoihin selvityksiin, vaan vaati tarkennuksia ja siten voitti aikaa. Yleensäkin nyt arvioiden asianomaiset valiokunnat ovat tehneet parempaa työtä kuin Lipposen hallitus punnitsaansa Emun haittoja ja hyötyjä sekä mahdollisia riskejä, varsinkin jos otetaan vielä huomioon eri valiokuntien vastalauseet.

Vaikka Emu-päätös tulee varsin nopeana, on eduskunnalla kuitenkin ollut aikaa perehtyä Emusta kirjoitettuun aineistoon, jota luultavasti on ollut meille tarjolla enemmän kuin mistään muusta ajankohtaisesta aiheesta. Myös laaja kansalaiskeskustelu olisi ehditty käydä. Miksi sitä ei kuitenkaan toiveista huolimatta syntynyt? Tähän lienee luonnollisia syitä. Yksi on se, että keskeiset mediat omaksuivat jo alkuvaiheessa kriittikittömästi Emu-myönteisen kannan. Toisaalta päättäjille annetut tiedot ovat olleet puutteellisia. Myös tietojen ristiriitaisuus ja epämääräisyys ovat ymmärrettävästi vaikeuttaneet kansalaiskeskustelun syntymistä.

Hallituksen tiedonanto, jonka pohjalta nyt siis

eduskunta joutuu tekemään päätöksen, ei juuri-kaan käsittele kiihottomasti Emun hyötyjä ja haittoja. Edessä olevia ongelmia selvästikin vähätellään. Hallitus antoi tiedonannossaan aivan liian ruusuisen kuvan Emun tulevaisuudesta. Ongelmiahan Emusta syntyy, jos budjettikuri pettää, jos vienti joutuu lamaan. Yhteisen rahan käyttöönoton alussakin saattaa ilmetä vakavia häiriöitä jne. Näistä hallitus vaikenee. Suuri valiokuntakaan ei kykene mietinnössään luotettavasti vastaamaan itse peruskysymykseen, onko maamme parempi liittyä heti Emuun vai jäädä vielä odottelemaan.

Arvoisa puhemies! Haluan toistaa tässä joskus aiemmin esiintuomani kannan, että peruslähtökohtani Emuun on ollut alusta lähtien myönteinen. Liittyessään unionin jäseneksi Suomi hyväksyi myös Maastrichtin sopimuksen Emukohdan. Varaamaa ei tietoisesti haluttu kirjoittaa. Suotuisassa talouskehityksessä kaikkien unionin maiden ollessa mukana Emu todennäköisesti toimisikin kohtuullisesti. Pidän valitettavana sitä, ettei hallitus ole nyt kuitenkaan malttanut arvioida Suomelle edullisinta ajankohtaa liittyä Emuun. Näinhän tekevät muun muassa Ruotsi ja Englanti, jotka samalla panevat maataan kaikin tavoin Emu-kuntoon.

Toisin kuin useimmat yhä väittävät, meillä olisi Emun suhteen ainakin kolme vaihtoehtoa kahden sijasta. Menemisen ja määräämättömäksi ajaksi ulkopuolelle jäämisen väliin mahtuu odottaminen toistaiseksi ja liittyminen Emuun heti, kun se olisi maallemme edullista. Tehdyt selvitykset osoittavat, että nykyisessä taloudellisessa ja työllisyyskehityksessä Suomen olisi edullisempaa olla vielä ulkopuolella ja tehdä ennen liittymistä välttämättömät rakennemuutokset.

Kun tätä iltapäivän keskustelua kuuntelin, haluaisin tässä yhteydessä, vaikka ed. Laakso ei ole paikalla, kommentoida kuitenkin vasemmistoliiton näkemyksiä, kun sieltä käsin kritikoitiin keskustaa, että olisimme myöhäsyntyisesti liikkeellä. Näinhän ei missään tapauksessa ole, vaan juuri nyt Suomen on pakko määritellä kantansa ja suhtautumisensa Emuun, joka toteutuu tänä vuonna, eikä yhtään aikaisemmin.

Kuulun niihin edustajiin, jotka ovat pettyneitä Lipposen hallituksen päätöksenteon menettelytapaan. Kun kansanäänestystä ei ymmärrettävästi syistä haluttu toteuttaa, olisi eduskunnan tullut saada aidosti käsitellä liittymisasiä. Tällöin oikea tapa olisi ollut lakiesityksen antaminen. Kun Emu-päätös edellyttäisi faktisesti perustuslain muutosta, olisi mielestäni pitänyt kunnioit-

taa lainsäädäntöämme niin, että lakimuutokset olisi tehty valtiosäännön mukaisesti. Nyt päätökset tehdään muodollisesti moitteettomasti, mutta kun Emu-päätös perustuu suurelta osin, kuten on todettu, uskoon ja toivoon eikä realiteetteihin ja kun päätös on enemmän poliittinen kuin taloudellinen, on oikeutettua kritikoida vallittua päätöksentekotapaa. Kansalaiset kokevat aivan oikeutetusti turhautuneisuutta tämän päivän politiikkaan, koska yleisellä mielipiteellä ei näytä olevan merkitystä. Historiallisessa ja kansalaisten arjen kannalta merkittävässä asiassa ei Lipposen hallituksen olisi kannattanut päätyä tiedonantomenettelyyn.

Mitkä ovat nyt tehtävän poliittisen Emu-päätöksen seuraamukset maallemme? Useissa puheenvuoroissa on korostettu markasta luopumisen merkitystä. Mielestäni markasta luopuminen on lopulta toisarvoinen asia. Sillä on ollut aikanaan korkea ja merkittävä symboliarvonsa. Luottokorttien ja sähköisen rahan yleistytessä markalla ei enää kuitenkaan ole samaa merkitystä kuin joskus aiemmin.

Puhemies! Suomelle koituu Emusta paljon vakavampia ongelmia kuin markasta luopuminen. Merkittävä kysymys on muun muassa, miten unioni kehittyy Emu-olosuhteissa. On täysin mahdollista, että Emu johtaa nopeastikin enemmän kuin yhteistyön tiivistymiseen maiden kesken. Otamme nyt tehtävän päätöksen myötä harppauksen kohti liittovaltiota. Tätä eduskunnassa ei ole tarpeeksi syvällisesti pohdittu. Hallitus ei ole vaivautunut selvittämään Suomen asemaa Emu-olosuhteissa eikä valitettavasti myöskään suuri valiokunta riittävän analyyttisesti. Mikä on Suomen toimintastrategia Emussa, on meille edustajillekin epäselvää.

Emu lisää paineita harmonisointiin verotuksessa ja sosiaalisektorilla, kuten useissa puheenvuoroissa on hyvin tuotu esille. Meillä on edessämme runsaasti välillisiä Emu-vaikutuksia, joista sosiaaliturva on yksi merkittävimmistä. Emusta tulee Suomen kannalta kestävätkin myös siksi, että julkiselta sektorilta puuttuvat kokonaan puskurit, joita yksityinen sektori rakentaa. Kun erityisesti naiset ovat riippuvaisia julkisesta sektorista sekä kuluttajina että palvelujen tuottajina, vaikuttaa Emu varmasti suomalaisen naisen asemaan muuttaen sitä nykyistä huonompaan suuntaan tulevaisuudessa.

Entä mitä tapahtuu Emu-olosuhteissa periferia-alueilla? Äskен ed. Manninen selvitti hyvin perusteellisesti Emun aluepolitiikalle kielteisiä seuraamuksia. Integraatio muuttaa alueellisia

tuotantorakenteita. Yksipuolistuminen reuna-alueilla kärjistyy. Alueellinen keskittyminen onkin yksi merkittävimmistä haitoista. Emun riskinantajat ovatkin jo nyt heikommassa asemassa elävät, ja kun taloudellinen kilpailu kovenee yhteisvaluutan oloissa, kotoiset ongelmamme, muun muassa juuri aluepoliittiset ongelmat, kärjistyvät entisestään.

Valiokuntakäsittelystä voi vetää johtopäätöksen, että Rahaliitto tarjoaa Suomelle sekä mahdollisuuden että riskin. Yhdyn tähän. Jäsenyyden riskit ovat Suomelle kuitenkin suuremmat varsinkin, kun vielä yhtenäisvaluutan ulkopuolelle jäävät meille tärkeät kauppakumppanit Englanti ja Ruotsi sekä Tanskakin. Ratkaisematon ongelma on yhä, miten Suomi Emu-jäsenenä ylläpitää sisäistä vakauttaan mahdollisen laskusuhdanteen kohdatessa. Myöskään työllisyys- ja sosiaalipoliittikan toteutumisesta Emu-olosuhteissa ei ole täyttä selvyyttä. Suuren valiokunnan mietinnöstä ilmenee, että myönteiseen päätökseen vaikuttaa ennen kaikkea poliittisen päätöksen rinnalla odotettavissa oleva taloudellinen tehokkuushyöty, jolla kuitenkin on monia kielteisiä seuraamuksia.

Kun koko Euroopan talous- ja rahaliitto perustuikin vahvalle markkinatalousajattelulle, sen keskeisin arvotavoite on hyvin itsekäs taloudellinen kasvu ja syvenevä integraatio. Tähän filosofiaan Suomen tulisi yrittää etsiä pehmenystä. Sellaisista asioista ei nykyinen hallitus kuitenkaan ole ainakaan tähän mennessä ollut lainkaan kiinnostunut, valitettavasti.

Arvoisa puhemies! Suomi on siis tekemässä historiallisesti merkittävää päätöstä, ei yksin valtiota vaan ennen kaikkea kansalaisia koskevaa. Tämäntapaisten päätösten olisi tullut olla linjassa kansalaismielipiteen kanssa. Olisi ikävää, jos hallituspuolueiden kansanedustajat tukisivat hallitusta nyt ja äänestäisivät hallituksen tiedonannon hyväksymisen puolesta ja näin eduskunta tekisi näillä tiedoilla ja vastoin yleistä mielipidetä myönteisen päätöksen mennä Emuun ensi vuoden alusta. Ainoa lohtu tällaisessa päätöksessä olisi, arvoisa puhemies, se, että historiankirjoittajan silmin on todettava, ettei Emu varmasti-kaan ole ikuinen.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Eduskunta on käsittelemässä maamme kannalta tämän vaalikauden merkittävintä kysymystä, Suomen liittymistä Euroopan talous- ja rahaunionin jäseneksi. Päätös ei ole yksinkertainen eikä helppo.

Eduskunnassa on yleensä päätöksiä tehtäessä voinut olettaa tietävänsä päätöksen seuraukset pääpiirteissään. Tällä kertaa näin ei ole. Meille on jaettu Euroopan talous- ja rahaunioniin liittyvää materiaalia riittävästi. Me olemme tutustuneet metrikaupalla Emu-tietouteen, mutta silti Emu-ratkaisu ja sen seuraukset eivät näytä olevan yksiselitteisiä.

Euroopan talous- ja rahaunionin ensimmäisessä vaiheessa 1.1.99 näyttäivät lähes varmasti olevan mukana ainakin Saksa, Ranska, Itävalta, Belgia, Luxemburg, Hollanti ja Suomi. Silti on todettava, että jokin aika sitten ilmestyneen tilaston mukaan Emu-kriteerit täyttivät ainoastaan Suomi, Ranska ja Luxemburg. Toki voi olla tyytyväinen, että maamme on pystynyt täyttämään Emulle asetetut kriteerit. Silti on aiheellista pohtia, joutuiko osa kansasta maksamaan liian suuren hinnan siitä, että täytämme Emu-kriteerit. (Ed. Elo: Hyvä kysymys!) Onko Suomi taas edelläkävijä? Toimimme vähän paremmin ja vähän aiemmin kuin muut. Hyötykö Suomi ylenpalttisesti kurinalaisuudestaan, vai joudummeko maksamaan tästä myös myöhemmin? Joudummeko vetämään mukanaamme esimerkiksi Belgiää, jonka velka on noin 122 prosenttia bruttokansantuotteesta, vaikka sen Emu-kriteerien mukaan olisi pitänyt olla jo alle 60 prosenttia?

Hieman oudolta tuntuu, että suurin osa mukaan tulevista maista ei täytä Emu-kriteerejä, vaikka jossain vaiheessa kriteerit tuntuivat olevan Emun jäseneksi pääsyn ehto. Totuuden nimessä on kuitenkin huomattava, että Euroopan talous- ja rahaunioni tulee rakentumaan maista, jotka niin sanotut Euroopan suurvallat, Saksa ja Ranska, haluavat Emuun mukaan. Niinpä Emu-kriteereillä ei todellisuudessa ollutkaan kovin suurta merkitystä, vaikka toisin väitettiin.

Mielenkiintoista on nähdä, miten Emu-maat aikovat koordinoida suhteensa Emun jäsenmaiden ja Emun ulkopuolisten maiden kesken. Tätä ei suuremmin ole käsitelty eduskunnassa, eikä se tunnu kovin paljon huolettavan muitakaan rahaunionin ehdokasmaita.

Edelleen jää kysymään, miten Emu ja EU pysyvät taistelemaan Eurooppaa ravistelevaa suurtyöttömyyttä vastaan. Useista vaatimuksistamme huolimatta työllisyystä ei käsitellä yhtenä Emu-kriteerinä, vaan näyttää pikemminkin siltä, että Emu-kriteerit toteutettaisiin työttömyyden kustannuksella monessa maassa. (Ed. Elo: Näin on tapahtunut!) Niinpä vähintään nyt tulisi työllisyys nostaa ykkösasiaksi, kun Emu-sopimusta solmitaan.

Arvoisa puhemies! Työttömyys ei ole ainoastaan Euroopan ja Suomen ongelma. Se on myös maailman laajuinen ongelma. Jo nyt on nähtävissä, että kauppa, yritystoiminta ja rahamarkkinat kansainvälistyvät entisestään. Kuljetus- ja tietoliikenneyhteydet kehittyvät, ja kasvun painopisteet näyttävät olevan siirtymässä uusille alueille. Palkkaerot eri maiden kesken ovat suuria. Edesämme tulee olemaan maailman laajuinen työpaikkakilpailu. Olemme globaalien työmarkkinoiden edessä ennen kuin huomaammekaan. Tuntuu, että niin meillä kuin muissakin Euroopan maissa tuijotetaan vain omaan napaan eikä huomata, mitä muualla tapahtuu, eikä valmistauduta tarpeeksi ajoissa edessä oleviin haasteisiin.

Suomi tulee olemaan aluksi ainoa puunjalostus- ja vahva elektroniikkateollisuusmaa Emussa. Sen vuoksi on myös syytä pohtia, mitä tapahtuu, jos näillä aloilla jostain syystä menisikin huonosti: vienti romahtaisi ja aiheuttaisi Suomen taloudelle todella kovan iskun. Olisi mielenkiintoista tietää, tulisivatko Emu-maat tuolloin tukemaan talouttamme. Jos olen oikein ymmärtänyt, tuskinpa ne rientävät apuun. Suomi joutuu maksamaan Emun rahastoon sakkoja ja ajautuu yhä pahempaan taloudelliseen ahdinkoon. Niinpä meidän on selvittävä yksin taloudestamme Euroopan talous- ja rahaunionista huolimatta.

Taloudellisten vaikeuksien seurauksena on mahdollista, että palkansaajat joutuvat alentamaan palkkojaan, mikä täällä on ollut useassa puheenvuorossa esillä, mutta onneksi ammattiyhdistysliike on jo osannut varautua tähän perustamalla puskurirahastoja, joskin edelleen rahastot ovat aika pieniä ja niillä ehkä vain lievennetään ongelmaa, mutta ei varmaankaan ratkaisita sitä, kun sen aika on.

On myös mahdollista, että me joudumme taas talouden tasapainottamiseksi tekemään uusia leikkauksia. Olemme siis samassa tilanteessa kuin ennen Emua. Pahoin pelkään, että pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta on tuolloin vaarassa romuttua. Toivonkin, että pyrkisimme ennalta ehkäisemään mahdollisia vaaratekijöitä myös Emussa emmekä tuuditautuisi sen syylin hyvässä uskossa. Samalla olisi pohdittava, miten Euroopan talous- ja rahaunionin avulla voidaan vastata tulevaisuuden haasteisiin: ihmisten työllistämiseen ja globaalien työmarkkinoiden tuomiin ongelmiin Emu-alueella.

Arvoisa puhemies! Olen nostanut puheenvuorossani esille muutamia ongelmakohtia, jotka ovat jääneet vaille vastausta. Toivon, että nämä

kysymykset nostetaan yhä uudelleen esille eri yhteyksissä, ja uskon, että voimme vaikuttaa myös näihin asioihin Euroopan talous- ja rahanunionin jäsenenä.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Suomen markasta luopuminen ei vaadi perustuslakia. Eduskunnan yksinkertainen enemmistö riittää vahvistamaan asiallisesti jo Maastrichtin sopimuksella tehdyn päätöksen. Tällainen näkemys käy ilmi valtiovarainministeriön laatimasta selvityksestä EU:n talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheeseen siirtymisen päätöksentekoprosessista. Tämä selvitys on annettu eduskunnan perustuslakivaliokunnalle.

Valtiovarainministeriön selvitys osoittaa, että ratkaisevat päätökset on tehty, koska ne sisältyvät Maastrichtin sopimuksella muutettuun EY:n perustamissopimukseen, siis myös Suomen EU-sopimukseen. Kansanedustajien ja ministerien piti jo EU-sopimusta hyväksyessään tietää, että tämä sopimus johtaa yhteiseen rahaan.

Perustuslain kannalta on erittäin arveluttavaa se menettely, mitä hallitus Emu-kysymyksessä on harjoittanut. Sopii kysyä edelleen, mitä Suomi ja sen hallitus pelkäävät. Hallitus aikoo muuttaa hallitusmuodon 72 §:ää, jossa määrätään Suomen rahayksiköksi markka, vasta 1.3.2000 voimaan tulevassa valtiosäännön kokonaisuudistuksessa. Suunnitelman mukaan rahaliittoon liittyminen tapahtuu vaiheittain vuoden 1999 alun ja vuoden 2001 lopun välisenä aikana. Talonpoikaisjärki sanoo, että lainsäädännön pitää olla voimassa jo vuoden 1999 alussa, kun liittyminen peruuttamattomasti yhteiseen rahaan alkaa, kuten todennäköisesti perjantain päätöksen jälkeen tulee käymään.

Arvoisa rouva puhemies! Täysjäsenyyden hakeminen talvella 92 ensimmäisessä junassa muodostui tunnepitoiseksi mielikuvaksi, jota ei tarvinnut kansalle kyllin perusteellisesti perustella. Suomesta tuli EU:n jäsen toimilla, jotka jättivät paljonkin jossittelun sijaa. Perustuslakia tulkittiin väljästi. Jäsenyyttä ajoi massiivinen tiedotus-ylivoima. Huippuesimerkkinä voisi mainita Eurooppa-tiedotuksen, joka osallistui täysin riinoin jaa-puolueen propagandaan. Vastustava kansalaismielipide ei tietenkään kyennyt tasaverlaiseen kamppailuun, eikä yksikään suuri puolue asettunut jäsenyyttä vastustamaan. Kriittisin tosin oli silloin Suomen keskusta.

Kuusi vuotta sitten jäsenyyden kannattajat vähättelivät seurausten syvyyttä ja peruuttamattomuutta. Jäsenyyttä anottaessa annettiin ym-

märtää, että kysymys olisi vain korttien katsomisesta. Jäsenyydestä äänestettäessä korostettiin, kuinka seuraavat askeleet vaatisivat uusia perustuslakien mukaisia päätöksiä, ehkäpä uusia kansanäänestyksiäkin. Nyt mentäisiin vain vaikuttamaan siihen, miten unioni todella kehittyisi. Näin puhuttiin menneinä vuosina.

Hallituksen tiedonannon mukaan suomalaisen tulee nyt luopua omasta rahasta ja yhtyä yhteiseen Emu-suunnitelmaan. Emun myötä EU:sta tulee taloudellinen ja poliittinen suurvalta, jotenkin Yhdysvaltain kaltainen ja paljon Japania suurempi. EU-maiden itsenäisyys on mielestäni siinä suhteessa, mitä itsenäisyydellä tarkoitetaan, vaakalaudalla.

Suomi halutaan Lipposen hallituksen tahdosta Rahaliittoon poliittisista syistä ensimmäisten joukossa. Meille on tärkeää kuulua Euroopan kovaan ytimeen, mutta samalla olemme valmiit erottautumaan pohjoismaisesta viiteryhmästä.

Emu muuttaa Suomea ja tuo maahamme uuden kulttuurin, jonka arvomaailma voi olla meille outo, jopa vieras. EU-jäsenyyden seuraukset Suomelle ovat olleet negatiivisia. Suomi on muuttunut entistä keskittyneemmäksi ja samalla alueellisesti ja sosiaalisesti epätasa-arvoisemmaksi. Muuttoliike on todella kiihtynyt. Yhteiskuntatutkijat ovat tänään huolestuneita, samoin kirkko. Maaseutu ja maakuntien Suomi on köyhtynyt. Kansantalouden kasvu uusine työpaikkoineen on keskittynyt lähinnä pääkaupunkiseudulle. Maatalous on menettänyt oleellisen osan tuloistaan ja tullut kokonaan riippuvaiseksi EU:n tuesta, jonka jatkuvuus on käymässä yhä epävarmimmaksi, kuten Agenda 2000 osoittaa.

Tämä kaikki on tapahtunut, vaikka on saatu elää poikkeuksellisen pitkää vahvaa noususuhdannetta. Suomen paikka Euroopan kartalla kertoo, miksi näin tapahtuu. Suomi on EU:n reunalla, pohjoinen ja harvaanasuttu. Sen luontaiset edellytykset hyötyä moninkertaistuneista markkinoista ovat pienemmät kuin keskellä sijaitsevien maiden, yritysten ja kansantalouksien.

Arvoisa rouva puhemies! Emu-jäsenyyden antaa Suomelle mahdollisuuden liittyä Emu-eliitin joukkoon. Jäsenyyden tuo tiettyä turvallisuutta niille, jotka luottavat enemmän keskitettyyn valtaan ja suuriin organisaatioihin kuin demokratiaan ja omiin voimavaroihin. Emu:n jäsenenä menetämme mahdollisuuden nostaa tasa-arvon taloudellisen toimintamme ylimmäksi arvoksi sekä mahdollisuuden pitää huolta köyhistä ja pyrkimyksen kansanvaltaiseen yhteiskuntaan,

jossa kaikkien kansalaisten täysimääräinen osallistuminen on arvokasta.

Emua on vaikea perustella todella taloudellisilla hyödyillä, vaikka suuren valiokunnan enemmistö mietinnössään tähän yrittääkin päästä. Emua perustellaankin politiikalla. Esimerkkinä tästä poliittisesta päätöksestä on syytä todeta se, että kaikki 11 maata, jotka ovat tulossa Emuun ensimmäisten joukossa, eivät täytä Emu-kriteereitä. Belgian ja Italian julkinen velka on noin 120 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä riittänee esimerkiksi siitä, että nyt todella tehdään politiikkaa ja poliittisia päätöksiä.

Arvoisa puhemies! Maaseutuväestö ja maatalousväestö saatiin EU-jäsenyyden taakse sopimukseen kytketyllä kansallisella tukipaketilla, kun jäsenyys tuli voimaan. Mutta heti Lipposen hallituksen tultua valtaan tämä paketti purettiin. Tänään viljelijät ovat tiukasti yhteistä rahaa vastaan, sillä selvityksen mukaan 85 prosenttia viljelijöistä vastustaa jäsenyyttä ja vain 13 prosenttia kannattaa. Valtaosa viljelijöistä nimittäin uskoo Emu-jäsenyyden heikentävän omaa taloudellista tilannettaan.

Viljelijäväestöä mietityttää moni asia. Hallituksen ja viranomaisten olisikin syytä kertoa viljelijöille, miten esimerkiksi estetään halvemman rehuviljan tai lihan valuminen Suomen markkinoille. On selvää, että viljelijöiden mieltä painaa uusi Agenda-esitys, leikkaisihan se tuottajilta runsaat 900 miljoonaa markkaa.

Yllättävän vähälle Agenda-keskustelussa on jäänyt se, että Agenda on vain jatkoa aiemmille uudistuksille eli jo vuonna 1992 toteutetulle niin sanotulle cap-reformille. Jo silloin tehtiin Suomen kannalta ratkaisevin ja epäoikeudenmukaisin päätös eli viljan tuki sidottiin alueellisiin keskusatoihin. Tämän seurauksena paremman satoalueen viljelijä saa enemmän tukea kuin heikoimman alueen viljelijä. Tätä epäkohtaa ei yritetäkään Agendassa korjata, vaan uudet viljan tuet ovat edelleen sidottuja alueellisiin keskusatoihin. Suomen hallituksenkin pitää selkeästi sanoutua irti tästä linjasta ja vaatia viljan tukijärjestelmän täydellistä uudistamista. Onhan EU:ssa suomalaisesta talonpojasta tullut kuulainen hallintoalalainen, joka yrittää jotenkin selviytyä EU-säännösten, -määräysten ja suunnattoman paperisodan keskellä. Tämä on talonpoikien arkipäivää tänään.

Arvoisa puhemies! Lipposen enemmistöhallitus on vahva. Voidaan sanoa, että se on vasemiston johtama oikeistohallitus, joka on hitsattu raudankovaksi kaikilla markkinatalouden kan-

nattajilla aina vasemmistoliitosta vihreiden pikkupyrkyreihin saakka. Tällä enemmistöllä hallitus kykenee tekemään mitä tahansa. Se vie Suomen ensimmäisten joukossa Emuun välittämättä siitä, mitä kansalaiset ajattelevat. Kansalaiset voivat sanoa sanansa vasta vajaan vuoden kuluttua tulevissa eduskuntavaaleissa. (Ed. Elo: Mutta sanovat "kyllä"! — Kyllä sanovat.

Suomen tie tammikuusta 1992 huhtikuuhun 1998 on ollut mielenkiintoinen ja myös vaiherikas. EU:ta ja Emua on ajettu taitavasti. Yhdessä vaiheessa on puhuttu yhtä, toisessa toista. EU-jäsenyys ei merkinnyt Emua, mutta kuitenkin se oli jo sopimuksen sisään kirjoitettu. Mikä on tällaisen päätöksenteon moraali, sopii kysyä tämän historiallisen keskustelun aikana.

Samasta asiasta voi olla monta tulkintaa. Tällaiseen tulkintaan on syllistytty sekä edellisellä että tällä vaalikaudella. Eurooppa-politiikka on jakanut suomalaiset puolesta ja vastaan. Kansa on kahtia. Ikävintä tämän kuuden vuoden aikana on ollut se, että oikeita mielipiteitä on vain niillä, jotka ovat innolla EU:hun ja Emuun menossa, mutta niiden perusteita ja motiiveja on jatkuvasti epäilty, joilla on ollut toisenlainen mielipide ja perustelu. Heillä ei ole ollut aitoa oikeutta itsenäisesti edes esittää mielipidettään, ja jos he ovat sen tehneet, he ovat saaneet tuntea hyvin ylimielistä halveksuntaa. Se on nähty myöskin tässä salissa. Eurooppa-kriittiset on luokiteltu toisen luokan suomalaisiksi. Heille ei ole löytynyt sijaa poliittisissa majataloissa.

Arvoisa puhemies! Useat kansalaiset kysyvät, miten meidän käy Emu-oloissa, kun meillä ei ole omaa rahaa. Meidän on pakko selviytyä, mutta suomalaisuus saa uudet kasvot, kun oma raha häviää. Euroopan liittovaltio kestää aikansa, mutta eiväthän virolaisetkaan menettäneet toivoa vieraan vallan aikana.

Ed. Elo : Puhemies! Emu on poliittinen projekti. Se on projekti, jota Saksa ja Ranska johtavat. Kun keskustellaan esimerkiksi Suomen mahdollisesta vaikutusvallasta Emu-jäsenyyden vallitessa, on syytä panna merkille se, että Emu on nimenomaan poliittinen projekti, jota Saksan ja Ranskan vahvat johtajat ovat jo pitkään ajaneet.

Se on käynyt esille, niin kuin olen täällä aikaisemminkin todennut, muun muassa keskusteltaessa Euroopan keskuspankin pääjohtajakysymyksestä. Me suomalaiset täällä olemme vähän elätelleet toiveita siitä, että jopa Suomen Pankin nykyisellä pääjohtajalla Sirkka Hämäläisellä oli-

si mahdollisuuksia nousta Euroopan keskuspankin pääjohtajaksi, mutta jotain aivan ennenkuulumatonta pitäisi tapahtua, jos suomalaisesta tehtäisiin Euroopan keskuspankin pääjohtaja. Tällaiseen mahdollisuuteen en usko. Sen sijaan johtokunnan jäsenyys sukupuolesta ja ehkä muistakin tekijöistä johtuen saattaa olla mahdollista.

Puhemies! Toisekseen Emu on markkinatalouden projekti. Jotka muuta väittävät, puhuvat kyllä vastoin parempaa tietoa. Markkinat hyväksyvät ja ovat hyväksyneet Emun, ja se näkyy muun muassa Suomen osalta siinä, että kun markkinat ovat, niin kuin hienosti sanotaan, diskontanneet Suomen jäsenyyden ensimmäisten joukossa, niin meillä korot ovat laskeneet, ja tietysti sitä on sitten pidetty eräänä saavutuksena. Kysymys on vain siitä, kuinka suuret korkoerot ovat syntyneet esimerkiksi Suomen ja Ruotsin välillä, kun Suomi on selvästi pyrkinyt Emujäsenyyteen ja Ruotsi on selvästi jättäytymässä ulkopuolelle, mikä on ollut markkinoiden tiedossa. Meidän korkoeromme on noin 0,5 prosenttia, ja sekin johtuu lähinnä siitä, että Ruotsissa on kuitenkin jonkin verran korkeampi inflaatio, eli reaali korot Ruotsissa ovat kuitenkin lähes samat kuin meillä.

Toinen asia, puhemies, joka liittyy tähän, on, mikä on koron merkitys sitten esimerkiksi talouskasvun ja erityisesti työllisyyden osalta. Minusta sitä kannattaa aika tarkkaan pohtia. Kun esimerkiksi ajatellaan jotain suurinvestointia, joka sitten tehdään halvan rahan nimissä, niin moniko meistä kuvittelee, että suurinvestointi johtaa lisätyöpaikkoihin? Eiköhän se useimmiten johda lisääntyvään automaatioon, tuottavuuteen ja yhä vähempään työpaikkojen määrään. En kiellä kokonaan alhaisempien korkojen merkitystä muun muassa yksilötasolla, perheiden tasolla. Kun ihmisillä on enemmän rahaa käytettävissä, varmasti se on omalta osaltaan lisäämässä kysyntää. Mutta kyllä taas toisaalta se, niin kuin totesin, suurinvestointien osalta aivan selvästi vähentää myöskin työvoimaa.

Puhemies! Mitä tulee tähän Emun toteutumisaikansuhtaan erityisesti Suomen näkökulmasta katsottuna, niin eräitä näkökohtia.

Tämän vuoden helmikuussa 155 saksalaista kansantaloustieteilijää esitti vetoomuksen, jossa he totesivat, että euro tulee liian aikaisin koko Euroopan näkökulmasta katsottuna. Minun väitteeni on aivan sama Suomen kannalta. Minä suhtaudun myönteisesti Emuun sinänsä pitkällä aikajaksolla. En näe sitä minään suurena vaara-

na, mutta näen nykyisen tilanteen, jota tarkemmin nyt analysoin, hyvin riskialttiina Suomen kannalta.

Mitä tulee siihen väittämään, ettei konvergenssikriteerien täyttämällä ole ollut mitään merkitystä esimerkiksi Suomen työllisyydelle, sanoisin kyllä, puhemies, että siinäkin ihmiset puhuvat vasten parempaa tietoa. Kyllä Suomi mallioppilaana on ollut täyttämässä konvergenssikriteerejä vähän sen yli, mitä taloutemme olisi kuitenkaan vaatinut.

Olen jo aikaisemminkin viitannut täällä Ruotsin-malliin. Kun Ruotsin sosialidemokraatit päättivät joitakin vuosia sitten, että Ruotsi ottaa vähän rauhallisemmin konvergenssikriteerit kuin Suomi eikä ehkä välttämättä edes pyri ensimmäisen joukossa Emuun, niin kun katsotaan, miten Ruotsin-malli on toteutunut, jota Suomen poliittinen johto piti aivan käsittämättömänä kolme neljä vuotta sitten, niin Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus on onnistunut erinomaisen hyvin.

Eilispäivänä saimme kuulla Ruotsin hallituksen kevätbudjetista, värpropositionen, joka annettiin. Se oli loistava vaaliavaus, vaalibudjetti. Rahaa annettiin vanhustenhuoltoon, koululaitoksen elvyttämiseen jne. Samanaikaisesti kun me täällä Suomessa lomautamme opettajia ja tiedämme, että sairaaloissa ja vanhustenkodeissa on pitkät jonot ja hoito on monta kertaa varsin ala-arvoista, niin Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus porskuttelee eteenpäin komeasti ja näyttää, että ruotsalainen malli kuitenkin toteutuu hienosti.

Me sanomme täällä, että meillä on talouskasvu 4,5 prosenttia, viime vuonna 5,9. Mitä merkitystä sillä on tavallisen kansalaisen kannalta, jos tavallinen kansalainen ei pääse tästä talouskasvusta hyötymään? Kyllä minulla on se kuva, että Ruotsin sosialidemokraatit omalla politiikallaan, joka minun mielestäni olisi sopinut Suomen malliksi oikein hyvin, pyrkivät suureen saaliiseen myös seuraavissa vaaleissa ja hallitusvallan säilyttämiseen. Minun mielestäni se on oikeata politiikointia. Näin pitää politikoida, pitää säilyttää äänestäjät. Minä olen sitä mieltä, että päätöksiä pitää tehdä, mutta päätökset pitää tehdä siinä ajassa, jossa eletään, ja päätökset pitää tehdä niin, että äänestäjät myös ne hyväksyvät. (Ed. Manninen: Äänestättekö vastaan vai puolesta?)

Mitä tulee Suomen tilanteeseen, haluan todeta sen, että meillä on kaksi erityisongelmaa. Toinen on joukkotyöttömyys, josta me emme kaikista suurista puheista huolimatta, mitä täälläkin on

kuultu parina päivänä, emme ole oleellisesti päässeet eroon. Toisaalta on jatkuvasti lisääntyvä valtion velka. Nämä ovat todella kaksi erittäin merkittävää riskitekijää. Joka täällä nyt muuta sanoo ja joka sanoo, että ne, jotka puhuvat toisenlaista, politikoivat. Minun mielestäni ministeri Anderssonin puhe oli mitä suurinta politikointia. Siinä kyllä kerta kaikkiaan juostiin mutkat suoriksi ja todettiin, että ne, jotka vastustavat tai näkevät Emun toteutuvan liian aikaisin, ovat politikioijia, ja ne, jotka taas ovat Suomen Emun menemisen kannalla tässä vaiheessa, ovat rehellisen politiikan kannalla. Tästä tietysti voidaan keskustella vaikka kuinka pitkään.

Puhemies! Kysymys siitä, miten Suomessa joustetaan, on hyvin tärkeä, kun menetämme paitsi rahan niin oman rahapolitiikkamme. Olen täällä aikaisemmin todennut, mutta haluan sen nyt tässä yhteydessä vielä pöytäkirjata: suomalainen malli 1990-luvulla on ollut joustaminen suurtyöttömyydellä. Eivät suomalaiset ole valmiita palkanalennuksiin, he eivät ole omien etujensa alentamiseen valmiita, vaan lähtevät siitä, että jos ja kun sitten tarvitaan yritykselle lisää kilpailukykyä, niin yritykset hakevat sitä sillä, että työttömyyttä lisätään eli työvoimaa vähennetään. Näinhän Suomessa on tapahtunut. Työttömyys on ollut se päämalli, jolla suomalainen yhteiskunta on joutanut.

Puhemies! Tähän on liittynyt myös keskustelu puskureista. Kun suuren valiokunnan kokouksessa viime vuoden toukokuussa kysyin Ruotsin Emu-ryhmän puheenjohtajalta professori Lars Calmforsilta Emu-puskureista, niin Calmfors vastasi, että hän ei oikein ymmärrä. Hän tietää, että Suomessa käydään keskustelua puskureista, mutta hän ei ymmärrä, mitä sillä tarkoitetaan. Näin sanoi siis professori Calmfors, joka on kansantaloustieteen professori.

Minä ymmärrän hyvin Calmforsin lausunnon. On erittäin vaikea ymmärtää muutenkin, että markkinataloudessa puhutaan puskureista. Mitä puskureita markkinataloudessa voi olla muuta kuin yritysten taseet ja valtion ylijäämäisen budjetin? Eihän markkinataloudessa voi kuvitella, että jokin yhteiskunnallinen tekijä tulee ja pistää esimerkiksi Nokiaan joitakin rahoja, jotta Nokia pärjäisi, tai että UPM-Kymmene saisi yhteiskunnan rahoja. Se on täysin mieletön ajatus. Markkinataloudessa jokainen yhtiö hoitaa asiansa niin, että sen pörssikurssi säilyy ja yhtiö on mahdollisimman kannattava. Ei yhteiskunnan rahaa voi pumpata yhteen yksityiseen yhtiöön. Minusta on aivan käsittämätöntä suoma-

lainen keskustelu joistakin puskureista. Ei sellaisia ole olemassa muita kuin sanoin: yritysten hyvät taseet ja valtion ylijäämäinen budjetti. Se on ainoa todellinen puskuri.

Puhemies! Me tiedämme sen, että raha on ahnetta. Se on aina sitä ollut. Se on tämän päivän yhteiskunnassa entistä ahneempaa. Yritysten omistajat, ne jotka ovat sijoittaneet yritykseen, haluavat entistä paremman tuoton rahalleen. Ei voi kuvitella, että omistajat jäisivät katselemaan syrjästä ja sanoisivat, että käytetään nyt joitakin puskureita yrityksen kannattavuuteen. Se on täysin mieletön ajatus. Kerran vielä haluan sen sanoa.

Mitä tulee työllisyyteen kriteerinä, tuntuu vähän lapselliselta keskustella siitäkin, koska se keskustelu on mennyt ja siihen junaan me emme enää ehdi. Jacques Delors, EU:n komission entinen puheenjohtaja, yritti tätä keskustelua käydä 1980-luvun lopulla, kärsi tappion siinä, ei saanut työllisyyttä miksikään Emu-kriteeriksi, ja se jäi vain kerta kaikkiaan pois.

Mieleeni puhdasotsaisuudesta tulee muun muassa entisen valtiovarainministerin Iiro Viinan lausunto, jonka hän antoi suuressa valiokunnassa, kun siellä oli jokin valtiovarainministeriön virkamiesten laatima lausunto, jossa suurin piirtein todettiin näin: Työttömyyden hoidolla ei saa vaarantaa valtiontalouden tasapainoa. Siis Suomen valtiovarainministeriökään ei ole nähnyt todellisuudessa työllisyyden hoitoa muuna kuin valtiontalouden tasapainoa rasittavana tekijänä. Tämä on aika merkillistä.

Puhemies! Suomessa ei ole kerta kaikkiaan ymmärretty työttömyyden merkitystä valtiontaloudelle. Nyt on tullut pari viikkoa sitten julkisuuteen työministeriön tieto, jonka mukaan työttömyys on maksanut 220 miljardia markkaa 1990-luvulla.

Kun Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus on halunnut pitää aina, koko 90-luvun, työttömyyden mahdollisimman alhaisena, tämä on eräs syy, minkä takia Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus on myös onnistunut siinä. Ei ole kiirehditty Emuun, täyttämään kriteerit, vaan on haluttu noudattaa paljon pehmeämpää raha- ja talouspolitiikkaa kuin Suomessa.

Mitä tulee Emu-puhdasotsaisuuteen, sehän ei salli työttömyyttä kriteerinä. Olemme keskustelleet siitä muutama viikko sitten siitä, että Euroopan keskuspankin ainoa ja tärkein tehtävä on säilyttää hintavakaus eli alhainen inflaatio. Olen aivan varma siitä, että jos työllisyys olisi ollut yksi kriteeri, tällaista politiikkaa, jota Euroopas-

sa on 1990-luvulla harrastettu, ei olisi voitu harastaa, ja sen ovat Emu-kriteerien laatijat hyvin tienneet. Ei tämän laatuista kovaa raha- ja talouspolitiikkaa olisi kerta kaikkiaan pystytty noudattamaan missään Emu-jäsenyyteen pyrkivässä maassa.

Puhemies! Totean tässä yhteydessä erään tilaston siitä, mitä konvergenssikriteerien täyttäminen mahdollisesti on merkinnyt koko Euroopan mittakaavassa. Euroopan unionin jäsenmaitten kasvu oli keskimäärin 3 prosenttia ajanjaksolla 87—91. Ajanjaksolla 92—96 kasvu putosi puoleen eli kasvu oli vain 1,5 prosenttia vuositasolla. Samanaikaisesti, kun on yritetty täyttää konvergenssikriteerejä Maastrichtin sopimuksen solmimisen jälkeen, työttömyys on lisääntynyt vuoden 91 tasosta, joka oli 14 miljoonaa, 20 miljoonaan tänä vuonna, eli tämä siitä konvergenssikriteerien täyttämisestä.

Jokainen, joka vähänkin ymmärtää kansantaloutta, ymmärtää sen, että jos rahaa otetaan pois valtioiden budjetista, nimenomaan sosiaaliturvasta, työttömyysturvasta, eläkkeistä jne., sehän on suoraan pois kulutuksesta ja se on suoraan pois kysynnästä ja tätä kautta lisää työttömyyttä. Jokainen vähänkin järkeään käyttävä ihminen ymmärtää tämän. Joka muuta puhuu, ei todella tiedä, mistä puhuu.

Mitä tulee väitteeseen siitä, että Emu ja euro on vastaus globaalille taloudelle, vastaveto dollarille ja jenille, se saattaa sinänsä pitää paikkansa. Mutta kun globaaliin keskusteluun eduskunnassa näyttää yhtyvän myös suuri globalisaation ihailu, haluan vielä kerran tässä yhteydessä todeta, että globalisaatio on todella hyvin vaativa prosessi. Näyttää siltä, että ainakin työväenliike on kokonaan pudonnut globalisaation vaikuttamismahdollisuuksista ulos, koska ammattiyhdistysliike ei toimi maailman laajuisesti eivätkä työväenpuolueetkaan vaan ahne raha saa jatkuvasti lisätä vaikutusvaltaansa globaalilla tasolla. Ahne raha ei katso, millä tavalla jokin tuote tuotetaan. Se ei katso, onko siinä siinä käytetty lapsityövoimaa, onko siinä maassa ihmisillä demokraattisia oikeuksia, onko maassa ihmisoikeuksia. Eikä myöskään, puhemies, katsota ympäristöarvoja tai sosiaaliturvan tai palkan suuruutta, vaan katsotaan sitä, että raha tuottaa mahdollisimman hyvin.

Tässä yhteydessä totean demokradiasta vielä, että esimerkiksi Etelä-Koreassa, jota monet tänä päivänä pitävät jonkinlaisena demokratiana, ammattiyhdistysliikkeen toiminta on kiellettyä. Tiedämme esimerkiksi Indonesian ongelmat.

Kukaan ei voi puhua minkäänlaisesta demokradiasta Indonesiassa, ja voidaankin sanoa, että Aasian tiikereistä on tullut tämän päivän lampaita. Voidaan esittää kysymys, eikö näitten taloudellisten ongelmien lähtökohtana nimenomaan ole sittenkin demokratian puute. Demokratian puute on mielestäni kaikkein suurin ongelma, joka Kaakkois-Aasiaa tällä hetkellä vaivaa.

Puhemies! Aivan lyhyesti vielä lopuksi muutama sana Emusta ja sosiaaliturvasta, johon on myös puututtu.

On aivan selvää, niin kuin Ruotsin pääministeri Göran Persson on todennut, että Emu tulee aiheuttamaan lisäpaineita verotuksen harmonisointiin ja tätä kautta tietysti lisää paineita myös sosiaaliturvan harmonisointiin. Harmonisointi, yhdenmukaistaminen, Euroopassa näyttää tarkoittavan sitä, että aina harmonisoidaan alaspäin eli ahne raha hakeutuu sinne, missä sosiaaliturva on heikoin, missä palkat ovat kaikkein heikoimpia, ja tätä kautta myös pyritään siihen, että kaikki Emu-maat käyttäisivät suurin piirtein samanlaisia standardeja.

Mielestäni ehkä kaikkein hankalin asia, joka Suomessa on sivuutettu, on kansalaismielipide. On saanut sellaisen käsitys, että Emua on runnottu väkisin eteenpäin. Se on jonkinlainen mantra, joka halutaan pitää hengissä, ja se kerta kaikkiaan viedään väkisin ei pelkästään Suomessa vaan myös keskeisissä maissa, Ranskassa ja Saksassa, poliittisen johdon tahdolla eteenpäin. Olen sataprosenttisen varma siitä, että tämä runnominen tulee näkymään Suomen politiikassa hyvin pitkään. Se tulee heijastumaan seuraaviin eduskuntavaaleihin, ja se tulee nimenomaan heijastumaan myös ei-osallistumiseen, passiivisuuteen, äänestämättömyyteen seuraavissa eduskuntavaaleissa. Mielestäni tämä on erittäin suuri haaste koko poliittiselle järjestelmälle, ei pelkästään sosialidemokraattiselle puolueelle vaan kaikille poliittisille puolueille. Mielenkiinnolla katson seuraavia eduskuntavaaleja ja sitä, millainen äänestysvilkkaus niihin tulee.

Puhemies! Mielestäni maltti olisi ollut tässä valttaa. Periaatteessa, kuten totesin, olen Emun kannalla, mutta näillä kriteereillä, joita olen itse käyttänyt, minun arvioni on ollut se, että Suomen olisi ollut syytä katsoa Ruotsin tavoin Emun ensimmäistä vaihetta ulkopuolelta. Tosin haluan sanoa sen, ettei tule mitään väärää kuvaa, ettei ulkopuolelle jääminen mitään paratiisia ole. Varmasti olisimme joutuneet noudattamaan myös tiukkaa raha- ja talouspolitiikkaa, mutta meille

olisi jäänyt rahapolitiikan joustamisen mahdollisuus, joka meiltä tällä kertaa viedään.

Haluan kuitenkin sanoa, että mitään niin suurta dramatiikkaa tähän asiaan ei liity, että oltaisiin jonkin katastrofin edessä, jos Suomi nyt liittyy Emuun ensimmäisten joukossa, minkä päätöksen ilmeisesti perjantaina tulemme tekemään. Muutaman vuoden odottelu olisi antanut Suomelle kuitenkin kokemusta euron erilaisista vaikutuksista.

Puhemies! Olen myös sataprosenttisen varma siitä, että Suomea olisi ymmärretty paljon paremmin kuin Ruotsia. Nythän muut EU-maat ovat vähän karsaasti katsoneet Ruotsin jättäytymistä ulkopuolelle, koska Ruotsihan olisi kaikin tavoin täyttänyt Emun kriteerit lukuun ottamatta Ruotsin kruunun kiinnittämistä ermiin, jota ruotsalaiset eivät ole halunneet tehdä.

Mielestäni mitään lopullista totuutta, niin kuin yleensäkin politiikassa, ei ole olemassa. Poliittinen totuus tulee ilmeisesti ratkaistuksi hyvin pitkälle ensi vuoden eduskuntavaaleissa, ja niin kuin totesin, odotan mielenkiinnolla tämän totuuden paljastumista.

Ed. Kääriäinen: Arvoisa puhemies! Aloitan siitä, mihin ed. Elo melkein oman puheenvuoronsa lopetti, Emu-ratkaisun suhteesta kansaan. Olen hänen kanssaan yhtä mieltä siitä, että Lipposen hallituksen olisi ilman muuta kannattanut hakea eri muodoin kansalta EU-ratkaisussa laajaa hyväksyttävyyttä. Se olisi ollut viisasta myös politiikan arvostuksen kannalta ja myös liittyen siihen, mihin ed. Elo viittasi, kansalaisten aktiivisuuteen vaikkapa tulevissa vaaleissa. Hallituksen nyt tekemä valinta — siis runnomisvalinta, runnomisvaihtoehto — on tappio sille itsellensä, mutta katson asiaa hieman laveammin. Se on samalla yhteinenkin tappio koko poliittiselle kentälle, koko suomalaiselle politiikalle.

Arvoisa puhemies! Hallituksen Emu-tiedonanto rakentuu, voi sanoa, kokonaan vain myönteisten tekijöiden varaan. Tässä mielessä tiedonanto on pettymys. Ei Emu eikä juuri mikään muukaan suuri poliittinen ratkaisu ole täynnänsä vain myönteisiä ja valoisia seurauksia. Jos on itselleen rehellinen, jo pelkkä uskottavuus vaatisi kriittisten ja epäilevien näkökohtien ruotimista, ei välttämättä niitten hyväksymistä mutta niitten ruotimista. Sitähän Lipposen hallitus Emu-asiasa ei tee eikä tunnu hiiltymättä kestävänsä sitä, että me muut ruodimme. Me muut tarkoittaa tässä muutakin kuin keskustaa. On ruotijoita muual-

lakin, vasemmalla onneksi jonkin verran lisää. Se, jolla on valta ja voima, määrää useimmiten virallisen totuuden, jonka perässä kaikki juoksevat. Se on valitettava tosiasia. Näin on ainakin hetkellisesti. Tällä logiikallahan Lipposen hallitus toimii Emu-asiasa.

Hallitus tekee Emu-ratkaisunsa utuisen valoisien näkymien vallassa. Hallituksen silmin katsottuna näkyvillä ei ole häiriöitä. On tasaista talouden kasvua, Suomi on nousukunnossa, Suomi on nousussa. Suomen tilaa voi näinkin kuvailla, eikä se ole välttämättä mitään epärehellisyttä. Näin voi kuvailla maamme tilaa, jos on sen näin poliittisesti päättänyt. Utukuvien takana kuitenkin on se tosiasia, että Suomi on kolmen suuren ongelman loukussa. Millään numeroilla ei voida kiistää sitä, että maamme ja kansaamme riivaa epäinhimillinen ja kallis työttömyys, edelleen velkaantuva valtiontalous ja huipussaan oleva verotus. Puhutaan mitä tahansa, tämä kansa on huipputavalla verotettu, huippuunsa asti verotettu, eri muodoissaan. Vaikka kuinka korkealta ladellaan talouden myönteisiä tunnuslukuja, joita en kiellä, ne eivät kuitenkaan poista tämän mainitun kolmoisongelman olemassaoloa. Tältä kulmalta katsoen Suomi ei ole Emukunnossa. Kolmoisongelman ratkaisu siirtyy seuraavalle eduskunnalle, joka on varmasti voimasuhteiltaan muuta kuin nykyinen, ja uudelle hallitukselle, joka toivottavasti on realistinen, rohkea ja uudistushaluinen. (Ed. Mikkolan välihuuto) — Palataan asiaan vuoden päästä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen väkisin runnaaman Emu-ratkaisun jälkeen yksi talouspolitiikan järeä väline taikka välineistö häviää. Suomella ei ole omaa rahaa, ei omaa markkaa, eikä rahapolitiikkaa. Tämän minä sanon ja tätä haluan korostaa niin voimakkaasti kuin mahdollista ilman minkäänlaista haikailua devalvaatiomahdollisuuden perään. Tosiasia vain on, että kolmesta välineestä jäljellä on enää kaksi: budjetin kautta toteutuva finanssipolitiikka sekä tulo- ja työmarkkinaratkaisut. Näihin kahteen välineeseen kohdistuu meille uusissa oloissa, siis Emu-oloissa, ennennäkemättömän kovat, rankat paineet etenkin väistämättä eteen tulevissa häiriötilanteissa. Tulevaisuudessa on kahdella välineellä hallittava se, mikä aiemmin hallittiin kolmella. Tämä on minusta asioitten ydin, kun puhutaan talouspolitiikasta ja työllisyydestä. Taitaako Suomi tämän?

Finanssipolitiikan, joka on se toinen jäljelle jäävä väline, mahdollisuudet ovat edelleenkin velkaantuvassa valtiontaloudessa erittäin rajalli-

set, suorastaan olemattomat, vielä aika pitkään, aika monta vuotta tästä eteenpäin. Sitä paitsi kun joustoja häiriöitten sattua joudutaan hakemaan budjeteista, ne kohdistuvat ainakin nykyisen hallituksen ajattelutavan mukaisesti aina heikompiin ihmisiin ja alueisiin kahtiajakoja kärjistäen. On todella sekä ihmeellistä että valitettavaa, että vaikka Suomi käy kohti kuudetta väkevän kasvun vuotta, valtion velkaantuminen jatkuu ja budjetti on vieläkin pahasti velalle rakennettu. Nykyisensijaisesta budjetista ja valtiontaloudesta ei ole pitkään aikaan apua häiriöitten hallitsemisessa, ei pitkään aikaan.

Entä tulo- ja työmarkkinapolitiikan mahdollisuudet, joka on se toinen käteenjäävä väline? Työmarkkinaratkaisuihin, työmarkkinapolitiikassa, ei riitä jatkossa linjaksi pelkästään maltti, jota on viime aikoina noudatettu, mikä pitää tunnustaa avoimesti, kun asia kerran näin on, mutta se maltti ei pelkästään riitä, vaan tarvitaan, voi sanoa, hyvin voimakkaasti yhteisvastuuta ja myös joustoelementtejä. Emu-olosuhteissa ja nimenomaan Emu-olosuhteissa tarvitaan voimakkaasti kehittyvää ja uudistuvaa työmarkkina- ja tulopolitiikkaa. Sanon varmuuden vuoksi, hyvin selvästi ja yksiselitteisesti, että tämä ei tarkoita tietenkään suomalaisen mallin mukaisen neuvottelu- ja sopimusjärjestelmän hylkäämistä vaan poikkeuksellisen voimakasta vaatimusta kehittää ja uudistaa työmarkkina- ja työelämäkäytäntöjä niin, että häiriöt hallitaan ja että heikoin ei kärsi.

Nyt vireillä olevien puskurien kyhäily on — myönnän, että se on hiukan aliarvioiva sana, mutta se kyllä kuuluu tähän yhteyteen — itsensä pettämistä, olkoonkin että niillä puskureilla pieniä töyssyjä parhaimmillaan voidaan tasoitaa. Työmarkkinajärjestöjen olisi nyt otettava meille uudet olosuhteet, Emu-olosuhteet, todesta ja rakennettava niitä varten suomalaisten turvaksi sekä yhteisvastuuseen että joustavuuteen, siis yhtä aikaa yhteisvastuuseen ja joustavuuteen, perustuva tulevaisuuden sopimusmalli.

SDP:n ryhmäpuheenvuorossa ed. Johannes Koskinen totesi öylöspäivänä, että ”sopimusjärjestelmien sisällä on tarpeen joustavoittaa sääntelyä, uusia vanhentuneita sopimusmekanismeja ja ottaa paremmin huomioon erityyppisten ja -koisten yritysten erilaiset tilanteet”. Tämä on suora sitaatti SDP:n ryhmäpuheenvuorosta öylöspäivänä. SDP:n ryhmäpuheenvuorossa oli siis aivan saman suuntaista, sanotaan ainakin että saman suuntaista, uuden kehittelyä tämän päivän ongelmien valossa ja myös vanhentuneiden

rakenteiden hylkäämistä, siis saman suuntaista kuin keskusta on näiltä osin esittänyt. Olisiko tämä orastava merkki työreformiajatuksen hyväksymisestä työväenliikkeen suunnalla? Tätä taustaa vasten valtiovarainministeri Niinistön eilinen purkaus panee kysymään, onko nimenomaan kokoomuksesta tullut työmarkkinapolitiikan jarrumies. Jarrumies hän se ylipäätään kaikessa on, paitsi rikkaitten asioitten ajamisessa.

Arvoisa puhemies! Suomen tie, olimmepa Emussa tai emme, on yrittäjyyden ja yhteisvastuun politiikka: yrittäjyys tosi laajasti ymmärrettynä ja yhteisvastuu käytännössä totta tarkoittain. Meistä suomalaisistahan kuitenkin viime kädessä riippuu, miten meidän käy Emu-olosuhteissa. Mutta ilman yrittäjyyttä ja yhteisvastuuta yhtä aikaa me emme selviä.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Päätös Suomen liittymisestä Euroopan talous- ja rahaliittoon on suurempi ja merkittävämpi kuin Suomen liittyminen Euroopan unioniin. Kun unionin jäsenyydessä integroitiin yhteiseen ylikansalliseen päätäntään maatalouselinkeino, niin Emun myötä tähän yhdistetään koko yhteiskunta. Näkyvin ja kaikkia kansalaisia koskettavin asia on luopuminen lopullisesti omasta rahasta, markasta. On turha sanoa, että markalla on rahamaailman vapautuessa ollut vain symbolinen arvo. Euro rahana ei ole eikä tule koskaan olemaan kansallinen itsenäisen valtion raha.

Arvoisa puhemies! Noin vuosi sitten Lipposen hallitus antoi eduskunnalle Emu-selonteon, joka käynnisti Emu-prosessin eduskunnassa. Nyt ollaan asiaa käsittelemässä ja päättämässä valtioneuvoston tiedonannon ja suuren valiokunnan mietinnön pohjalta Suomen liittymisestä yhteiseen valuutta-alueeseen. Ollaan tekemässä yhtä Suomen historian merkittävimmistä päätöksistä kansakunnan kannalta. Ihmetyttää, että tämä asia ei oikein kiinnosta tiedotusvälineitä. Eilen ei ollut suoraa tv-lähetystä, ja uutisointikin on ollut vähäistä. Kansalaisia tämä asia kyllä kiinnostaa, vaikka lopputulos onkin jo selvä. Kansalaisia kiinnostaa se, mitkä ovat edustajien perusteet päätöksilleen, kun perjantaina äänestämme.

Arvoisa puhemies! Euroalue toteutuu, ja Suomi on siinä mukana. Emun toimintaympäristö on Suomelle se, että tulevalle euroalueelle Suomen viennistä kohdistuu vain noin 30 prosenttia. Emun ulkopuolelle ovat jäämässä tässä vaiheessa Ruotsi, Tanska, Iso-Britannia ja Kreikka. Näistä kolmen ensiksi mainitun merkitys Suomen viennille on erittäin suuri. Niiden osuus Suo-

men viennistä on miltei yhtä suuri kuin euro-alueen maiden eli lähes 25 prosenttia.

EU:n ulkopuolisten maiden osuus Suomen viennistä on yli 40 prosenttia. On selvää, että jos Emun ulkopuoliset maat käyttävät hyväkseen valuuttakurssipolitiikkaa markkinoiden valtaamiseen, nimenomaan Suomelle siitä on erittäin suuret haittavaikutukset. Tulevaisuus näyttää, pidättäytyvätkö nämä ulkopuoliset maat aggressiivisesta valuuttakurssipolitiikasta.

Euroalueen syntyminen aluetaloudellisiin vaikutuksiin sisältyy suuriakin riskejä. Euroalue voimistaneet kehitystä, jossa eri alueet erikoistuvat ja jossa kasvu keskittyy alueellisesti euroalueen sisällä Euroopan ytimeen ja kansallisesti alueille, missä luontaiselle kasvulla on parhaat mahdollisuudet. On selvää, että kansallisen aluepolitiikan tehostaminen on hyvin merkittävässä asemassa, jos halutaan, että hyvinvointierot eivät kärjisty liikaa. Emu-jäsenyydessä aluepolitiikan on oltava erilaista, kuin se on ollut tämän hallituksen aikana.

Vuonna 1995 Suomen liittyessä Euroopan unioniin oletettiin Suomen aluepolitiikan saavan uutta kehitysvoimaa. EU:n alue- ja rakenneohjelmien piti antaa lähes pari miljardia markkaa lisäysperiaatteen mukaisesti siihenastisen aluepoliittisen rahoituksen lisäksi. Nyt on kuitenkin käynyt niin, että kehitysalueiden yritysten kansallinen aluepoliittinen rahoitus on lähes lopetettu. Rahoitus riittää vain osarahoitukseksi EU-hankkeisiin eikä kaikissa maakunnissa siihenkään. Koko Suomen hankkeiden rahoitukseen ja kuljetustukeen on käytettävissä tänä vuonna 266 miljoonaa markkaa. Lähes saman suuruisen summan Suomi käyttää kuluvana vuonna muutamana eteläisen Suomen telakan telakkatukeen. Samoin ylivoimainen osa lähes 6 miljardin markan suuruisista valtionrahoitteisista elinkeinotuisista ja samalla kasvava osa Vtt:n, Tekesin, Sitran, Teollisuussijoituksen ja Suomen Akatemian voimavaroista kohdentuu muutamien suurimman keskuksen kehittämiseen.

Varmasti jo näillä perusteilla voidaan osoittaa, että EU:n sisällä tuskin yksikään maa on ajanut kansallista aluepolitiikkaa alas niin nopeaa vauhtia kuin Suomi. Päinvastoin löytyy esimerkkejä jäsenmaista, joissa aluepolitiikkaa on tehostettu. Jos Suomessa jatketaan Emun jäsenenä tällaista tyhjentämisaluepolitiikkaa, jälki on todella rumaa.

Arvoisa puhemies! Suuren valiokunnan mietinnössä sanotaan: "Valtioneuvosto esittää, että tuotantorakenteiden monipuolistuminen ja kan-

santalouden avautuminen sekä yritysten vahvistunut kilpailukyky ja rahoitusrakenne ovat omiaan vähentämään epäsymmetristen häiriöiden vaikutuksia. Valtion vahva rahoitusasema, työmarkkinaosapuolten valmius sovittaa ansiokehitystä tuotannon kehitykseen sekä yritysten vahvat taseet ovat parhaat puskurit häiriöitä vastaan." Mielestäni tämä lausuma on hyvin ylimalkainen, kun tiedetään, että yhteisvaluutan vaikutukset eri jäsenmaiden talouksiin poikkeavat runsaasti toisistaan. Suhdannekierto on eri maissa erilainen, mistä johtuen euron on arveltu heikentävän eräiden maiden kykyä sopeutua muutuviin tilanteisiin. Erityisen herkkiä ovat viennistä riippuvaiset kansantaloudet, joiden tuotantorakenne on yksipuolinen. Suomi kuuluu tähän ryhmään.

Suhdannevaihteluiden erilaisuus ja eriaikaisuus voi johtua siitä, että Ydin-Euroopasta poikkeavasti eräistä aloista keskeisesti elävän Suomen talouden kokonaiskysyntä ei välttämättä muutu samalla tavalla muun euroalueen kanssa, eli jos Suomessa on korkeasuhdanne ja Ydin-Euroopassa matalasuhdanne, euroalueen rahoitusta toteutetaan todennäköisesti Ydin-Euroopan talouden tarpeiden eikä Suomen tarpeiden mukaan. On muistettava se, että Suomen viennin rakenne on edelleen varsin keskeisesti sidoksissa metsäteollisuuteen ja kokonaisuudessaan metsäklusterin painoarvo kansantaloudessamme on erittäin suuri.

Kuinka sitten yritykset voivat varautua suhdannevaihteluihin? Tähän suuren valiokunnan mietintö antaa myös ylimalkaisen vastauksen. Itse asiassa siinä halutaan ikään kuin piilotella niitä todellisia ongelmia, joihin Suomen joka tapauksessa on Emun jäsenenä pystyttävä varautumaan. On selvää, että yrityksen kannalta paras puskur suhdannevaihteluille on vahva tase, mutta tiedämme, että voimakkaasti työvaltaisilla aloilla, kuten elintarviketeollisuudessa ja monilla palvelualoilla, ovat työvoimakustannukset avainasemassa. On erittäin tärkeää, että voimme kehittää sellaisia palkkajärjestelmiä, joissa palkat voivat nykyistä paremmin sopeutua yrityksen kannattavuuteen.

Eilen ministeri Niinistö sanoi, että ei ole epäilystäkään, etteikö Emun jäsenenä voitaisi tehdä suhdanteisiin sopivia palkkaratkaisuja ja viittasi siihen, kuinka nyt on voitu sopia maltillisia keskusliittotason ratkaisuja. On kuitenkin muistettava, että nyt ratkaisut on tehty korkeasuhdanneissa ja ratkaisut ovat sisältäneet positiivisen palkkakehityksen. Tilanne on kokonaan erilai-

nen, kun matalasuhdanteessa pitäisi tehdä negatiivinen palkkaratkaisu, niin että joustoina eivät olisi yksin raaka-aineet, työpaikat ja sitä kautta ihmiset. Tähän ei mielestäni ole varauduttu. Tämä minua askarruttaa, vaikka tiedän, että olimme tietyllä tavalla samassa tilanteessa Emun ulkopuolellakin.

Työmarkkinaosapuolten keskenään sopimien puskurirahastojen varaan ei voida paljon rakentaa. Niiden taso tulisi olemaan vain muutamia miljardeja markkoja, ja käytännössä niiden vaikutus olisi se, että esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksua matalasuhdanteen aikana ei tarvitsisi korottaa jollakin prosenttiyksiköllä, vaan siihen purettaisiin näitä rahastoja. Palkkojen maksuun ja sitä kautta työpaikkojen ylläpitämiseen näillä rahastoilla ei tietenkään ole mitään käyttöä, mikä sinällään olisi oikea puskurijärjestelmä. Näillä puskurirahastoilla ei juurikaan ole vaikutusta yritysten taloudelliseen asemaan, eivätkä ne millään voi estää työttömyyslukujen kasvua laman tullessa.

Joka tapauksessa mikään ei ole niin varmaa kuin se, että taloudellinen lama tulee joskus, mutta epävarmaa on se, miten siitä selviämme niin, ettei työttömyys jälleen lähtisi kasvuun. Tiedämme, että paras puskuri suhdannevaihteluissa on vahva valtiontalous, mutta tiedämme myös sen, että Suomen valtiontaloudesta ei lähitulevaisuudessa tule tällaista muodostumaan.

Arvoisa puhemies! Emun vaikutus maatalousteemme on jäänyt varsin vähäiselle tarkastelulle johtuen ehkä siitä, että maataloutemme integroitiin unioniin jo siinä vaiheessa, kun liityimme jäseneksi, niin kuin alussa ilmaisin. Maatalouspolitiikka on unionissa ainoa yhteinen politiikka, joka valtaosin rahoitetaan EU:n budjetista. Myös maatalouspoliittinen päätöksenteko on lähes kokonaan alistettu unionin toimielimille, eli maatalouspolitiikan ja maatalouden päätöksenteko elää jo täysin Emu-aikaa.

On huomioitava, että Talous- ja rahaliiton keskeisenä tavoitteena on kilpailun ja tehokkuuden lisääminen. EU:n jäsenmaiden joukossa maataloutemme ei voi koskaan olla kilpailukyinen. Siitä pitää huolen pohjoinen sijaintimme ja sen aiheuttamat epäedulliset tuotanto-olosuhteet. Eli kilpailun lisääntyminen unionin nyt jo kovin kilpailluilla markkinoilla hyödyttää nimenomaan hyvissä tuotanto-olosuhteissa toimivia ja tehokkaita maatalousmaita, esimerkiksi Ranskaa, Alankomaita, Tanskaa ja Saksaa.

Suomen maatalous on erityisen herkkä taloudellisen toimintaympäristön muutoksille. Tämä

johtuu siitä, että Keski-Euroopan tehokkaiisiin tuotantomaihin verrattuna maataloudellamme on useita kilpailun haittatekijöitä. Niitä ovat olosuhteista ja epäedullisesta tilarakenteesta aiheutuvat korkeat tuotantokustannukset, maatilojen korkea velkaisuusaste, harvat tuotantovaihtoehdot sekä erityisen suuri riippuvuus kansallisista ja EU-tuista.

Meidän olisi pohdittava vakavasti sitä, kuinka voisimme varautua Emun maataloudelle tuomiin mahdollisiin lisäongelmiin eli tarvitaanko maataloudelle omat Emu-varaukset, Emu-puskurit. Vuosi sitten näitä asioita nostettiin esille ja edellytettiin, että asioita hallituksen toimesta selvitetään, mutta palaute on ollut hyvin vähäistä.

Arvoisa puhemies! Äänestän Emu-jäsenyyttä vastaan, koska Emu ratkaisuna syntyy epävarmalle pohjalle. Suurin osa tulevista Emu-maista ei todellisuudessa täytä niin sanottuja lähentymiskriteerejä. Eli koko Emu-prosessia olisi siirrettävä tuonnemmaksi. Näin ei kuitenkaan voida tehdä, koska Emu-hanke todennäköisesti näin kaatuisi. Eli ratkaisu on täysin poliittinen, ei taloudellinen. Tähän sisältyy juuri se suuri riski. Toiseksi Emu johtaa liittoaltioon, ja se keskustelu alkaa viimeistään heti ensi vuoden alusta. Euroopan liittovaltiota en voi hyväksyä, ja se ei synny ilman Emua.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Ilmoitan, että äänestän Emun puolesta eli hyväksyn valtioneuvoston tiedonannon euroalueeseen osallistumisesta.

Ensiksi totean suuren valiokunnan mietinnöstä sen perusteen, miksi me käsittelemme Emuun liittymistä. Suuren valiokunnan mietinnössä siis lukee seuraavasti: ”Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaan jäsenvaltiot ovat sitoutuneet siirtymään talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheeseen ja ottamaan käyttöön yhtenäisvaluutta euron 1.1.1999, mikäli ne täyttävät lähentymisperusteet. Yhdistynyt kuningaskunta ja Tanska ovat tässä suhteessa kuitenkin poikkeus-asetmassa. Perustamissopimuksen sanamuodon mukaan kolmannen vaiheeseen liittymiseen ja yhteisvaluuttaan osallistumiseen ei sovelleta jäsenvaltion omasta tahdosta riippuvaa liittymismenettelyä. Useat jäsenvaltiot, myös Suomi, ovat kuitenkin varanneet kansalliselle parlamentilleen tosiasiallisen ratkaisuvallan euroalueeseen osallistumisesta.”

Miksi luen tämän? Siksi, että ei ole kukaan kiistänyt, etteikö perustamissopimuksen mukaan näin ole. Eli ne valtiot, jotka ovat hyväksy-

neet perustamissopimuksen, ovat ilmoittaneet samalla liittyvänsä euroalueeseen 1.1.99 lukien, siis myöskin Suomi. Poikkeuksia ovat ainoastaan Tanska ja Englanti. Me olemme tehneet kylläkin siinä suhteessa varauman, että olemme ilmoittaneet, että parlamentti päättää tästä erikseen. Mutta miksi otan tämän täällä esille? Tiedän, että tämä koko prosessi ei ole juridinen siinä mielessä, että tämä olisi joku lakipykälä, joka luetaan. Mutta tällä on kuitenkin sitäkin merkitystä. Tämä on tietty sitoutuminen, minkä me olemme tehneet.

Kun keskustapuolue oli johtava hallituspuolue, kun me liityimme EU:hun ja hyväksyimme perustamissopimuksen, me hyväksyimme myöskin nämä kriteerit, mitä tässä luin suuren valiokunnan mietinnöstä. Nyt keskusta toimii aivan kuin mitään tämmöistä ei olisi tehtykään. (Ed. Aittoniemi: Ei pidä paikkaansa!) — Aivan niin toimii! — Ja tämä on kuitenkin kaiken lähtökohdiana.

Tästä poikkeaa nyt Ruotsi jollakin tavalla. Ruotsistakin voidaan sanoa, onko se kaikki lähentymiskriteerit täyttänyt aivan samalla tavalla kuin Suomi. Siis tähän ei tule mukaan Tanska eikä Iso-Britannia, koska ne ovat tehneet erillisen päätöksen. Kreikka ei täytä missään nimessä lähentymiskriteereitä. Kaikki muut osallistuvat. Ruotsi on ollut tässä vähän erilaisessa tilanteessa.

Mekö ilman muuta sanoisimme, vaikka olemme hyväksyneet perustamissopimuksen ja kaikki lähentymiskriteerit on täytetty, että me emme osallistuisikaan. On se aika erikoinen mekanismi, ja koen keskustan toiminnan tässä kohtaa kyllä tietynlaisena sopimusrikkomuksena, periaatteitten rikkomisena, ainakin luottamuskysymyksenä tässä suhteessa, mitä on sovittu. (Ed. Pekkarinen: Ei ollenkaan tuolta pohjalta!) — Minä ilmoitan vain, että minä koen sen näin ja luulen, että moni ulkopuolinenkin lukisi tätä näin, jos tarkastelee sitä ulkopuolelta. — Eli tässä ei ole toteutunut se, mikä sanotaan perustamissopimuksen sanamuodon mukaan siten, että ”kolmanten vaiheeseen liittymiseen ja yhteisvaltuuttan osallistumiseen ei sovelleta jäsenvaltion omasta tahdosta riippuvaa liittymismenettelyä”. Tämä on aika iso periaate.

Mutta miksi myöskin muuten olen sitä mieltä, että tämä ratkaisu on hyvä? Minulle on suuri merkitys myöskin sillä, että me olemme tähän sitoutuneet, mutta mitä muita syitä minulla on? Vaikka täällä on sanottu, että vahvat vahvistuvat ja heikot heikkenevät, minä pidän tavallisen ih-

misen kannalta euroon siirtymistä turvallisena, paljon turvallisempina kuin meidän omaa markkamme. Euro säilyttää arvonsa paljon paremmin kuin meidän markkamme on säilyttänyt, aivan selvästi. Jos ajatellaan, kuinka monta kertaa meillä on vientiyritysten tai taloudellisten toimintojen turvaamiseksi tehty devalvaatioita, markan heikkenemistä, kenen kustannuksella se on tehty? Se on tehty tavallisen pienen ihmisen kustannuksella, vähennetty hänen ostovoimaansa aivan samalla markkamäärällä ja prosenttiluvulla, kun se päätös on tehty. Tällä tavalla on vientiyrityksille esimerkiksi tehty toistuvasti.

Täällä ovat erikoisesti keskusta ja kristillinen liitto ehkä vielä paljon voimakkaammin puhuneet omasta rahasta, sen turvallisuudesta ja omasta talouspolitiikasta sanoen, että meille on hyvin turvallista, kun on oma raha ja oma talouspolitiikka. Minä koen aivan tämän sillä tavalla, että me olemme niin pieni valuutta-alue ja meidän markkamme ja meidän taloutemme on niin pieni, että keinottelijat ja muut keikuttavat tätä aina silloin, kun ovat halunneet, ja edelleenkin se olisi mahdollista. Mutta, kun me olemme eurossa, tämä tulee olemaan paljon vaikeampaa. Tämä on se lähtökohta, että minusta markalla sinänsä ei ole ikään kuin itseisarvoa kauheasti.

Jos mentäisiin toisinpäin, että olisi otettu markka pohjaksi yhteiseen valuuttaan, niin olisi sanottu, ettei sitä saa ottaa, kun se on meillä jo. En koe rahan nimellisarvolla enkä nimellä olevan nykymaailmassa kovinkaan suurta merkitystä. Kansalaisille on tärkeää, onko rahaa ja säilyttääkö se arvonsa. Tässä mielessä euro aika lailla näitä kriteereitä täyttää.

Myöskin aikaisemmin keskustan yksi keskeinen kriteeri oli se, että euroalueesta ei tule riittävän laajaa. Nyt siihen osallistuu 11 maata. Voidaan sanoa, että tämä on ollut aika keskeinen seikka monissa keskustalaisten puheenvuoroissa aikaisemmin. (Välihuuto) — Kyllä, minä tuon monta puheenvuoroa siitä. — Voidaan kysyä tässäkin, onko oikein, että tulee 11 maata, kun esimerkiksi Belgia ja Italiahan eivät ole täyttäneet lähentymiskriteereitä kaikilta osin. Olisiko ollut parempi, että sinne ei olisi tullut kuin yhdeksän maata, jolloin euro olisi ehkä ollut tukevammalla pohjalla ja vahvempi? Sitä voidaan tietysti kritisoida. Mutta tämä nimenomaan täyttää siis sen, että ne maat, jotka ovat sitoutuneet alun perinkin, ovat tähän tällä hetkellä tulossa. Minusta se on aika hyvä lähtökohta.

Jos ajattelee kritiikkiä omalta kohdaltani, niin sanon, että Euroopan keskuspankin asema ja

myöskin kansallisten keskuspankkien asema minua hiukan kyllä arveluttaa. Toisin sanoen Euroopan keskuspankin asema on ehkä liian itsenäinen, ehkä liian kova ja antaa sille liian suuren määräämisvallan, koska sille ei kukaan voisi mitään. Eli jollakin tavalla se olisi talouden ja yhteiskunnan realiteettien ulkopuolella. Tämä ei tietysti ole siitä riippuvaista, milloin me liitymme euroalueeseen, vaan vika on tässä järjestelmässä. Jollakin tavalla voi kysyä, onko tämä lähtökohteisesti ollut oikein. Siihen nyt ei ole mahdollisuutta enempää puuttua.

Lopuksi puutun kysymykseen liittovaltiosta. Äsken esimerkiksi ed. Lämsä käsitteli tätä. Tätä on pidetty kauheana peikkona ja sanottu, että euro johtaa meidät liittovaltioon. Minä en oikein usko, että se on ollenkaan johtamassakaan. Täällä on sanottu, että se ei ole mahdollista nykyisin senkään puolesta, että EU:ssa budjetti on tavattoman pieni ajatellen näitä kansallisia budjetteja ja sitä kansantuloa, mikä näillä valtioilla on. Tämöisiihän voidaan helposti muuttaa, eihän siinä mitään ole, samoin kuin voidaan tämä valtuuttakin muuttaa.

Minun lähtökohdani on se, että liittovaltiota ei synny, ja minun voimakkain käsitykseni on, että näiden 15 maan ja mahdollisesti EU:hun liittyvien muitten maitten kulttuurit ovat niin erilaisia, että liittovaltio ei synny sen takia. Kun kulttuureista puhutaan, kaikkein merkittävön on kiel. Tätä ei muuteta hetkessä. Tätä ei muuteta hallinnollisilla päätöksillä, kansalaisten kieltä ja ihmisten kielisuhteita.

Kun ajatellaan tätä tilannetta kielten kannalta, meillä on täällä englantia. Joku voisi sanoa, että se on maailmankieli. Meillä on täällä saksa, joka on suurin EU-kielistä. Meillä on ranska, meillä on espanja, meillä on italia, kaikki maailmankieliä, on vielä portugalikin maailmankieli. Ei ole nähtävissä, että Eurooppaan syntyisi yksi yhteinen kieli, joka on minusta todellisen liittovaltion syntymisen ja koossapysymisen ehdoton edellytys. Todellista liittovaltiota minusta ei voi syntyä, ellei tämöiselle asialle kuin kielelliselle yhtenäisyydelle ole jonkinmoisia perusteita. Tämä aiheuttaa sen, että mielestäni liittovaltioon ei ole lyhyellä tähtämällä mitään edellytyksiä, ja epäilen myöskin, ettei ole varsinkin pitkälläkään tähtäimellä.

Uskon siihen, että integroituminen, yhdentyminen, tulee syvenemään ja saa uusia muotoja; näin varmaan tulee tapahtumaan. Mutta myöskin olen vakuuttunut siitä, kun ei mikään ole ikuista, ei varmaan EU:kaan, että myöskin EU:n

sisällä kansallisvaltioitten merkitys tulee vaihtelemaan. Uskon, että esimerkiksi kansallistunteet tulevat nousemaan samassa yhteydessä kuin toisaalta integroituminen syvenee.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee Emun laajuuteen, alun perin, jo kuukausi sitten, oli selvää, että Ydin-Keski-Eurooppa tulee siihen mukaan. Mitä sen jälkeen on tapahtunut ja tapahtumassa Suomen kannalta nyt näköpiirissä olevassa Emussa, mihin suuntaan se on mennyt? Maiden lukumäärällä tai väestöpohjalla mitaten alue kiistatta on laajentunut, mutta Suomen talouden intressien kannalta yhteisvaluutta-alue on laajentunut täsmälleen huonompaan suuntaan. Mitä kauemmas mennään Keski-Euroopan ytimestä eteläisen Euroopan maihin, sitä vähemmän noiden maiden talouden rakenteet, suhdanehistoriat, työmarkkinatraditiot noudattelevat sitä kaavaa, mikä Suomen vastaava kaava on. Noiden maiden tavallaan soveltuminen meidän kanssamme samaan yhteisvaluutta-alueeseen on vielä huonompi kuin Ydin-Keski-Euroopan.

Mitä tulee siihen, mitä Suomi aikanaan sopi, kun EU-jäsenyydestä päätettiin, silloin perustuslakivaliokunta nimenomaan sanoi, että jäsenyys ei vielä merkitse liittymistä Emuun. Se sanoi sen selvästi. Ed. Mikkola oli siinä valiokunnassa varmasti mukana. Eduskunta jätti itselleen arviointimahdollisuuden tässä asiassa, ja sen arvioinnin käyttö on nyt meidän edessämme. Kyllä niitä mahdollisuuksia meidän pitää tohtia käyttää samalla tavalla kuin Ruotsi tekee. Nyt joudun vertaamaan jälleen Ruotsiinkin.

Myös Ruotsin talous täyttää ne samat Emukriteerit kuin Suomenkin, kahta lukuun ottamatta, niitä kahta lukuun ottamatta, jotka Ruotsi nimenomaisesti on halunnut jättää täyttämättä, jotta sen ei tarvitse mennä Emuun, koska Emu ei pohjimmiltaan Ruotsin intressejä täytä. Ne kaksi kriteeriä, mitä Ruotsin talous ei täytä, ovat ensinnä se, että se ei ole jäsenenä ermissä eikä sitä kahden vuoden vakautta tule osoitettua, ja toiseksi Ruotsi ei ole muuttanut omaa keskuspankkiaan koskevaa lainsäädäntöä niin, että sen pankki täyttäisi sen riippumattomuuden, mikä Ekpj:ssä keskuspankin täytyy täyttää.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin haluan sanoa, että ed. Pekkarisen puheenvuorossa oli virheitä. En kuulunut esimerkiksi eduskunnan jäseniin silloin, kun liitettiin EU:hun, joten en voinut siihen ottaa

kantaa. (Ed. Rantanen: Teidän syynne se silti oli!) — Siitä huolimatta se oli, jos ei minun, niin ainakin sosialidemokraattien syy ja äänestäjien syy vielä enemmän. Tässä yhteydessä voisin tietysti yhtyä siihen, että se oli virhe. — Minä luin vain suuren valiokunnan mietinnön. Tätähän ei ole missään kiistetty, ja tämä on fakta, minkä tästä luin.

Haluan vain sen sanoa edelleen, että Ruotsi ei tässä mielessä näitä kriteereitä ihan täytä. On lähdetty siitä, että meidän ei pidä liittyä, niin kuin keskusta sanoo. Se teki jo vuonna 1996 puoluekokouksessaan tästä tosiasiallisen päätöksen, että täytyy mennä kansanäänestyksen kautta. Kansanäänestystä ei tämä ollenkaan edellytä. Silloin ei ollenkaan tiedetty, mitkä maat tulevat mukaan Emuun. Vielä viime vuonna täällä käytettiin monia puheenvuoroja, joissa sanottiin, että keskeiset maat eivät liity. Ruotsi, Englanti ja Tanska tiedettiin jo silloin, mutta epäiltiin, että vielä kovin moni muukin maa jää ulos. Tämä oli ihan keskeisiä perusteita. Ainakin vuonna 1996 oli lähtökohtatilanne aivan erilainen.

Mutta näistä me voimme tietysti kiistellä loputtomiin. Sanoin vain, että minusta siinä lähtökohdassa, jolloin EU:hun liitettiin, nämä kriteerit kyllä olivat jo silloin olemassa. Mutta tämä on tietysti politiikanteon paikka, kun sanotaan, että tämä ratkaisu on puhtaasti politisoitu.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Salin koostumus tällä hetkellä on symbolisesti hyvin mielenkiintoinen. Me käymme keskustelua Suomen liittymisestä Emuun, Suomen markasta luopumisesta, ja meillä on täällä oikeastaan vain kahden poliittisen voiman edustajia paikalla, sosialidemokraatteja ja keskustalaisia. Kunnia heille! Me käymme dialogia parhaillaan, ja tämä symbolisoi aika pitkälle myös minun puheenvuoroani. Puheenvuoroni haluaa nimenomaan keskittyä perusasetelmaan, mikä on ollut suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan taustalla, eli punamultayhteistyöhön. Miten äänestystilanne, jonka edessä olemme, tämä ratkaisu, jonka edessä olemme, tulee vaikuttamaan tuleviin hallitusratkaisuihin? Pyrin siihen, arvoisa puhemies, päättämään puheenvuoroni lopussa.

Keskustan puheenjohtaja ed. Esko Aho aloitti oman puheenvuoronsa täällä toteamalla, että tämä on historiallinen päätös, jonka eduskunta tulee tekemään. Tämä tulee olemaan tämän eduskunnan ylivoimaisesti merkittävin ratkaisu, ratkaisu, jonka pohjalta tätä eduskuntaa tulevaisuudessa muistetaan. Muut asiat ovat marginaa-

lissa tähän nähden. Arvoisa puhemies! Yhdyn tähän ed. Esko Ahon näkemykseen. Tämä on ylivoimaisesti tämän vaalikauden näköpiirissä olevista äänestysratkaisuksista, päätöksistä kaikkein merkittävin.

Minua häiritsi iltapäivän alkupuolella se keskustelu, jota pallolettiin välillä vasemmistoliiton, välillä sosialidemokraattien ja keskustan välillä siitä, mitä on tullut sanottua. Mitä tuli kolme neljä vuotta sitten ed. Ahon hallituksen toimesta päätettyä? Mitä vasemmistoliitto omalta puoleltaan on sanonut ja sanoo tänään? On viitattu myös siihen, mitä sosialidemokraatit ovat matkan varrella sanoneet, ja ikään kuin sitä kautta purettu sen argumentaation pohjaa, millä nyt esiinnyimme salissa.

Minusta se ei ole järkevää pohdiskelua. Epäilemättä voidaan pohtia, että politiikan logiikka ikään kuin edellyttäisi sitä, että olisimme samoissa kannoissa jatkuvasti. Mutta kyllä politiikassa on myös sallittava uudelleenajattelu, tilanteiden uudelleenarviointi. Ollaan sitten oppositiossa tai hallituksessa, meidän tulee arvostaa sitä näkökohtaa, millä nyt argumentoimme.

Tästä syystä, arvoisa puhemies, haluan oman puheenvuoroni rakentaa opposition nyt esittämille näkemyksille enkä niille näkemyksille, joita keskusta on esittänyt muutamia vuosia aikaisemmin näistä asioista, olettaen ja lähtien liikkeelle siitä, että keskustan nyt esittämät kannat eivät ole politikointia, vaan tavallaan vakavalla yhteiskuntanäkemyksellä varustettua kannanottoa. Tämä on tietysti oma olettamukseni, enkä voi kuvitella, että tässä nyt on kysymys pikkupolitikoinnista, jossa kannat vaihtuvat sen mukaan, ollaanko hallituksessa vai oppositiossa.

Halusin nimenomaan analysoida puheenjohtaja ed. Ahoa. Hän käytti keskustan ryhmäpuheenvuoron täällä, ja erittelen siinä olevia peruskomponentteja. Puheenjohtaja ed. Aho lähti liikkeelle omasta mielestäni aika erikoisella tavalla. Hän kiinnitti huomion primäärisesti muotopuoleen tässä päätöksenteossa. Huomattava osa hänen puheenvuorostaan rakentui siihen, että hän pohdiskeli, pitäisikö Emu-ratkaisusta järjestää kansanäänestys vai riittääkö eduskunnan päätös, onko tarkoituksenmukaista, että hallitus tulee tiedonannolla tämän päätöksenteon esittämään eduskuntaan vai olisiko pitänyt tulla laki-esitys. Hän ei viitannut aikaisempaan keskustan pohdiskeluun myös muotopuolesta, riittääkö yksinkertainen enemmistö vai täytyisikö ottaa perustuslaillinen käsittelyjärjestys tähän asiaan. Se oli aikaisemmin keskustalla vahvasti esillä.

Joka tapauksessa kiinnitettiin huomio päätöksen muotoon, vähemmän sisältöön, tyyli voitti sisälön. Tämä on epäilemättä ensimmäinen häiritsevä tekijä, joka selkeästi keskustan opponoinnissa heikentää argumentaation voimaa.

Mutta vakavammassa pohdinnassaan ed. Esko Aho puheenvuorossaan totesi, mitkä ovat ne keskeiset elementit, joiden varaan keskustan kritiikki rakentuu. Siinä on kolme perusosaa, kuten puheenjohtaja ed. Aho puheenvuorossaan totesi. Yksi osa on se, että syntyvä valuutta-alue ei ole Suomen kannalta paras mahdollinen. Se oli selkeä lähtökohta. Toinen lähtökohta on se, etteivät epäsymmetristen häiriöiden riskit ole riittävästi hallinnassa tässä prosessissa. Kolmantena osa-alueena hänen kritiikissään oli se, että nimenomaan hallitus ei ole varautunut oikealla talous- ja yhteiskuntapolitiikalla ottamaan vastaan sitä kilpailutilannetta, joka syntyy Emuun mentäessä.

Nämä olivat kolme perustekijää keskustan kritiikissä. Jos arvoisa puhemies sallii, olisin osittain eritellyt näitä tekijöitä, hakenut peruspremissiä taustalta ja myös pyrkinyt omaa kantaaani tuomaan esille. Tulkitsen myös, että se on aika lähellä sitä kantaa, mikä sosialidemokraateilla on nyt äänestettäessä tästä historiallisesta asiasta.

Ensimmäinen valuutta-alue, onko se kelvollinen? Jonkin verran käytiin jo keskustelua ed. Mikkolan puheenvuoron jälkeen siitä, että keskusta on valittanut, että Ruotsi, Iso-Britannia ja Tanska, tavallaan referenssimainina järkevimmat tai lähimpänä Suomea olevat maat Euroopan unionin puitteissa, jäävät syntyvän valuuttaunionin, valuutta-alueen, ulkopuolelle. En usko, että meistä kukaan, joka on valmis äänestämään "jaa" Emun puolesta, pitää sitä hyvänä. Meille kaikille on epäilemättä ongelma, että Emu ei pääse syntyämään siinä laajassa puitteissa, EU:n kokonaisuuden puitteissa, kuin olisi suotavaa. Erityisesti Suomen kannalta olisi erinomaisen tarkoituksenmukaista, että kaikki Pohjoismaat, jotka ovat EU:n jäseniä, voisivat olla Emu-ratkaisussa mukana. Tämä on kai itsestään selvä lähestymistapa. Tästä ei kai kannata riidellä.

Jos keskusta toteaa, että syntyvä valuutta-alue ei ole paras mahdollinen, on on kysyttävä näinpäin: Onko syntyvä valuutta-alue riittävän hyvä sikäli, että Suomi voi mennä siihen mukaan? (Ed. Manninen: Ei ole!) Sitä asiaahan meidän täytyy tässä yhteydessä, keskustelussa, jota me nyt tässä salissa käymme, eritellä ja pohtia. (Ed. Takkula: Aivan oikein!) Tältä osin, arvoisat keskustan

edustajat, jotka välihuudoilla tulitte vastaan, itse olisin arvioimassa näin, että Suomi tulee tässä tapauksessa toimimaan jonkinlaisena päänavaajana. Yhdentoista maan valuuttaunioni, yhtenäisen valuutta-alue, on kattava ja vahva ja tyydyttää varmasti Suomenkin taloudelliset perustarpeet, mitkä tässä yhteydessä on tuotu esille.

Minun vahva epäilykseni, haluaisin sen tarkistaa keskustan puolelta, on se, että jos asiaa tullaan katsomaan parinkymmenen vuoden päästä — jos meillä on rohkeutta mennä niin pitkälle eteenpäin, ettemme katso vain tätä vaalikautta, tämä vaalikausi loppuukin, siis emme katso vaalikausisykleittäin, vaan pystymme katsomaan vähän etäämmältä — uskallan lähes lyödä vetoa siitä, että syntynyt euro kattaa koko EU-alueen, jopa myös siihen liittyvät Itä-Euroopan maat. Ruotsi, Iso-Britannia ja myös Tanska tulevat enemmän tai myöhemmin — oletan enemmän — liittymään euroon mukaan. Tämä on todennäköisin prognoosi, minkä voimme tehdä.

Voimme tietysti spekuloida sillä, että euro jostain syystä ajautuu vakavaan kriisiin. Se tarkoittaa kyllä Euroopan unionin syvää kriisiä. Se on tietenkin mahdollista, mutta siinä olevat riskiskenaariot ovat kyllä marginaalisia. Arvioisin, että kymmenen vuoden sisällä 90 prosentin todennäköisyydellä Iso-Britannia ja Ruotsi ja oletakseni myös Tanska ovat Emussa mukana eurovaluutan täysivaltaisina käyttäjinä. Jos tämä 90 prosentin todennäköisyysskenaario pitää paikkansa, niin herää kysymys, minkä vuoksi meidän täytyisi nyt peesata Ruotsia. Miksi emme rohkeasti ja reippaasti ota edelläkävijän roolia ja saa mukaan myös Pohjoismaat, Tanskan ja Ruotsin? Iso-Britannia liittyy muista syistä kuin sen perusteella, mitä Suomi tulee tässä tekemään, mutta toimimme tienavaajina.

Kun vuonna 1973 Efta, Euroopan vapaa-kauppa-alue varsinaisesti purkaantui — se jäi vielä henkiin kituvana — Englannin ja Tanskan liittyttyä Eec:hen, oli selvää, että Tanska toimi silloin pohjoismaisissa puitteissa tienavaajana. Nyt Suomelle tulee tämä rooli, kun rohkeasti tämän päätöksen tulemme tekemään, eikä meidän kannata tuhkaa levittää hiuksiimme tässä päätöksentekovaiheessa ja todeta, että tulemme tekemään virheratkaisun, koska joka tapauksessa, jos pystymme yhtään ennakoimaan eurooppalaisen integraation syvenemistä, niin tämä on prosessi, johon muut Pohjoismaat tulevat enemmän tai myöhemmin mukaan.

Tämä, arvoisa puhemies, on ensimmäiseen kohtaan arvioni.

Toinen voimakas, selkeä kritiikki, joka puheenjohtaja ed. Ahon ja keskustan puheenvuoroissa on tullut esiin, koskee nimenomaan epäsymmetristen häiriöiden riskiä. Tämä, arvoisa puhemies, on tärkeä huomio. Se on tärkeä huomio sen suhteen, että Suomi kansantaloutena historiallisessa katsannossa on pieni, avoin kansantalous, jolle on ollut ominaista voimakas kansainvälinen erikoistuminen.

Suomi on osallistunut kansainväliseen työnjakoon suhteellisen kapealla sektorilla. Puunjalostusteollisuus on perinteisesti ollut se voimatekijä, jonka varassa suomalaista yhteiskuntaa on rakennettu. Puunjalostusteollisuuden aikaansaamat myönteiset kasvuvaiikutukset talouteemme ovat monella tavalla olleet teollistumisen moottori, mutta ovat toisaalta kuitenkin synnyttäneet vaikeuksia ennen kaikkea hyvin voimakkaina suhdannekiertoina. Suomen kansantaloudessa kasvun ja laskun suhdannekierron syvyys on ollut poikkeuksellisen suurta Oecd-maiden joukossa. Jos teemme arvioita toisen maailmansodan jälkeisestä talouskehityksestä, teollistumiskehityksestä, talouskasvusta, Suomelle on ominaista keskimääräistä voimakkaampi talouskasvu. Mutta se, mikä on erityisen tyypillistä Suomelle Oecd-maiden joukossa, on ollut jyrkät sykliset heilahtelut, nopeat, vahvat nousukaudet, juuri sellaiset kuin parhaillaan elämme, ja romahdusmaiset laskut, joita koimme äärimmäisessä muodossaan 90-luvun alussa, mutta ne ovat myös aikaisemmin olleet tyypillisiä. Suomen kansantalous tässä suhteessa on ulospäin haavoittuva. Tämä epäilemättä on se osatekijä, johon keskustaa on viitannut.

Suomen rakenteellinen asema on erilainen verrattuna Euroopan unionin ydinmaihiin, ja voi olla — tähän se ongelma on — että suhdannekierto Suomessa ei kulje yhtä jalkaa Euroopan unionin ydinmaiden kanssa. Silloin olemme siinä tilanteessa, että rahapoliittiset keinot, mukaan lukien paljon parjattu devalvaattioratkaisu, jolla Suomi on aikaisemmin suhdannekierrossa joutunut siirtynyt laskusta uudelle nousu-uralle, ovat poissa käytöstä. Tässä suhteessa luonnollisesti tämä kritiikki, jota keskustan puolelta esitetään, on vakavaa ja siihen täytyy tietysti suhtautua sillä tavalla, että meillä täytyy olla vastaukset tähän kysymykseen.

Arvoisa puhemies! Näkemykseni mukaan tässä argumentaatiossa on kuitenkin eräs heikkous, koska emme näe sitä, voisiko sanoa, kokonais-kansantaloudellista vaikutusta, mikä Emu-ratkaisulla suomalaisen yhteiskuntaan on. On ai-

van totta, että puunjalostusteollisuuden ja metsäsektorin dominanssi on ollut se, mikä on aiheuttanut jyrkkää suhdannekiertoa Suomen kansantaloudessa. Emu-oloissa, arvoisa puhemies, tilanne tulee muuttumaan. Tilanne tulee muuttumaan siinä suhteessa olennaisesti, että kun aikaisemmin puunjalostusteollisuuden suhdannekierto kertautui koko kansantalouteen taantumana tai nousukautena, niin tulevaisuudessa Emu-oloissa itse asiassa puunjalostusteollisuuden, metsäsektorin, suhdannekierto on vain sektori-kohtaista kiertoa. Tällöin metsäsektorin suhteellinen asema kansantaloudessa muodostuu sellaiseksi kuin se todellisuudessa on.

Arvoisa puhemies! Mitä se todellisuudessa on? Se on todellisuudessa sitä, että puunjalostusteollisuuden, metsäsektorin, osuus viennistämme on vajaat 40 prosenttia. Se on jatkuvasti laskenut, ja nyt voidaan puhua, että noin kolmasosa Suomen viennistä on puunjalostusteollisuuden varassa. Mutta vain 7 prosenttia kansantuotteestamme syntyy metsäsektorin varassa ja vain, arvoisa puhemies, 4 prosenttia työllisyydestä on metsäsektorin piirissä. Tällöin tämä valitettavan mahdollinen suhdannekierto, joka edelleenkin puunjalostusteollisuutta tulee vaivaamaan, se on sen rakenteellinen piirre, tulee kansantaloudellisesti rajautumaan siksi, mikä sen todellinen suhteellinen asema Suomen kansantaloudessa on. Tämä on itse asiassa helpotus, jonka Emu-ratkaisu tulee tuomaan Suomen kansantalouteen.

Tässä suhteessa olisin toivonut, että ed. Aho keskustan puheenvuorossa olisi kiinnittänyt myös huomiota tähän eikä vain pohdiskellut sitä, että meillä rahapoliittiset instrumentit häviävät ja me emme pysty epäsymmetrisiin suhdannehäiriöihin reagoimaan samalla tavalla kuin aikaisemmin. Arvoisa puhemies! Meidän ei tarvitse enää reagoida samalla tavalla kuin aikaisemmin. Tämä olisi minusta tärkeä huomioida.

Kolmas seikka puheenjohtaja ed. Ahon puheenvuorossa, ja se oli hänellä keskeinen, oli se, että hallitus ei ole varautunut riittäväillä instrumenteilla siihen kovenemaan kilpailuun, jonka Emu-oloissa suomalainen yhteiskunta tulee kohtaamaan. Hän kantoi ketunhäntää kinalossaan ja eksplisiittisesti, avoimesti, sen myös ilmaisi tuodessaan esille sen, että työreformi, mitä se nyt kulloinkin tarkoittaa, on keskustan vastaus sekä jos jääme Emun ulkopuolelle että ennen kaikkea hänen mukaansa silloin, jos liitymme Emuun. Hallituksella kuulemma ei ole valmiutta hyväksyä keskustan työreformia.

Tämä, arvoisa puhemies, on kuitenkin tema,

joka on, sanoisin, enemmän sisäpoliittinen luonteeltaan, enemmän oppositiopolitikointia luonteeltaan kuin kansanaan vakava argumentti silloin, kun me pohdimme sitä, tuleeko Suomen liittyä Emuun vai ei, jopa jos ottaa vakavasti tämän työreformihaasteen, minkä keskusta on meille heittänyt. Sen ydinsisältöä olen pyrkinyt tutkimaan ja myös selvittämään, mitä keskusta työreformillaan ajaa siltä osin, kuin se poikkeaa hallituksen työllisyyspoliittisesta linjasta. Keskustan työreformissa nimittäin on hyvin paljon niitä elementtejä, joita hallitus parhaillaan toteuttaakin. Niitä kohtia, joissa se poikkeaa olennaisesti hallituksen linjasta, on ensinnäkin yleisistovuuden purku. Lähtökohtana on se, että se sopimusyhteiskunta, voisiko sanoa: konsensusyhteiskunta, jolla Suomea on rakennettu ennen kaikkea 60-, 70- ja 80-luvulla, on se, mitä vastaan keskusta tässä tilanteessa on.

Minusta, arvoisa puhemies, tämä on äärimmäisen hälyttävä lähtökohta, äärimmäisen hälyttävä lähtökohta. Nyt, jos koskaan, mennessämme Emuun mukaan suomalainen yhteiskunta tarvitsee keskinäistä solidaarisuutta, valmiutta keskinäisiin sopimusratkaisuihin, joilla vakautetaan työmarkkinoiden perustilanteet. Ei tehdä sitä, mitä keskustan puheenjohtajan ed. Ahon johtama hallitus edellisellä vaalikaudella teki: Tulehdutti työmarkkina-ilmapiirin, tulehdutti suhteet työmarkkinoilla, mikä oli omiaan vaikeuttamaan sentapaisen yhteisymmärryksen löytämistä, jolla Suomi olisi lamasta nostettu. Vasta Lipposen hallituksen aikana on tästä löytynyt yhteisymmärrystä, ja sehän onkin ollut se pohja, olennainen kulmakivi, jonka varassa Suomi on vaikeasta lamastaan noussut. Minusta on erinomaisen hälyttävää, jos keskusta nimenomaan työreformia pyrkii markkinoimaan Emuratkaisun yhteydessä. Sen vuoksi toivoisin, että tässä suhteessa keskusta pystyisi arvioimaan tavallaan realiteetit tarkemmin.

Arvoisa puhemies! Lupasin, että puheenvuoroni lopussa käsittelem myös sitä tulevaa ratkaisua, mikä vuoden päästä meillä on esillä. Tässä suhteessa haluaisin kiinnittää vakavan huomion siihen, että suomalainen hyvinvointiyhteiskunta rakennettiin punamullan toimesta. Haluan tunnistaa sen, että kun Cajanderin hallitus aikoi naan 37 muodostettiin, se on ollut se työväen ja talonpoikaiston liitto, jonka varassa tätä hyvinvointiyhteiskuntaa on rakennettu.

Nyt olemme läpikäyneet kolmannen vaalikauden kohta umpeen, jolloin sosialidemokraatit ja keskusta — joiden edustajia tässä salissa

tällä hetkellä vain istuu — ovat toistensa vastapuolueita, eivät istu samassa hallituksessa. Olemme joutuneet spekuloidaan, mikä tässä on taustalla. Onko kysymys puoluejohtajien henkilökesta, Väyrynen kontra Sorsa, Lipponen kontra Aho, vai onko kysymys vain kylmästä valta-
politiikasta?

Arvoisa puhemies! Minä en usko, että nämä ovat ne selittävät tekijät. Selittävät tekijät ovat rakenteelliset muutokset suomalaisessa poliittisessa järjestelmässä. Tässä on olennainen muutos sikäli, että me olemme jakaantuneet tähän saliinkin lineaarista vasemmisto — oikeisto-linjaa pitkin, jossa normaalisti koalitiollahitukset, jotka Suomessa ovat tyypillisiä, on rakennettu toisiaan lähellä sijaitsevien puolueiden välillä, sosialidemokraattien ja keskustan välillä tyypillisesti. Se on ollut se runko ja sitten tarpeen mukaan laidoilta voimia mukaan.

Nyt yhtäkkiä tämä koalitio ei enää toimikaan. Siinä on rakenteellisenä seikkana nimenomaan se, että tähän, voi sanoa, horisontaaliseen jakolinjaan on tullut vertikaalinen jakolinja. Minä kutsun sitä vertikaalista jakolinjaa sulkeutuneisuuden ja avoimuuden linjaksi. Tässä avainkysymyksenä, poliittisena kysymyksenä, meillä on tietenkin suhtautuminen eurooppalaiseen integraatioon. Tässä suhteessa valitettavasti keskusta ja sosialidemokraatit sijaitsevat vastakkaisissa kulmissa. Jos vasemmalla puolella sosialidemokraatit ovat olleet valmiita avoimeen yhteistyöhön, kansainväliseen yhteistyöhön, myös osallistumaan eurooppalaiseen integraatioon, meillä on täällä ääri-vasemmalla voimia, jotka vastustavat sitä. Oikealla puolella kokoomus on ollut valmis markkinayhdistymisen nimessä — eri lähtökohta kuin meillä sosialidemokraateilla, jotka pyrimme hallitsemaan globaalitalouden ilmiöitä — kansainväliseen yhteistyöhön. Keskusta on vastaan. Muodostuu matriisi, jossa sosialidemokraatit ja keskusta ovat diagonaalisesti vastakkaisissa kulmissa.

Se ratkaisu, jonka te nyt perjantaina tulette tekemään sillä, että te ette tule mukaan tähän Emu-prosessiin, on kyllä äärimmäisen vakava sikäli, että minä jopa pelkään, että siinä on punamullan tuho. Meillä ei ole mahdollisuuksia rakentaa luontevaa yhteistyötä, niin järkeää kuin se saattaisi muuten ollakin, sen vuoksi, että te olette ottaneet näin jyrkän, osin sisäpoliittisista syistä ja osin ehkä jopa periaatteellisista syistä vastakkaisen asennoitumisen eurooppalaiseen integraatioon. Tämä on minusta tavattoman huolestuttavaa ja ongelmallista, koska kuitenkin

näen, että keskustapuolue on yksi niitä keskeisiä poliittisia voimia, joiden soisi myös suomalaisessa yhteiskunnassa järkevällä tavalla pystyvän vaikuttamaan. Nyt, arvoisat keskustan kansanedustajakollegat, te olette eristämässä itseänne.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puemies! Tietysti ed. Kiljusen puheenvuoroon olisi paljonkin sanottavaa, mutta pysyn kuitenkin omassa tekstissäni.

Täällä on moneen kertaan jo todettu, että eduskunta on nyt tekemässä tämän istuntokauden tärkeintä ja kauaskantoisinta päätöstä. Tämän ed. Kiljunenkin äsken totesi. Eräät ovat arvioineet tämän jopa yhdeksi Suomen historian tärkeimmistä päätöksistä. Kun näin on, on minusta perusteltua ja aiheellista arvostella sitä tapaa, jolla hallitus haluaa Emu-päätöksen tehtävän täällä eduskunnassa. Tiedonantomenettelyä ei voi pitää sopivana, kun otetaan huomioon tämän ratkaisun merkitys.

Tämä menettely heijastaa hallituksen arvovallintoja. Kansalla ei ole enää sanomisen oikeutta, kun kansanäänestys on torjuttu. Kun on luovuttu myös tämän asian päättämisestä erillisellä lailla, jäljelle jää vain luottamuksen tai epäluottamuksen osoittaminen hallitukselle. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmät on jyrätty siinä määrin hallituksen esityksen taakse, että eduskuntakäsittely on käynyt pelkäksi muodollisuudeksi. Onhan tiedotusvälineissään jo pitkään julistettu, kuinka eduskunta hyvästelee markkansa lopullisesti ensi perjantaina.

Suomen hallituksen Emu-into on merkillinen ilmiö. Kun olemme oppositiosta käsin suosittelleet hitaampaa aikataulua Ruotsin mallin mukaan, hallitus näyttää saaneen tästä vain lisäintoa ja pääministeri ilkkuu, että keskusta haluaa kontata Ruotsin perässä. Pääministerin lausunnossa kuvastuu jotakin tyypillisestä suomalaisesta Ruotsi-kaunasta. Sehän on tuttua jokaisen Ruotsi—Suomi-maaottelun tunnelmista: ”Hakkaa päälle Suomen poika, ettei Ruotsi meitä voita!” Kun Ruotsi on voitettu jääkiekossa, riemuun ratketaan ja rintaa röyhistellään. Nytkö sitten saadaan voitto tässä Emu-maaottelussa, ja voitosta röyhistellään etukäteen, vaikka Ruotsi ei ole edes kehään astunut?

Kiistämätön asia on kuitenkin se, että Suomi on valitsemassa itselleen vieraan seuran. Ruotsi, Tanska ja Englanti olisivat Suomelle paljon sopivampaa seuraa kuin monet nyt Emuun nyt tulevat maat. Näiden nyt ulkopuolelle jäävien EU-maiden talouden tunnusluvut, kulttuurista pu-

humattakaan, ovat paljon lähempänä Suomea kuin tulevien Emu-maiden.

Jo se tapa, millä Emu-kriteerit venytettiin kaikille sopiviksi, kertoo, kuinka epävarmalle pohjalle Talous- ja rahaliittoa ollaan perustamassa. Mutta niinhän se onkin, että kriteereistä voidaan tinkiä, kun itse päämäärän osalta voidaan edetä eli kiinnittää jäsenmaat entistä kiinteämmin eurooppalaiseen liittovaltioon, johon halutaan näköjään pyrkiä.

Tietysti on jo historiankirjoituksen kannaltakin tärkeää ja mielenkiintoista kirjata aikakirjoihin, mitkä puolueet Suomen Emuun ja eurooppalaiseen liittovaltioonkiinnittivät ja luopuivat omasta kansallisesta valuutasta. Kokoomuksen linjan ymmärtää, mutta vasemmistopuolueille jää selitettävää vielä pitkäksi aikaa. Se, että jopa äärivasemmisto liputtaa Emun ja liittovaltion puolesta, on kummajainen, jossa selitettävää tulevaisuudessa riittää. Näin voi sanoa sen perusteella, mitä Lapissa olen kuullut vasemmistopuolueiden varsinaisen kenttäväen tästä ajattelevan.

Ihmettelen vieläkin sitä ruotsalaisten mielipiteitten aliarviointia, jota eduskunnassa näyttää olevan. Kun järkisyitä tähän ei ole, siirrytään ylimielisen ivailun puolelle. Tosiasiassa, aivan niin kuin täälläkin on todettu, Ruotsin edellytykset liittyä Emuun ensimmäisten joukossa olisivat Suomea paremmat. Silti Ruotsi jää ulkopuolelle.

Emun ulkopuolelle jääminen näyttää antavan Ruotsille aivan erilaista liikkumavaraa kansallisessa politiikassa. Kuvaavaa on, että Ruotsin pääministeri Göran Persson ilmoitti eilen, että kuntien taloudellista tukea lisätään lähivuosina 4 miljardilla kruunulla vuosittain. Tämä merkitsee sitä, että kunnat saavat lisää rahoitusapua tänä vuonna 12 miljardia kruunua, ensi vuonna 16 miljardia ja kahtena seuraavana vuonna 20 miljardia kruunua.

Samanaikaisesti Suomen hallitus kuristaa kuntia ja uhkailee uusilla leikkauksilla. Intoiltaan Emu-kuntaisuudella ja sen varjolla murennetaan perinteistä pohjoismaista hyvinvointimallia, jolle on ollut tunnusomaista ja suorastaan kunniakysymys, että kaikista kansalaisista ja maan eri alueista pidetään tasavertaisesti huolta. Viestit kunnistamme kertovat karua kieltä siitä, mihin hallituksen politiikalla ollaan ajautumassa. Ongelmia on koulusektorilla, terveydenhoidossa ja sosiaalitoimessa. Siksiä Suomen hallituksen kannattaisi tässäkin asiassa ottaa kiireesti mallia Ruotsista ja helpottaa kuntien ja kansalaisten ahdinkoa.

Suomi on liittynyt EU:n jäseneksi, ja siihen sisältyy myös liittyminen Euroopan talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Sitä on turha kenenkään kiistää. Suomi on kuitenkin varannut mahdollisuuden itse päättää liittymisajankohdasta. Tätä harkintavaltaa tulee nyt käyttää ja jäädä Emun ulkopuolelle ja pitää tiukasti kiinni omasta markasta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljunen toivoi pientä kommentointia puheenvuorostaan, ja nopeasti sen tässä teenkin. Hän nimenomaan arvosteli Suomen keskustaan työreformista ja esitteli, että myös Emu-äänestys on nyt johtamassa siihen, että tällä lopullisesti katkaistaan orastavatkin ajatukset ja suunnitelmat punamullasta.

Tuota työreformipuheenvuoroa hiukan kommentoin ed. Kiljuselle. Ed. Kiljunen kertoi tarkkaan lukeneensa keskustan työreformin. Hyvä näin. Se on hyvin ohut teos verrattuna siihen teokseen, mikä on tehtynä sosialidemokraateilla, jotka ovat kommentoineet tätä työreformia, se on neljän-, viisinkertainen, ehkä enemmänkin, ja käsitteiltään hyvin sekava. Mutta ed. Kiljuselta on jäänyt todennäköisesti kuulematta SDP:n ryhmäpuheenvuoro, minkä eilen piti ed. Johannes Koskinen. Ed. Johannes Koskinen totesi sanatakasti puheessaan seuraavaa, tulkoon se toistona, ed. Kääriäinen sen täällä jo tänä iltana kertaalleen luki. SDP:n, teidän firmanne, ryhmäpuheenvuoro kuului seuraavasti: ”- - Sopimusjärjestelmien sisällä on tarpeen joustavoittaa sääntelyjä, uusia vanhentuneita sopimussokkeleita ja ottaa paremmin huomioon erityyppisten ja -kokoisten yritysten erilaiset tilanteet.”

Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen, lukekaa SDP:n ryhmäpuheenvuoro tässä Emu-keskustelussa. Huomaatte sen menevän oikealta ohi keskustan työreformista. Toivon mukaan työntekijöiden sopimusturvaan ei noin tiukasti tulisi puuttumaan, kuin teidän ryhmäpuheenvuorossanne on annettu ymmärtää.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti Emu-asiaan. Yritän olla lyhytsanainen, vaikka se on minulle tuttu hyvin monesti ongelmia johtuen siitä, että täällä puhujakorokkeella jollakin tavalla välihuutojen ja muidenkin kautta monesti ajatukset ja asiat assosioituvat eteenpäin. Nyt hiukan yri-

tän mennä kirjalliseen versioon ja sitä kautta tiivistää esitystä, koska varsin monta esitystä täällä on kuultu ja hyvin vähän on enää uutta auringon alla tässäkin asiassa.

Historiasta sen verran haluaisin sanoa vielä, että ei ole kaukana ne ajat, kun EU-kansanäänestys oli. Silloin mietittiin, mikä on tulevaisuuden rooli, mitä tulee tapahtumaan, mennäänkö yhteiseen valuuttaan, yhteiseen turvallisuus- ja puolustusliittoon jne. ja mikä on sitten kulttuurien Eurooppa. Silloin kyllä hyvin monesti sanottiin ja hyvin vahvalta taholta, että missään tapauksessa Suomen markasta ei tulla luopumaan, se on pelottelua. Näin ollen voi sanoa, että ne innokkaimmat EU:n kannattajat, jotka tällaisia puheenvuoroja käyttivät, puhuivat vastoin parempaa totuutta, puhuivat vastoin Maastrichtin sopimusta, koska onhan näin, että Maastrichtin sopimuksessa on kyllä nähtävissä, että enemmän taikka myöhemmin yhteinen valuutta toteutuu.

Toisaalta vanhojen kaivelu ei tässä sen enempää auta. Olemme tässä tilanteessa. Olemme nyt tekemässä ratkaisua. Sen vuoksi nyt olisi mietittävä ja katsottava eteenpäin. Siinä mielessä ed. Kiljunen puheenvuorossaan katsoi 20 vuoden päähän, ja samanlaista kauaskantoisuutta nyt pitäisi laajemminkin olla: Mitä Emu tulee vaikuttamaan tulevaisuudessa ei ainoastaan Suomen vaan koko Euroopan kehitykselle? Varmasti on näin, että hyvin todennäköistä on, että 20 vuoden päästä euro on yleisenä valuuttana Euroopassa, ja kun Euroopan unioni laajentuu, myöskin nyt ulkona olevat Itä-Euroopan maat tulevat näihin järjestelyihin mukaan.

Nyt pitäisi ennen kaikkea miettiä, kun meillä on mahdollisuus päättää itse ajankohdasta, milloin menemme mukaan ja sisälle Euroopan yhteiseen valuuttaan, onko se Suomen etu ja mitä se Emu on, kenen etu se ylipäättään tällä hetkellä on. Kun ajatellaan yhteisvaluuttaa ja siihen osallistumista, se edellyttää luottamusta siihen, että siinä ryhmässä, mihin mennään mukaan, me joudumme sitoutumaan myöskin yhteiseen politiikkaan, joka ratkaisee meidän maamme tasapaino-ongelmat. Jotta tällainen valuuttaunioni toimisi, siihen kuuluvilla mailla pitäisi saman kaltaiset taloudelliset häiriöt, mistä on puhuttu, mutta sen lisäksi myöskin talouden rakenteen samankaltaisuuden olisi toimittava. Tätä on monissa asian-tuntijapuheenvuoroissa myös käyty läpi. On puhuttu palveluiden erilaisuudesta, työmarkkinoiden erilaisuudesta ja osittain myöskin monopoleista ja niiden vaikutuksesta.

On totta, että Suomelle ongelmallista on se, että muut pohjoiset Euroopan unionin maat, Ruotsi, Tanska ja Iso-Britannia, eivät näytä liittyvän samanaikaisesti euroalueeseen kuin me. Tämä on asia, mikä on pakko tunnustaa ja todeta. Nämä ovat maita, joiden kanssa nimenomaan Suomi parhaiten yhteen sopisi.

Näin ollen euroalueeseen liittymässä olevien valtioiden taloudellinen rakenne on hyvin erilainen kuin Suomen. Sen vuoksi tutkimukset, niin Calmforsin kuin monet muutkin, osoittavat sen, että meidän taloudellinen rakenteemme soveltuu euroalueeseen huonommin kuin minkään muun yksittäisen EU:n jäsenmaan. Kun vielä muistetaan se, että Ruotsi, Tanska ja Iso-Britannia eivät ole mukana, taloudelliset hyötymme euroalueeseen osallistumisesta kaventuvat oleellisesti.

Kun olemme tekemässä historiallista päätöstä, luopumassa markasta, siirtymässä yhteiseen valuuttaan, me olemme samalla myöskin luopumassa itsenäisestä rahapolitiikasta ja sitä kautta myöskin monista periaatteellisista asioista, yhdestä myöskin itsenäisyyden kannalta merkityksellisestä kysymyksestä elikkä meidän suvereenisuudestamme, koska onhan näin, että kun suvereenisuutta määritellään, oma valuutta on yksi suvereenisuuden ydinasioita aina ollut.

Arvoisa puhemies! Monissa yhteyksissä täällä on nostettu esille puskurit. On sanottu, että jos Suomi nyt jää ulkopuolelle ja jos tai kun epäsymmetriset häiriöt kohtaavat maatamme, on hyvä, että meillä on puskurit, ja puskureita on sitten valmisteltu. Nyt on kuitenkin muistettava se, että vuonna 90 meidän valtionvelkama oli 50 miljardia markkaa ja vuonna 97 marraskuussa velka oli kaikkiaan 440 miljardia markkaa, elikkä seitsemän vuoden aikana 90-luvulla me olemme käyttäneet 390 miljardin markan puskurin. (Ed. Kiljunen: Kuka sitä velkaa kasvatti?)

Voidaan miettiä, millä tavalla 390 miljardin markan puskuri toimi. Se ei vähentänyt työttömyyttä. Päinvastoin työttömyys kasvoi sinä aikana. Monet muut talouden tunnusmerkit ja valtiontalouden velkaantuminen osoittavat, että tällainenkaan puskuri ei pystynyt sitä taloudellista taantumaa, sitä häiriötä, torjumaan. Sen vuoksi näissä puskuripuheissa pitäisi olla rehellisyyttä. On tietenkin selvää, että vahvistuvat yritysten taseet ovat hyviä puskureita, mutta miten nykyisestä velkaantuneesta valtiontaloudesta on puskuriksi näissä olosuhteissa?

Nyt olisi tunnustettava tosiasiat, aivan niin kuin meidän edesmennyt presidenttimme Paasikivi peräänkuulutti, että tosiasioiden tunnusta-

misella on viisauden kanssa hyvin paljon tekemistä ja on sen alku.

On tunnustettava, että syntyvä valuutta-alue on Suomelle huonosti sopiva ja nimenomaan meillä on edelleenkin poikkeuksellisen suuri epäsymmetristen häiriöiden riski eikä ole syytä olettaa, että tuleva yhteinen rahapolitiikka pystyisi korjaamaan näitä ongelmia. Meillä on myöskin valtiontalouden velkaantumisen ja suuren työttömyyden takia heikot lähtökohdat euroon siirtymiselle.

Sen lisäksi on myöskin muistettava, että kaikki tutkimukset osoittavat, että euro on rakenteita keskittävä ratkaisu, ja siltäkään osin liittyminen yhteiseen euroalueeseen tässä tapauksessa ja tässä tilanteessa ei ole vielä toivottavaa.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti, liittovaltiokehitys, mistä täällä on keskusteltu, on asia, misä ehkä osittain on menty asioitten edelle. Itse uskon niin, että kulttuurien Eurooppa, tämä kolmas pilari, mitä ei kovin paljon ole käsitelty, on sellainen, mikä kyllä estää tiukan liittovaltion syntymisen, koska kyllä kieli ja yhteinen kulttuuriperintö on melko oleellinen ja merkityksellinen asia, jos liittovaltioita syntyy. Taloudellisesti tällaista yhteenliittymää ja keskittymistä valitettavasti tulee, mutta johtaako se sitten aivan liittovaltioon sanan varsinaisessa merkityksessä, sitä on vaikea tässä vaiheessa minun mielestäni arvioida.

Sen lisäksi, arvoisa puhemies, pientä rehellisyyttä olisin vihreitten edustajilta halunnut peräänkuuluttaa. Ed. Brax puhui vihreästä Emusta. He puhuivat aikanaan kansanäänestyksestä Emun yhteydessä. En tiedä, mikä on se vihreä Emu. Kyllä uusliberalistien tapaan myöskin vihreät ovat rakentamassa maailmaa, jossa kaikki asukkaat voisivat nauttia teollisen yhteiskunnan hedelmistä, puhua kännykkään ja pelata tietokonepelejä ja matkustaa lentokoneilla ja näin. Sen vuoksi voisi yksinkertaisesti sanoa, että heidän ajatusmaailmansa ja ideologiansa ja se, mitä he puhuvat, ja se tapa, millä he toisella kädellä toimivat täällä, ovat syvässä ristiriidassa. Sen vuoksi tässäkin asiassa tosiasioiden tunnustaminen olisi varmasti suurta viisautta.

Arvoisa puhemies! En mitenkään tiukasti, vaan hyvin sivistyneesti aion äänestää "ei" Emuratkaisulle.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Takkula viittasi puheenvuoronsa alussa keskustan työreformiin ja totesi sen olevan suhteellisen ohuen asiakirjan,

tarkoitti varmasti sen nimenomaan kirjallista pi-tuutta, ei sisällöllistä puolta, viittasi toisaalta sii-hen, että sosialidemokraattien kommenttipu-heenvuorot ovat paksumpi teos, viisi kertaa pak-sumpi. Näin kai hän totesi. Minä sanoisin myös-kin: paneutuneempi. Ja olisiko tällä kertaa myös-kin määrä laatua? Mutta hän siteerasi myöskin sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoroa ja otti siitä erään ajatuksen selkeästi irrottaen sen kontekstista.

Jos arvoisa puhemies sallii, niin ihan lyhyesti luen tästä vielä selkeästi, että tulee ed. Takkulalekin selväksi, mitä sosialidemokraatit sanoivat ja mikä on yhdenmukaista sen oman puheenvuoroni kanssa, jonka täällä pidin: "Keskustan niin sanottu työreformi on esimerkki ajattelusta, joka veisi tupotieltä ojaan ja allikkoon. Kansantalou-temme kilpailukyky ei kohene eikä työllisyys pa-rane työntekijöiden oikeuksien yksipuolisella polkemisella. Työreformina tarjottu sopimustoi-minnan yksioikoinen hajautus työpaikkatasolle johtaisi siirtymävaiheessa epävakaisiin työmark-kinaoloihin, villeihin lakkoihin ja palkkaerojen kasvuun. - Pitkällä tähtäyksellä tuloksena olisi epätasa-arvon ja turvattomuuden voimakas lis-sääntyminen." Näin siis sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa, ed. Takkula. Jos te to-teatte, että mennään oikealta ohi keskustan työ-reformista, niin me puhumme selkeästi eri kieltä, me emme ymmärrä toisiamme.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! Niin kuin sanoin, meidän työ-reformimme on kansissa hyvin tiivis ilmaisu, huo-mattavasti oheuempi kuin demareiden siihen laa-tima kommentaari.

Toteaisin nyt, että ed. Johannes Koskinen ei ole lukenut keskustan työreformia, mikäli hän tuollaisia puheenvuorossaan esittää. Ne kannat perustuvat johonkin aivan muuhun. Minä luin suoran lainauksen ed. Koskisen puheenvuorosta. En irrottanut sitä kontekstista, vaan totesin, että tällaisista muutoshalukkuutta myöskin de-mareilla on ja muutoshalukkuutta, mikä menee oikealta ohi, niin kuin moni muukin poliittinen toiminta oikealta ohi, keskustan toiminnasta. Tällä tavalla voi sanoa, että tässäkin asiassa tosi-asioiden tunnustaminen varmasti olisi viisasta. Me olemme siitä yhtä mieltä, että olemassa olevia rakenteita tulee muuttaa. Tällä hetkellä työttö-myyden olosuhteissa on nähtävissä, että ne ra-kenneet, mitkä tällä hetkellä ovat, ovat liian jäy-kät eivätkä ne toimi. Mutta sillä, että tämmöisel-lä sanahelinällä puolin taikka toisin pyritään no-

kittlemaan, ei tätä asiaa viedä eteenpäin. Tote-sin vaan, niin kuin asia on, kontekstista kiinni, että oikealta menevät tällä kertaa demarit ohi, ja se heille suotakoon.

Ed. V e h v i l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Viimeksi eduskunnassa keskusteltiin Suomen Emu-jäsenyydestä lähes kaksi kuukautta sitten. Sen jälkeen on tullut muun muassa tieto siitä, mitkä maat olisivat kelvollisia liittymään Emun kolmanteen vaiheeseen. Nyt näyttää siltä, että Emu muodostetaan 11 EU-maasta. On todetta-va, että esillä olevat maat poikkeavat melkoisesti toisistaan. Kovin nopeasti ei tule mieleen, mitä yhteistä on esimerkiksi Espanjan ja Suomen ta-louspolitiikalla, saati muilla yhteiskunnallisilla oloilla. Euroalueesta on siis muodostumassa laa-ja ja löyhä alue.

On pakko kysyä, onko tämä Suomen tavoit-teiden mukaista ja kuinka hyvin Suomi sopeutuu tällaiseen joukkoon. Sekä Etlan että professori Calmforsin professorityöryhmän mukaan tuleva euroalue on kaikkein huonommin yhteensopiva juuri Suomen kannalta. Suomen tilannetta huo-nontaa se, että maat, joiden talouden rakenne, suhdanne- ja häiriöhistoria sekä rakenteiden joustoperinne ovat lähinnä Suomen kaltaisia, eli Ruotsi, Tanska ja Iso-Britannia, jäävät Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle. Porukka, jo-hon Suomi olosuhteidensa puolesta olisi parem-min verrattavissa, jää Emusta pois, ja Suomi yrittää sopeutua joukkoon, johon se aiemmin ei ole taloutensa olosuhteiden puolesta erityisesti leimautunut.

Arvoisa puhemies! Miksi tätä näkökohtaa ei ole hallituksen puolelta haluttu huomioida vaan liittymispäätöstä on ajettu hallituksen toimesta kuin käärmettä pyssyyn ottamatta asiantuntijoi-denkin mielestä painavia näkökohtia huomioon? Suuri valiokunta toteaa mietinnössään, että eu-roalue on omiaan vahvistamaan unionin päätök-senteossa muodostunutta asetelmaa, jossa Yh-distynyt kuningaskunta, Ruotsi ja Tanska ovat pysyttäytyneet unionin kehityssuunnasta päättä-vän ydinryhmän ulkopuolella, ja edelleen, että euroalue tavallaan virallistaa jaon päätöksente-on valtavirtaan pyrkivien ja sen ulkopuolella py-syvien valtioiden välillä. Edelleen mietinnössä todetaan: "Pohjoismaiden jakautuminen unio-nin päätöksenteon valtaväylään pyrkivään Suo-meen ja kansallista erillisyyttä korostaviin Ruot-siin ja Tanskaan on kysymys, jota tulisi käsitellä laajemmin kuin on talous- ja rahaliittoa koske-vassa keskustelussa mahdollista ja perusteltua."

Mietinnön lauseista paistaa tahtomattaankin läpi ajatus, että on hienoa kuulua mukaan niin sanottuun sisäpiiriin ja vielä hienompaa on, kun entiset kumppanimme siihen eivät kuulu. Kysyä voikin, onko EU:n jakautumisen niin sanottu virallistaminen hyvä asia Suomen ja sen pohjoisten naapureiden kannalta. Samalla voi myös pohtia, mistä pohjoismaisen yhteistyön ja maiden samankaltaisuuden vähättely kertoo.

Arvoisa puhemies! Arviota siitä, mitä saksalaisranskalaisesti johdettuun valtavirtaan pyrkiminen tarkoittaa ja mitä se mahdollisesti meiltä lopulta vaatii, ei sen enempää hallitus kuin mietinnön laatinut valiokuntakaan esitä. Mietinnössä tyrmätään väite, että euron käyttöönotto vahvistaisi unionin päätöksenteon federalistisia piirteitä, vaikka toisaalta tunnustetaan tosiasiana, että euroalueen valtioilta edellytetään nykyistä yhtenäisempää esiintymistä kansainvälisen talouden areenoilla sekä myös muun muassa yhtenäisempää finanssi- ja veropolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Suomalaisessa Emu-keskustelussa on ongelmana myös se, että keskitytään puhumaan välineistä, Emusta ja eurosta, ja keskustelua tavoitteista, muun muassa siitä, mitä Suomi haluaa EU:lta, minkälaista EU:ta Suomi haluaa kehittää, ei ole laajasti käyty. Jos Emun kolmannen vaiheen katsotaan sopivan niihin tavoitteisiin, joita Suomella on EU:n suhteen, senkin jälkeen pitäisi vielä keskustella, miten Emun kolmanteen vaiheeseen mennään mukaan eli muutetaanko järjestelmät ja rakenteet ensin sopimaan Emu-oloihin ja pärjäämiseen siellä vai liitytäänkö ja annetaan markkinoiden hoitaa epämieluisia työ. Näyttää siltä, että hallitus on valinnut jälkimmäisen tien: Mennään mukaan, koska valtavirtakin menee, ja katsotaan sitten, kuinka me siellä pärjäämme. Kysyä voi, onko hallitukselle tullut pakkomielelle niin sanotussa valtavirrassa pysymisestä.

Arvoisa puhemies! Entä millaisia odotuksia euroalueessa mukanaolosta eri valiokuntien kannanottojen perusteella on luettavissa? Valtiovarainvaliokunta toteaa lausunnossaan seuraavaa: "Uusi yhteisvaluutta koostuu niin monen maan talous- ja rahapolitiittisesta perinnöstä, että yhteisen rahan uskottavuus ja vakaus voidaan nähdä vasta käytännössä." Eikö edellä esitetty pikemminkin puoltaisi sitä, että katsotaan ensin, miten euroalue toimii ilman meitä, ja jos näyttäisi siltä, että se toimii hyvin, tekisimme erillisen päätöksen ja menisimme mukaan?

Epäsymmetriset häiriöt ovat juuri Suomen jäsenyyden kannalta suuri riski, sillä talouden pe-

rustamme on muista Emu-maista poikkeava ja Suomessa suhdannevaihtelut ovat kulkeneet muiden Emu-maiden kanssa epätahtiin. Vaikka hallitus on vähätellyt epäsymmetristen häiriöiden vaikutusta Suomeen, toteaa kuitenkin talousvaliokunta, että riskit epäsymmetrisistä häiriöistä saattavat Emu-oloissa jopa lisääntyä.

Epäsymmetrisiä häiriöitä Suomessa on usein tasattu valuutan arvoa muuttamalla. Kun se ei enää onnistu, on keinona käytettävissä muun muassa finanssipolitiikka. Finanssipolitiikan toimivuudesta suuri valiokunta kuitenkin toteaa seuraavaa: "- - kysymys valtioiden kyvystä sopeutua finanssipolitiikan keinoin suhdannevaihteluihin edellyttäisi perusteellisempia selvityksiä ja parempaa valmentautumista kuin tähän asti on ollut mahdollista." Hallituksen Emu-politiikka kuitenkin on ollut ja on se, että syvempiä selvityksiä tai parempaa valmistautumista ei ole haluttu eikä haluta.

Arvoisa puhemies! Yhdyn keskustan ryhmäpuheenvuoron käyttäjään ja keskustan vastalauseessa esitettyihin perusteluihin siitä, miksi Suomen ei tule osallistua 1.1.1999 Euroopan raha- ja talousliiton kolmanteen vaiheeseen. Näin ollen tulen ylihuomenna äänestämään hallituksen tiedonantoa vastaan.

Ed. Veteläinen: Arvoisa puhemies! Määrätietoinen ja huolellinen valmistautuminen suuriin muutoksiin mahdollistaa niissä onnistumisen. Euroalueeseen liittyminen ensimmäisten joukossa on historiallinen päätös, niin suuren mittaluokan asiasta on kysymys. Mahdollisesti täytämme Emu-jäsenyydelle asetetut tavoitteet tai muodollisesti täytämme nämä tavoitteet. Mitalistien jälkeen olemme peräti ensimmäisellä pistesijalla, mutta selviämmekö mukaan lähtijöiden ryhmässä saman tasoisesti tai edes tyydyttävästi, onkin pohtimisen väärttä.

Olen usein miettinyt, mitä kaikkea sulkee sisäänsä sanonta "krokotiilin pitää uida krokotiilin virrassa". Onko näillä näkymillä 11:n Keski- ja Etelä-Euroopan maan synnyttämä euroalue meidän kannaltamme oikea krokotiilin virta? Samaa ovat pohtineet merkittävimmät kauppakumppanimmekin Ruotsi, Tanska ja Britannia omasta näkökulmastaan. Pohtimisen arvoiseksi asetelman tekee se, että juuri edellä mainitsemani maat ovat talouden rakenteiltaan meitä lähinnä. Ne ovat jättäytyneessä euroalueen ulkopuolelle. Meidän taloutemme soveltuu heikoimmin euroalueeseen. Siitä huolimatta olemme menossa virtaan, jossa emme ehkä kykenekään selviyty-

mään, koska esimerkiksi suhdannetaantumassa yhteinen tyyliilaji puuttuu.

Tässä salissa olisi vaikea vastustaa euroalueeseen liittymistä, mikäli muut pohjoiset kauppakumppanimme olisivat samanaikaisesti lähdössä mukaan, mutta koska ne eivät lähde, emme mekään ole näissä asetelmissä vielä sellainen kroko-tiili eikä virta ole sellainen virta, jossa selviäisimme.

Arvoisa puhemies! Suuren mittaluokan päätöksille pitää olla laaja hyväksyntä, liki yksimielisyys. Sitä ei hallitus rojhennut lähteä hakemaan. Keskustan esittämä kansanäänestys tyrmättiin. Asian tuominen eduskuntaan lakiesityksenä koettiin liian suureksi riskiksi. Tiedonannon muodolla mitataan nyt hallituksen luottamusta. Päätös on poliittinen päätös, jossa talouden argumentit näyttävät vain statistin osaa.

Vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa viitattiin oman puolueväen keskuudessa suoritettuun mielipidetiedusteluun ja ryhmän kannanmuodostukseen siihen tukeutuen. Kyselyyn vastaajat tiesivät, että on kyse hallituksessa jatkamisesta tai siitä lähtemisestä, ei todellisesta vapaasta mielipiteenmuodostuksesta. Hallitusvalta painaa talouselämän realiteetteja enemmän.

Emu-epäilijöiden määrä on suuri. Heikoimmat ja syrjäisimmät alueet pelkäävät keskittymisen kiihtyvän. Laajan julkisen sektorin paineet kasvavat, koska leikkauslinjaa jatketaan. Tulonsiirtojen varassa elävien tai niistä hyvin riippuvaisten ihmisten tulevaisuudennäkymät ovat taantumamallissa ahdistavia. Meillä on kohtuuttoman korkeat työttömyyslukemat vahvasta talouskasvusta huolimatta. Työttömyyden hinta on 30—40 miljardia markkaa. Kaikki ei ole edes rahassa arvioitavissa. Maatalous, jonka kestävyys on äärimmilleen venytetty, pelkää lisärasitteita. Valtion jättivelka ei anna järin liikkumavaraa.

Me emme voi sulkea silmiämme näiltä tosiasiailta. Ongelmat eivät ole syntyneet yhden eivätkä kahdenkaan hallituksen aikana. Virheratkaisuja on tehty puolin ja toisin. Lähivuodet pitäisi käyttää työttömyysongelman hoitoon, tasapainoiseen alueiden kehittämiseen, julkisen sektorin tervehdyttämiseen siten, että kunnat selviävät velvoitteistaan, ja oman maatalouden toimintaedellytysten vahvistamiseen.

Usean vuoden jatkunut voimakas talouskasvu on vetänyt hyvin koulutetut työelämän piiriin, mutta rakennetyöttömyysongelma jatkuu hoitamattomana edelleenkin. On aika ryhtyä kiireesti keskustan työreformissaan esittämien toimenpi-

teitten toteuttamiseen. Jos tähän ei kyetä, työttömät ovat yksi Emu-jäsenyyden raskaimpia maksumiehiä.

Euroalueeseen valmistautumisen jäljet näkyvät synkkinä harjoitetussa aluepolitiikassa. Oikeampaa olisi sanoa, että aluepolitiikka on jätetty kesannolle, sen välineet on viety ja syöty. Tämä näkyy voimakkaana muuttoliikkeenä taantuvilta alueilta muutamiin kasvukeskuksiin, joihin voimavarat suuntautuvat. Kasvukeskuksesta tehdään epäviisaasti myös kasautuvien ongelmien kaatopaikkoja, koska kaupungit ja kunnat eivät pysty vastaamaan muutospaineen aiheuttamiin haasteisiin ja vastaavasti osin päinvastaisia ongelmia jää muuttotappioalueille.

Jos joudumme meille heikoimmin sopivassa valuutta-alueessa yksin suhdannetaantumaa, mitkä ovat välineet selvittää tilanteesta ja onko muilla ymmärtämystä viisimiljoonaisen kansan ongelmille? Mitkä olisivat ne puskurit, joilla estettäisiin leikkaukset tulonsiirtojen varassa eläviltä ihmisiltä? Millä estettäisiin sosiaalisen epätasa-arvon voimistuminen? Millä puskureilla kuntien talous turvattaisiin, jotta ne pystyisivät vastaamaan vastuullaan olevista koulutus-, sosiaali- ja terveyspalveluista? Millä puskureilla maaseutu ja maatalous viedään taantumasta yli?

Tämä kaikki on jäänyt liian vähälle selvittämiseksi. On vain uskomus, että virtaan on mentävä ensimmäisten joukossa, vaikka se ei olisikaan meille oikea virta uida.

Arvoisa puhemies! Ruotsi, Tanska ja Iso-Britannia ovat punninneet euroalueen edut ja haitat maalleen ja väestölleen. Tässä vaiheessa ne jäävät euroalueen ulkopuolelle. Näiden maiden käyttäytyminen määrää kannaltamme eurovirran lämpötilan, kannattaako siihen liukua vai ei. Vastauksemme pitäisi olla tässä vaiheessa kielteinen.

Arvoisa puhemies! Lopputoteamuksena kerrotaan vanhaa viisautta: Krokotiiliin pitää uida krokotiilin virrassa. Meillä on aika parantaa uimavettä ja vahvistua virtaa varten. Kun keskeiset kauppakumppanimme liittyvät euroalueeseen, on meilläkin uudelleenarvioinnin aika.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa rouva puhemies! Suomi ja me kansanedustajat kansan valitsemina edustajina olemme tekemässä yhtä historiamme suurimmista ratkaisuksista, kuten jo useasti on todettu. Silti tämän päätöksen seuraukset kantavat kaikki suomalaiset. Siksi toivoisi päätöksen perustuvan Suomen kansan mahdollisimman suuren enemmistön tahtoon.

Juuri näiltä osin olen miettinyt syytä, miksi hallitus ei toteuttanut kansanäänestystä edes neuvoa-antavana. Se olisi ollut oiva väylä laittaa suomalaiset ajattelemaan, mitä tulevaisuutemme EU:ssa edellyttää, millaisia välineitä tarvitsemme yhteisessä Euroopan unionissa. Ehkä me Suomessa olemme vielä niin heikoilla demokratiassa, että pelkäämme kansanäänestyksiä ja jää-räpäisesti pidämme omasta tahdostamme kiinni.

Luulin, että kun Ruotsi ja Tanska ovat ilmoittaneet, että jos ne jossakin vaiheessa Emuun liittyvät, niin ne järjestävät asiasta kansanäänestyksen, siellä kansalaiset pureutuvat EU-politiikkaan aivan eri tavalla näistä näkökulmista. Niissä maissa, joissa kansanäänestyksiä ei ole järjestetty, ihmiset ovat hyvin etäällä EU-politiikan arjesta.

Hallitus perustelee esitystään Suomen liittymisestä yhteiseen euroalueeseen ensimmäisten joukossa muun muassa sillä, että osallistumalla euroalueeseen alusta alkaen turvaamme parhaiten sekä vakaan talouskehityksen jatkumisen että mahdollisuutemme vaikuttaa taloudellisen ympäristöömme ja Euroopan kehittämiseen. Hallitus toteaa myös, että tätä kantaa tukevat niin taloudelliset kuin poliittiset lähtökohdat.

Itselleni tämä yhteinen valuutta-alue ei esiinny aivan yhtä mustavalkoisena. Haluan todeta edelleen, niin kuin olen aiemminkin sanonut, että vanha viisaus kehottaa hankkimaan ystävät läheltä ja viholliset kaukaa. Ehkä tässä taloudellisessa yhdentymisessä voisi ajatella, että on todella tärkeää huolehtia kilpailueduista lähinnä tärkeimpiin kilpailijoihimme nähden, jos halutaan turvata vakaa talouden ja työllisyyden kehitys. Suomen viiteryhmä mielestäni on ensisijaisesti maantieteellisesti Pohjola. Samoin tärkeät kilpailukumppanit löytyvät täältä.

Mutta urhea pieni Suomihan kulkee nyt omia teitään EU-politiikan syventämisessä. Ovathan Norja ja Islanti kokonaan EU:n ulkopuolella, Tanska ja Ruotsi ovat jättäytyneet ainakin yhteisen valuutan ensimmäisestä aallosta. Mutta eihän tämä ole toki ensimmäinen kerta, kun Pohjolan maat kulkevat Eurooppa-politiikassaan eri tahtia. Vastahan pari vuotta sitten Suomi ja Ruotsi liittyivät Euroopan unioniin. Tosiasia kuitenkin on, ettei pohjoismainen markkina-alue riitä ja siksi tehdyt Eta- ja EU-ratkaisut ovat olleet luonnollista Euroopan yhdentymiskehitystä.

Sen sijaan on ollut jo nyt havaittavissa, ettei Suomen hallitus ole oppinut EU-maiden itsekästä asioiden hoitotapaa, vaan Suomi on Lipposen

hallituksen johdolla valinnut lähinnä sopeutujan roolin Eurooppa-politiikassaan. Pelkään pahoin, ettemme kykene pitämään puoliamme yhteisessä valuuttapolitiikassa, kun emme hallitse tämänhetkisiä Eurooppa-politiikan rakenteita.

Eurooppalaisen valuuttaunionin tavoitteet sinänsä ovat kannatettavia. Taloudellisen vakauden luominen Euroopan unionin jäsenmaissa luo turvallisuutta onnistuessaan. Vakautta häiritsevä tekijä, heilahtelevat valuuttakurssit, jäävät pois. Yhteinen valuuttapolitiikka poistaa myös nimelliskorkojen erot. Yhteisestä valuutasta halutaan tehdä todella vahva ja vakaa ja koko alueelle halutaan myös yhteinen reaalikorko. Nähtäväksi jää, toteutuuko se myös reuna-alueiden osalta.

Kaikkien osallistuvien maiden inflaation on oltava alhainen ja valtiontalouksien on oltava pysyvästi terveet, mikä edellyttää rajallista luotonottoa ja hallittavissa olevaa valtion velkaa. Työllisyyden kannalta elinkeinoelämälle tärkeitä tekijöitä ovat muun muassa korko ja pääoman tuotto.

Riskitekijöistä ratkaiseva on julkisen talouden kunto. Kun valtiontalous on heikko ja velkaantumisaste suuri, voimme kohdata vaikeita aikoja, mikäli suhdanteet heikkenevät draamatisesti. Tilanne voi vaatia jopa suuria veronkorotuksia ja lisää menojen leikkauksia. Siinä tulee esille eräs tekijä: Koko ajan perustellaan, ettei yhteiseen valuuttaan siirtyminen merkitse lisää leikkauksia sosiaaliturvaan eikä kuntien koulutus- ym. palveluihin. Kuitenkin haluaisin tietää, mikä on se tekijä, mikä joustaa, jos joudumme valtionhallinnossa tekemään lisää leikkauksia. Kyllä ne todennäköisesti ovat juuri valtionosuudet, ainakin yhdeltä osalta, ja se merkitsee silloin myös lisää palveluiden leikkauksia. Suomi ja muut Pohjoismaat hyvinvointivaltioina kokevat hyvin raskaana tällaisten taantumien seuraukset.

Inflatio saattaa heikentää valuuttakurssia ja muuttaa kannattavuuden tappioksi. Siinä on joitakin poliittisia riskejä. Mistä löytyy niitä tahoja, joilla on valmiuksia tehdä niin suuria rakenteellisia uudistuksia, että kohtaamme nämä ongelmat vahvempina?

Näissä kysymyksissä Suomi on heikommalla kuin esimerkiksi naapurimaa Ruotsi, joka on muun muassa metsätaloudessa Suomen tärkein kilpailija EU-maissa. Toisaalta on sanottava, että Suomi on ainoana Pohjolasta mukana päätämässä Euroopan keskuspankissa ja ministeri-

neuvostossakin ainakin niiltä osin kuin käsitellään Emu-kysymyksiä. Eli siis Suomi on ainoa Pohjolan edustaja. Suomen asia on myös pitää esillä demokratiavajeeseen puuttumista. Se on yhä tärkeämpää yhteisen valuutan oloissa ja yhteisessä keskuspankissa.

Mikäli euro toteutuu ja Suomi on siinä mukana, täytyy toivoa, että se vahvistuu todella niin kuin tavoite on, että se saavuttaa USA:n dollarin painoarvon maailman teollisuus-, raaka-aine-, hyödyke- ja rahoitusmarkkinoilla.

Lisäksi Suomen hallituksen on välittömästi ryhdyttävä toimiin, joilla yrittäjyyden ongelmia ratkaistaan uusien työllistämismahdollisuuksien saavuttamiseksi, sillä korkean työttömyyden jatkuessa emme selviä, vaan työttömyys tulee lisääntymään ja menoleikkaukset odottavat. Lisäksi hallituksen on voimakkaasti edistettävä maakuntien kehittämistä, johon osaltaan Euroopan unionin rakenteet antavat monia uusia kehittämismahdollisuuksia, mikäli Suomen hallitus on mukana omalta osuudeltaan kehittämässä koko maata tasapuolisesti.

Lipposen hallituksen toimien johdosta on useissa maakunnissa työllisyys on edelleen heikko. Työttömyys ei ole monilta osin vähentynyt, vaan väkeä on siirretty koulutukseen, erilaisiin harjoittelupaikkoihin. Sen näkee kuntien verokertymistä. Kunnissa ei ole tapahtunut kuin joiltakin osin sitä talouden kasvua, mitä vielä vuosi sitten kovin toiveikkaana odotettiin. Monissa kunnissa ovat olleet opettajat lomautettuina. En muista sitä aikaa, minkä hallituksen aikana on tällaista ennen tapahtunut. Jos euro-olosuhteissa joudumme tekemään lisäleikkauksia, on aika pelottavaa nähdä se tulevaisuus, jos perusopetuksessa jo yhä useampi lapsi ja nuori tippuu pois koulutuksen ja sivistyksen parista. Miten silloin kansainvälistymiskehitys jatkuu?

Arvoisa rouva puhemies! Näen yhteisessä valutassa hyviä puolia pienten yritysten kannalta. Se varmasti mahdollistaa monelle yritykselle viennin kehityksen useampaan maahan ja sitä kautta tuo kenties lisää työpaikkoja. Mutta se, että tämän alueen ulkopuolella on Pohjolan maita, joihin monet pienet yritykset nimenomaan aloittavat vientiponnistelunsa, kenties heikentää sitä hyötyä, mikä vastaavasti keskisen Euroopan mailla on yhteisestä euroalueesta.

Olisin toivonut, että Suomen hallitus olisi hoitanut työllisyyttä, laittanut tämän maan asioita kuntoon ja edennyt rahallisesti euroasiassa. Siksi tulen keskustan ryhmän mukana äänestämään kielteisesti euroon liittymisestä.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Suomea on jo usean vuoden ajan sopeutettu Euroopan unionin talous- ja rahaliiton Emun jäseneksi. Nyt tämä prosessi on enää loppusinetiä vaille. Meillä asiasta päättävillä kansanedustajilla on suuri vastuu ennen kaikkea historian edessä tehdä päätös Suomen markasta luopumisesta tai kirjata päätökseen eriyvä mielipide.

Suomessa politiikan, talouselämän ja tiedotusvälineiden eliitti on jo ajat sitten päättänyt liittää Suomen Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen ja luopua Suomen markasta. Siksi eduskunnassa tällä viikolla tehtävä päätös on lähinnä muodollisuus.

Vielä viime eduskuntavaalien alla kaikkien eduskuntapuolueiden puheenjohtajat olivat yhtä mieltä siitä, että Suomen ei pidä luopua omasta markastaan. Nyt takit ovat kääntyneet niin, että saumat paukkuvat, eikä vähiten oman puolueeni puheenjohtajan kohdalla. Hallitusvastuu on tehnyt monesta Emun epäilijästä Rahaliiton fundamentalistisen kannattajan.

On mielenkiintoista, että mitä korkeammalla yhteiskunnan eliitissä mennään, sen vankempaa Emun kannatus on. Esimerkiksi suomalaisista yritysjohtajista neljä viidestä on Emun kannalla. Sen sijaan viljelijöistä, jotka ovat kaikkein kovimmin kokeneet Euroopan unioniin sopeutumisen omassa toimeentulossaan, 85 prosenttia tyrmää Rahaliiton Suomen osalta. Tavallisissa suomalaisissa vastustajia on ollut jo pitkään enemmän kuin kannattajia. Vasta aivan viimeiset mielipidemittaukset kertovat, että puntit ovat menneet tasan. Eliitin näkökulmasta tämä kertoo kansan mielipiteiden kypsymisestä. Todellisuudessa tämä viestii kansan alistumisesta sellaiseen poliittiseen vallankäyttöön, johon ei ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa. Emu on yhteiskunnan eliitin hanke, joka entisestään syventää poliittisen yläluokan ja kansan välistä kuilua.

Arvoisa puhemies! Talous- ja rahaliiton kannattajat lupaavat Emussa Suomelle matalampia korkoja, talouden kasvua, työllisyyttä, investointeja, turvallisuutta ja vaikutusvaltaa euroopalaiseen päätöksentekoon. Itse asiassa nämä ovat kaikki lupauksia, jotka meille myytiin jo itse EU-jäsenyyskamppailun yhteydessä. Lupaukset eivät ole toteutuneet tai ovat toteutuneet vain osittain ja usein kokonaan riippumatta EU-jäsenyydestä.

Mielenkiintoista on tulevaisuudessa nähdä, mitä meille seuraavaksi kaupataan samoilla argumenteilla: ehkä Mai-sopimusta tai Nato-jäsenyyttä. Korkeimman tarjouksen tässä lupaus-

ten huutokaupassa on tehnyt EU:n komissio, joka on tietenkin Emu-uskossaan horjumaton. EU-maiden Emu-kelpoisuutta arvioivan raportin julkistamisen yhteydessä komissio arveli, että Rahaliiton vaikutukset loisivat Eurooppaan yli 3,4 miljoonaa uutta työpaikkaa muuttaman seuraavan vuoden aikana. Mistä komissio aikoo tällaisen määrän työpaikkoja taikoa? EU-byrokraatit yrittävät myydä Rahaliittoa ihmisille saduilla yli 3 miljoonasta työpaikasta, koska ilmeisesti niin harvat järkisyöt puhuvat Rahaliiton puolesta.

Työllisyydestä puhuminen on outoa varsinkin, kun piittaamattomuus työttömyydestä on kirjoitettu sisään Rahaliiton perusteisiin. Rahapolitiikan tavoite Emussa on inflaation vastustaminen ja vain se. Muita tavoitteita saa edistää vain, jos ne eivät ole ristiriidassa inflaatiotavoitteen kanssa. Jos työllisyys joutuu ristiriitaan hintavakauden kanssa, työllisyys saa väistyä.

Työttömyys on myös sisällä siinä politiikassa, jolla EU-maat ovat tähänneet Emu-kuntoon. Kun kaikki jäsenmaat ovat yhtä aikaa leikanneet julkisia menojaan ja ajaneet alas sosiaalivaltiota, on tuloksena kokonaiskysynnän pieneneminen ja ihmisten ostovoiman tuhoaminen. Rahaliiton velka- ja alijäämääräysten tavoittelu on tuonut eurooppalaiseen työttömyyteen selvän Emulisän. Jopa markkinaliberalismia julistava Kansainvälinen valuuttarahasto piti maanantaina julkistamassaan talouskatsauksessa Rahaliiton suurimpana riskinä Euroopan massatyöttömyyttä.

Emu-kriteerejä on käytetty myös perusteena sosiaaliturvan ja julkisten palveluiden rajuun saneeraamiseen. Mutta Euroopan rahapolitiittinen instituutti Emi, joka on tulevan Keskuspankin sikiöaste, vaatii Suomeen jo uusia leikkauslistoja. Sen raportti jäsenmaiden Emu-kriteerien täytymisestä vaatii julkisen sektorin sopeuttamisen jatkamista eli suomeksi sanottuna uusia leikkauksia. Emin mukaan leikkaukset ovat toistaiseksi kohdistuneet julkisiin investointimenoihin, mutta jatkossa ne on ulotettava kaikkiin muihin menoihin.

Emin raportti toistaa suomalaisenkin talouskeskustelun teologista opinkappaletta, jonka mukaan velkaantuminen jatkuu, koska ei ole leikkattu tarpeeksi. Tämä on yleinen mutta samalla vaarallinen harhakuva. Keskeinen syy valtion yhä jatkuvaan velkaantumiseen on työttömyys eikä mikään muu. Myös Emin raportti näkee työttömyyden ja velkaantumisen yhteyden, mutta täsmälleen väärin päin. Sen mukaan työttö-

myys Euroopassa on pitkälti rakenteellista ja siitä voidaan päästä vain työmarkkinoiden ja ihmisten joustattamisella. Lisäksi talouskasvun edistämisen katsotaan vaativan julkisen sektorin kovaa laihdutuskuuria.

Lisäleikkaukset eivät kuitenkaan helpota työttömyyttä vaan edelleen syventävät syöskierrettä. Vain työttömyyden radikaalilla ja pysyvällä alentamisella voidaan valtion velkaantuminen taistaa laskuun. On myös muistettava, että Suomessa kansantalouden kokonaisvelka on viime vuodet laskenut jyrkästi eli yritykset maksavat velkojaan pois ja valtio ottaa sitä lisää. Näin yksityiset velat ovat työttömyyden ja pankkikriisin kautta tulleet meidän kaikkien maksettaviksi. Suomessa yhdistyvätkin omalaatuisesti kapitalismin ja sosialismin huonoimmat puolet. Tapiot sosialisoidaan, mutta voitot ovat aina yksityisiä.

Emin raportti on täynnä myös muita ristiriitaisuuksia. Samoin kuin EU-komissio myös Rahainstituutti lähtee heikoille jälle tulkitessaan Emu-ehtojen täyttymistä. Ne tulkitsevat eri maiden taloustilannetta poliittisesti ja siksi myös tarkeitshakuisesti. Yhtäältä ne korostavat Emuehtojen tiukkaa tulkintaa, jonka mukaan kriteereistä ei pidä lipsua lainkaan. Toisaalta sekä komissio että Rahainstituutti kuitenkin myöntävät, että EU-maiden keskimääräinen velkaantumistaso on noin 72 prosenttia bruttokansantuotteesta, kun sallittu määrä, kuten tiedämme, on 60 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tästä huolimatta ne ovat valmiita suosittelemaan kaikkia halukkaita maita mukaan Rahaliittoon. Suositus koskee myös Belgiaa ja Italiaa, joiden julkisen velka on pitkälti yli 100 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Tällä en halua sanoa, että olisin tiukkojen Emu-kriteerien ylin ystävä. Löysäily kriteerien tulkitsemisesta osoittaa, että Emussa on ennen muuta kyse poliittisesta päähänpintymästä, ei taloudellisesta järjestelystä. Jos Emun ehtoja noudatettaisiin, kuten niitä sanotaan noudatettavan, olisi koko Rahaliitto menossa rysähtäen kiville. Tämä osoittaa, kuinka hataralle pohjalle Rahaliitto on rakennettu.

Arvoisa puhemies! Sanoin jo tämän tiedonannon lähete keskustelussa, että Rahaliitto syventää Euroopan unionin demokratiavajetta. Puhheet vaikuttamisesta yhteiseen rahapolitiikkaan ovat täysin tuulesta temmattuja, sillä jo Maastrichtin sopimuksen 107 artikla yksiselitteisesti ja erikseen kieltää kaikki yritykset vaikuttaa Euroopan keskuspankin ja jäsenmaiden keskus-

pankkien päätöksentekijöihin. Euroopan rahaninstituutti katsoo raportissaan, että vain kansanvallan kontrollin ulkopuolella oleva rahapolitiikka on uskottavaa. Raportti toteaa: "Uskottavuus ei ole mahdollista, jos jäsenmaat voisivat vaikuttaa päätöksiin."

Mitä keskuspankkijärjestelmän koskemattomuus käytännössä tarkoittaa? Se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että hallitus tai parlamentti ei saa antaa ohjeita keskuspankille. Ne eivät saa myöskään hyväksyä, kumota tai lykätä Keskuspankin päätöksiä. Kiellettyä on jopa tarkastaa juridisin perustein Keskuspankin toimintaa ja päätöksiä. Selvää tietenkin on, että poliitikot eivät saa osallistua äänioikeudellaan mihinkään keskuspankin toimintaan. Tämä koskee tietysti myös Suomen Pankin pankkivaltuustoa eli alueellisella tasolla Euroopan keskuspankin elimiä. Suomen Pankin pankkivaltuustosta tulee vain harmiton keskustelukerho. Poliitikkoja tai keitään muitakaan on kiellettyä jopa kuulla ennalta Keskuspankin päätöksenteossa.

Keskuspankin päätöksentekijöille Rahainstituutti antaisi täydellisen paavillisen koskemattomuuden. Johtokunnan jäsenille pitää antaa vähintään viisivuotinen toimikausi eikä heitä ole lupa erottaa, vaikka heidän toteuttamansa rahapolitiikka epäonnistuisi ja romahtaisi täydellisesti. Vain vakava rikos voisi oikeuttaa erottamiseen.

Edellä olevan perusteella on täysin yhdentekevää, nouseeko Suomen Pankin pääjohtaja Sirkka Hämäläinen tai joku muu monetaristi Euroopan keskuspankin johtokuntaan vai ei, sillä Euroopan keskuspankissa ei ole jäsenmaiden edustajia eikä Hämäläinen edustaisi johtokunnassa suomalaisia vaan keskusvaltaa ja raakaa markkina-liberalismia suomalaisiin päin. Kanssaihmissitään piittaamaton markkinaliberalismi on Euroopan keskuspankin uskontunnustus, ja pankin toimihenkilöt sitoutuvat siihen ja ainoastaan siihen. EU:n perussopimukset siis yksiselitteisesti ja erikseen kieltävät vaikuttamisen Euroopan keskuspankkijärjestelmän toimintaan sen kaikilla tasoilla ja tavoilla. Arvoisat Emun kannattajat, tämäkö on vaikuttamista yhteiseen eurooppalaiseen rahapolitiikkaan?

Mielenkiintoista on ollut tässä keskustelussa myös se, että erityisesti veljet vasemmalla ovat väittäneet Emu-järjestelyn merkitsevän keinottelun panemista kuriin. Kun tarkastelemme esimerkiksi valuuttakeinottelua edellä mainittuja Euroopan unionin päätöksiä vasten, voimme todeta, että jos valuuttakeinottelu Emu-alueen si-

sällä päättyykin, keinottelu saa uudet muodot. Keinottelu sinänsä ei Emun tuloksena häviä tai katoa mihinkään. Valuuttakeinottelu muuttuu Emu-alueen sisällä kiinteistökeinotteluksi ja osakekeinotteluksi, eli sellaiset väitteet, että Emu merkitsisi markkinavaimien kahlehtimista, markkinavaimien panemista kuriin, ovat kaikkea perää vailla. Viime kädessä Emu vapauttaa markkinavaimat, vie valtion lopullisesti pois ikään kuin talouspolitiikasta.

Tämä tietenkin selittää myöskin sen, miksi valuuttakeinottelijat antavat tukensa Euroopan talousalueen synnylle. Kaikki suurimmat yksityiset vakuutuslaitokset, pankit ja suurfirmat ovat Emun innokkaimpia kannattajia, eivät siksi, että näiden yritysten, pankkien ja vakuutuslaitosten toimintaa kahlittaisiin tai pantaisiin kuriin vaan siksi, että niiden toiminnassa olevat viimeisetkin esteet puretaan.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama huomio Talous- ja rahaliiton mahdollisista poliittisista vaikutuksista. Euroopan unioni tekee yhä enemmän ylikansallisia päätöksiä, vie pois yhä enemmän jäsenmaiden omaa itsenäistä päätäntävaltaa ja riisuu yhä enemmän jäsenmaiden kansallisia tunnuksia, kuten oman rahan. Emun jälkeen päätöksenteko on yhä epädemokraattisempaa ja enemmän ylikansallista. Kaikki tämä herättää Euroopan kansoissa halun etsiä kanavaa poliittiselle protestille. Valitettavasti se näyttää löytyvän yhä enemmän äärioikeistolaisuudesta ja nationalismista.

Arvoisa rouva puhemies! Katson, että vasemiston historiallisena tehtävänä on olla demokratian, kansanvallan ja ihmisen, ei pääoman, tarpeista lähtevän politiikan kannalla. Vasemiston tulee olla purkamassa ihmistä alistavia epädemokraattisia rakenteita sekä yhteiskunnan keinoin yrittää rajoittaa markkinoiden mielivaltaa. Emu on kova ja ehkä peruuttamatonkin isku näitä arvoja vastaan. Siksi en ole valmis tukemaan Emu-nimistä poliittista ja taloudellista seikkailua, jolle hallitus nyt hakee eduskunnan tukea. Tulen äänestyksessä äänestämään Suomen Emu-jäsenyyttä vastaan.

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaan jäsenvaltiot ovat sitoutuneet siirtymään Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen ja ottamaan käyttöön yhteisvaluutta euron 1.1.99, mikäli ne täyttävät lähentymiskriteerit. Valtaosa jäsenvaltioista näyttääkin nyt täyttävän Talous- ja rahaliiton lähentymisperusteet lukuun otta-

matta julkisen talouden velkaantumisasetusta koskevaa ehtoa, kuten suuren valiokunnan mietinnössä todetaan. Pidän perusteltuna sitä, että lähentymisperusteet vain osittain täyttävien jäsenvaltioiden on jatkettava velkaantumisen kuriin saattamista ja siitä on sovittava euroalueen muodostamista koskevassa päätöksessä.

Rahaliiton ulkopuolelle jäävät tässä vaiheessa pohjoismaisesta EU-perheestä Ruotsi ja Tanska sekä lisäksi muista EU-maista Iso-Britannia ja Kreikka. (Ed. Aittoniemi: Norja!) — Norjahan on jo ulkopuolella, koska Norja ei ole EU:n jäsen. — Yhteiseen euroalueeseen liittyy siis 11 valtiota. Olen ymmärtänyt, että olemme juridisesti sitoutuneet Emun kolmanteen vaiheeseen jo Maastrichtin ja EU:n liittymissopimuksen allekirjoituksin ja vahvistamme sitoutumuksemme vielä nyt käsiteltävänä olevan tiedonannon pohjalta, jonka perustuslakivaliokunta on katsonut oikeaksi menettelyksi.

Ruotsin jättäytyminen Emun ulkopuolelle on varsin mielenkiintoinen ilmiö, ja se liittyy maan sisäpolitiikkaan. Ruotsalaisten kielteinen suhtautuminen Emuun on voimakkaasti vaikuttanut tähän päätökseen. Uskon, että Ruotsin liikumavara Rahaliiton ulkopuolella on varsin pieni ja edut, jos niitä sitten on, vain tilapäisiä. Ei meidän suomalaisten tarvitse seurata Emu-kielteisyydellä Ruotsia, onhan yhteistyö länsinaapurimme kanssa muutenkin Euroopan unionissa aika-ajoin näyttänyt varsin huonosti toimivalta. Toisaalta uskon, että Ruotsi tulee Emuun mukaan pienellä viiveellä.

Meillä Suomessaakin on varsin mielenkiintoisen asetelma, sillä suomalaisten suhtautuminen Emuun ja yhteiseen valuuttaan euroon oli aiemmin varsin kielteinen, mutta nyt jo puolet on hyväksyvällä kannalla. Johtava oppositiopuolue keskusta on nyt ilmeisesti lähinnä taktisista syistä sanomassa "ei" Emuun ainakaan ensimmäisten joukossa siitäkin huolimatta, että edellisen hallituksen pääministeri ed. Esko Aho itse allekirjoitti Maastrichtin ja EU:n liittymissopimukset. On sanottu, että edellä mainitut sopimukset sitovat meitä juridisesti. Ihmettelen sitä, miksi ne eivät sido poliittisesti.

Eduskunta tekee perjantaina joka tapauksessa myönteisen päätöksen Emuun liittymisestä. Tietoisena siitä ja jos keskusta saa vaalivoiton, pääsee se valmiiksi katettujen pöytien ääreen vailla vastuunkantoa, kun Suomi on seuraavien eduskuntavaalien jälkeen EU:n puheenjohtajamaa. "Tällaista on politiikka ja vastuunkanto", totesi eräs hyvin tuntemani, nyt eläkkeellä oleva kes-

kustalainen kunnanjohtaja, joka pahoitteli puolueensa epäjohtonmukaisuutta.

Suomen hallituksen harjoittama uskottava talouspolitiikka on heijastunut positiivisina vaikutuksina tavallisen kansalaisen kannalta. Korot ovat tulleet alaspäin ja ne ovat pysytelleet varsin vakaalla tasolla jo pitkään. Tämä on ollut suuri helpotus velkaisille kansalaisille, joita yhteiskunnassamme on runsaasti. Alhainen inflaatio on pitänyt ostovoiman kohtuullisena. Tuskin kukaan meistä haaveilee enää palkkojen ja inflaation kilpajuoksusta.

Ed. Viitamies muistutti alkuillasta Suomen aiemmasta devalvaatiopolitiikasta. Varsin tuoreessa muistissa meillä on vielä kaksi viimeisintä devalvaatiota, jotka kaatoivat yli 30 000 yritystä, ja niiden myötä menetimme yli 100 000 työpaikkaa. Laskun maksajiksi joutuivat pääosin palkansaajat ja eläkeläiset niin kohonneiden korkojen kuin lähes 50 miljardin pankkituen muodossa.

Lipposen hallituksen harjoittama vakauspolitiikka ja kolmikantaan perustuva yhteistyön politiikka ovat luoneet uskoa tulevaisuuteen myös Emu-Suomessa niin palkansaajien kuin yrittäjienkin keskuudessa.

Valtion velan voimakas lisääntyminen ollaan nyt saamassa hallintaan, ja muutaman vuoden sisällä tulojen ja menojen tasapaino on totta, mikäli talouskasvu jatkuu ja työttömyys laskee edelleen voimakkaasti. Valtion velkaantuminen ja korkeasta työttömyydestä aiheutuvat kustannukset ovat vaatineet tuskaisia leikkaus- ja säästöpäätöksiä.

Suomi joutuisi harjoittamaan saman tyyppistä tiukkaa talouspolitiikkaa myös Rahaliiton ulkopuolella, mikäli se euroalueen ulkopuolelle päättäisi jäädä. Pienen kansakunnan mahdollisuudet selviytyä vaikeuksistaan yksin ovat ymmärrettävästi varsin vähäiset. Rahaliiton ulkopuolella olisimme alttiimpia spekulatiivisille hyökkäyksille. Muistamme hyvin ne lukuisat devalvaatiot, joilla Suomen markan kurssia muutettiin, emmekä kai haaveile niiden perään. Jos joku kuvittelee, että Rahaliiton ulkopuolella muun muassa työttömyyden hoito ja talouden tasapainon ylläpito olisi helpompaa, hän saattaa erehtyä.

Talous- ja rahaliittoon liittyy luonnollisesti myös epävarmuustekijöitä. Mielestäni on kuitenkin tärkeää, että suomalainen hyvinvointiyhteiskunta voidaan säilyttää myös tulevaisuudessa. Sosiaali-, eläke- ja työttömyysturva on voitava turvata myös Emu-olosuhteissa. Nämä ovat

luonnollisesti kansalliseen päätöksentekojärjestelmään liittyviä asioita ja varmistuvat järkevällä ja vakaalla talouspolitiikalla, olimmepa Talous- ja rahaliitossa tai sen ulkopuolella.

Arvoisa rouva puhemies! Kun yksikään puolue tai edustaja ei ole yksiselitteisesti pystynyt osoittamaan suurempia poliittisia tai taloudellisia etuja Emun ulkopuolelle jäännistä kuin Emuun liittymisestä eikä ole kumottu toisaalta sitä tosiasiaa, että Suomi on jo Maastrichtin ja EU:n liittymissopimuksen allekirjoituksella sitoutunut Talous- ja rahaliittoon, (Ed. Aittoniemi: Minä en ole vielä puhunut!) katson, että on perusteltua äänestää perjantaina "kyllä" Suomen osallistumiselle euroalueeseen.

Ed. Partanen: Arvoisa rouva puhemies! Tässähän jo alkupäivästä tuntui, että tämä keskustelu pääsee vauhtiin, mutta kyllä se laantui. Ei täällä ole mitään uutta sanottavaa, ei liene minulakaan.

Mutta aloittaisin sitaatilla ed. Erkki Tuomiojan 24.2. käyttämästä puheenvuorosta: "Kansantalouden kannalta epäilyt Rahaliiton kielteisistä seurauksista ovat todennäköisesti väärä. Jos euroalueen kasvu vahvistuu, pitäisi näin käydä Suomessakin, mutta varmuutta tästä ei ole. Esimerkiksi vakaussopimuksen mekaaninen soveltaminen voi lamatilanteessa merkitä hallitusten pakottamista kasvua ja työllisyyttä heikentäviin budjettileikkauksiin. Silloinkaan ei ongelma ole yleisvaluutta sinänsä, vaan se, miten viisailla tai tyhmillä pelisäännöillä talouspolitiikkaa hoidetaan." Minusta tässä kiteytyy hyvin pitkälle se, millä tavalla meidän elämämme tulee muotoutumaan tulevan Emu-ratkaisun jälkeen.

Keskustan toimesta on useissa puheenvuoroissa erittäin kriittisesti suhtauduttu mahdollisuuksiin järjestellä sisäpoliittisesti asioita sen jälkeen, kun Rahaliittoon liitytään. Meillä on tänä päivänä varsin joustavat järjestelmät, jos ne vain osataan oikein käyttää. Niihin pelkoihin, jotka liittyvät ammattiyhdistysliikkeeseen tai joita nyt on haluttu poliittisesti nostaa esille negatiivisessa mielessä, että ammattiyhdistysliikkeelle tulee käymään tässä köpelösti, totean, että sekin saatetaan olla mahdollista. Takuumiehiä ei ole. (Ed. Aittoniemi: Kun kolmasosalla leikataan palkkoja, niin kyllä se mietityttää!) — No, minä luulen, että ed. Aittoniemi ei ole niitä kuitenkaan pudottamassa. — On sillä tavalla, että meillä on sylissä jo valmis paketti, tämä työttömyys, niin kuin ed. Kääriäinen täällä sanoi, ja edelleen velkaantuva valtiontalous.

Mutta kyllähän tälle hallitukselle pitää nostaa hattua niittenkin, jotka arvostelevat kaikessa hallituksen toimintaa. Onhan tämän maan talous vakautettu nyt kolmen vuoden aikana. (Ed. Aittoniemi: Minkä takia velkaa otetaan?) Siitä ei päästä mihinkään. — Minkä takia velkaa otetaan? Siihen ei tarvita muuta, ed. Aittoniemi, kuin vilkaisette peiliin sen verran, mitä edellisten neljän vuoden aikana teitte. Ahon hallituksen aikana 200 miljardia otettiin velkaa ja nyt maksetaan 30 miljardia korkoja niistä. (Ed. Aittoniemi: Miksi otetaan lisää velkaa?) — No, niitten korkojen takia. Olisivat jääneet edes korot maksamatta. No, minä luulen, että ei ole nyt ed. Partasen kyselytunti.

Joka tapauksessa niistä kysymyksistä, mistä ed. Kääriäinenkin totesi, että Suomi ei ole nyt Emu-kunnossa, minä olen kyllä eri mieltä. Jos joskus tämä maa jossakin kunnossa on ollut, niin tällä hetkellä Suomi on kunnossa. Senhän me tulemme näkemään kyllä, että se on kunnossa. Mutta pelkonahan tässä on se, että näillä suurilla valheilla ja kansan pelottamisella syntyy mahdollisia erilaisia uusia asetelmia seuraavien vaalien jälkeen. Tämä erittäin hyvään suuntaan menevä politiikka, mikä tässä maassa on saatu käyntiin, tullaan kaiken maailman vanhoilla ja typerillä työreformipapereihin kirjatulla asioilla tuhoamaan tässä maassa. (Ed. Aittoniemi: Sehän on pistämätön paperi!) — Sehän on pistämätön paperi, kyllä minä uskon sen. Se on painettu vielä komealle Valmetin paperikoneella tehdyille paperille, mutta teksti on yhtä tyhjää kanssa.

Täällä viitattiin erittäin monessa puheenvuorossa myös ed. Johannes Koskisen eilen käyttämään puheenvuoroon. Minusta tulkintavapaus tietysti sallitaan, mutta ed. Johannes Koskisen tuntien hän ei ole kyllä niitä asioita tarkoittanut kuin täällä keskustan edustajat ovat puheenvuoroissaan esittäneet. (Ed. Aittoniemi: Niin hän on sanonut!) — On sanonut mitä vain, mutta miten sanoma ymmärretään? Ed. Kääriäisen kohdalla kyllä vastuu siirtyy aina kuulijalle, niin kuin Savossa puhutaan. Ehkä tässä kävi sillä tavalla.

Joka tapauksessa tämä reformi on täynnä jaettavaa väärille piireille. Sitähän se pitää sisälleen. Niillä eväillä ei kyllä tätä maata rakenneta, jos joku kuvittelee, ja sen tulette myös näkemään.

Ammattiyhdistysliike on oman reforminsa tällä vuosikymmenellä tehnyt. Kehittynyt ammattiyhdistysliike ja siellä toimintaa johtavat yhteistyökumppanit yhdessä hallituksen kanssa ovat kyenneet luomaan sellaisen kestävä kehityksen ja rakentavan yhteistyöilmapiirin tähän

maahan, jonka seurauksena on voitu nyt kolmen vuoden aikana todeta, että maassa on myös korko- ja rahapolitiikka saatu aisoihin. Maltilliset tuloratkaisut ovat olleet se uhraus, minkä ay-liike on tässä tilanteessa yhteiskunnan hyväksi tehnyt, ja se ei ole mikään pieni uhraus.

Siltä alueelta, jolla itse olen elämäntyöni tehnyt, voisi kertoa vanhoja sanoja. Jos arvoisa puhemies sallii, otan kotoa pienen esimerkin. Kun minun poikani oli pieni eikä osannut oikein ärräkkään sanoa, niin kun meille joku toveri soitti ja kysyi, missäs isäsi on, poika sanoi, että ”se on marrkkasateessa”, silloin kun töissä oltiin. Jos ajatellaan metalliteollisuutta, niin tällä hetkellä, jos itsekkyyks on ollut vallalla, kyllä metalliteollisuudessa työskentelevät olisivat markkasateessa; heillä olisi mahdollisuus nyt ottaa melkein mitä vain. Mutta vastuuntunto tämän maan asioista ja vastuuntunto myös työtovereista ja monista muista aloista johti tällaiseen menettelyyn. Väitän, että hallituksen ja palkansaajajärjestöjen yhteydenpidot ovat antaneet sen peruslinjan, jolla tätä mahdollisuutta voidaan jatkaa myös Emu-oloissa. Mutta tänne ei sovi nyt mitään yltiöpäisiä reformeja sekaan.

Näitä muutoksia, mitä ed. Johannes Koskinenkin puheenvuorossaan tarkoitti, voidaan uskoakseni myös tehdä tulevaisuudessa, mutta ne tehdään nimenomaan sillä tavalla kuin on lähdetty rakentamaan, kolmikannassa, yhteistyössä sopien. Siinä ovat osapuolina myös tarpeeseen valtio ja työnantajat ja työntekijäjärjestöt. Silloin kun se on sopimuksenvaraista toimintaa, yleensä päästään eteenpäin, se on järjestäytynyttä toimintaa. Tässä ei mitään tällaisista humpuukikohellusta tarvita eikä ylimääräisiä reformiohjelmia.

Näillä veropaineilla ja niillä ehdotuksilla, joista on paljon kolmen vuoden aikana puhuttu erilaisine kiiloineen — oli tulossa ruma sana, kun kiiloista puhutaan — ei kyllä tätä maata rakenneta. Kaikki nämä ratkaisut, joita verojen ympärilläkin on suunniteltu ja tehty, ovat osoittautuneet hyvätuloisten pussiin vieviksi. Silloin kun pitää veroja helpottaa, pitää jostain ottaa pois, kun on suhteellinen osuus vain tulossa ja jotkut haluavat suhteellisesti suuremman osuuden menoista. Aika on opettanut, että sillä tiellä ei hyvin pitkälle pötkitä, ellei mennä uudestaan voimakkaan velanoton tielle, ja siihen ei ole mahdollisuuksia.

Minua edelleenkin askarruttavat ed. Ahon puheenvuorossa ja muissa keskustan puheenvuoroissa käytetty sanonta, että tämä valuutta-

alue ei ole paras mahdollinen. Mikä se sitten on? Onkos näillä muilla, jotka jäävät ulkopuolelle, oma valuutta-alue? (Ed. Aittoniemi: Sieltä jäävät parhaat pois!) — Niin, niin, mutta mikäs valuutta-alue niillä on? Eihän niillä ole mitään, niillä on jokaisella omat räpellyksensä tämän jälkeen. Siinä vaiheessa, kun Emu syntyy, tulee tapahtumaan aivan varmasti niin, että kaikissa näissä maissa tullaan menemään myös hintakiikareiden kanssa ja vehkeitten kanssa Emun perässä ja siellä on ecumerkinnät jokaisessa muussa maassakin, jotka eivät tule mukaankaan. (Ed. Aittoniemi: Turhaa uhoa!) — Tämä ei ole mitään uhoa, eikä minulla ole varaa muitten maitten eteen uhota. Sen verran minä tiedän, että kanaalinkin ylittää miljoonia ihmisiä ja aika lyhyessä ajassa, kun siellä on komeita tunneleita nyt. Ei myöskään Englannissa pelkillä punnilla pelata sen jälkeen. Ne tulevat nopeammin ruotuun kuin arvataankaan.

Minusta pelottelun voisi lopettaa tämän ympäriltä. Se ei rakentavassa mielessä auta ketään eikä tuo meille mitään. Ehkä siinä vaiheessa, kun Suomi pomottaa vähän aikaa Euroopan isoa pyörää nuija kourassa isäntämaana, kansallinen suuri yksituumaisuus olisi eteenpäin vievä voima. Silloin niitä innovaatioita tarvitaan tämän maan eteenpäinviemiseksi, mutta ei niin, että käydään ensin haukkumassa itsemme kehnoksi ja kuralle koko elämäme ja sitten tullaan tänne kertomaan, että kyllä me olemmekin niin hyviä. Sillä tiellä ei kyllä pitkälle pötkitä. Halstraamalla ensin omat kalansa ja varastamalla naapurilta ei pitkää elämää tule.

Ihan lopuksi, rouva puhemies, devalvaatioista oli puhetta. En tiedä, kuka niitä enää vetelee, kun perjantaina päätetään, että ne häviävät tästä maasta. (Ed. Aittoniemi: Niillä on pärjätty kuitenkin!) — Minä myönnän sen, että olen itsekin ollut kiilusilmäinen devalvaation tekijä pari kolme kertaa. Ainakin kaksi kertaa olen sen saanut aikaankin kohtuullisella painostuksella. Myönnän tällaisen synnin, mutta olen valmistautunut siihen, että en tee syntiä enää, niin kuin entinen pappi sanoi.

Uskon minua fiksumpien lausunnonantajien perusteella, että ainut ongelma meille tulevassa Emussa olemme me itse, siis suomalaiset, tämän talon ja hallituksen sisällä ja talouselämän päättäjät. Meistähän muodostuu itsellemme suurin vaara koko Emun ympärillä. Kyllähän me voimme koheltaa mitättömillä ja typerillä toiluksilla itse näitä asioita hyvin paljon vinoon.

Kun täällä yhtenäisyyttä ja yhteisvastuuta pe-

rättiin, kuten keskustan puheenvuorossa, että haluttaisiin osoittaa maailmalle jotakin, niin tähän nyt se asia olisi ollut, jossa se yhtenäisyys ja yhteisvastuu olisi pitänyt osoittaa. Minä en toista sen enempää sitä, kuinka tärkeä tämä ratkaisu kansallisesti meille on, mutta historia tulee myös osoittamaan sen, että se on myös kansainvälisesti meille tärkeä.

Ed. K i v i n i e m i : Arvoisa puhemies! Emu-tiedonannon palautekeskustelu ei enää jaksakaan illasta herättää kovinkaan suuria intohimoja. Ylipäänsäkin käyty keskustelu osoittaa sen, että hallituksen päätökseen on jo alistuttu. Keskitymme ilmeisesti kaikki vain enemmän tai vähemmän lyhyesti toteamaan kantamme eduskunnan pöytäkirjaan. Tosin se, että keskustelu alkaa olla vähän flegmaattista tähän aikaan illasta, johtaa kyllä siihen, että melkein päi mitä vain saa puhujakorokkeelta tulla puhumaan. En nyt erityisemmin kommentoi edustajien Partasen ja Holopaisen puheenvuoroja, mutta kyllä niissä molemmissa minun mielestäni poliittista lähihistoriaa tutkailtiin melkoisen omalaatuisten silmälasien läpi.

Itse asiaanhan ei kansanedustajilla tai kansalaisilla ole juurikaan ollut sanansijaa. Hallitus on jyräten vienyt päätöstään eteenpäin sivulleen vilkuilematta ja Emu-jäsenyyttä perusteellisesti kyseenalaistamatta. Tutkimuksia ja selvityksiä julkaisemalla ja jakelemalla on yritetty saada näytettämään siltä, että päätös Emu-jäsenyydestä ensimmäisten joukossa on tarkkaan harkittu ja puolueettomaan asiantuntijatietoon perustuva itestään selvä. Tarkoituksellisesti on unohdettu päätökseen sisältyvät suuret epävarmuudet ja riskit. Kyse ei ole pelottelusta. Samoin on vaiettu niistä muutoksista ja uudistuksista, jotka Suomessa on välttämätöntä tehdä Emu-maailmassa selvitäksemme.

Tiedonannossa katsottiinkin tavallaan perustuspeiliin. Se keskittyi tarkastelemaan pikaisen Emu-jäsenyyden hyviä puolia unohtaen Emu-olosuhteissa elämisen ongelmat. Sama jälkeensä jääneisyys vaivaa suuren valiokunnan mietintöä. Kun kerran hallituspuolueiden edustajat ovat sitä mieltä, että Emuun ja äkkiä, pitäisi Suomen selviämistrategian näkyä myös mietinnöstä. Ei riitä, että pohditaan vain sitä, mennäkö vai ei, vaan ajat sitten olisi myös hallitukselta pitänyt löytyä vastaus siihen, miten Emussa selvitään.

Suomen pitäisi suhtautua Emuun sillä mentaliteetilla, että nyt kääritään hihat ja ryhdytään töihin eikä vain vähän suoriteta kravattia. Ahon

hallitushan rakensi talouden kasvulle hyvän pohjan, ja nyt noususuhdanteessa olisi hyvä toimia. Muutoksia tarvitaan talouden rakenteissa, sillä muuten ei Emusta selvitä. On tehtävä työllistämisen, työllistymisen ja yrittäjyyden esteitä raavaava työreformi kuitenkin samalla huolehtien kansalaisten perusturvasta.

Ilman uudistuksia siis ei ole Emuun menemistä. Totesin jo tiedonannon lähetekeskustelussa, että suurin syy kielteiseen Emu-kantaani, siis siihen, ettei juuri nyt ensimmäisten joukossa Emuun, on juuri talouden reformien puute. Toki merkitystä on myös Emu-alueen Suomen kannalta huonolla koostumuksella, hallituksen menettelytavoilla asiassa ja Rahaliiton alueellisilla vaikutuksilla.

Emu-kysymyksessä ei ylipäänsä saisi syyllistyä vastuuttomaan optimismiin eikä ongelmien unohtamiseen. Näin kuitenkin tehdään myös valiokunnan mietinnössä. Suuren valiokunnan mietinnössä muun muassa todetaan: "Saadun selvityksen perusteella ei ole mahdollista esittää alueellista kehitystä, hyvinvointivaltion kehittämistä, työllisyyttä ja työmarkkinoita koskevia rahaliiton puolesta tai sitä vastaan puhuvia näkökohtia." Tämä lause todella vetää mutkat suoriksi. Kyllä tällaista pohdintaa ja analyysiä voi tehdä ja johtopäätöksiä puoleen ja toiseen vetää. En väitä, että edellä mainituista asioista voisi vetää pelkästään toiseen suuntaan ja toiseen ratkaisuun päätyviä johtopäätöksiä, mutta todellakaan ei voi sanoa, etteikö asiasta voisi yhtään mitään sanoa. Tulevaisuutta on vaikea ennustaa, mutta ei sitä ainakaan pitäisi tehdä siten, että lakaistaan epävarmat asiat ja ongelmat maton alle.

Vain yhtenä esimerkkinä voi todeta, että esimerkiksi taustaselvityksistä yhdessä, Heikki A. Loikkasen toimittamassa raportissa, todetaan aluepoliittisesta aspektista, että Emulla on lähinnä kasautumista kiihdyttävä vaikutus. Sama linja jatkuu eli tämä ongelmat maton alle lakaiseva linja, kun tarkastellaan suhtautumista talouden epäsymmetrisiin sokkeihin.

Tänään jo aikaisemmin käyty keskustelu pääministeri Lipposen ja puheenjohtaja ed. Ahon välillä osoitti suhtautumisten erilaisuuden. Hallitus vähättelee. Samoin mietinnössä suhtaudutaan liian yliolkaisesti pelkästään Suomeen kohdistuvista talouden häiriöistä selviämiseen. En voi olla samaa mieltä valiokunnan kanssa esimerkiksi siitä, että "Suomen työmarkkinajärjestelmä on euroalueeseen valmistaututtaessa osoittanut käyttökelpoisuutensa kilpailukyvyyn

ylläpitämisessä ja kustannustason nousun sopeuttamisessa ulkoisiin rajoitteisiin”.

Arvoisa puhemies! Elämä Emussa Suomen eväillä ei ole helppoa, vaikka talouden tunnusluvut ovatkin hyvät. Se pitäisi myös uskaltaa tunnustaa. Ei Emuun voi mennä pelkästään uhoamalla. En väitä, että ensi vaiheessa ulkopuolelle jääminen olisi juuri ongelmattomampaa, mutta kuitenkin pidän sitä varmempana vaihtoehtona.

Monissa puheenvuoroissa on väitetty, että keskustan linja olisi vaalipoliittinen. Ihmettelen näitä väitteitä. Ei Emu-päätös, niin kuin politiikka yleensäkin, ole laskelmointia ja taktiikkaa peruslähtökohdiltaan, vaan se on politiikkaa. Arvioimme nyt, että Suomen kannalta on viisasta jäädä ensi vaiheessa ulkopuolelle. Se on talous-, alue- ja yleispoliittisesti järkevää ja Suomelle eduksi. Varsinkaan, kun hankkeella ei ole kansan enemmistön tukea, ei siihen tässä vaiheessa kannata ryhtyä.

Samoin on väitetty, että keskustan kanta olisi epälooginen. Meiltä odotetaan sellaista kannanottoa, että Emusta on erottava, vaikkapa jo heti vaalien jälkeen, jos eduskunnan enemmistö tänä keväänä Emuun haluaa liittyä. Tässäkin väitteessä ei ole järkeä. Keskustan kanta on täysin looginen. Perustelut liittymiselle eivät mielestäni ole riittävät, mutta kun asiasta sitten on äänestetty ja päätös tehty, siihen on tyytyminen. On päätös kumpi tahansa, sen takana on kaikkien seisottava. Sitä ed. Partasen peräänkuuluttamaa yksituumaisuutta tarvitaan tämän päätöksen jälkeen, ei ennen päätöstä. Eli on päätös kumpi tahansa, sen jälkeen kaikkien on sen takana seisottava, muuten Suomi ei selviä Emussa tai sen ulkopuolella. Itse tulen äänestämään hallituksen esitystä vastaan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! On ollut suorastaan liikuttavaa kuulla, miten hallituspuolueiden edustajat yrittävät omaa epävarmuuttaan kompensoida tässä asiassa yrittämällä selittää sitä, että meidän on pakko hyväksyä euroalueeseen liittyminen, siis Emun kolmas vaihe, koska Esko Ahon hallitus aikanaan teki niin suuren tyhmyyden, että hyväksyi Maastrichtin sopimuksen eikä tuohon sopimusasiakirjaan tehty varaumaa. Se on suorastaan liikuttavaa. Sen tuntee suorastaan selkeästi, että tässä salissa hallitusryhmien edustajista valtaosa tuntee pelonsekaista levottomuutta siitä, että se tekee yhteiskunnan kannalta epäviisaan ratkaisun, mutta ajattelee, että mitäs siitä, suistetaan tämä Esko

Ahon hallituksen päälle, niin sillähän siitäkin päästään.

Ei tämä tällä tavalla ole. Toki olemme hyväksyneet Maastrichtin sopimuksen ja siinä myös Rahaliittoon liittymisen, eikä sitä kiistetäkään. Onhan se Ahon hallituksen aikana eri asiakirjoissa ja puheenvuoroissa selkeästi tullut esille. Tuota varaumaa ei ole, muuta kuin erään ministerikongressin pöytäkirjassa on merkintä siitä, että Suomen eduskunta tekee aikanaan liittymisestä päätöksen. Siitä huolimatta, pelokkaat ja levottomat hallitusryhmien edustajat, kyllä te voitte aivan vapaasti äänestää Emu-liitintään vastaan, koska meillä on siihen oikeus. Tämä eduskunta päättää siitä, liitymmekö siihen nyt vai emme. Turhaa tässä tapauksessa on työntää siitä vastuuta Ahon hallitukselle. Kun äänestätte tämän asian puolesta, niin vastatkaa myös omistanne, me vastaamme omistamme. Mutta kuten sanottu, nieleskellyt olen ihan selkeästi tuossa, kun muutamat kaikkein herkkäpuheisimmat teistä ovat yrittäneet selitellä tätä asiaa.

Rouva puhemies! Tämä oli sellaista vähän ylimääräistä asiaa, mutta ehkä hiukan ylimääräisenä haluan vielä tuoda esille sen, mitä olen mietiskellyt, tätä vuosien varrella muuttunutta suhtautumista Euroopan unioniin ja integraatioon.

Jos muistelen 90-luvun alkua, niin ei oikein uskallettu puhuaakaan EY:stä sen paremmin kuin EU:sta. Silloinhan tietysti tuo itäinen hirmu oli lähellä ja sekin vähän vaikutti puhehaluihimme. Mutta vielä siinä vaiheessakin, kun Euroopan unionin jäsenhakemus jätettiin sisään, niin se tiettyllä tavalla kuin silmät seinässä heitettiin menemään ovesta niin kuin se mies, joka tulee kotiin aamuyöstä, kokeilee heittää ensin ovesta hatun, että jos se pysyy sisällä, niin sinne uskaltaa itsekkin mennä. Joko vaimo nukkuu hyvin tai ei ole kotona lainkaan. Suhtautuminen asiaan oli sellaista väihkimistä, mutta tänä päivänä mehän mesomme keskellä Euroopan unionia ja Rahaliittoa niin kuin pojat: oikein reteesti, ja toisaalta se on ihan hyväkin.

Ajatellaan liittovaltiokysymystä, joka on itsestäänselvä ja edessä oleva asia. Jos Euroopan unioni haluaa pysyä koossa, niin sen on koko ajan syvennyttävä, laajenee se tai ei. Nimenomaan laajenemisenkin ehtona on syventyminen, ja esimerkiksi juuri yhteiseen rahaan ja puolustukseen siirtyminen ovat syventäviä toimia. Syventäminen on välttämätöntä, mutta yhtä välttämättömästi syvenemisen päässä on seinä, jossa lukee liittovaltio, ja siihen me hyvin lyhyellä aikataululla lyömme päämme. Mutta aikaisem-

min tätä ei ole uskallettu sanoa, vaan on kauhisteltu, kun joku on liittovaltiosta täällä puhunut. Jos nyt katsoo mietintöä, niin siellä aika selkeästi, mutta eri nimikkeellä sanotaan tämä.

Ed. Tuomioja, jota suuresti arvostan ja olen oppinut arvostamaan tämän eduskunnan aikana, aivan selkeästi näki tämän asian puheenvuorossaan, vaikka hän ei sanonut, että tämä on ehdottomasti liittovaltio, mutta tämä on sen kehityksen tulos. Jos minä keskustelen teidän kanssanne, arvoisat kansanedustajat, kahvikuppipöydässä, niin lähes kaikki ovat sitä mieltä, että tämä ilman muuta johtaa liittovaltioon, mutta täällä sitä ei sillä tavalla sanota.

Mutta näin se keskustelu on kehittynyt. Toisin sanoen me olemme tämän pirun kanssa tulleet tutuiksi ja keskustelemme siitä niin kuin tätä päivää, tällä tavalla, ja nyt me myönnämme jo pikkuhiljaa, mitä tämä koko systeemi on, kun alamme olla siinä vaiheessa, että pää lyö sinne peräseinään, missä lukee liittovaltio.

Rouva puhemies! Nyt pääsen vihdoinkin tähän asiaan, ihan lyhykäisesti. Minä olen katsellut näin, että tätä Euroopan unionia puolletaan tai vastustetaan kahdella perusteella. Toinen niistä on tunneperäinen asia, toinen on taloudellis-poliittinen.

Mietinnössä samaten kuin tiedonannossa-kaan ei juuri puututa tähän tunneperäiseen asiaan, joka tarkoittaa oman rahan menettämistä, itsenäisyyden menettämistä, sitä, mitä on Kollaalla ja Taipaleenjoella puolustettu ja sillä tavalla. Sitä tunneperäistä asiaa ei siellä tuoda esille eikä näin ollen eurorahaan, euroalueeseen, liittymistä edes puolustella näillä tunneperäisillä asioilla. Se on aivan luonnotonta.

Sen sijaan tämä taloudellis-poliittinen puoli on se, jolla puolustellaan niin tiedonannossa, mietinnössä kuin täällä hallituspuolueiden edustajien puheissakin ja yritetään esittää, kuinka hienoja tulevaisuudenkuvia meillä on, jos menemme Emun kolmanteen vaiheeseen. Mutta kun minä olen tutkinut sitä, niin minä en löydä sieltä yhtään ainutta sellaista asiaa, joka olisi uutta ja positiivista.

Puhutaan vakaudesta. No, onhan meillä vakaus tänä päivänä, mutta ehkä se tarkoittaa Emun aikana sellaista palsamoitua köyhyyttä, joka on vakaa, samalla kohdalla, mutta suuri köyhyden tila. Tällainen minulla on tullut siitä mieleen eikä mikään muu. Mikä vakaus se on, joka siellä on verrattuna esimerkiksi tämän hetken Suomeen, vaikka otammekin velkaa? Mitä me tulemme sieltä saamaan enemmän?

Kasvu: Meillä on valtava kasvu. Euroopassa eniten meidän talouskasvumme pyörii tällä hetkellä, emmekä ole ollenkaan Emun kolmanteen vaiheeseen liittyneitä ja euroalueeseen tässä mielessä.

Inflaatio: Meillä on Euroopan pienin inflaatio. Miten se enää voi parantua, jos menemme euroalueeseen, kun me olemme nyt jo kärjessä siinä?

Korot: Meillä on Euroopan alhaisimmat korot, ja tiedämme varsin hyvin, että ne alkavat kohta nousta, kun mennään euroalueeseen. Ne nousevat 1—1,3 prosenttia, kun menemme euroalueeseen.

Kilpailukyky: Sveitsiläinen tutkintainstituutti on tutkinut, että Suomessa on Euroopan parhain kilpailukyky. Mitä se auttaa, jos menemme Euroopan unioniin? Ei mitään.

Minä haluan kysyä, mitä sellaisia etuja meillä on Euroopan raha-alueeseen liittymisestä, Emun kolmanteen vaiheeseen liittymisestä, joita ei meillä jo nyt ole. Ei ole yhtään ainutta, jos ollaan rehelliisiä. Sen sijaan uhkakuvat ovat valtavat.

Ensinnäkin Euroopan unionin alue, sehän on tämä Emu-alue, on koottu sairaalle pohjalle, toisin sanoen keinotekoisesti, tehty kaikenlaisia kirjanpidollisia hokkuspokkustemppeja, että jotkut Belgiat ja Italiat ja muut pääsevät sinne tulemaan, jotka eivät ole alkuunkaan siinä kunnossa, mitä Emu-kriteerit tarkoittavat. On selvää, että tällainen pohja, kun Emu luodaan, on sairas taloudellisesti. Siellä on jännitteitä, jotka alkavat sen jälkeen purkautua, kun se alkaa toimia. Tällaisella talousalueella ei myöskään Suomi tule menestymään.

Nyt kun meille tulee näitä epäsymmetrisiä häiriöitä, toisin sanoen häiriöitä tuotannossa ja kaupassa, siis esimerkiksi metsäpuolelle, millä tavalla me niitä pystymme korjaamaan, kun olemme Emun jäseniä? Emme millään.

Puskurit: Eihän sellaisia puskureita olekaan eikä niitä tehdäkään. Ne ovat utopistisia puheita, joilla ammattiyhdistysliike on yrittänyt sumuttaa jäseniänsä.

Puhutaan taseista. Vaikka firmalla olisi kuinka hienot taseet, jos se ei pysty myymään tuotantohinnoilla puuta ja sen jalosteita ulospäin, niin kyllä se taseensa pitää itse, mutta pistää työntekijät pihalle ja sillä siistiä ja alkaa myydä vasta siinä vaiheessa, kun hinta on sen tyyppinen ja kysyntä, että se kannattaa. Jos te luulette, että firmat alkavat taseilla ja siihen perustuvalla varallisuudella pitää työntekijöitä työssä, joka ei kannata, niin kyllä sekin on aika tavalla utopistista.

Mitä sitten, jos euroalueessa ollessamme tällainen maa, joka koko ajan velkaantuu, joka on itsekkin taloudellisesti sairas, joutuu tällaisten häiriöiden kohteeksi, kun alkaa lama, kun me emme pärjaisi sittenkään, vaikkamme olisi euroalueen rasittamia? Me emme tällä hetkellä pärjää. Jos meille tulee sellainen lama, kuin oli 90-luvun alussa, nykyisillä taloussysteemeillä, niin meillä valtatiet täyttyvät kerjäläisistä. Näin on asia, ja näin tulee tapahtumaan myös euroalueen yhteydessä vielä pahemmin.

Ei meillä ole mitään mahdollisuuksia, jos tulee tällainen epäsymmetrinen häiriö, jotka ovat meillä tuttuja ja joiden pohjat ovat aivan samantaiset kuin ennenkin. Meillä ei ole tuotanto- ja elinkeinoelämä mitenkään monipuolistunut sillä tavalla 90-luvulla, että ne estyisivät. Kyllä huonosti tulee käymään, kun mennään, se on aivan varma.

Mutta se on selvä asia, että ne, jotka äänestävät nyt myönteisesti, panevat sen Esko Ahon hallituksen syyksi. Me olemme vain ihan tahdotomia napinpainajia, koska Esko Aho on jo tehnyt päätöksen. Mutta tämä ei pidä paikkansa eikä tämä ole totta.

Rouva puhemies! Menee vähän yli, mutta sanon pari asiaa vielä.

Devalvaatiosta. Sosialidemokraatit ovat sanelleet keskustasta, että se on devalvaatiopuolue. Harvoin keskusta on ollut vähemmistöhallituksena, kun devalvaatiot on tehty. Kyllä siellä demarit ovat aina olleet mukana aisaa vetämässä. Lakatkaa puhumasta devalvaatiopuolueesta. Itse olette olleet niitä samoja devalvaatioita tekemässä. Aina on onnistuttu. Palkansaaajat eivät ole koskaan kärsineet, koska nämä menetykset on ylikompensoitu palkankorotuksilla. Ei koskaan. Ainoat, jotka eivät ole menestyneet, ovat eläkeläiset ja tämän tyyppiset. Palkansaaajat ovat saaneet aina kompensaaion. Näin on asia. Se on eri asia, jos devalvaatio ei onnistunut tämän vuosikymmenen alussa. Asia oli poikkeuksellinen, mutta devalvaation olisi pitänyt olla 35 prosenttia kerralla. Silloin se olisi vaikuttanut. Oltiin liian varovaisia.

Rouva puhemies! Joka tapauksessa tässä pistää oikein kätensä ristiin ja sanoo hyvästit Suomen markalle, joita on pajatsoon hakattu ja joilla on tavaroita osteltu nämä vuosikymmenet, suomalaiselle markalle ja samaa myötä muutaman vuoden kuluessa suomalaiselle itsenäisyydelle. Kun lyömme päämme sinne peräseinään ja katsotaan peilistä otsaan, siinä lukee liittovaltio mutta väärin päin.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Aluksi, ed. Aittoniemi, teillä oppositiossa on kaikki oikeudet äänestää järkevästi ja vastuuta kantaen Emun puolesta.

Itse asiasta eli Suomen liittymisestä tai ei-liittymisestä Emuun on kaikki oleellinen sanottu ja moneen kertaan. Niinpä esitän oman kantani lyhyesti ja toivottavasti selkokielellä.

Jos ja kun Emu syntyy niin laajana, mitä on annettu ymmärtää, eli 11 valtiota tulee mukaan, niin että Saksa ja Ranska ovat joukossa, on mielestäni Suomen kansallinen etu olla ensimmäisten joukossa mukana.

Lopuksi ilmoitan olevani samaa mieltä Suomen keskustan suuren valiokunnan eriävässä mielipiteessään esittämän ajatuksen kanssa, että "alueiden voimavarat on käytettävä hyödyksi kasvattamalla maakuntien päättäväisyyttä". Jatkan omalta osaltani edellä mainittua lausetta sanoilla "lisäämällä maakuntien taloudellisia ja muita resursseja". Voimakkaat ja itsensä uskovat maakunnat ovat yksi Suomen voimavaroista Emussakin.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa rouva puhemies! Minä ihailin suunnattomasti ed. H. Koskinen äskeistä puheenvuoroa. Jos kaikki ymmärtäisimme tuolla lailla puhua ja noin lyhyesti, niin saisimme hyvän maineen historian tutkijoiden silmissä. Mutta kun olen ehtinyt näitä harakanvarpaita kirjoitella pitkin iltapäivää kello 14:stä alkaen silloin tällöin, mitä mieleen tuli, en voi niitä olla käymättä tässä läpi jo pelkästään juuri historian vuoksi, jotta valtiotieteen opiskelijoilla olisi tulevana vuosina mahdollisuus tehdä tutki-
musta meidän puheenvuoroistamme.

Täällä on puheenvuoroissa melkein kaikki sanottu, myönteiset ja kielteiset puolet, mutta koska mielelläni suoritan tekstikritiikkiä, olisin halunnut kajota eräisiin tunnepohjaisiin, tunteella pidettyihin puheisiin, joita tänään on kuultu. Edelleen olisin kajonnut muutamaan historialliseen seikkaan tämän rakkaan isänmaamme osalta.

Ed. Vistbacka puhui erittäin tunnevoittoa vetäen veteraaneista, kuinka veteraanit tulipalopakkasissa talvisodassa ja jatkosodassa tekivät työn, joka pelasti maamme itsenäisyyden. Tätä mieltä me olemme toki kaikki, ja Neuvostoliiton kaatumisen jälkeen on ollut selkeästi havaittavissa, että tässäkin talossa olevat kaikki ovat sitä mieltä, että arvostamme veteraanien työtä. Onneksenne se on näkynyt näinä vuosina, joita minä olen tässä talossa seurannut, myös valtion suh-

tautumisessa erilaisten kuntoutus- ym. etuisuuksien antamisessa.

Kunniavelkaa ei tietenkään voida rahalla kukaan maksaa, mutta nyt kajoaisin ed. Vistbackan puheeseen. Hän käytti mielestäni väärin veteraanien työtä, kun hän oletti, että Emuun meneminen olisi isku veteraanien tärkeälle työlle viime sotien aikana. Hän viittasi jopa itsenäisyyden menettämiseen. Asia on kuitenkin juuri päinvastoin. Veteraanien työ antoi meille mahdollisuuden itse nostaa maamme taloudellisen tilan sellaiseksi, että saavutimme EU- ja Emu-kelpoisuuden. (Ed. Aittoniemi: Ja sitten myydään kaikki!) — Sitä ei nimenomaan myydä.

Emuun meneminen tässä vaiheessa oli nimenomaan suoranaista jatkoa sotaveteraanien, rintamamiesveteraanien, työlle. Vihdoinkin olemme lunastaneet paikan sieltä, mihin me kuulumme, eli länsimaiden kulttuurin piiristä, johon olemme aina tahtoneet mennä mutta emme ole kyenneet taikka meille on tullut ylivoimaisia esteitä milloin mistäkin ilmansuunnasta. Meidän sopii tällä hetkellä todella kysyä, miten maa makaisi, jos veteraanit eivät olisi aikanaan onnistuneet tehtävässään. Sitä sopii mennä Viipuriin ja muille luovutetuille alueille katsomaan, missä tilassa Suomi olisi.

Muutenkin olen havainnut, että ed. Vistbackan ohella erityisesti keskustan tai, sanotaan, muidenkin oppositiopuhujien puheista kuultaa mustamaalaus, kaunaisuus, heikko itsetunto ja alistuneisuuden piirre. Näissä kuultavat alistetun suomalaisen ominaisuudet, jotka ovat syntyneet niiden noin tuhannen vuoden aikana, jona olimme Ruotsin vallan alla ja myös runsaan sadan vuoden ajan tsaristisen Venäjän vallan alla.

Olisi vihdoinkin Suomen keskustankin piirissä hyvä havaita, ettemme ole enää lakki kädessä kulkijoita, vaan että me kykenemme johonkin, johon eivät ole kyenneet meidän aikaisemmat valtiamme Ruotsi ja Venäjä. Ruotsi ei ollut täyttänyt kriteereitä Emuun menemisessä, ja kestää varmaan vuosia, ennen kuin se sinne pääsee tai tulee. Venäjän osalta voi olla kysymys erittäin useasta vuosikymmenestä. (Ed. Elo: Vuosituhannesta ehkä!)

Täällä on muutama edustaja tuskailnut markkamme perään, kuinka Snellmanin aikanaan aikaansaama markka nyt uhrataan euron alttarille. Nämä, jotka markkaa kaipailevat ja haikailevat, eivät muista, että markka on ollut meillä tarkkaan sanoen 138 vuotta, meidän ikioma markkamme. Sen sijaan sitä ennen meillä oli noin runsaan tuhannen vuoden aikana mitä erilaisim-

pia rahoja: Oli taalari, sitten tuli vähän hienompi riikintaalari. Olipa yhdessä vaiheessa, oliko se hattujen ja myssyjen aikana, riksi. Sen jälkeen tuli Ruotsin kruunu ja tämän jälkeen vielä rupla. Euro kelpaa varsin hyvin ja mainiosti vaihteeksi ja varsinkin, kun se on vahva ja vakaa rahayksikkö.

Ed. Kuisma valitteli puheenvuorossaan sitä, että olemme liittymässä Saksan johtamaan EU-Emuun, ja katsoi, että olisi sopivampaa etsiä kumppaneiksi yhteistyölle esimerkiksi USA:ta tai Pohjoismaita. Minusta tuntuu, että ed. Kuismalle on varmaan jäänyt vanhoilta, hänen elämänsä varhaisemmilta ajoilta mieleen se Saksa, joka vuonna 1918 hyökkäsi Suomeen, ja se Saksa, joka toisessa maailmansodassa hyökkäsi meihin kaikkiin Euroopan maihin. Nyt toimiva ja Euroopan unionin johtavana valtiona oleva Saksa on harjoitellut demokraattista järjestelmää vuodesta 45 alkaen ja on aivan eri Saksa kuin silloin. Se myös kykeni tekemään välttämättömyydestä hyveen. Tosiasiahan on, että Hiili- ja teräsyhteisö, joka oli EU:n siemen, perustettiin sen vuoksi, että Saksa ei olisi kyennyt aloittamaan sotaa, että ei olisi kyennyt käyttämään hiili- ja teräsvarojaan kuulematta naapureitaan. Mutta nyt, kun EU- tai yhdentymiskehitys meni pidemmälle, Saksa on saanut siellä johtavan roolin. Meillä ei ole mitään syytä ed. Kuisman tavoin hyljeksiä tätä maata.

Eniten minua ovat niistä puheenvuoroista, joita olen kuunnellut, sikäli kuin niitä on jaksanut kuunnella, ihmetyttäneet Suomen keskustan edustajien puheenvuorot. Erittäin älykkäinä pitämäni naiset ja miehet ovat puhuneet aivan vakavissaan samalla tyyllillä kuin muutama vuosi sitten saman ryhmittymän monet jäsenet puhuivat EU:hun liittymistä vastaan. Yhtyisin ed. Kiljusen puheenvuoroon siltä osin kuin hän puhui punamultayhteistyön mahdollisuuksista tulevaisuudessa. Tällaiset puheet eivät innostuta — uskon näin — ainakaan meidän ryhmäämme punamultayhteistyöhön. Koetamme kestää kokoomuksen koppailua ainakin näillä näkymillä paremmin kuin keskustan tällaista kaksikasvoisuutta, jota nämä puheenvuorot edustavat, koska eivät he voi todella tosissaan olla, kun heidän monen taustat tiedän ja kyvyt, tässä talossakin esiintyneet kyvyt. (Ed. Elo: Ei se kokoomuksenkaan kanssa mitään herkkua ole!) — Minä sanoinkin, että kestämistä on kokoomuksen koppailussa, vähän niin kuin rupeaa isännäksi. Joskus tulee se mieleen tässä talossa.

Kansalaiset ovat muuten erittäin tyytyväisiä — ihan tämä tyytyväisyys pursuaa ainakin niistä, joiden kanssa olen keskustellut — siihen että Emusta ei suoriteta kansanäänestystä, ettei heidän tarvitse päättää Emuun menosta kansanäänestyksen muodossa neuvoa-antavasti. Monet ovat lausuneet perustelunsa aivan rehellisesti. Asia on ihmisten mielessä niin monitahoinen, että eivät siihen edes professori Pekkarinen eivätkä muutkaan viisaat ole varmoja perusteluja antaneet. Se on tulevaisuutta, jossa meidän pitää yrittää toimia niillä pelisäännöillä, joita tulee.

Muutaman sadan sivun verran olen lukenut muodostaakseni omaa käsitystäni, tai sanoisin paremminkin: vahvistaakseni sitä, muun muassa ryhmämme puheenjohtajan ed. Erkki Tuomiojan kirjoittamia pamflettikirjoja. Kun kansalaiset ovat pyytäneet, että sanon pari niistä lukuisista, kymmenistä, perusteluista, joita minä pidän tärkeimpinä, olen sanonut, että toinen niistä liittyy turvallisuuspolitiikkaan ja toinen nimenomaan talouspolitiikkaan.

Turvallisuuspolitiikka on olennaista siinä mielessä, että kun olemme EU:n kovassa ytimessä eli Emussa, jos jokin kansa tai valtio jostakin syystä aikoo tai ajattelee suunnata meihin aggressioita joko taloudellisesti tahi jopa sotilaallisesti, on vuorentarvasta, että ilman sotilasliittoihin kuulumistakaan Euroopan unionin keskeiset valtiot tulevat ärähtämään ja nämä haaveet karisevat äkkiä mahdolliselta aggressiiviselta osapuolelta. Jatkossa, mikäli Länsi-Euroopan unioni kehittyä, pidän sen kehittämistä huomattavasti parempana ja tärkeämpänä kuin Natoa, koska Atlantin takana on erilainen maailma, erilaiset arvostukset, erilaiset ihmiset kuin Euroopassa, vanhalla mantereella, jolla elämme.

Toinen tärkeä asia on minusta tämä, joka on tietyllä tavalla poliittisempi ja taloudellinen, että muodostuu yhä tiivistyvä ylikansallinen julkishallinto, jota EU ja Emu edustavat. Se pystyy suitsimaan kansainvälistä kapitalismia, mihin eivät yksittäisen kansallisvaltion kynnet kykene.

Lopuksi olisin vielä todennut sen, että mitä tiiviimpi ja yhtenäisempi Eurooppa muodostuu, sen paremmin ovat Suomen itsenäisyyden takeet taotut, oltaisiinpa sitten liittovaltiosta mitä mielä hyvänsä.

Lopuksi olisin todennut erään positiivisen puheenvuoron nimenomaan ed. Kantalaisen suulla. Hän ei maininnut ajattelijaa, filosofia, ketä siteerasi, mutta totesi, että ”jos ei itse aiheuta pölyä, joutuu nielemään sitä”. Tämä nimenomaan ajatellen Suomen keskustan irvokkaita

puheenvuoroja tänä päivänä ja eilisen päivän ja illan aikana pätee.

Ed. K n a a p i : Arvoisa puhemies! Meidän Emu-keskustelussamme kosketeltiin pitkään lähinnä Talous- ja rahaliiton suotuisia vaikutuksia euroalueeseen osallistuvien maiden yleiseen taloudelliseen kehitykseen. Kuitenkin rinnalla on alettu kiinnittää huomiota Emun luonteeseen myös hyvinvointivaltiota ylläpitävänä ja kansalaisten hyvinvointia turvaavana hankkeena. Kun Suomen liittyminen euroalueeseen auttaa ylläpitämään vastuullista ja vakaata talouspolitiikkaa, se ei suinkaan voi olla uhkatekijä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehitykselle ja kansalaisten sosiaalisen turvallisuuden takaamiselle vaan päinvastoin.

Suomen jäsenyyttä Talous- ja rahaliitossa vastustavat tahot ovat pelänneet, että Suomen lisääntyvä yhdentymisen pakottaisi Suomea lähestymään ilmeisesti omiamme huonompina pidettyjä mannereurooppalaisia sosiaalipolitiikan malleja. Sosiaalipoliittisia linjauksia ja uudistuksia päätetään kuitenkin jatkossakin kansallisten tavoitteiden mukaisesti. Taloudellinen liikkumavara tulee olemaan Emusta riippumatta rajallinen, ja oleellista on, kuinka se käytetään ja mistä liikkumavaraa löydetään lisää. Meidän on joka tapauksessa kyettävä uudistamaan hyvinvointivaltiotamme kansantalouden kantokyvyn mukaisesti, olemmepa euroalueen sisä- tai ulkopuolella.

Vaikka päätökset sosiaaliturvasta ja hyvinvointipalveluista ovat omissa käsissämme, se ei luonnollisestikaan tarkoita, ettei meidän tulisi jatkuvasti arvioida omaa hyvinvointivaltiotamme myös kansainvälisen vertailun näkökulmasta. Mekään emme ole täydellisiä, vaan opittavaa on varmasti puolin ja toisin. Me Suomessa voimme ylpeillä muun muassa pitkälle kehittyneillä perhepoliittisilla tukijärjestelmillä ja lasten päivähoitolla. On nähty, että pohjoismainen hyvinvointivaltio on tulonsiirroillaan ja palvelutarjonnallaan mahdollistanut naisten laajamittaisen siirtymisen kotoa työmarkkinoille. Kuitenkin valtion vastuun korostaminen esimerkiksi lasten päivähoitojärjestämisessä voi johtaa myös helposti yksipuoliseen ja kovin vaihtoehdottomaan palvelutarjontaan.

Useissa EU-maissa on esimerkiksi lastenhoitojärjestelmiä kehitetty työpaikkakohtaisesti siten, että työnantaja on järjestänyt työntekijöilleen lastenhoidon ja kantanut osan siitä aiheutuvista kustannuksista. Lastenhoitopalveluita tar-

joavat monissa Euroopan maissa usein myös erilaiset vapaaehtoisjärjestöt ja yksityiset yritykset julkisen sektorin ja työnantajien lisäksi. Palveluiden monipuolisuus tarjoaa lasten vanhemmille runsaasti mahdollisuuksia valita omiin tarpeisiinsa parhaiten sopivan vaihtoehdon.

Mielestäni myös Suomessa tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota hyvinvointipalveluiden järjestämistavan monipuolistamiseen. Palveluita voitaisiin jatkossa tuottaa entistä enemmän esimerkiksi yhteistyössä niin avoimen kuin kolmannenkin sektorin kanssa. Yksityisten hyvinvointipalveluiden yleistyminen saattaisi tarjota erityisesti naisille uusia tilaisuuksia yrittäjyyteen.

Euroopan yhdentyminen on mielestäni nähtävä mahdollisuutena, jossa jäsenmailla on tilaisuus vapaaehtoisuuden pohjalta ottaa toisistaan mallia ja vuorovaikutteisesti kehittää hyvinvointimallejaan omista lähtökohdistaan. Korostan erityisesti, että nyt puheena oleva Talous- ja rahaliitto ei siihen kuitenkaan ketään pakota.

Hyvinvointivaltion laajetessa valtio on ottanut huolehtia monista sellaisista tehtävistä, jotka aiemmin ovat kuuluneet perheelle. Naiset ovat usein siirtyneet hoitamaan entisiä työtehtäviään palkkatyönä. Kun naiset ovat miehiä useammin sijoittuneet julkiselle sektorille ja palveluammatteihin, sosiaali- ja terveystalouteen, on se merkinnyt työmarkkinoiden sukupuolista jakautuneisuutta.

Haluan vielä kiinnittää huomiota seikkaan, josta puhuin jo lähetekeskustelussa, nimittäin siihen, että erityisesti Emu-valmiuteen liittyvät rajoitukset inflaation suhteen ovat omiaan lisäämään sukupuolten välistä tasa-arvoa. Korkeasta inflaatiosta ja sen hoitokeinona käytetyistä devalvaatioista ovat hyötäneet lähinnä miesvaltaiset vientialat, ja devalvaatioiden seurauksien maksajina ovat olleet kotimarkkina-aloilla ja julkisella sektorilla työskennelleet naiset. Toisaalta devalvaatioiden seurauksena miesvaltaisten vientialojen palkanmaksukyky on lisääntynyt, mistä ovat olleet konkreettisina tuloksina palkkaliikumukset ja niiden kiihdyttämä inflaatio. Palkansaajina naiset ovat olleet miehiin verrattuina epätasa-arvoisessa asemassa myös liukumien seurauksena eriytyneen palkkatason kehityksen myötä. Vaikka kyseessä ei ole nollasummapelejä sukupuolten välillä, tulkitseen kuitenkin, että Emu on tästä näkökulmasta tasa-arvon kaveri.

Arvoisa puhemies! Olen tyytyväinen siitä syvästä ja kattavasta selvitystyöstä, jota valtiolta on tehnyt Suomen Emu-jäsenyyden etujen

ja haittojen mahdollisimman perinpohjaiseksi kartoittamiseksi, ja kannatan Suomen liittämistä euroalueeseen sen toteutuessa ensi vuodenvaihteessa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Rehula: Arvoisa rouva puhemies! Emu-juna on osaltamme viimeisellä asemallaan. Takana on hyllymetreittäin selvityksiä, joiden lopputulos tiedettiin etukäteen. Ensin asetettiin tai oikeammin päätettiin tavoite ja lopputulos, jonka päälle on kerätty kuorutusta niin, että riittävä määrä tukijoita ja myönteisesti suhtautuvia löytyy. Harvojen missiosta on tulossa arkipäivää, elävää elämää jokaiselle suomalaiselle, halusimme tai emme. Viisaammat tietävät, ja se tuntuu riittävän ainakin heille itselleen.

Usko, toivo, uho ja ylimielisyys kuvaavat omalta osaltaan hyvin taaksemme jäämässä olevaa prosessia. Kysymyksiä esittävät, puhumattaan kritiikin ilmaisijoista, ovat likipitään saaneet jäädä vaille vastauksia. Jäljelle on jäänyt korkeintaan paheksunta ja mustamaalaajiksi leimaaminen, niin kuin tässä äskenkin jo kuulin, sikäli kun on vaivauduttu asiallisiin perusteluihin ja argumentaatioihin kommentoimaan. Yhden totuuden opille ei ole ollut eikä näytä vatedeskään olevan vaihtoehtoja, tai jos niitä olisi, niistä ei ainakaan saisi puhua ääneen, se ei ole hyväksyttävää eikä sallittua.

Nämä samat piirteet ovat leimanneet tätäkin keskustelua. On todisteltu ja lueteltu omaan päätöksentekoomme edelleen kuuluvia asioita. On vakuutettu, että ne riskit, joita nyt joudutaan ottamaan, kannattaa ottaa. On todisteltu sitä, ettei Emun ulkopuolelle jääminen, niin totta kuin se onkin, toisi ainakaan helpompaa tulevaisuutta kuin nyt näköpiirissä on. Mahdolliset ongelmat on haluttu lakaista maton alle. Voi hyvin kysyä, eikö hallituksen sisällä ole sijaa edes rakentavalle kritiikille. Sopinee kalkkiviivoista huolimatta niin ikään kysyä, eikö Emu kaikkivoimaisuudesta huolimatta kestä kritiikkiä. Eikö ollakaan niin vahvalla pohjalla kuin on haluttu osoittaa ja väittää?

Totta on se, ettei kenenkään kannalta ole huono asia, että talouden kehitys saa ainakin toivotavasti uutta vakautta ja tasapainoa. Jokaisen etuna voi pitää myös inflaation ja korkojen pysymistä alhaalla, vaikka korkojen osalta onkin

käymässä niin, että Suomi sopeutuu tulevaan tilanteeseen omia saavutuksiamme korkeammalla eurotasolla.

Varsinkin yritystoiminnan kannalta voidaan pitää erinomaisena sitä, että valuuttaan kohdistuvat paineet ja riskit jäävät historiaan. Niin ikään valuutan vaihtoon liittyvät ennakkointiongelmien poistuvat. Hyvä niin! Saavutettujen etujen mittaaminen on kuitenkin hankala asia. Aivan perustellusti voi arvioida, että Lipposen hallituksen Emu-linjalla ja Suomen kannalta hyvin huonosti yhteensopivalla valuutta-alueella maamme Emu-jäsenyys on nykyoloissa suuri riski.

Arvoisa rouva puhemies! Emu-olosuhteisiin sopeutumisesta meillä itse kullakin on kuluva vuosikymmenen ajalta kokemuksia aivan riittävästi, ja jäljet näkyvät. Miten sitten on jatkossa? Niin kuin on yritetty todistaa, nyt on suunnattava kaikki voimavarat niihin uudistaviin toimenpiteisiin, joilla me selviydymme jatkossa.

Euroopan tasolla on hyvin ymmärrettävissä se tosiasia, miksi Emua synnytetään. Isänmaaton rahan valta tarvitsee vahvoja vastavoimia. Eurooppa menestyäkseen maailmantalouden puristuksessa on riittävän suuri alue toimijaksi USA:n tai Japanin rinnalla. Voinee jopa sanoa, että Emu on jäsentensä yritys vastaiskuun. Mutta kun samanaikaisesti tiedetään, että vähintäänkin yhtä suuri merkitys kuin on taloudellisilla perusteilla, on poliittisella päätöksenteolla, niin jälleen jää kysymään ja odottamaan vastausta, pitäisikö meillä sittenkään olla niin kiire ja kenen etujen mukaista on tämä nopea etenemisvauhti.

Tässäkin salissa istuu lukuisa joukko niitä edustajia, jotka sanovat tärkeimmäksi tehtäväkseen hyvinvointivaltion ja sen perusteiden puolustamisen. En ole vielä juuri missään yhteydessä kuullut enkä juurikaan lukenut siitä, miten tämä käytännössä jatkossa tapahtuu. Uhkakuvia hyvinvointivaltion tulevaisuudelle on riittävästi. Suuren valiokunnan mietintö toteaa hyvinkin ylimalkaisesti ” - euroalueeseen siirtymisellä näyttää olevan suhteellisen vähän välitöntä vaikutusta esimerkiksi verotukseen, työllisyyteen tai aluepolitiikkaan”. Sosiaaliturvasta tai muista hyvinvointiimme kuuluvista peruspilareista ei tässä yhteydessä ole minkäänlaista mainintaa.

Tämä tosin noudattaa jo tiedonannossa valittua kylmää ja teknokraattista linjaa, joka toimii eduskuntakäsittelyn pohjana. Käsiteltävinä olevista asiakirjoista luulisi löytyvän kaiken oleellisen ja kenen tahansa luettavissa olevana tiivist-

tyssä muodossaan. Näin ei kuitenkaan käytännössä ole. Tämäkin osoittaa valitun toimintalinjan tyyliä.

Lienee kuitenkin tarpeen miettiä mahdollista ja ainakin historian valossa jollakin aikavälillä eteemme tulevaa taloudellista taantumaa. Olisi kaiketi hyvä, että eri tahoilla on tiedossaan vaihtoehtoisia suunnitelmia siitä, miten jatkossa tullaan asioita hoitamaan ja mitkä ovat keinot. Emu siis vähentää keinovalikoimaa. Puskureiden nimiin on vannottu ja niillä on ostettu hanketta vastustavien osapuolien kannatusta. Kukaan ei varmuudellakaan toivo epäonnea tai tilanteen ajautumista talouden vaikeuksiin ja ongelmiin. Mutta.

Todelliseksi Emu-puskureiksi, jos niitä ylipäänsä on olemassakaan, ja ainoiksi vaihtoehtoiksi ovat jäämässä valtion budjetti, työvoiman määrä ja hinta sekä suomalaisten yritysten taaseet. Muista todellisista ja merkittävistä avun- tuojista ei ole juurikaan kuulunut, eivätkä edellä olevistakaan ainakaan kaikki halua puhua ääneen. Hurskastelua lienee ainakin se, että meitä viittä miljoonaa tulisi joku auttamaan, kun muillakin Emu-jäsenvaltioilla on omat murheensa ratkaistavanaan.

Jokainen varusmiespalveluksen käynyt tuntee Arskan, joka teki kaiken sen, mitä muut eivät halunneet tai viitsineet. Lipposen hallituskin tarvitsisi oman Arskan, näköpiirissä ei vain taida olla ehdokkaita. Pelkällä kikkailulla ei todellisuudessa selvitä, vaikka Emuun valmistautumisen viitteitä tästäkin on sisältänyt.

Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin useampaan kertaan on todettu, valtion budjetti ei nykytilanteessa täytä kovinkaan vankan puskurin edellytyksiä, kun jo alkumetreillä valtiontalous on alijäämäisessä tilassa. Toki ennusteet ja vakuutukset todentavat, että tilanne olisi muuttumassa, mutta silti voi kysyä, miten on jatkossa.

Menoleikkauspaineet verotuksesta ja muista yhdyntymisen mukanaan tuomista tekijöistä johtuen eivät ainakaan vähene. Hyvinvointivaltion perusteiden puolustajille voi jo tässä yhteydessä toivottaa menestystä työssään. Meistä jokainen varmasti toivoo parasta mahdollista tulevaisuutta, mutta vaarallisinta tässä tilanteessa mielestäni onkin joko sinisilmäisyys tai muuten vankka, pohjaltaan pettävä usko tulevaisuuden auvoisuuteen Emu-Euroopassa.

Lähtökohta kuitenkin kaikissa näköpiirissä olevissa olosuhteissa lienee se, että olemme yksin omien ongelmien kanssa täällä omalla niemellä. Apua lienee saatavissa vain niissä ti-

lanteissa, kuin siitä on yleisempää hyötyä. Tätä kun peilaa esimerkiksi sosiaaliturvamme tasoon tai toteuttamistapoihin muualla Euroopassa, voi todeta, että olemme aika yksin omine ongelmimme. Pelkkä myötätunto ei tällöin paljon auta. Olisi tarvittu ja tarvitaan välittömiä uudistustoimenpiteitä Suomen selviytymiseksi. Ennal-laan säilyttämisestä on päästä tekemisen ma-kuun.

Ei voi kuin toivoa, että se aika, jolloin edus-kunnassa kuulee ensimmäisen kerran toteamuk-sen, että emmehän me Emu-ratkaisua tehdes-sämme tienneet, olisi niin kaukana kuin mahdol-lista. Kovin paljon en olisi valmis vetoa lyömään senkään puolesta, että kaikki olisi niin valmista kuin hallitus ja eduskunnan enemmistö on esittä-mässä ja päättämässä. Emu tulee, Suomi ei ole valmis.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Mitä osallistuminen euroalueeseen Suomelle merkitsee? Omissa pohdinnoissani olen päätenyt siihen ja tullut vakuuttuneeksi siitä, että Suomal-le se merkitsisi ensinnäkin talouden vakautta, toiseksi työllisyyttä ja kolmanneksi rauhaa.

Suomelle Emu-kriteerien mukainen talouspo-litiikka olisi pitkälle tarpeen myös siinä tilantees-sa, jos Suomi päättäisi jostakin syystä jättäytyä euroalueen ulkopuolelle. Tuossa tilanteessa Suo-mi pienenä, syrjäisenä maana, pienenä kansa-kuntana, pienellä valuutalla olisi kaikin tavoin erilaisten spekulanttien armoilla.

Mitä oppositio on sitten tehnyt? Ensinnäkään oppositio ei ole kertonut, mitä hyvää euroalueen ulkopuolelle jättäytyminen Suomelle toisi tulles-saan. Se ei ole mitenkään kuvaillut sitä visiota, miten onnellista elämä Suomessa olisi, jos me jättäytyisimme tänne Peräpohjolaan euroalueen ulkopuoliseksi takamaaksi.

Oppositio sen sijaan voisi osoittaa linjakkuut-taan, jos se niin haluaisi, sen suhteen, että oppo-sitio seuraisi viime vaalikaudella mielestäni erin-omaisella tavalla viitoittamaansa Eurooppa-po-litiikan polkua. Se olisi ryhdikästä politiikante-koa, eikä oppositio minun mielestäni suinkaan menettäisi tässä kasvojaan, pikemminkin päin-vastoin.

Mutta nyt oppositio on valinnut poliittisen taktikoinnin tien. On aika luonnollista, että op-positio yrittää hyödyntää kaikin mahdollisin ta-voin tätä poliittista tilannetta ja kerätä ne irtopis-teet, mitä vastustavalla kannalla on kerättävissä. Mutta kuinka läpinäkyvää tämä onkaan? Kun kuunteli eiliset valtiovainvaliokunnan puheen-

johtajan ed. Mauri Pekkarisen puheet Suomen rajojen ulkopuolella, ne ovat mielestäni järkeviä ja hyväksyttäviä. Sitten kun hän lentää pari tun-tia Brysselistä Helsinkiin, hän puhuu ihan erilais-ta sanomaa täällä tänään. Tämä mielestäni käy-tännössä osoittaa opposition argumenttien ont-touden ja myös armottoman poliittisen taktisen pelin, jota oppositio tässä vain ja ainoastaan vaa-litaktisista syistä on kaiken aikaa käynyt. Todel-listen vaihtoehtojen esittäminen on ollut todella vähäistä.

Arvoisa rouva puhemies! Kaiken kaikkiaan aivan lopuksi totean mäkihyppytermein, että Suomi lähtee erinomaisen hyvässä asennossa hyppyrin nokalta. Todennäköisesti ja toivotta-vasti tuo hyppy kantaa tyylikkäästi ja pitkälle ja päättyy myös aikanaan turvalliseen alastuloon.

Näillä ajatuksilla haluan tukea hallituksen esi-tystä.

Ed. Vokkolainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Käydyssä keskustelussa euroalueeseen liittymi-sestä ovat vähemmälle huomiolle mielestäni jää-neet asian käytännön toteuttamiseen liittyvät asiat, ja tällä tarkoitan sitä, että tavallisen kulut-tajan kannalta näkökulma on tässä keskustelus-sa jäänyt mielestäni ohueksi. Jopa pääministeri tänään totesi näin — en tosin tiedä, mitä hän tällä ihan suoraan tarkoitti — että käytännössä asiaa ei juuri huomaakaan. Näinköhän asia on? Minä olen eri mieltä.

Euroopan unionin Talous- ja rahaliiton kol-mannessa vaiheessa kuluttajat, tavalliset ihmiset siis, kohtaavat uuden yhteisen rahan, euron, ja myös sen sadasosan: sentin. Tästä alkaen Talous- ja rahaliittoon osallistuviissa maissa hinnat sekä muut taloudelliset suuret ilmoitetaan euroina ja myös tietysti euron sentteinä. Ostokset makse-taan euroilla, siis aivan tavallista arkipäivää. Tätä ennen kansallisille valuutoille on annettu kiinteät arvot ja euro on otettu käyttöön raha-markkinoilla. Yhteinen raha on EU:n ja sen edel-täjien historiassa kansalaisten jokapäiväiseen elämään vaikuttavista uudistuksista tähän men-nässä näkyvin ja tuntuvin.

Suunniteltu rahauudistus on todella suuri kaikkiin taloudellisiin toimintoihin ulottuva muutos. Tämä muutos on monin verroin laajem-pi kuin mikään aikaisemmista rahauudistuksis-ta.

Rouva puhemies! Euroopan unionin neuvosto on jo vuonna 97 hyväksynyt periaatteessa euron käyttöönottoa koskevien asetusten sisällön. Näiden asetusten mukaan euromääräiset setelit ja metallirahat otetaan käyttöön euroalueella 1.1.2002. Euroilla korvattavat kansalliset rahayksiköt säilyvät laillisina maksuvälineinä enintään kuuden kuukauden pituisen siirtymäkauden aikana. Tämä siirtymäkauden tarkka pituus jää sitten kansallisesti päätettäväksi.

Talousvaliokunta käsitteli lausunnossaan varsin perusteellisesti euroon siirtymistä ja erityisesti tämän siirtymäkauden kannalta. Olisin toivonut, että myös suuri valiokunta olisi mietinnössään käsitellyt siirtymävaihetta ja kuluttajille tästä aiheutuvaa ongelmaa tai ainakin asiaa kuluttajien näkökulmasta. Talousvaliokunnan lausunto olisi antanut tähän mielestäni erinomaisen pohjan.

Valiokunta korosti, että Suomessa siirtymäkauden pituudeksi tulisi vahvistaa enimmäismäärä eli kuusi kuukautta. Katsoimme, että tätä puoltavat erityisesti käytännön seikat, mutta myös periaatteelliset näkökohdat. Tällä tarkoitetaan tietysti sitä, että siirtymäkauden tulee olla niin pitkä, että kaikilla on kohtuullinen mahdollisuus vaihtaa markkamääräiset käteisrahansa euroon. Meillä oli valiokunnassa se tavoite, että kansalaiset voisivat ihan helposti ja yksinkertaisesti siirtyä markasta euroon ilman minkäänlaisia erityisiä toimenpiteitä, normaalin kaupan käynnin ja vaihdannan avulla. Vaikka tietysti Suomen Pankki myöhemmin lunastaisikin markkoja, lyhyt siirtymäkausi voisi aiheuttaa monenlaisia muita, esimerkiksi erilaisia asenteellisia ongelmia. Selvää on tietysti myös se, että siirtymäkauden aikana molemmat valuutat ovat laillisia maksuvälineitä eli jos annat markat, saat eurot takaisin, tai kumminpäin vain.

Valiokunta käsitteli mielestäni hyvin ansiokkaasti siirtymävaiheen ongelmaa tavallisen kuluttajan kannalta. Katsoimme myös, että vähintään kuuden kuukauden aikana tuotteiden ja palvelujen hintojen tulisi olla sekä yksikkö- että vertailuhintojen osalta ilmoitettuina sekä euroissa että markkoissa. Esitimme toivomuksen kaupan päin, että se esittäisi mahdollisimman pitkään kaksoismerkinnät jo ennen eurosetelien käyttöönottopäivää sekä myös kauden päättymisen jälkeen. Katsoimme, että nimenomaan tämä olisi omiaan sopeuttamaan kansalaisia uuteen tilanteeseen. Pidän tätä hyvin tärkeänä asiana.

Rouva puhemies! On tietysti totta, että yhteisestä rahasta kuluttajille samoin kuin kansanta-

louksille yleisesti aiheutuvista ongelmista monet liittyvät juuri siirtymäkausivaiheeseen. On selvää myös se, että kuluttajien enemmistölle muutoksista ei varmaankaan aiheudu ainakaan ylipääsemättömiä ongelmia tai esteitä. Mutta joissakin väestöryhmissä, ja ajattelen erityisesti vanhuk-sia, näkövammaisia ja muita tämän kaltaisia ihmisryhmiä, uudet rahat saatetaan kokea hyvinkin vaikeina. Tässä tilanteessa tarvittaisiin paljon tietoa näistä asioista, ja uskon, että kuluttajajärjestöillä, eläkejärjestöillä ja tämän tyyppisillä kansalaisjärjestöillä informaation antajina on hyvin keskeinen merkitys.

Rouva puhemies! Pari näkökohtaa käydystä keskustelusta.

Keskustelussa on tuotu esiin usealta taholta kysymys yrittäjien suhtautumisesta euroalueeseen. Monessa puheenvuorossa on epäilty, että yrittäjät joutuvat vaikeuksiin ja tästä ei ole yrittäjille mitään hyötyä. Viitataan Suomen Yrittäjien lausuntoon, jossa yrittäjät toteavat, että "Suomen kansantalouden kehittymisen kannalta paras päätösvaihtoehto on liittyä Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen tiedonannon mukaisesti heti vuoden 99 alusta". Tämä on siis heidän yhteinen kannanottonsa. He toteavat, että "yhteisvaluutan tuomat tehokkuushyödyt parantavat ulkomaankauppaa harjoittavien suomalaisten pk-yritysten toimintaedellytyksiä muuttuvilla markkinoilla". On myös tuotu esiin kotimaisten yritysten asema, ja he toteavat, että "puhtaasti kotimarkkinoilla toimivat yritykset puolestaan hyötyvät Rahaliiton tuomasta rahataloudellisesta vakauudesta ja ennustettavuudesta". Yrittäjien mielestä "muihin päätösvaihtoehtoihin liittyy näiden hyötyjen näkökulmasta enemmän epävarmuutta". Näin ovat siis yrittäjät todenneet, ja toivoisin, että yrittäjien omaan lausuntoon ja näkemykseen asiasta luotettaisiin.

Täällä on myös monessa puheenvuorossa tuotu esiin Suomen metsäteollisuuden asema ja todettu, että meidän metsäteollisuutemme suu-resta osuudesta aiheutuu nimenomaan epävakautta tässä tilanteessa. Tässä tietysti voi myös todeta jo täällä käytettyihin puheenvuoroihin, mutta myös moneen lausuntoon siten, että metalli- ja elektroniikkateollisuuden osuus koko teollisuuden tuotannosta on meillä jo vuosia ollut maan suurin ja että tämän teollisuudenalan viennin osuus on meillä tällä hetkellä merkittävästi suurempi jo nyt kuin metsäteollisuuden. Toisin sanoen vientitulojen ansaitsijana metalli- ja elektroniikkateollisuus on jo muutama vuosi sitten ohittanut metsäteollisuuden. Tämähän

tarkoittaa tietysti sitä, että epäsymmetristen häiriöiden riskit kansantaloudelle ovat näin vähentyneet.

Tässä keskustelussa on tuotu esiin paljon hyviä periaatteellisia kansantalouden näkökohtia. Vähemmälle ovat tietysti jääneet yksityisen ihmisen kannalta esiin tuodut näkökohdat. En käy niitä enää toistamaan.

Rouva puhemies! Totean, että kokonaisuutena katsoen mielestäni on riittävästi perusteita sille, että nykytilanteessa on Suomen edun mukaista osallistua euroalueeseen vuoden 1999 alusta lähtien.

Ed. M. Korhonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Sjöblom: Arvoisa puhemies! Ed. Lohntanen, voin vakuuttaa teille, että Suomen Yrittäjät ovat varmasti antamansa lausunnon takana ja aidosti.

Läntinen Manner-Eurooppa saa 1.1.99 lukien ensimmäisen kerran yhteisen ja laaja-alaisen valuutan sitten muinaisen Rooman valtakunnan päivien. Uusi valuutta on erittäin merkittävä päätös koko maailmantaloudelle. Kysymys on varsin historiallisesta ja kauaskantoisesta hankkeesta, jota on käytännössä ideoitu ja valmisteltu aina 50-luvulta alkaen. Suomen eurojuna nytkähti tietyllä tavalla liikkeelle jo vuonna 61, jolloin järjestimme suhteemme Eftaan. Eurojen kanssa ei ole hätäilty, vaan kyseessä on ollut vakaasti etenevä prosessi. Niinpä meidän on nähtävä asia omissa laajoissa raameissaan. Emme saa sortua näpertelyyn ja tunnepohjaiseen keskusteluun. On kurotettava kauas, nähtävä metsä puilta.

Euro on tärkeä askel koko unionin tulevaisuuden kannalta. Hanke luo keskeisen perustan sille, että Euroopan unionin jäsenmaat, Suomi mukaan luettuna, ovat kilpailukykyisiä kiristyvillä maailmanmarkkinoilla. Samalla turvataan se, että unioni voi jatkaa laajentumistaan dynaamisesti.

Unioniinhan on jo nyt hakenut jäseneksi toistakymmentä maata, joiden talous ei ole eurokunnossa. Uudet jäsenmaat tuovat tullessaan uusia haasteita, minkä johdosta jo nyt on varauduttava vakaamman valuutan aikaan. Voi mennä vielä jopa 5—10 vuotta ennen kuin EU voi ottaa lisää jäseniä. Jos olemme yhtä mieltä siitä, että Euroopan unionin tulee laajentua jossain vaiheessa esimerkiksi ensi vuosikymmenellä käsittämään esi-

merkiksi Viro, euroilla on jo senkin johdosta kiire.

Olisi epärehellistä uskotella kansalle, että eurot tuovat meille suomalaisille ilman omia ponnisteluja paljon hyvää tai että esimerkiksi työttömyys laskisi eurojen myötä päätähuimavaa vauhtia. Päävastuu menestyksestämme säilyy edelleen korostetusti meillä itsellämme.

Euron merkittävimmät hyödyt tulevat viiveellä, mutta toisaalta uusi valuuttamme ei tuo merkittäviä haittoja, joskin joitain kustannuksia lyhyellä tähtäimellä. Meidän on joka tapauksessa harjoitettava tiukkaa talouspolitiikkaa. Miksi emme siis ottaisi irti euron hyötyjä niin nopeasti kuin se on mahdollista ja toisaalta miksi emme olisi mukana vaikuttamassa täysipainoisesti euroalueen kehittämiseen heti alusta pitäen? Meillä ei ole järkeviä perusteita jäädä sivustakatsojan rooliin.

Yhteinen valuutta tuo Suomen kaltaiselle pienelle maalle ennen kaikkea tarvittavaa ja kaivatua vakautta. Luotan siihen, että euro saavuttaa jo pian USA:n dollaria vastaavan painoarvon maailmantaloudessa. EU:n kokonaistuotanto on samaa luokkaa, hiukan suurempi, kuin Yhdysvaltojen ja kaksi kertaa suurempi kuin Japanin. Vertailu ei kuitenkaan anna tänä päivänä aivan oikeaa kuvaa EU:n talouden suuruudesta. Jäsenmaiden keskeiset sisämarkkinat eivät toimi yhtä joustavasti kuin esimerkiksi USA:ssa. Tähän saadaan osaltaan korjaus yhteisellä valuutalla.

Yhdentoista Emu-maan talous tulee kuitenkin arvioiden mukaan vastaamaan vajaata kolmannesta maailman koko vientikaupasta, kun USA:n vastaava osuus on vain 14 prosenttia. Eurojen ja dollareiden osuus maailman viennin laskutuksesta olisi kuitenkin alkuvaiheessa samalla tasolla. Nähtäväksi jää se, kykeneekö euro nousemaan maailman suurimmaksi valuutaksi. Ilmeisesti kykenee jossain vaiheessa. Nämä luvut kuvastavat uuden euron vahvuutta maailmantaloudessa. Suuruudesta saamme monenlaista hyötyä. Euroissa on korostetusti kysymys yhdenytvän maailmantalouden kiristyvästä kilpailusta. Suuruus antaa meille ja taloudellemme paitsi vakautta myös uskottavuutta. Euro myös parantaa asemiamme ulkomaankaupassa ja pitää arvomme ulkomaisten investoijien silmissä.

Arvoisa puhemies! Voimme hyvällä syyllä kysyä, miten työttömyytemme kävisi, jos jättäytyisimme Ruotsin tavoin lastuksi laineitten vietäväksi. Uskon, että olisimme paljon riskialttiimman tilanteen edessä. Vahva euro takaa alaiset

korot paremmin kuin oma pieni valuuttayksikkömme. Alhaiset korot taas ovat vakaan kasvun parhaita takaajia. Sitä kautta voimme turvallisesti mielin parantaa edelleen vaikeaa työllisyystilannettamme.

Arvoisa puhemies! Lopuksi yhdyin täällä lausuttuun: "Suomen ja suomalaisten pitää uskoa mahdollisuuksiinsa Euroopassa" ja hyväksyn tiedonannon Suomen liittymisestä euroalueeseen.

Ed. A n t v u o r i : Arvoisa puhemies! Emutietoa on tullut valtavasti, enemmän kuin on ehtinyt ja jaksanut edes lukea, saatikka sulattaa. Nyt käyty palautekeskustelu on ollut hyvä, katava ja edelleen syventänyt koko prosessia. Enää ei oikeastaan ole kauheasti sanottavaa, mutta ehkä muutama sana kuitenkin.

Emu-hanke tiivistää merkittävällä tavalla eurooppalaista yhteistyötä ja tulee konkreettisesti vaikuttamaan ihmisten elämään. Näkyvin muutos tapahtuu viimeistään 1.1.2002, jolloin uudet setelit ja kolikot otetaan käyttöön. Monille, kuten vanhuksille, uusi raha voi tuottaa pitkäänkin sopeutumisvaikeuksia. Samoin yrityksille alkuvaihe voi olla erittäin työläs, joskin toisaalta ainakin ajan mittaan moni asia helpottuu ja yksinkertaistuu. Emun mukanaan tuomat monenlaiset tekniset asiat ovat lopulta kuitenkin kaikki järjesteltävissä ja aika käytännöllisellä tasolla.

Pyrkimys syvempään ja tiiviimpään yhteistyöhön on merkittävä ja suuri haaste. Se osoittaa kaikkien kilpailullisten ja kaupallisten tavoitteidenkin keskellä jotakin parempaa kehitystä kansakuntien välillä. Halutaan tehdä yhdessä taloudellisemmin ja järkevämminkin sekä ottaa huomioon kansalliset erityispiirteet. Tuo ideologia, vaikkakin noin krouvisti tiivistettynä, antaa uskoa koko hankkeeseen.

Pelkkä usko kaiken onnistumiseen ei tietenkään yksin riitä. Olemme Emussa tai emme, olemme väistämättä suurten muutosten edessä. Se yhtälö, että meillä on 420 miljardia velkaa, ylikireä verotus ja edelleen liian suuri työttömyys, merkitsee väistämättä muutosta, jos mieli saada kansantalous tasapainoon. Johonkin on puututtava, jos aiotaan pitää yllä nykyisen kaltainen hyvinvointiyhteiskunta. Joko kiristetään verotusta tai lisätään lainanottoa tai sitten arvioidaan ne rakenteet, joille hyvinvointiyhteiskunta on luotu, uudelleen.

Vaikka Emu-hanke on kannatettava ja kaikin puolin hyvään päämäärään pyrkivä, herättää se myös paljon kysymyksiä, koska kaikkea emme

voi ennakoida. Esimerkiksi käy Euroopan keskuspankki, jonka rooli perustuu lähes täydelliseen autonomiaan. Ekp on niin poliittisesti kuin taloudellisesti riippumaton poliittisista päätöksentekijöistä. Itsenäisyysperiaate on ymmärrettävä ja sinällään lähtee oikeanlaisesta pyrkimyksestä ja siitä oletuksesta, että Ekp suuressa viisaudessaan pystyy luotsaamaan rahapolitiikkaa niin, että myös kansalliset erityispiirteet ja oikeudenmukaisuus Emu-maiden välillä tulevat huomioituiksi. Pahimmillaan suuri viisaus voi olla myös illuusio. Ekp:stä voi muodostua myös eliitti, jonka viisaus voi osoittautua kyseenalaiseksi, joten kaiken varalta ja aivan kuten suuri valiokunta mietinnössään onkin korostanut avoimuutta on saatava lisää.

Käsittääkseni kansallisten keskuspankkien roolin pitäisi myös selkeästi muuttua. Niiden on viimeistään tässä tilanteessa avauduttava ja käytävä tiivistä vuoropuhelua niin poliittisten kuin etujärjestötahojenkin kanssa.

Tavalliset ihmiset kokevat, että Emu-keskustelu menee jotenkin yli ja ohi. Ihmiset kaipaavat konkretiaa. Heitä askarruttaa, mitä tapahtuu heidän elämässään muutakin kuin että markat muuttuvat euroiksi. Säilyvätkö päivähoitopaikat, onko työtä, onko lapsille kouluruokaa, miten käy suomalaisen hyvinvoinnin ylipäättään jne? Ihmisille ei riitä, että vastaamme kaikkien noiden asioiden olevan kansalliseen päätöksentekoon perustuvia, eikä välttämättä tuo ole edes totta. Ei kukaan voi tietää, minkälainen toimintafilosofia Ekp:ssä syntyy. Vaikka meillä onkin tarkan markan paikka tarpeen, on todettava, että jos ukaasit lähtevät muualta kuin meistä käsin ja mahdollisen sanktiouhan edessä, eivät päätökset enää ole kansallisia.

Kuten alussa totesin, se kansantalouden yhtälö, minkä varassa elämme, on väistämättä sellainen, että se vaatii uutta tarkastelua. Ehkä vaikeat asiat on helpompi toteuttaa, kun paineet tulevat tavallaan ylhäältä ja jotenkin suuremmalta taholta; näinkin on, vaikka siinä onkin nöyryyttäviä elementtejä. Toisaalta se taloudellinen lähtökohta, mistä Suomi lähtee, on suhteellisen hyvä, koska olemme selkeästi saavuttaneet Emu-kriteerit, toisin kuin moni muu Emuun pyrkivä ja pääsevä maa. Meillä kansantalouden tila tässä valossa on keskitasoa parempi ja parempaan olloon vielä menossa. Kokonaisuuden kannalta onkin ollut arveluttavaa, että Emu-kriteereistä on lähdetty tinkimään. Se on murentanut Emun alkuperäistä vakaata talouspoliittista ideaa ja tuo epävarmuutta osaltaan hankkeeseen.

Arvoisa puhemies! Kuitenkin pyrkimys Emuun, suurempaan ja syvempään eurooppalaiseen kehitykseen, on Suomelle hyvä päämäärä. Se jäsentää paitsi taloudellisesti myös henkisesti merkittäväällä tavalla toimintaamme. Se on uskallusta kehittyä ja katsoa eteenpäin. Se kantaa maatamme varmasti paremmin kuin jos jäisimme ulkopuolelle seuraamaan kehitystä.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Suomen hyväksyessä Euroopan yhteisön perustamissopimuksen me sitouduimme samalla myös perustamissopimukseen sisältyvään Talous- ja rahaliittoon. Jäsenvaltiot ovat sitoutuneet siirtymään Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen ja ottamaan käyttöön yhteisen euron 1.1.1999, mikäli ne täyttävät lähentymiskriteerit. Useat jäsenvaltiot, myös Suomi, ovat kuitenkin varanneet kansalliselle parlamentilleen tosiasiallisen ratkaisuvallan euroalueeseen osallistumisesta. Euroalueen muodostumisen kannalta ratkaisevan päätöksen tekee valtion ja hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuva Euroopan unionin neuvosto. Kysymys eri jäsenvaltioiden kyvystä täyttää Maastrichtin sopimuksen mukaiset edellytykset liittyä euroalueeseen ratkaistaan toukokuun alkupäivien EU-neuvoston kokouksessa kunkin jäsenvaltion osalta erikseen määräenemmistöpäätöksellä.

Talous- ja rahaliitto Emu muodostaa yhdessä sisämarkkinoiden kanssa keskeisen osan Euroopan unionin politiikkaa. Sen pyrkimyksenä on toteuttaa muun muassa Euroopan yhteisön perussopimuksen johdannossa mainittua Euroopan kansojen yhä läheisempää liittoa. Liittyesään ensimmäisten joukossa Emuun Suomi voi alusta alkaen vaikuttaa siihen ja olla päättämässä yhteisistä tavoitteista ja hyödyistä ottaen huomioon oman maamme rahapoliittiset tavoitteet. Ulkopuolelle jääminen jättää meidät vain sopeutujan asemaan, jolloin joudumme noudattamaan pelkkää sanelupoliittikkaa.

Jos euroalue toteutuu laajana, sen ulkopuolelle jäisivät ensi vaiheessa vain Kreikka, Yhdistynyt kuningaskunta, Tanska ja Ruotsi. Euroalueen ulkopuolelle jäävien jäsenvaltioiden mahdollisuudet saavuttaa lähentymiskriteerit tai ylläpitää niitä voivat myös vaikeuttaa nykyisen euroalueen toteutumista, jos eurosta muodostuu vakaa valuutta, joka alusta alkaen saavuttaa kansainvälisten markkinoiden luottamuksen. Tämä johtuu siitä, että euroalueen ulkopuolelle jääminen voisi herättää kyseisiin maihin kohdistuvaa epäluottamusta kansainvälisillä pääomamarkki-

noilla. Tuleva euro tulee todennäköisesti kellumaan ainakin seuraavat viisi vuotta.

Yhteisvaluutta tuo maallemme taloudellisia etuja. Se tehostaa EU:n valuutta-alueen kauppaa poistamalla valuutan vaihtokustannukset ja parantamalla hintojen ja kustannusten ennustettavuutta. Se lisää myös kilpailua ja sitä kautta alentaa jonkin verran kuluttajahintoja. On oletettavaa, että devalvaation poistuminen talouspolitiikan toimintakeinoista johtaa myös omalta osaltaan talouspolitiikan suurempaan kurinalaisuuteen ja sitä kautta vakaampaan ja tasaisempaan taloudelliseen kehitykseen.

Keinottelu Suomen markalla ja sillä pelaaminen eivät onnistu enää tämän jälkeen. Yhteisen rahapolitiikan noudattaminen edistää ja vilkastuttaa sisämarkkinoiden toimintaa. Talous- ja rahaliitto tuo vakautta markkinoille. Tämä tukee kansallista talouspolitiikkaa ja parantaa edellytyksiä kansallisiin toimin edistää kestävää talouskasvua ja työllisyyttä pitkällä aikavälillä. Kun rahapoliittinen päätöksentekovoima siirtyy Euroopan keskuspankkiin, muu talouspolitiikka säilyy meillä kansallisesti päätettävänä, joskin sitä tullaan sovittamaan yhteen unionin tasolla.

Suomen talouden rakenteet ovat viime vuosina muuttuneet ja monipuolistuneet hyvin. Suhdanneherkimpien tuotteiden, kuten sellun ja sahateollisuuden, osuus on pienentynyt. Metsäteollisuuden rinnalle on tullut sähkö- ja elektroniikkateollisuuden sekä metalliteollisuuden vienti, joten yrityssektori on entistä kilpailukykyisempi ja julkinen talous vahvempi.

Etukäteen on vaikea tietää ja ennakoida mahdollisia häiriötekijöitä. Emun uskotaan auttavan Suomessa muun muassa korkotason alentamista ja vakauttamista, mikä taas edistää investointeja ja taloudellista kasvua. Se puolestaan hyödyttää työllisyystilannetta. Lisäksi ulkomaankaupan uskotaan helpottuvan ja vilkastuttavan yrittämistä yhteisvaluutan maissa. Suomen kokoisessa maassa pk-sektorin markkinatilanne huomattavasti paranee ja markkina-alue laajenee. Jos verataan esimerkiksi Saksan vastaaviin pk-yrityksiin, niillä nytkin on jo riittävän isot markkinat.

Kilpailu tulee oletettavasti mielestäni kiristymään, mutta Emu edistää myös kasvua ja tervehdyttää liike-elämää kaikilta osin. Yritysten on vahvistettava vakavaraisuutta, jotta ne kestävätkä laskusuhdanteet. Inflaation varaan ei investointeja enää voida tehdä. Valtion ja kuntien on nousukautena pyrittävä ylijäämäisiin tilinpäätöksiin, sillä julkiseen talouteen on saatava riittävät taloudelliset puskurit. Lisäksi palkkakehitys on

pidettävä taloudellisesti ajan tasalla ja taloudellisen kasvun puitteissa.

Yhteisen rahan käyttöönotto tuo uusia mahdollisuuksia. Talouden vakauden lisääntyminen vähentää epävarmuustekijöitä, mikä edesauttaa yritysten toimintamahdollisuuksia sitoutua pitemmän aikavälin hankkeisiin. Poistaahan se valuuttakurssiepävarmuuden, joka on ollut erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten ongelmana ja vaikeuttanut ulkomaista vienti- ja tuontitoimintaa sekä rahoituksen hankintaa. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia varautua valuuttariskeihin kuin suurilla yrityksillä. Myös maatalous hyötyy yhteiseen valuuttaan siirtymisestä, kun ecumääräisiin tukiin liittyvä kurssiriski poistuu.

Yksittäisten kansalaisten kannalta Emuun liittymisen myötä liikkuminen Euroopassa helpottuu monin tavoin, karsiinhan se merkittävästi valuutan vaihtokustannuksia sekä helpottaa hintavertailua. Rahaliitolla on myös turvallisuuspoliittinen ulottuvuus, tulemmehan kuulumaan entistä tiiviimmin ja läheisemmin muuhun Eurooppaan.

Arvoisa rouva puhemies! Emu merkitsee mahdollisimman laajan talousalueen yhteistä rahoituskäytäntöä, jonka vakautta yhteinen, poliittisista suhdanteista riippumaton Keskuspankki vartioi erittäin tarkasti. Suomen mahdollisuudet vaikuttaa EU:n koko kehitykseen uhkaavat kaventua, ellemmme ole jo alusta alkaen unionin tämän ja seuraavan vuosikymmenen merkittävimmissä hankkeissa mukana. Katsonkin tärkeäksi, että päätämme nyt jo tässä vaiheessa liittyä Emun kolmanteen vaiheeseen vuoden 1999 alusta.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Minä jo ehdin haaveilla paalupaikasta huomisen päivän aloitukseen, mutta näyttää, että me kolmen miehen tai naisen voimin saamme tämän keskustelun päätetyksi vielä tänä yönä.

Arvoisa puhemies! Suomi ei ole liittymässä EU-maiden enemmistön mukana Emun kolmanteen vaiheeseen sattumalta tai tahdottomasti, vaan tietoisesti tehtyjen valintojen seurauksena. Korkojen alentuminen on yksi Emun näkyvimmistä hyödyistä, josta olemme nauttineet jo nyt. Korkojen pysyminen alhaalla on edellytys investointitoiminnan vilkkaukselle. Korkojen alentumisesta ja investointien lisääntymisestä löytyy taas periaatteellinen pohja myös paremmalle työllisyydelle riittävällä aikavälillä. Parempi taloudellinen vakaus merkitsee siis parempaa työllisyyttä eli työtä, toimeentuloa ja lisääntyvää tur-

vallisuuden tunnetta myös yksittäiselle kansalaiselle.

Selvyyden vuoksi on myös muistettava, että suomalaisesta elämänmuodosta, sosiaaliturvasta ja hyvinvointipalveluista, päättävät jatkossakin suomalaisten valitsevat päättäjät kunnanvaltuustoissa ja eduskunnassa. Ongelmana ja rajoitteena päättäjille ei ole Emu-jäsenyys tai euro, vaan rahan määrä, olipa sen valuutan nimi mikä hyvänsä, kuten tänäänkin. Talouden perustasioita emme pääse karkuun sen enempää Emussa kuin sen ulkopuolellakaan.

Nyt käsillä oleva päätös Suomen liittymisestä Emun kolmanteen vaiheeseen on historiallinen, kuten useissa puheenvuoroissa onkin todettu. Perimmältään on kuitenkin kyse Suomen pitkän ja johdonmukaisen linjan yhdestä virstanpylvästä. Suomi on jo vuosikymmenet harjoittanut määrätietoista politiikkaa taloudellisten ja poliittisten etujensa valvomiseksi Euroopassa ja länsi-integraatiossa. On huomattava, että tälle linjalle on rakentunut koko suomalaisen hyvinvoinnin kehittyminen.

Suomen Emu-juna liikahti ensi kerran jo vuonna 1961, jolloin maamme järjesti suhteensa Eftaan. Vuosikymmen myöhemmin tehty Eec:n vapaakauppasopimus oli luontevaa jatkoa tälle. Liittyminen Euroopan unioniin vahvisti Suomen kuulumisen täysivaltaisesti läntisen Euroopan maiden joukkoon. Jokainen suuri yhdentymisratkaisu on ajanut Suomea ponnistelemaan kehittyneeksi teollisuusmaaksi ja menestyväksi hyvinvointiyhteiskunnaksi sodanjälkeisistä olosuhteistaan lähtien. Taloudellisen yhdentymisen tiellä Suomi on käyttänyt tilaisuutensa määrätietoisesti hyväkseen. Jokainen käytetty tilaisuus on siis periaatteessa lisännyt suomalaisten hyvinvointia.

Emme ole aina olleet yksimielisiä, sillä Suomen länsi-integraatoratkaisuja on maassamme aina myös vastustettu. Oppositiossa on ollut lähinnä kommunistinen äärivasemmisto, joka on toiminut aina linjakkaan eri tavalla kaikessa muussakin. Kulloisestakin kiivaastakin vastustuksesta huolimatta tämän päivän Suomesta on vaikeata löytää kansalaisryhmiä, jotka eivät nyt kuitenkin myöntäisi aikanaan tehtyjä Efta-, Eec- ja EU-ratkaisuja onnistuneiksi. Uskon, että sama kehitys tulee aikanaan olemaan myös Suomen Emun kolmannen vaiheen liittymispäätöksen kohdalla. Tulokset puhukoot puolestaan. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö ongelmia olisi syntynyt aikanaan ja etteikö niitä tulisi syntymään myös tulevaisuudessa.

Pääministeri Esko Ahon johdolla toiminut hallitus lähetti syksyllä 1994 kaikille suomalaisille ilmoituksen äänioikeudesta EU-kansanäänestyksessä. Tässä joka kotiin lähetetyssä tiedotteessa hallitus ilmoitti yksiselitteisesti seuraavaa: "Tulevaisuuden tavoite on talous- ja rahaliitto. Sen on määrä johtaa yhteensovitettuun talous- ja budjettipolitiikkaan, kiinteisiin valuuttakursseihin, yhteiseen rahapolitiikkaan ja keskuspankkiin sekä myöhemmin yhden yhteisen valuutan käyttöönottoon."

Varmemmaksi vakuudeksi edellisen hallituksen tahtotilasta todettakoon vielä, että EU-neuvottelujen alkaessa vuonna 1993 Ahon hallitus ilmoitti, että "hallitus pyrkii määrätietoisesti tilanteeseen, jossa edellytykset kolmanteen vaiheeseen siirtymiseen ensimmäisessä vaiheessa täytyvät". Tätä silloisen hallituksen linjausta ei muuta miksiään se, että myöhemmin todettiin eduskunnan päättävän erikseen Suomen osallistumisesta Emuun.

Emun kolmannen vaiheen toteutuminen vuoden 1999 alusta on selvää Suomesta riippumatta. Suomen on siis elettävä Emun kanssa, vaikka emme olisikaan siinä mukana. Elämä Emun ulkopuolellakaan ei tarkoittaisi elämän jatkumista niin kuin Emua ei olisi, vaikka opposition puheista aina Ahosta Kääriäiseen näin olisikin pääteltävissä, koskapa eurooppalainen toimintaympäristömme muuttuu totaalisti.

Eurosta tulee EU:n yhteinen valuutta kaikille myös Suomeen ulottuvine vaikutuksineen. Muutos on siis joka tapauksessa käsillä. Myös Emun ulkopuolelle jääminen olisi uusi ja riskialtis todellisuus, josta tiedämme itse asiassa vähemmän kuin Emun jäsenenä elämisestä, koska kuulemiset perustuivat erityisesti liittymisen uhkien pohdiskeluun. Olisikin mielenkiintoista tietää, että jos Emu-tiedonantoa koskevan mietinnön läpimeno ei olisi niin ylivoimaisen varmaa kuin se nyt yön tunteina näyttää olevan, niin olisiko silloin oppositiojohtaja Aholla varaa antaa joukkojensa toimia näin epäjohdonmukaisesti kuin he nyt toimivat. Kuka ottaisi vastuun kriittisessä äänestystilanteessa puheiden taloudellisista vaikutuksista? Markan keikutuksien kokemustenhan pitäisi erityisesti olla Ahon hallituksen hyörijöiden muistissa.

On ollut mielenkiintoista todeta huoneessani kuunnellessa, että pata kattilaa soimaa, musta kylki kummallakin. Ainoastaan Kääriäisen solvaamalle kokoomukselle voi antaa täydet pisteet johdonmukaisuudesta EU:n ja Emun suhteen kaikissa tilanteissa. Vasenta laitaa ja keskikent-

tää voi osoitella pelin politiikasta ja samalla kysyä: Vain vallan käyttökö sitoo vastuunkannon pakkoon?

Kokoomusta on syytetty myös koppailusta Vähänäkki — Kääriäinen-akselilla. Siihen en usko enkä sitä tunnista. Tietysti voi todeta, että oikeassa olemisen hymy on voinut karehtia joidenkin suupielissä, mikä tietysti on sangen inhimillistä, kun vuosia kestänyt prosessi lähenee loppuaan. Sormi pystyssä opettamisen taitoa, jota joku kutsuu myös koppailuksi, esiintyy kyllä kirkkaasti niin sosialidemokraattien kuin keskustankin leirissä. Henkilöitä en lähde nimeämään. Vaikka se olisi relevanttia, ei se minusta olisi asiallista.

Arvoisa puhemies! Täällä on ansiokkaasti siiteerattu suuria ja pienempiäkin sanoja aina Churchillistä Ahoon ja Koskiseen asti. Kukin vuorollaan on osoittanut taitonsa saksien käytössä. Sopivasti saksittu teksti kun palvelee mitä ihmeellisimpiä tarkoituksia.

Ed. Johannes Koskisen käyttämä sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoro on ollut hyvä esimerkki kontekstista irrottelusta: "On totta, että sopimusjärjestelmien sisällä on tarpeen joustavoittaa sääntelyä, uusia vanhentuneita sopimussokkeloita ja ottaa paremmin huomioon erityyppisten ja -kokoisten yritysten tarpeita." Se saa aivan eri ulottuvuudet, jos lainaajat Kääriäinen ja Takkula jaksoivat lukea kappaleen loppuun, sillä kylmänä vetenä saavin pohjalla ovat Pitkänsillan pojat Pohjanmeren takaisen konsulttiavun sijasta. (Ed. J. Kukkonen: Mitä pelättävää niissä on?) Jos joku jaksoi tavata edellisen sivun tekstiä, niin siellä puolustettiin niin työmarkkinasopimustapaamme, kolmikantaa kuin koko 70-luvun hyvinvointiyhteiskuntaa ja julistettiin keskustan työreformi koko sosialidemokraattisen maailmankuvan ykkösviholliseksi. Kyllä keskustan kutka vallankahvaan on vallan kamala, kun ed. Johannes Koskisen kunniallista, aatteellista ja asiallista puhetta on pakko pahoinpidellä.

Samaa kohtaloa ovat kokeneet myöskin Pekkarisen tutkimukset ja erityisesti hänen viittauksensa epäsymmetrisiin häiriöihin. Hän nostaa ne esille ja pohdiskelee niitä hyvinkin perusteellisesti, mutta johtopäätöksensä hän ei suinkaan suosita Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle jäämistä, vaikka keskustan kannanotoista joku näinkin saattaisi päätellä.

Suomessa on aina pelattu myös valttikorteilla. Kekkosen aikainen keskusta käytti ahkerasti Venäjän-korttia. Bryssel-korttia on vilautettu

tarpeen mukaan, ja nyt pelataan kolmella värillä eli Englannin, Tanskan ja Ruotsin korteilla. Tanskalla ja Yhdistyneellä kuningaskunnalla eli Englannilla on liittymissopimuksen mukainen oikeus toimia kuten toimivat, Ruotsilla taas omankädenoikeus. Valtti ei näytäkään enää niin valtilta, kun pintaa vähän raaputtaa. Kaikki nuo maat ovat henkisesti ja fyysisestikin valmistautuneet liittymään Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten mukana. Kansanäänestyksen tai kansalaisten mielipiteen kuuleminen kyseisistä asioista on vain se köysi, josta joidenkin asian-tuntijoiden mielestä voi tulla myös hirttoköysi kyseisille maille. Koskapa järkevää mielipidettä ei EU- ja Emu-vastaiseksi kiihotetulta kansalta ole saatavissa, ei sitä edes kysyt, vaan odotellaan suosiolla tunteiden jäähtymistä. Tämähän voisi olla yksi selitys Ruotsi — Englanti-akselille. Esimerkiksi Emun ulkopuolelle jäänti maksaa Ruotsilla vuositason 0,4 prosenttia bkt:stä eli 8 miljardia kruunua pelkästään valuutanvaihtokustannuksina.

Arvoisa puhemies! Täällä käyty keskustelu ei ole missään vaiheessa zoomautunut kauemmaksi eli globaaliin kontekstiin. Aikanaan osallistuminen globaalin ilmastopoliittisen synnytyksiin antoi minulle aavistuksen EU:n mahdollisuuksista ja voimista vaikuttaa maailmassa ja erityisesti suhteissa Yhdysvaltoihin. Viidentoista teollistuneen maan yhteinen tahto on globaalisti suuri voima ympäristöasioissa.

Samaa voi varmasti sanoa yhdentoista teollistuneen maan yhteisestä valuutasta eurosta. Aasia ja erityisesti Japani odottaa mielenkiinnolla euron tuloa. Vahvalla ja stabiililla eurolla on merkitystä dollarin vastapainona, ja Japani ei epäröi hankkia europohjaista valuuttavaran-toa, jos euro on hyvää valuuttaa. Dollari — euro/jeni-akseli luo uuden kaksinapaisen maailman, jossa myös tulevaisuudessa voitaisiin sopia talouden pelisäännöistä, jos niin tahdottaisiin. Think globally, act locally. Ajattele globaalisti, toimi paikallisesti. Tai All global is basically local eli kaikki globaali on pohjimmiltaan paikallista. Me ihmiset elämme paikallisesti, raha liikkuu globaalisti.

Kiristynyt kilpailu keikuttaa kaikkia, viimeisimpänä esimerkkinä Aasia, kuplien puhkeaminen. Japanin valtionvelka on tällä hetkellä lähes maan bkt:n suuruinen. Suomikin kilpailee melkein samassa sarjassa. Erona Suomeen on vain se, että Japani maana siitä huolimatta on varakas. Sen varallisuus on sijoitettuna globaalisti vähän kaikkialle. Globaalisti alamme olla talou-

dellisesti varsin sidoksissa toisiimme. Jonkun vaikeudet keikuttavat aina jotakin tai joitakin toisia. Maailma tarvitsee taloudellisia voimia ja niille vastavoimia, dollari vastaansa euron tai euro/jenin. Ehkäpä meillä siten tulevaisuudessa on globaalin ilmastopoliittisen lisäksi myös globaali taloussopimus, joka takaa sosiaalista ja taloudellista hyvinvointia entistä oikeudenmukaisemmin.

Arvoisa puhemies! Yhdyn mietinnön johtopäätökseen.

Ed. R i n n e : Rouva puhemies! Muistuu tässä mieleen eräs vaalitilaisuus. Eräs varsin tunnettu poliitikko piti erään kaupungin torilla auton lavalta tiukan puheenvuoron. Yleisönä oli mummo pikkutyttönsä kanssa ruokkimassa puluja, mutta hän piti sen puheenvuoron, niin kuin minäkin pidän. Ei häiritse yhtään, onko 1 vai 2 vai 2 000 kuulijaa.

Oikeastaan me keskustelemme ihan turhaan. Minunkin puheenvuoroni on aivan turha, niin kuin nämä kaikki muutkin, siitä yksinkertaisesta syystä, että silloin kun Suomi liittyi Euroopan unioniin, me liityimme myös yhteiseen rahaan. Toisin sanoen tämä on turhaa. Mutta koko elämäkin on tietysti turhaa. Oliko se Salomo, kun sanoi, että kaikki on turhuutta auringon alla? (Ed. J. Kukkonen: Saarnaaja!) — Vai Saarnaaja, kiitos edustajatoveri, pastori Kukkonen. — On vähän unohtunut tuo kirja. Tosin luin Vanhan testamentin kertaalleen ja Uuden testamentin kolmeen kertaan. Äitimuori ei saanut minua mil-lään muuten lukemaan Raamattua, mutta olin lakritsin perään aivan hullu ja sain aina lakritsi-rullan, kun luin yhden luvun. Enkä ole katunut sen kirjan lukemista.

Silloin kun omasta rahasta puhuttiin, siitähän puhuttiin vähän siihen tyyliin, että kyllä se säilyy, ja niitä pidettiin vähän kuin Leppäsen Preeteinä, jotka sanoivat, että se raha menee, pappilan her-rasväen taholta. Nämä ovat, niin kuin täällä on sanottu monta kertaa, vähän niin kuin kolman-nen, neljäs tai viidennen luokan kansalaisia. Olihan se silloin täysin selvää jokaiselle, joka luki Maastrichtin sopimuksen. Kun siihen liittyttiin varaumitta, totta kai se oli kaikille selvää.

Sinne mentiin, niin kuin kaikki hyvin tietävät, merkittävän euroklubilaisen johdolla. Tämä merkittävä euroklubilainen on ja on varmasti vieläkin jonkin ajan päästä taas ed. Esko Aho.

Kristillisten toimintaa hiukan ihmettelyn täs-sä. Keskustaa en ihmettele yhtään tietenkään, mutta kristillisiä vähän. Heidän vastalauseensa

on aivan samanlainen, paitsi että jommassakummassa on lyöntivirhe, muutoin se on ihan sama, jaa-sana vain puuttuu. Se on varmasti yhdessä tehty, että myöhemmin sitten kyllä mennään. Kristilliset myöhemmin ovat kyllä menossa Emuun. Onko siinä sitten kyse siitä, että halutaan langeta kuninkaallisessa seurassa? Nämä muuthan ovat kuningaskuntia. Se on tietysti komeampaa langeta hoviväen piirissä kuin tavallisen rivi- ja monokansan parissa.

Keskusta tietysti ymmärsi heti, mistä on kysymys. Keskusta tajusi sen, totta kai, että kun vasemmistoliitto ja vihreät olivat menossa Emuun, silloin oli selvää, että tässähän oli loistava poliittinen sauma. Se, mitä unionihommassa menetettiin, mukavasti nyt otetaan tupailloissa takaisin. Varmasti se onnistuukin aika hyvin, kun se hyvin selitetään. Selitys onkin aivan loistava minun mielestäni. Keskustahan ei sano, että "ei Emuun". Se sanoo, että "ei Emuun ensimmäisten joukossa".

Kyllä tämä hyvin on suunniteltu, minun mielestäni varsin mukavasti. Edustajatoveri Kääriäinen jossakin sanoi, että keskustalla on yliveritainen politiikan tekemisen taito. (Ed. Aittoniemi: Me olemme rehellisiä, siitä se johtuu!) — Kyllä. — Siis oveluudella ei tähän mennessä ole kukaan iljennyt kehua, en minäkään. Ei kukaan muu, kyllä ilmeisesti ainut on keskusta, joka oveluudella leuhkii. Ja sitä pidetään kunnia-asiana tietysti.

Sitten ruoka-avusta. Nyt se tietysti hyvin pelaa, kun tulee eururopa-apu. Sosialidemokratien työväenliike näistä armopalahommista taisteli Suomen ulos, ja nyt sitten jaetaan unionikasveja kovin oikein. Ensin otetaan koko leipäkyrsä pois ja sitten murretaan pieni pala tälle köyhälle raukalle. Tästä me olemme taistelleet sata vuotta ja nyt olemme ihan samassa tilanteessa. Se on aika hurjaa kyllä.

Mutta meidän voittamme tämän, jos byrokratialla voitetaan Aasia ja Yhdysvallat. Euroopan unionihan on maailman mahtavin byrokratia. Günter Grass sanoi jossakin, että byrokratia on niin kuin villiintynyt syöpäsolu, joka etenee ja etenee eikä sille voi mitään. Näin asia varmasti on.

Idässä meni sellainen keskittymä nurin joku aika sitten. Kaviaaria syötiin kovin, mutta nurin meni, ja nyt näiltä simpukanimeskelijöiltä Brysselissä sekin simpukanimeskely loppuu pikkuhiljaa, kun ne nesteet loppuvat, joilla sitä pidetään yllä.

Mutta tässä on yksi siunattu asia. Se siunattu

asia on se, ettei tarvitse nähdä kahta kertaa samalla puolella Eurooppaa tällaisen byrokratia-keskittymän hajoamista. Onneksi ihmisikä on niin lyhyt, että samalla puolella Eurooppaa sen näkee vain kerran.

Tämä oli, miten sanoisin, aivan loistava suoriutus, millä tähän mentiin. Olen aivan varma, että presidentistä alkaen Aho ja muu eliitti kautta linjan on nauranut kippurassa, kun on suunniteltu, miten homma hoidetaan, miten tähän mennään, aikoinaan ensin Euroopan unioniin ja sitä kautta niin kuin dominona tähän rahaan.

Ensin pidettiin neuvoa-antava kansanäänestys. No, neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä varmasti saatiin enemmistö, niin kuin hyvin arvattiin. Sitten kun oli neuvoa-antava kansanäänestys päättynyt, tasavallan presidentti piti puheen, että se onkin velvoittava, ainakin moraalisesti kansanedustajia velvoittava tulos. Silloin saatiin se kaksi kolmasosaa, joka tarvittiin. Niin se sitten meni kuin heittojengoina tämä loppu. Se oli erinomaisen hyvin suunniteltu, aivan loistavasti. Oli tehty päätös, että menemme Euroopan unioniin ja Suomen raha hävitetään jne. Kun se oli päätetty, niin keinothan tietysti aina löytyy, kun ensin valitaan päämäärä. Näin se tapahtui, oh ja yli perustuslain. Se oli aivan loistava, aivan loistava idea. On sitten eri asia, miten perustuslakeja ja muita rikottiin. Se on toinen kysymys kokonaan.

Äänestin silloin "ei", ja minulla on tapana äänestää samasta asiasta aina samalla tavalla, jos olosuhteet eivät muutu. Äänestin silloin "ei" ja äänestän tietysti nytkin, koska aivan samasta asiasta on kysymys. Olisi tietysti vielä parempi, jos voisi vain piirtää yhtäläisyysmerkit.

Eihän tämä Eurooppa tähän lopu. Vielä lopuksi sanoisin, että ei tämä ole mikään sellainen "hyvää yötä Eurooppa", ei tietenkään. Euroopalaiset kansat, kansallisvaltiot, kulttuuri on hyvin syvää, vankkaa kaikin tavoin. Se voi olla ihan hyväkin, se voi olla jonkinlainen este amerikkalaisuudelle. Ei tähän tietenkään Eurooppa häviä. Mutta silti on paikallaan aivan lyhyt runo, jonka tein silloin joskus, kun EU:hun liitettiin. Sen nimi on Minun Eurooppani. Se kestää kolmisenkymmentä sekuntia.

Minun Eurooppani ei ole

Rahaliitto
jossa rahanvaihtajat poijittavat rahaa
kansallisista kaukaloista
valtiollisista valjaista vapaina

Minun Eurooppani ei ole

Karjarekkojen jono moottoritiellä
janoisten nautojen kurottautuessa ristikkojen ta-
kaa

Minun Eurooppani ei ole

Lastenruokien terveystarkastukset kieltävä
kaupan vapauden komissio

Minun Eurooppani ei ole

Eurovirkamies nuuhkimassa juustoja tammihyl-
lyjen äärellä
Brysselin eliittiputiikeissa

Minun Eurooppani ei ole

Europarlamentaarikko verovapaassa myymä-
lässä
laatuviinien vuosikertaetikettejä tutkien

Minun Eurooppani ei ole

Euroopan unionin ylijäämävarasto
Autettavien omista komeroista kahmittuja ma-
karoonipusseja
alentavasti armopaloina köyhille antava

Olemme nettomaksaja!

Minun Eurooppani on

Luostarin puutarhan hiljaisuus
kaskaiden hillitön viserrys kesäpäivän helteessä
kreikkalaiskylän vanhus hautausmaalla
pariisilaislapset matkalla kouluun
tikan pudottaman kävyn rasahdus Pohjolan ha-
vumetsissä
yksinäinen majakka Atlantin rannalla
ystävällisesti silmänsä iskien
kuin kodin ikkuna
kaukaisen maan merenkulkijalle

Minun Eurooppani on

Aatteiden Eurooppa
Vapaus veljeys tasa-arvo!
fransiskaanimunkkien lapeudentyö
satoja vuosia sitten Suomeenkin ulotettu
Punaista kapitalismia ei tule valkoista vasikanli-
haa syömällä
vaikka imisit simpukan viimeisetkin nesteet

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Aluksi ihmettelen niitä kokoomuspuhujia, muun muassa ed. Riitta Korhosta ja monia muita, jotka ovat toistuvasti tuoneet esille, että kansanäänestys Maastrichtin sopimuksesta sisälsi myös Emu-ratkaisun. Ihmettelen kokoomuksen sisällä olevaa hämminkiä, koska muun muassa eduskunnan puhemies on, mikäli lehtitietoihin on uskominen, ilmoittanut, että hän ei ymmärtänyt tuossa äänestyksessä, että siinä äänestetään samalla myös Rahaliitosta. Jos eduskunnan puhemies ei ymmärrä tuollaista asiaa, niin kuinka kansalaiset sen ymmärtäisivät? Olen suuresti hämmästynyt tästä asiasta.

Arvoisa puhemies! Emu-ratkaisu, jossa muun ohella päätetään omasta rahasta luopumisesta, on historiallisempi päätös kuin osaamme ehkä kuvitella. Tästä päätöksestä ja Suomen ajautumisesta, jopa ujuttamisesta, euroon tullaan taatusti kirjoittamaan tutkimuksia, tutkielmia ja väitöskirjoja kenties enemmän kuin esimerkiksi valtiosääntökysymyksestä kahdeksan vuosikymmenen takaa.

Mitä lapsenlapsemme aikanaan meistä ajattelevat ja kirjoittavat, on tänään hämärän peitossa. Onko Emu-ratkaisu hallituksen hoputtamalla tavalla viisas ja oikea ratkaisu, selviää vasta tulevaisuudessa.

On selvää, että Suomi joutuu mukautumaan yhä enemmän avautuvien rajojen maailmaan, tahtoi se tai ei. Tälle kehitykselle ei ole vaihtoehtoja. Emukaan ei ole välttämättä paha mörkö, jota pitää kaikin keinoin kaihtaa. Kysymys on vain siitä, miten ja missä aikataulussa muutokset tehdään.

Tähän nähden tuntuu hämmästyttävältä erityisesti kokoomuksen matkavauhti. Kun ministeri Niinistö syytti keskustaa ja Esko Ahoa itse-luottamuksen puutteesta, ei hänen retoriikassaan ollut mitään uutta. Saman sortisilla äänenpaineilla soimasivat kokoomuksellaiset Santeri Alkiota valtiosääntökeskustelussa, jossa he ajoivat surkukupaisuista kuningastietään.

Historian aikakirjoja varten heitänkin kysymyksen, lukevatko tulevat kokoomuksellaiset tämän päivän puhujiensa tekstejä samalla tavalla korvat luimussa kuin nyt luetaan menneistä kuningasseikkailuista. Ja mitäpä arvelevat tulevat vasemmistolaispolvet, jos heitä ylipäättään enää syntyy, siitä kiihkosta, jolla heitä tänä päivänä hallituskipeinä viedään euron alttarille ainoana uhrinaan kaikki heidän entiset ihanteensa ja aat-teensa.

Puheenjohtaja ed. Esko Ahon puheenvuoros-

sa ja keskustan valiokuntaedustajien eriävissä mielipiteessä on tuotu esille ne argumentit, joiden perusteella Emu-ratkaisua ei tule tehdä nyt käytävissä olevilla tiedoilla yhteisvaluutan vaikutuksista. En näihin puutu, koska olen asiasta samaa mieltä.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Lipponen kyselee keskustalta, onko Emuun mentävä, ja jos on, niin missä aikataulussa. Omalta osaltani vastaan: On mentävä, jos ollaan varmoja, että se on Suomelle hyödyllistä ja vahvoin perustein hyväksyttävää. Aikataulu määräytyy puolestaan sen mukaan, mitä varmaa tietoa Emusta saadaan. Esimerkiksi Englanti, Ruotsi ja Tanska eivät ole kokeneet tällaista tietoa saaneensa, ei Suomeen. Suomea on viety vuosikaudet Emuun. Suomea on jahdattu Emu-kuntoon.

Ed. Partanen ym. ja muun muassa pääministeri Lipponen myös ovat koko ajan ylistäneet, että Suomi on hyvässä iskussa, inflaatio alhaalla, korot alhaalla, bruttokansantuote on korkeampi kuin koskaan, tuotanto on ennätyslukemissa. Tätä mantraa hoetaan kuin hupati-hupati-löyhinhin-löyhin. Kyllä mantra paikkansa pitää. Tuotanto on korkea. Talouden tunnusluvut ovat hyvät. Päällisin puolin Suomella menee hyvin.

Mutta nyt tarkkana: Kuka saa kasvaneen tuotannon hyvät hedelmät? Meillä on ongelmia vanhusten- ja lastenhuollossa. Opettajien lomautukset ovat häpeä. Verokuorma on Euroopan korkeimpia. Työttömyys, hallituksen sylilapsi, voi huonosti. Kysymys kuuluu: Kuka on saanut sitä hyvää, mistä pääministeri kerskuu? Onko tavallisen suomalainen unohtunut? On.

Arvoisa puhemies! Pääministeri intää suotta, että Englanti, Ruotsi ja Tanska tulevat Emuun mukaan ennemmin tai myöhemmin. Eikö ole parempi, että noiden maiden pääministerit itse puhuvat, koska he tietänevät omien maittensa asiat Lipposta paremmin? Toisaalta seura, jossa Suomen mielestäni tulisi olla, ei olisi huono. Ensiksikin Englanti, Ruotsi ja Tanska ovat Suomelle tärkeitä kauppakumppaneita. Niiden välinen kauppa on käytännössä yhtä suurta kuin muiden EU-maiden kanssa käyty yhteensä. Nuo maat ovat olleet ja ovat erittäin arvostettuja demokraattisia valtioita. Mitenkä ja millä tavalla niiden maine on tahrautunut, kun ne jäävät Emun ensimmäisen vaiheen ulkopuolelle?

Toiseksi, esimerkiksi Ruotsi on aina osannut luovia reittinsä kansainvälisissä karikoissa erittäin viisaasti ja oman etunsa mukaisesti. Englannilla ja Tanskalla puolestaan on EU-kokemusta monin verroin Suomeen verrattuna. On nauret-

tavaa, että Suomen hallituksen taholta ruvetaan niitä maita neuvomaan tai arvuuttamaan, miten ne tulevat makaamaan.

Pääministerin kotimaakunnassa Savossa on sellainen sanonta, ettei vanhaa kaivoa saa täyttää ennen kuin nähdään, että uudessa on vettä. Onko hallitus varma, että Emu-kaivossa on vettä? Onko hallitus varma, että Emu-kaivossa on vettä? Lukemattomat asiantuntijat Suomessa ja Euroopassa ovat todenneet, ettei Emu ole valmis eikä sen vaikutuksista olla varmoja. Jopa Emun pää-ämyri Helsingin Sanomat on pääkirjoituksessaan myöntänyt, että Emu-ratkaisu on hyppy tuntemattomaan. Onko hyppy tuntemattomaan vastuullista valtion hoitoa? Mielestäni se ei ole sitä. Valtiolaivan kurssi pitää määritellä tarkasti ja varmistaa toivottuun satamaan pääseminen mahdollisimman taitavalla navigaatiolla. Nyt ei siltä näytä.

Hallitus piirtää Emusta kohtuuttoman auvoisia kuvia. Se ei lotkauta korvaansa niille arvovaltaisille, varoittaville puheenvuoroille, joita sekä suomalaiset että myös eurooppalaiset asiantuntijat ovat käyttäneet. Hallitus on vauhtisokea. Se on lähtenyt ralliin ilman tarkkoja nuotteja. Siksi pelko, että sumussa jokin mutka voi mennä suoraksi, on aiheellinen. Ei tämän toteaminen ole mustamaalausta, josta hallitus oppositiota syyttää. "Varovaisuus on viisautta, ei vahingon enne", sanoo kansanviisaus.

Hallituksen aivoituksia siivittää omituinen hurmahenkisyys tai käännynnäisyys oikeaan viiteryhmään hakeutumisesta. Missä on ministeri Niinistön peräänkuuluttama itsetunto? Presidentti Paasikivi opetti, että pitää katsoa karttaa. Onko sitä harrastettu tässä vauhdissa? Hän opetti myös, että yhteiskunnallisen kehityksen tulee olla hidasta. Ei hän tarkoittanut, että sen tulisi olla velttöä tai etenkehtaista, vaan sitä, että kehityksen kyytiin ennättäisi kohtuudella ainakin kansalaisten selvä enemmistö. Nyt ei niin ole.

Suomalaiset eivät ole tässä tilanteessa valmiita Emuun ja omasta markasta luopumiseen. Markkinakin on vain rahaa, ei arvo sinänsä. Talouden arvo tulee työstä, jolle on eri aikoina annettu erilaisia symboleja oravannahasta alkaen. Ei rahan nimeen sinänsä pidä sitoutua tai siihen rakastua. Saattaahan tulla aika, jolloin ei ole eikä tarvita minkäänlaista rahaa. Osviittoja tästä on jo olemassa. Mutta kansalaiset osallistuvat vielä pitkään ostoon, myyntiin, vaihdantaan, säästämiseen jne. jonkin rahan sisäisin arvoisin.

Tottuminen uuteen on hämmästyttävän hidasta. Joku täälläkin kai muistaa rahauudistuk-

sen vuodelta 1963, jolloin markasta poistettiin kaksi nollaa. Kuinka pitkään kansa puhuikaan vanhasta rahasta ja teki rätinkinsä sen mukaan? Eurorätingit ovat monin verroin hankalammat. Euron käyttöönotto tulee huomattavan kalliiksi. Se aiheuttaa yrityksille, pankeille, valtiolle, kunnille, kaikille, suuria atk- ja muita kustannuksia. Liian nopealla aikataululla toteutettu Emu-uudistus tietäisi sietämättömiä sopeutumisongelmia, joiden juuria en ole huomannut hallituksen vähääkään kaivelleen.

Arvoisa puhemies! En maha mittää, että tässä tohinassa tulee mieleen mainion Volter Kilven viisaus: "Miesjalassa ja sylisaappaissa lähtevä palaa usein teiltään hameessa ja helmaliepeissä."

Arvoisa puhemies! Puhuin tämän tuleville polville, jotka arvioivat meitä paremmilla tiedoilla nyt tehtävän ratkaisun merkitystä. Toivon kuitenkin, että eduskunnasta löytyy enemmistö, joka itsenäisesti ja suomalaisten etujen mukaisesti viheltää sekavaan peliin syyllistyneelle hallitukselle aikalisän. Hoppuhan ei ole koskaan hyvästä.

Ed. Roos merkitään läsnä olevaksi.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Rinteen tavoin: ei tälläkään mitään merkitystä ole.

Emun muodostuminen ja yhteiseen rahaan siirtyminen nähdään yleisesti jo toteutuneen integraatiokehityksen jatkeena. Euroopan sisämarkkinoiden luomisen ja yhteisen rahan käyttöönoton tavoitteena on ja täytyy olla eurooppalaisen tuotannon ja myös kilpailukyvyyn parantaminen. Euroopan unionissa tulee harjoittaa yhteistyötä, joka rahatalouden vakauden lisäksi edistää tehokkaasti kestävästä taloudellisesta kasvusta, työllisyyden paranemista ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden Euroopan rakentamista. Näin siitä huolimatta, että olenkin suunnitelmatalouden kannalla, mutta jotenkin rahavallan kinttuja täytyy potkia joillakin demokraattisilla eleillä ja niillä järjestöillä, joita tällä hetkellä olemassa on, ja niitä vahvistamalla.

Työllisyyden paranemiseen ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen keskeisesti kuuluu toimiva työmarkkinajärjestelmä. Suomessa työmarkkinajärjestöt noudattavat toiminnassaan Kansainvälisen työjärjestön Ilon hyväksymää kolmikan-tayhteistyötä. Tähän Suomen valtio ja työmarkkinaosapuolet ovat sitoutuneet. Tämä on muut-

tuvissa olosuhteissa myös entistä tärkeämpää. Suomessa on kattava ja toimiva työmarkkinoiden neuvottelu- ja sopimusjärjestelmä. Sen perusrakenteita ovat niin palkansaajien kuin työnantajienkin järjestäytymisvapaus, vapaan tasavertaisuuden pohjalta lähtevä sopimustoiminta työ- ja virkaehtosopimuksineen, laissa säädetty työehtosopimusten yleissitovuus ja työtaisteluoikeus laissa säädettyine rajoituksineen.

Emu-jäsenyys ei sinänsä merkitse työ- tai virkaehtosopimusten vähimmäisehtoihin eikä työehtosopimusten yleissitovuuteen puuttumista tai nimellispalkkojen alentamista. Täytyy kuitenkin todeta, ettei sellaisella osapuolella, jolla ei ole voimaa, ole myöskään sopimiseen tarvittavaa kynän mustetta. Tällä tarkoitan itse kunkin tahon jäsenyyttä, sen määrää, eikä vain määrää, myös laatua. Tähän puoleen järjestöjen, joiden jäseniä useat meistä kansanedustajistakin ovat, on kiinnitettävä asianmukaista huomiota. Se on kansallinen velvollisuus. Muuten rahavallan hyeenat sanelevat isäntävallalla ehdot, jolloin työreformi-ihannus ajaa maamme sekasortoon. Sen myötä vallitsee villin lännen laki.

Suomalaiset työmarkkinajärjestöt pitävätkin sopimustoiminnan perusrakenteita kestävinä myös Emu-oloissa. Järjestöt toimivat siten, että työmarkkinoilla säilyy edelleen mahdollisuus erilaisiin vaihtoehtoihin sopimusmuotoihin mukaan luettuina tulopoliittiset ja keskitetyt ratkaisut. Järjestöt korostavatkin suomalaisen sopimustoiminnan tarjoamien mahdollisuuksien ja toimivan neuvottelujärjestelmän merkitystä Emu-oloissa.

Suhdannepuskurit on tuotu jo moneen kertaan esille sekä merkityksineen että myös olemattomuuksineen. Tietysti, kun esimerkiksi palkanmenetyksin puskureita katsoo, eiväthän ne todellakaan ole puskureita suuren laman, kuten 90-luvun alun laman, estämiseen. Silloin palkkamenetykset olivat noin 22—25 miljardia markkaa. Silloinkin muutaman miljardin puskureilla olisi säästetty kipeästi menetettyjä työpaikkoja usean tuhannen työntekijän verran. Menetyksen syyt: Esimerkiksi vuonna 1990 työttömyysvakuutusmaksu oli 0,6 prosenttia ja neljä vuotta myöhemmin kymmenkertainen. Nollasopimuksista huolimatta työnantajien työvoimakustannukset nousivat keskellä lamaa. Työeläke- ja työttömyysturvapuskureiden tarkoitus on rahastointijärjestelmien kautta varmistaa, että suhdannevaihteluiden vaikutukset esimerkiksi työttömyysturvamaksuihin eivät kohtaa heti täysimääräisesti yrityksiä eivätkä työntekijöitä. Näin saa-

daan lisäämää hakea selviytymisreittejä laskusuhdanteen aikana.

Nykyisin ansiosidonnaisen työttömyysturvan vakuutusmaksut kohoavat laskusuhdanteessa ja työttömyyden noustessa ja alenevat noususuhdanteessa työttömyyden alentuessa. Ongelma on seuraus tulojen ja menojen vuosittaisesta tasapainottamisesta. Työttömyysvakuutus on rahastoinnilla muutettavissa sellaiseksi, että vakuutusmaksut kohdistuvat eri suhdannevaiheisiin taroituksenmukaisesti, toisin kuin nykyjärjestelmässä. Rahastoivassa työttömyysvakuutusturvajärjestelmässä voidaan osa maksuista kerätä koulutusrahastoon, joka heikon työllisyyden aikana on käytettävissä henkilöstön koulutukseen irtisanomisten ja lomautusten vaihtoehtona.

Arvoisa puhemies! Rahaliiton lähes ainoina kriteereinä ovat raha- ja finanssipoliittiset tavoitteet. Samalla kun on pyritty vakaaseen valuuttaan ja matalaan inflaatioon, on väistämättä yhdeksi jouston tekijäksi jäänyt työllisyys. Niinpä unionin alueella rekisteröidään lähes 20 miljoonaa työtöntä. On tullut pysyvän massatyöttömyyden aika, jossa erityisesti pitkäaikaistyöttömyydestä on tullut hyvinvointi-Euroopan pahin vitsaus. Jako a- ja b-kansalaisiin on elävää todellisuutta, onhan työttömyys pahin köyhyyden lähde.

Työttömät aiheellisesti vaativatkin työllisyyden kirjaamista omana lukunaan EU:n peruskirjaan, jolloin saadaan laillinen peruste vaatia työllisyyttä edistäviä toimenpiteitä niin EU-parlamentilta kuin kansallisilta parlamenteiltakin. Koska Emu-kriteereihin työllisyys ei näytä mahduttavan, täytyy parlamentilta edellyttää sellaisia eurooppalaisia säännöksiä, jotka velvoittavat jäsenmaita purkamaan työllistymisen esteenä olevan lainsäädäntönsä ja siirtämään työvoimapolitiikan painopisteen passiivisesta aktiiviseen.

Kun työttömillä Euroopassa on oma verkostonsa, olisi tällaisen muutoksen myönteiseen lopputulokseen saattaminen tehtävä yhteistyössä heidän kanssaan. Tällöin voidaan parhaiten varmistaa niin sanotun kolmannen sektorin roolin korostaminen työllistäjänä, koska ainakaan lähitulevaisuudessa taloudellinen kasvu ja perinteiset työllistämiskeinot eivät näytä merkittävästi parantavan työllisyystilannetta.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! Ekonomisti on henkilö, joka huomenna selittää sen, miksi se, mitä hän eilen ennusti tänä päiväksi, ei toteutunutkaan. Aika monimutkaisesti sanottu, mutta hyvin pitkälti paikkansa pitävä

määritelmä ekonomistista. Hän on henkilö, joka huomenna selittää sen, miksi se, mitä hän eilen ennusti tänä päiväksi, ei toteutunutkaan.

Minua on vaivannut, että tässäkin keskustelussa on puhuttu tai ainakin yritetty puhua ekonomistien suulla niin opposition kuin hallituksen puolelta. Tämä on toisaalta ihan kunniallista ja luonnollista. Onhan todella kyse Suomen ja sen talouden kannalta pitkässä juoksussa näiden vuosien ehkä tärkeimmästä päätöksestä, niin kuin jatkuvasti toistetaan. Kuitenkin se varmuus, mikä niin monien suulla asian puolesta tai sitä vastaan tässä salissa kaikuu, minua jotenkin kauhistuttaa. Siksi tuo määritelmä ekonomistista on niin hyvä. Joku Suomen lähihistoriassa muistutti ennustamisen vaikeudesta. Se olisi tiettyllä tavalla nöyryyden osoitus myöskin tässä keskustelussa.

Tätä taustaa vasten oli toisaalta hyvin virkistävän poikkeavaa kuulla tänä päivänä edustaja, puoluetoveri Mikkolan puhe liittovaltion mahdollisuudesta. Liittovaltiokehitys Emu-tien päässä on hyvä ja luvattoman helppo pelottelun kohde. Sitähän keskusta on täällä erityisesti harastanut. Ed. Mikkola pani kuitenkin asiat kohdalleen. Liittovaltio Euroopan mittakaavassa on mahdollisuus jo kielellisistä syistä, hän sanoi. Kehitystä liittovaltion suuntaan on tietyllä tavalla tapahtumassa — se on realismia, kuten ryhmänjohtajamme ed. Tuomioja hyvin seikkaperäisesti osoitti — ja on hyvä seurata ja varoa sitä. Mutta syvässä ja todellisessa mielessä se on kulttuurisesti mahdotonta. Me elämme aivan toisenlaisessa maanosassa kuin esimerkiksi pohjoinen Amerikka. Aivan ajatellen sekä Aasiaa että Eurooppaa ja myös Afrikkaa tuo kehitys on minusta mahdoton. Siksi sillä on turha maalata mörköjä seinälle ja vielä vähemmän syytä pelotella. Kulttuuriulottuvuus on eurooppalaisuutta parhaimmillaan, mutta liittovaltioajattelu sitä ei ole. Jotkut siihen avoimesti pyrkivät, mutta minä enustan tätä asiaa ja sanon, että siinä he tulevat pettymään.

Olen ajatellut tässä puheenvuorossa puuttua sellaisiin seikkoihin ja näkökulmiin, joita ei ole ainakaan oman kuulemani mukaan enemmälti vielä pohdittu tai joihin ei ole puututtu. Sellainen oli mainittu kulttuurikorostus liittovaltiokehityksen luonnollisena puskurina, jos sitä sanaa tässä yhteydessä uskaltaisi käyttää. Otan esille pari muuta asiaa samassa hengessä. Pohdintoihin kai tässä yhteydessä on nimenomaan lupa ja ne ovat osittain tarkoituskkin. Ajattelen, että siinä suhteessa tämä keskustelu, mitä olemme käy-

neet, on ollut hyvää ja tarpeellista ja saanut ehkä tiedotusvälineissä vähän luvattoman huononkin leiman.

Seikka, josta halusin tässä yhteydessä toisaalta sanoa ja joka myöskin liittyy oppositio — hallitus-keskusteluun, on pohjoismainen yhteistyö, sen toimivuus tai toimimattomuus.

Suuren valiokunnan mietintö käsittelee tätä asiaa oivallisesti: ”Pohjoismaiden jakautuminen unionin päätöksenteon valtaväylään pyrkivään Suomeen sekä kansallista erillisyyttä korostaviin Ruotsiin ja Tanskaan on kysymys, jota tulisi käsitellä laajemmin kuin on talous- ja rahaliittoa koskevassa keskustelussa mahdollista ja perusteltua.” Minä yhdyin tähän. ”Maiden erilainen esiintyminen unionissa on yhteydessä niiden sisäpoliittisiin asetelmiin. Samalla vallitseva tilanne johtaa kuitenkin kysymyksen Pohjoismaiden institutionaalisen yhteistyön toimivuudesta. Usein on käynyt niin, että pohjoismaisissa yhteistyöelimissä sovitut kannat ovat jääneet julistusten tasolle.” Joka sana totta minusta.

Tämä kokemus on minusta sellainen, että sen tulisi merkitä meille sitä, ettei meidän tarvitse pelätä sitä, että me kuljemme erilaisessa aikajärjestyksessä. Ajatellaanpa nyt vaikka sitä, missä asemassa Norja on tällä hetkellä ja miten me suhtaudumme siihen ja kuinka siitä huolimatta monenlainen yhteistyö ja yhteenkuuluvuuden tunne ja kulttuurinen perinne toimii. Tämä erillaisuus ei ole siis minusta vähimmässäkään mielessä este ja siinä mielessä jatkuvasti sen kanssa painiskeleminen ja sen esillä pitäminen, kuinka nyt nimenomaan Iso-Britannia, Tanska ja Ruotsi tekevät toisin. Se on minusta enemmän tai vähemmän haettu tahi ainakin keinotekoinen peruste vastustaa Emua.

Globalisaatiokehityksestä hiukan. Sen pohtiminen EU- ja Emu-asian valossa on tärkeää. Tuo sivistyssana, jota hyvin haluttomasti käytän, tarkoittaa siis maailmanlaajuistumista. Maailmanlaajuistumisen vaikutukset ja mahdollisuudet ovat myös esillä tässä mietinnössä ihan kohtuullisella tavalla. Täällä sanotaan näin: ”Globalisaatiokehityksen haasteet edellyttävät sitä, että unioni kansainvälisenä toimijana pyrkii ratkaisuihin ja sopimuksiin, jotka tarjoavat riittävät ohjauskeinot globalisaatiokehityksen haitallisten vaikutusten hillitsemiseksi. Valiokunnan mielestä hyvinvointivaltio ja siihen sisältyvä pyrkimys koulutukselliseen, sosiaaliseen ja alueelliseen tasa-arvoisuuteen on nähtävä paitsi talouspolitiikan päämääräksi myös unionin keskeiseksi vahvuudeksi maailman suurten talousblokkien

välisessä kilpailussa, jossa osaaminen ja tieto sekä vakaat tuotanto-olosuhteet muodostuvat keskeisiksi kilpailutekijöiksi.”

Tämä kehitys on siis, niin kuin moni muukin asia, sekä myönteinen että kielteinen seikka. Näen sen monella tavalla myönteisesti eurooppalaisena mahdollisuutena toimia yhteisessä hengessä yhteisten periaatteiden ja pohjan vuoksi ja siltä taustalta koko maailman mittakaavassa.

Mutta kahta asiaa minä säikähän, ja toinen on se, joka tulee kokoomuksen suusta tässä talossa aivan samalla tavalla esille kuin tuo liittovaltioajatus, ed. Pekkarinen; siitä olemme todennäköisesti yhtä mieltä. Se on se, että valtiovarainministeri Niinistö puhuu aina Emu-maailmasta ihan niin kuin muuta maailmaa ei olisiakaan. Minusta on erittäin vaarallista tuijottaa omaan napaansa ja sillä tavalla kuin Eurooppa tällä hetkellä tekee. Jos tämä kehitys ja kun tämä kehitys tietyllä tavalla sitä merkitsee ja siihen käytännössä johtaa, se on kyllä kielteinen asia. Se on kielteinen asia ei vain tämän maanosan köyhien vaan koko maailman köyhien kannalta.

Tässä suhteessa esimerkiksi se, mitä nyt tapahtuu Oecd-maiden piirissä niin sanotun Mai-sopimuksen aikaansaamiseksi, on erittäin varoittava esimerkki. On kyse mitä suurimmassa määrin vahvemman vallasta heikompaan kohtaan, ja siinä me vasemmistossa ja, niin uskon, myöskin oikeassa talonpoikaishengessä voimme panna vastaan ja haluamme panna vastaan. Mutta tämä on mitä suurimmassa määrin poliittinen kysymys. Tässä tapauksessa, siis tässä maailmanlaajuistumisessa Euroopassa, on sekä kielteiset että myönteiset mahdollisuudet.

Vielä neljäs asia tältä pohjalta, jossa myöskin ed. Pekkarinen, joka nyt sattuu täällä olemaan paikalla, on varmasti parempi asiantuntija kuin minä olen, on kysymys verotuksesta. Sitä myöskään täällä ei ole kovin paljon vielä käsitelty. Ehkä huomenna uusin voimin toiset tekevät sitä paremmin.

Myös tässä suuri valiokunta sanoo ihan hyvin. Se toteaa yhtyen valtiovarainvaliokunnan näkemukseen, että ”paineet verotuksen harmonisointiin yhtenäisvaluutta-alueella lisääntyvät. Erityisen suuri merkitys on pääomatulojen verotuksella”. Sitten puhutaan myöskin ympäristöverotuksesta ja siitä, miten se täytyy olla mahdollisuus ”käyttää verotusta kansallisesti aktiivisemmin talouspolitiikan välineenä yhtenäisvaluutan oloissa”.

Nämä ovat nyt niitä poliittisia kysymyksiä,

joissa tullaan tulevaisuudessa sekä tässä salissa kansallisesti että Euroopan mittakaavassa niissä elimissä, joita Euroopassa parlamentaarisesti hallitaan ja vallitaan, päättämään se, toimiiko tämä homma kaikkien hyödyksi vai ei. Tässä suhteessa kyse on siis siitä, että poliittista suunnanvetoa ja aktiivisuutta ja alttiutta nähdä ihan samat rintamalinjat kuin meillä täällä, on myöskin Euroopan mittakaavassa. Tässä suhteessa, vaikka täällä tänä päivänä on peloteltu rintamalinjojen jakautumisella meidän hallitus — oppositio-vastakohta-asettelumme perusteella, minä uskaltaisin katsoa vähän pitemmälle ja sanoa, että meidän on haettava muita vaihtoehtoja — sanoisinko nyt sitten vaikka: punamultaa — eurooppalaisessa yhteistyössä. Tässä suhteessa siis nämä verotusasiat ovat tärkeitä.

Kaiken kaikkiaan tämä keskustelu on merkinnyt minusta siis tietyllä lailla sellaista myönteistä, rehellistä ja avoimempaa alttiutta käydä tätä keskustelua kuin aiemmin. Ehkä me olemme vain juuttuneet joihinkin yksityiskohtiin sillä tavalla, että emme ole päässeet näihin laajempiin yhteyksiin. En ehkä ole pystynyt siihen itsekkään muuten kuin joiltakin osin, ja erityisesti halusin siis korostaa tätä kulttuurista puolta ja sitten maailman laajuisen kehityksen tarkkailua tässä yhteydessä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kun kritiikki ja uhkakuvat haihtuvat ja todellisuus on läsnä, minä vakaasti uskon siihen, että ei tästä mikään maailmanloppu seuraa. Päinvastoin kyse on siitä, että me käymme tulevaisuudessa samaa poliittista kädenvääntöä kuin me käymme nyt ja käymme sitä suomalaisina myöskin muilla aarenoilla, eurooppalaisina eruooppalaisilla aarenoilla.

Sama ekonomisti, jota alussa siteerasin, Sini-Maaria Ranki, joka lähiaikoina väittelee Emuasioista, eräässä haastattelussa sanoo: ”Ekonomistien mukaan Emun ensimmäinen kasvuryssäys ja kasvunopeuden kiihtyminen yleensä voi olla piristysruiske työttömyyden hoidossa. Kyse on vain siitä, minne kasvun tuottama hyöty investoidaan: koneisiin vai ihmisiin.” Hyvin keskeinen kysymys. Se on kysymys suurpääomalle meiltä vasemmistosta tänään tässä valtakunnassa, ja se tulee olemaan sitä myöskin Euroopassa. Sitä haastetta me emme pelkää, vaan haluamme siihen vastata yhdessä toisten kanssa emmekä eristäytyä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka olenkin näköjään itse tästä lopputuloksesta, siitä minkä puolesta tai

mitä vastaan äänestellään perjantaina, ed. J. Kukkosen kanssa eri mieltä, minusta ed. Kukkosen puheenvuorossa oli tavattoman paljon hyviä, rakentavia aineksia. Ei meidän tarvitse kaikessa olla aivan eri mieltä, vaikka lopulliset johtopäätökset itse asiassa voivatkin päätyä erilaiseen näkemykseen.

Mutta yhtä seikkaa, mikä on ed. Kukkosen puheenvuorossa ja monessa muussakin puheenvuorossa tullut esille, halusin kommentoida. Se on erityisesti kysymys siitä, mitä merkitsee Emu mahdollisella liittovaltioistumisen tiellä. Haluan siteerata Euroopan parlamentissa talous- ja rahapoliittisen valiokunnan raportöörin Euroopan keskuspankkia koskevaa kohtaa ihan yhden ainokaisen virkkeen, joka ei kuitenkaan tule revittyä irti oikeasta kontekstistaan. Haluan sen tässä lukea. Jos oikein ymmärrän, niin tämän paperin suomennos on jaettu kansanedustajille eilen tai tänä päivänä, ihan näinä aikoina. Tässä sanotaan näin Ekp:stä: ”Näin syntyy ensimmäinen politiikan osa-alue, jolla Euroopan unionin päätöksenteko tapahtuu liittovaltion tasolla.” Tämä viittaa nimenomaan Euroopan keskuspankin rooliin.

Olen siinä ed. Kukkosen kanssa samaa mieltä, että vaikkakin yksi tällaisen taloudellisen toiminnan osa-alue yhdentyy tähän malliin, että siitä voidaan näin sanoa, paljon olennaista sellaista, joka todellisen liittovaltioistumisen aiheuttaisi, jää tapahtumatta. Mutta liioin mielestäni ei voi äsken sanottuun vedoten väittää, etteikö tällä mitään merkitystä liittovaltioistumisen tiellä ole. Jopa Euroopan parlamentti itsekkin sanoo äsken lukemallani tavalla.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. J. Kukkonen tapansa mukaan varsin hyvin analysoi tilannetta suurelta osin, mutta aivan kuten ed. Pekkarinen halusin tuoda esiin kuitenkin yhteisen valuutan tuoman EU:n syvenemisen, joka tuli hyvin selkeästi ed. Pekkarisen lukemassa esille. Kyllähän yhteinen valuutta tuo niitä ominaispiirteitä, joita liittovaltioilla on. Se on yksi semmoinen tärkeä tekijä, jonka vuoksi olisi tietenkin syytä miettiä varsin tarkasti, mitkä muut tekijät tätä syvenemistä ohjaavat. Miten esimerkiksi työllisyyteen ja juuri hyvinvoinnin jakamiseen eri maiden välillä on tulevaisuudessa mahdollista satsata yhteisestä kakusta? Miten EU:n tukimarkat tulevat muun muassa rakennetukien muodossa tulevaisuudessa menemään ym? Ne tulevat olemaan hyvin merkitseviä, ja silloin kun olemme yhteisessä va-

luutassa, se sitoo meidät entistä enemmän EU:n yhteisiin rakenteisiin. On aika vaikea ajatella, ettei sitä jonkin asteiseksi askeleeksi liittovaltiota kohti voi lukea.

Ed. J. K u k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ihan virkistävää vielä näin myöhään tätä keskustelua tältä osin käydä. Myönnän juuri sen ja on totta, mitä ed. Pekkari-
nen puhui siitä, miten tämä tietty kohta on ensimmäinen osa-alue. Mutta kysyn vastakysymyksenä: Eikö juuri siksi ole oltava nyt silmät auki? Me teemme niin, ja koska Eurooppa ei vielä ole yhtä kuin liittovaltio, tämä on juuri se kova paikka, jota meidän täytyy seurata.

Meidän eromme hallituspuolueilla ja oppositiossa on nyt juuri ehkä siinä, että me emme pelkää käydä tähän taisteluun tämän hallituksen toimesta. Sitä paitsi lähtöasetelmamme olisi paljon huonompi, jos me nyt väistäisimme sen ja sitten joutuisimme sinne kuitenkin. Kun me

olemme tässä taisteluasetelmassa jo nyt, se on parempi kuin että joudumme siihen joskus myöhemmin huonommista lähtökohdista. Tästä ehkä voimme huomenna kyllä vielä jatkaa, ja toivon sitä.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.52.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
